9
2. Gh.
8

EPICTETI

Quæ ſuperſunt DISSERTATIONES

Ab ARRIANO Collectæ

Nec non

ENCHIRIDION et FRAGMENTA

Græcè et Latinè

In DUOS TOMOS diſtributa

Cum integris

JACOBI SCHEGKII et HIERONYMI WOLFII
ſelectiſque aliorum Doctorum Annotationibus.

Recenſuit, Notis & Indice illuſtravit

JOANNES UPTONUS Præbend. Roffenſis.

TOM. I.

LONDINI:

Impenſis THOMÆ WOODWARD ad Inſigne
Lunæ Creſcentis inter Templi Portas.

M DCC XLI.

1

CMC
MVSEVM
BRITANNICVM

EPICTETI

Quæ ſuperſunt Diſſertationes

Ab ARRIANO Collectæ:

ENCHIRIDIO FRAGMENTISQUE
in fine adjectis.

Recenſuit Notiſque illuſtravit

JOANNES UPTONUS Præb. Roffenſis.

LONDINI:
Impenſis THOMÆ WOODWARD.

MDCCXXXIX.

PRÆNOBILI HONORATISSIMO INTEGERRIMO VIRO
GULIELMO DOMINO TALBOT BARONI DE HENSOL
TUM PROPTER IPSIUS AMICITIAM
TUM SINGULAREM OPTIMI PARENTIS
SUMMI MAGNÆ BRITANNIÆ NUPER CANCELLARII
BENEVOLENTIAM FAVOREM PATROCINIUM
HAS EPICTETI DISSERTATIONES
UT SINT PUBLICO GRATI ANIMI
ET PLURIMÆ OBSERVANTIÆ TESTIMONIO
EO QUO PAR EST OBSEQUIO
DAT DICAT DEDICAT

JOANNES UPTONUS.

PRÆFATIO.

CUM philoſophos Urbe Italiaque * edicto ſubmoverat Domitianus, Româ † Nicopolin in Epiro conceſſit Epictetus, atque ibi ſub imperio ‡ Trajani diſſertationes plurimas, ſermoneſque habuit, ex præceptis inſtitutiſque Stoicorum: quos, cum ſummâ laude et admiratione digni viderentur, ab ore Senis exceptos ſcripto mandavit Arrianus, auditor ejus inter multos alios præcellentiſſimus: (fuit autem Nicomediâ oriundus, et ob egregias animi dotes Romanâ civitate donatus, ampliſſimiſque auctus dignitatibus:) ** non tamen eâ mente id fecit, ut ad memoriam ſeræ poſteritatis hæc ſcripta propagarentur, ſed ut in ſuum ipſius cederent uſum. Verùm ita accidit, ut eo invito atque inſciente, quæ ab optimo præceptore acceperat, poſtea divulgata in manus hominum pervenerint.

Cum igitur res ita ſe habuerint, non elaboratum, non arte oratoriâ expolitum, non forenſe dicendi genus in his libris requirendum; ſed quali, inter auditores Stoicus non adeo venuſtatis, ac naturæ verique ſtudioſus uteretur. *Verum enimvero Deus bone,* (verba ſunt †† Lipſii) *acrem et altum in iis ſpiritum! accenſum animum et honeſti amore ardentem! nihil in Græcis, aut fallor, tale exſtat; à duabus illis notis dico, acrimoniâ et ardore. Tironem aliquem et rudem*

* Vid. A. Gell. Lib. 15. cap. 11. & Sueton. in Domitian. §. 10.
† In Epict. diſſertat. paſſim. & apud A. Gell. in loco ſupra citato.
‡ Paſſim in his diſſertationibus.
** Vid. Epiſt. Arriani ad L. Gell.
†† In Manuduct. ad Stoic. Philoſ.

dem philoſophiæ vix afficiat aut tangat; proficientem aut profectum, incredibile eſt quàm excitet, et cùm pungat ubique, tamen etiam delectet. Genus ſtili conciſum, fractum eſt, et quod indolem ſubitarii ſermonis habet: ſed docta interveniunt ſæpe, ſemper ſalutaria, et non eſt qui bonam mentem magis aut trahat aut formet.

Optandum ſanè eſſet codices Arriani non ita maculis fœdatos ad noſtra perveniſſe tempora; quos enim hodie habemus, vitiati in plurimis reperiuntur, et mutilati. Ex octo libris, ſi fides habenda Photio, quatuor periere temporis injuriâ; cæteri naufragio adhuc ſuperſtites, partim ex codicum inopiâ, partim librariorum incuriâ, ut alias omittam cauſas, adeo ſunt corrupti depravatique, ut nihil equidem mirer, etiam in tantâ doctiſſimorum multitudine, quantâ noſtra et ſuperior ætates effloruerunt, neglectum ferè ac ſeminudum, nullo cultu adhibito, Epictetum hactenus jacuiſſe.

Quod verò et ab aliis, et à me (liceat modo meipſum ſine invidiâ nominare) ſit præſtitum, ut politiori habitu prodiret, id paucis docebitur. Cùm primùm novæ editioni adornandæ animum adjeci, id mihi propoſitum habui, ut omnia, quæ eſſent habenda, compararem ſubſidia; nullas doctorum negligerem conjecturas; nullos non codices tam editos, quàm calamo exaratos, modo copia daretur, diligenter excuterem. ſed hanc conquirenti ſupellectilem res parùm ex animi ſententiâ proceſſit.

Annus jam à Chriſto nato MDXXXV agebatur, cùm Græce Venetiis prodiit Arriani Epictetus, ſumptu ac dili-

diligentiâ Franciſci Trincavelli; qui codicem nactus è bibliothecâ Georgii à Selva Varrenſis Epiſcopi, ut bene de litteris mereretur, eum publici juris fecit. Hunc editorem duo poſtea ſecuti ſunt viri docti, Jacobus Sceggius, Medicus Tubingenſis, & Hieronymus Wolfius; qui, hoc munere ſuſcepto, authorem noſtrum verſionibus Latinis et annotationibus illuſtravere. En fontes! unde aliæ pleræque omnes, quæ circumferuntur, emanârunt impreſſiones. Quod ad Sceggium attinet, quanquam in plurimis hallucinatur, non ſua laude fraudandus eſt, quippe qui primus huic ſanando ſcriptori, ſatis ægro, medicas manus adhibere non recuſaverit. Doctior multo, et in aperiendâ mente philoſophi felicior Wolfius, quem in verſione, non tamen preſſis veſtigiis, potiſſimum ſequor. Hujus annotationes, ut et Salmaſii et Meibomii, (quas in lucem nuper Relandus protulit) ſi quæ modo memoratu digniores viderentur, ad calcem rejeci et ſæpe ad examen revocavi; quam quidem veniam et damus et petimus viciſſim.

Nec interea ſilentio prætereundus eſt codex Salmanticæ nitido charactere excuſus, anno MDLV. Quumque Caſauboni, magnæ apud literatos exiſtimationis viri, conſilium de authore noſtro edendo intellexeram, (id enim ipſe in * epiſtolis indicaverat) non levi ardebam deſiderio videndi obſervationes, quas ad oram libri adnotatas, in bibliotheca Cantabrigienſi extare audiveram. Verumenimvero nihil tanto nomine dignum inveni, nihil fere niſi luſus juveniles, aut

* Vid. Ep. IX. et XIII. et alibi.

aut qualia cuivis perfunctiorìe legenti videantur occurrere.

De Regio codice MS° Pariſiis ſervato, ita * Caſaubonus; " Quod rogas de Arriani codicibus, ſcito " eſſe quidem unum aut alterum ejus libri exemplar " in Regia bibliothecâ: ſed ejus notæ, ut nullum ſit " futurum operæ pretium contuliſſe." Hinc etſi nihil fere alicujus momenti ſperare poſſem, nihil tamen mecum in animo decreveram negligere, quod ad authorem expoliendum uſui fore exiſtimabam. Habes itaque variantes lectiones iſtius codicis, qui quidem, (ut me monuit vir clariſſimus Bernardus Montefalconius) è ſchedis conſtat ſericis, et aut duodecimo aut decimo tertio ſeculo videtur adſcribendus. Ab eodem quoque viro intellexi, aliud eſſe exemplar Florentiæ; ſed quid in eo boni contineatur, ignotum: ſpes enim per literatos inſpiciendi penitus me fefellit, ut et alterius, quem Venetiis cuſtodiri inaudiveram.

Hiſce igitur inſtructus ſubſidiis, cum novam procurare editionem jam eſſem aggreſſus, mihi ex inſperato vir amiciſſimus Jacobus Harris codicem Venetiis editum dono miſit, cui ad marginem variæ adſcribebantur lectiones, adjectis in calce his verbis, ſi recte legerim; erant enim obſcuriſſima. " Librum hunc, quum anno elap- " ſo alterum ex eadem officinâ (quem vir ille doctrinâ " et morum præſtantiâ celebratiſſimus Cardinalis Sa- " lernitanus ad codicis Vaticani exemplar, quantum " conjecturâ aſſequi poſſum, emendari curaverat) nac- " tus eſſem, cum eo accuratiſſime contuli, atque ita " mendis

* Ep. 539. D. Hœſchelio.

" mendis nonnullis expurgavi. Hiſce verò diebus, cum
" annus ageretur à Chriſto nato 1548, alium nactus
" codicem manuſcriptum è bibliothecâ Cardinalis Car-
" penſis, quem Albertus ille pius, immortali nomine et
" memoriâ dignus, à Georgii Vallæ hæredibus, cum
" aliâ ejuſdem librorum ſupellectili, octingentorum
" aureorum emerat pretio; cum eo itidem, quòd vi-
" debatur emendatiſſimus, hunc etiam contuli, ac
" ſumma curâ et diligentiâ quicquid inerat diſcriminis,
" nullo adhibito ſelectu, annotavi. Erant autem in
" hoc Carpenſi codice in calce adſcripta hæc verba:
" Liber hic ſcriptus eſt manu doctiſſimi viri domi-
" ni Matthæi Camarroti Conſtantinopolitani, quem
" mihi dono dedit anno Domini 1484 præceptor ille
" optimus.

" Γεωργίου τοῦ Βάλλα
" Ἐστὶ τὸ βιβλίον.

" In calce codicis Carpenſis hæc erant adſcripta.

" Πεπλήρωται σὺν Θεῷ τὰ τοῦ Ἀρριάνου τῶν
" Επικτήτου διατριβῶν, βιβλίοις ἐμπεριεχόμενα
" τέσσαρσι· ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐν κεφαλαίοις
" τριάκοντα περατοῦται· τὸ δὲ δεύτερον τῷ εἰ-
" κοστῷ καὶ ὄκτω ὁρίζεται· τὸ δὲ τρίτον τοῖς εἴ-
" κοσι τέσσαρσι περιγράφεται· τῷ τετάρτῳ δὲ
" καὶ τελευταίῳ τὰ δέκα πρὸς τρισὶ τὸ πέρας
" ἐπισφραγίζεται. Καὶ χάρις τῷ Θεῷ τῷ δεδω-
" κότι εὐμαρῶς ἡμῖν διανυσθῆναι καὶ τοῦτο, ὃς
" καὶ κατὰ τὸ αὐτοῦ σωτήριον βιοῦν ἀξιώσειεν

" ἡμᾶς,

PRÆFATIO.

" ἡμᾶς, ἵνα τῆς αὐτοῦ μακαριότητος τυχόντες
" τοῖς γνησίως αὐτὸν θεραπευομένοις εἰς αἰῶνας ἀ-
" ποκειμένης, σὺν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ ἅγιον αὐ-
" τοῦ θέλημα πολιτευσαμένοις συμβασιλεύοιμεν
" εἰς αἰῶνας αὐτῷ, αἰνοῦντες εὐλογοῦντες ὑμνοῦντες
" αὐτόν. ἀμήν.

Neque hujus ſolum codicis toties à me in notis laudati, (cui uni, fas ſit verum dicere, plus refero acceptum, quàm omnibus præterea omnium doctorum ſubſidiis, multæ licet paſſim occurrant vel conjecturæ vel emendationes) ſed et alterius multâ humanitate copiam fecit idem ornatiſſimus vir, quem in manibus et ſinu geſtare ſolitus eſt Avunculus ejus et genere et eruditione verè nobilis, Comes Shaftesburienſis: qui, cum in Græcis Latiniſque literis eſſet verſatiſſimus, huic emaculando ſcriptori operam præſtare non eſt dedignatus, brevibus ſcholiis margini adſcriptis, quæ argumentum, etiam in locis obſcuriſſimis, ſua perfuderunt luce.

Hoc interea Lector ſciat velim, Epictetum ſui ſemper ſimilem, optimum eſſe ſui interpretem: hac de causâ non modo in notis locos adduxi parallelos, ſed indicem etiam addidi, ut uno aſpectu, locos inter ſe diverſos conferendo, ſenſus phraſium verborumque, quæ à Stoicorum præcipuè diſciplinâ petuntur, faciliùs percipiatur. Hiſce verò et reliquis, quæ publici juris feci, mecum candide fruatur lector, et æqui bonique conſulat.

ΠΙΝΑΞ

ΠΙΝΑΞ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ ΒΙΒΛΙΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ἀρριανος Λουκίῳ Γελλίῳ ἐυ πράττειν. Pag. 3
α'. Περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. 5
β'. Πῶς ἄν τις σώζοι τὸ κατὰ πρόσωπον ἐν παντί. 12
γ'. Πῶς ἄν τις, ἀπὸ τοῦ τὸν Θεὸν πατέρα εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἐπέλθοι. 19
δ'. Περὶ προκοπῆς. 22
ε'. Πρὸς τοὺς Ακαδημαϊκούς. 29
ϛ'. Περὶ Προνοίας. 31
ζ'. Περὶ τῆς χρείας τῶν μεταπιπτόντων καὶ ὑποθετικῶν, καὶ τῶν ὁμοίων. 40
η'. Ὅτι αἱ δυνάμεις τοῖς ἀπαιδεύτοις οὐκ ἀσφάλεις. 47
θ'. Πῶς ἀπὸ τοῦ συγγενεῖς ἡμᾶς εἶναι τῷ Θέῳ, ἐπέλθοι ἄν τις ἐπὶ τὰ ἑξῆς. 50
ι'. Πρὸς τοὺς περὶ τὰς ἐν Ρώμῃ προαγωγὰς ἐσπουδακότας. 59
ια'. Περὶ φιλοστοργίας. 62
ιβ'. Περὶ εὐαρεστήσεως. 71
ιγ'. Πῶς ἕκαστά ἐστι ποιεῖν ἀρεστῶς Θεοῖς. 79
ιδ'. Ὅτι πάντα ἐφορᾷ τὸ Θεῖον. 80
ιε'. Τί ἐπαγγέλλεται φιλοσοφία. 85
ιϛ'. Περὶ Προνοίας. 87
ιζ'. Ὅτι ἀναγκαῖα τὰ λογικά. 91
ιη'. Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν τοῖς ἁμαρτανομένοις. 97
ιθ'. Πῶς ἔχειν δεῖ πρὸς τοὺς τυράννους. 103

ΠΙΝΑΞ.

κ'. Περὶ τοῦ λόγου, ὡς αὐτοῦ θεωρητικός ἐστιν. 109
κα'. Πρὸς τοὺς θαυμάζεσθαι θέλοντας. 113
κβ'. Περὶ τῶν προλήψεων. 114
κγ'. Πρὸς Ἐπίκουρον. 119
κδ'. Πῶς πρὸς τὰς περιστάσεις ἀγωνιστέον. 121
κε'. Πρὸς τὸ αὐτό. 126
κς'. Τίς ὁ βιωτικὸς νόμος. 133
κζ'. Ποσαχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται· καὶ τίνα πρόχειρα πρὸς αὐτὰς βοηθήματα παρασκευαστέον. 137
κη'. Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν ἀνθρώποις· καὶ τίνα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ἐν ἀνθρώποις. 142
κθ'. Περὶ εὐσταθείας. 150
λ'. Τί δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν ταῖς περιστάσεσιν. 164

Πίναξ κεφαλαίων ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ περιεχομένων.

α'. Ὅτι οὐ μάχεται τὸ θαρρεῖν τῷ εὐλαβεῖσθαι. 166
β'. Περὶ ἀταραξίας. 176
γ'. Πρὸς τοὺς συνιστάντας τινὰς τοῖς φιλοσόφοις. 181
δ'. Πρὸς τὸν ἐπὶ μοιχείᾳ ποτὲ κατειλημμένον. 183
ε'. Πῶς συνυπάρχει μεγαλοφροσύνη καὶ ἐπιμέλεια. 186
ς'. Περὶ ἀδιαφορίας. 193
ζ'. Πῶς μαντευτέον. 200

ΠΙΝΑΞ.

ιή. Τίς οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. 203

ιθ'. Ὅτι οὐ δυνάμενοι τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι, τὴν τοῦ φιλοσόφου προσλαμβάνομεν. 210

κ'. Πῶς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ καθήκοντα ἔστιν εὑρίσκειν. 216

κα'. Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας. 222

κβ'. Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι. 228

κγ'. Περὶ τοῦ ἀγωνιᾷν. 233

κδ'. Πρὸς Νάσωνα. 341

κε'. Πρὸς τοὺς σκληρῶς τισὶν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας. 248

κς'. Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν. 253

κζ'. Πῶς ἐφαρμοστέον τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους. 265

κή. Πῶς ἀγωνιστέον πρὸς τὰς φαντασίας. 275

κθ'. Πρὸς τοὺς μέχρι λόγου μόνον ἀναλαμβάνοντας τὰ τῶν φιλοσόφων. 282

λ'. Πρὸς Ἐπικουρείους καὶ Ἀκαδημαϊκούς. 292

λα'. Περὶ ἀνομολογίας. 303

λβ'. Περὶ φιλίας. 309

λγ'. Περὶ τῆς τοῦ λέγειν δυνάμεως. 320

λδ'. Πρὸς τινὰ τὸν οὐκ ἠξιωμένον ὑπ' αὐτοῦ. 333

λε'. Πῶς ἀναγκαῖα τὰ λογικά. 341

λς'. Τί τὸ ἴδιον τοῦ ἁμαρτήματος. 342

ΠΙΝΑΞ.

Πίναξ κεφαλαίων ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ περιεχομένων.

α'. Περὶ καλλωπισμοῦ. 345
β'. Περὶ τοῦ τίνα ἀσκεῖσθαι δεῖ τὸν προκόψαντα· καὶ ὅτι τῶν κυριωτάτων ἀμελοῦμεν. 358
γ'. Τίς ὕλη τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ πρὸς τί μάλιστα ἀσκητέον. 363
δ'. Πρὸς τὸν ἀκόσμως ἐν θεάτρῳ σπουδάσαντα. 369
ε'. Πρὸς τοὺς διὰ νόσον πλαττομένους. 372
ς'. Σποράδην τινά. 377
ζ'. Πρὸς τὸν διορθωτὴν τῶν ἐλευθέρων πολέων, Ἐπικούρειον ὄντα. 380
η'. Πῶς πρὸς τὰς φαντασίας γυμναστέον. 389
θ'. Πρός τινα ῥήτορα, ἀνιόντα εἰς Ρώμην ἐπὶ δίκῃ. 391
ι'. Πῶς δεῖ φέρειν τὰς νόσους. 397
ια'. Σποράδην τινά. 402
ιβ'. Περὶ ἀσκήσεως. 404
ιγ'. Τί ἐστιν ἐρημία, καὶ ποῖος ἔρημος. 408
ιδ'. Σποράδην τινά. 415
ιε'. Ὅτι δεῖ περιεσκεμμένως ἔρχεσθαι ἐφ' ἕκαστα. 418
ις'. Ὅτι εὐλαβῶς δεῖ συγκαθιέναι εἰς συμπεριφοράν. 422
ιζ'. Περὶ Προνοίας. 426
ιη'. Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς τὰς ἀγγελίας ταράσσεσθαι. 428

ιθ'.

ΠΙΝΑΞ.

ιϑ'. Τὶς στάσις ἰδιώτου καὶ φιλοσόφου. 430

κ'. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτός ἐστιν ὠφελεῖσθαι. 432

κα'. Πρὸς τοὺς ἐυκόλως ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ἐρχομένους. 437

κϐ'. Περὶ Κυνισμοῦ. 443

κγ'. Πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ διαλεγομένους ἐπιδεικτικῶς. 473

κδ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν προσπάσχειν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν. 484

κε'. Πρὸς τοὺς ἀποπίπτοντας ὧν προέθεντο. 515

κς'. Πρὸς τοὺς τὴν ἀπορίαν δεδοικότας. 518

Πίναξ κεφαλαίων ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ περιεχομένων.

α'. Περὶ ἐλευθερίας. 530

β'. Περὶ συμπεριφορᾶς. 578

γ'. Τίνα τίνων ἀντικαταλλακτέον. 581

δ'. Πρὸς τοὺς περὶ τὸ ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν ἐσπουδακότας. 584

ε'. Πρὸς τοὺς μαχίμους καὶ θηριώδεις. 598

ς'. Πρὸς τοὺς ἐπὶ τῷ ἐλεεῖσθαι ὀδυνωμένους. 608

ζ'. Περὶ ἀφοβίας. 620

η'. Πρὸς τοὺς ταχέως ἐπὶ τὸ σχῆμα τῶν φιλοσόφων ἐπιπηδῶντας. 632

ϑ'. Πρὸς τὸν εἰς ἀναισχυντίαν μεταβληθέντα. 644

ΠΙΝΑΞ.

ί. Τίνων δεῖ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τίνα διαφέρεσθαι. 649

ια'. Περὶ καθαρότητος. 658

ιβ'. Περὶ προσοχῆς. 668

ιγ. Περὶ τοὺς εὐκόλως ἐκφέροντας τὰ αὐτῶν. 674

APPIANOY

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ

ΒΙΒΔΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑ.

ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΛΟΥΚΙΩ ΓΕΛΛΙΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Υ̓́ΟΥΤΕ συνέγραψα ἐγὼ τοῦ Ἐπικτήτου λόγους οὕτως, ὅπως ἄν τις συγγράψειε τὰ τοιαῦτα· οὔτε ἐξήνεγκα εἰς ἀνθρώπους αὐτούς, ὅς γε οὐδὲ συγγράψαι φημί. ὅσα δὲ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην, αὐτοῖς ὀνόμασιν ὡς ὅιόν τε ἦν γραψάμενος, ὑπομνήματα εἰς ὕστερον ἐμαυτῷ διαφυλάξαι τῆς ἐκείνου διανοίας, καὶ παῤῥησίας.

Ἔστι δὴ τοιαῦτα, ὥσπερ εἰκὸς, ὁποῖα ἄν τις αὐτόθεν ὁρμηθεὶς εἴποι πρὸς ἕτερον· οὐχ ὁποῖα ἄν, ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς, συγγράφοι. τοιαῦτα δ' ὄντα, οὐκ οἶδα ὅπως, οὔτε ἑκόντος ἐμοῦ, οὔτε εἰδότος, ἐξέπεσεν εἰς ἀνθρώπους. ἀλλὰ ἐμοί γε οὐ πολὺς λόγος, εἰ οὐχ ἱκανὸς φανοῦμαι συγγράφειν· Ἐπικτήτῳ δὲ οὐδ' ὀλίγος, εἰ καταφρονήσει τις

ARRIANUS LUCIO GELLIO SALUTEM.

EQUIDEM neque Epicteti ſermones ſic conſcripſi, ut hujuſmodi argumenta quis ſoleat conſcribere; neque ipſe in lucem edidi, ut qui me conſcripſiſſe negaturus ſim. quæcunque verò eum audiebam differentem, ea ipſa conatus ſum (iiſdem, quoad ejus fieri potuit, conſcribens verbis) mihi ipſi in poſterum conſervare ut monumenta ingenii illius & in dicendo libertatis.

Proinde hæc ejuſmodi ſunt, ut par eſt, quæ confeſtim ſuo ipſius motu alius ad alium eloqueretur, non quæ ita ſint conſcripta ut ad poſteros etiam legenda propagentur. Talia verò cum ſint, neſcio quo pacto, me invito etiam atque inſcio, in manus hominum pervenerunt. ſed mea quidem haud multum intereſt, ſi non idoneus ad ſcribendum videar; Epicteti

ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΛΟΥΚΙΩ ΓΕΛΛΙΩ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Υ̓́τε συνέγραψα ἐγὼ τοῦ Ἐπικτήτου λόγους οὕτως, ὅπως ἄν τις συγγράψειε τὰ τοιαῦτα· οὔτε ἐξήνεγκα εἰς ἀνθρώπους αὐτούς, ὅς γε οὐδὲ συγγράψαι φημί. ὅσα δὲ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην, αὐτοῖς ὀνόμασιν ὡς ὅιόν τε ἦν γραψάμενος, ὑπομνήματα εἰς ὕστερον ἐμαυτῷ διαφυλάξαι τῆς ἐκείνου διανοίας, καὶ παῤῥησίας.

Ἔστι δὴ τοιαῦτα, ὥσπερ εἰκὸς, ὁποῖα ἄν τις αὐτόθεν ὁρμηθεὶς εἴποι πρὸς ἕτερον· οὐχ ὁποῖα ἄν, ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς, συγγράφοι. τοιαῦτα δ' ὄντα, οὐκ οἶδα ὅπως, οὔτε ἑκόντος ἐμοῦ, οὔτε εἰδότος, ἐξέπεσεν εἰς ἀνθρώπους. ἀλλὰ ἐμοί γε οὐ πολὺς λόγος, εἰ οὐχ ἱκανὸς φανοῦμαι συγγράφειν· Ἐπικτήτῳ δὲ οὐδ' ὀλίγος, εἰ καταφρονήσει τις

ARRIANUS LUCIO GELLIO SALUTEM.

EQUIDEM neque Epicteti ſermones ſic conſcripſi, ut hujuſmodi argumenta quis ſoleat conſcribere; neque ipſe in lucem edidi, ut qui me conſcripſiſſe negaturus ſim. quæcunque verò eum audiebam differentem, ea ipſa conatus ſum (iiſdem, quoad ejus fieri potuit, conſcribens verbis) mihi ipſi in poſterum conſervare ut monumenta ingenii illius & in dicendo libertatis.

Proinde hæc ejuſmodi ſunt, ut par eſt, quæ confeſtim ſuo ipſius motu alius ad alium eloqueretur, non quæ ita ſint conſcripta ut ad poſteros etiam legenda propagentur. Talia verò cum ſint, neſcio quo pacto, me invito etiam atque inſcio, in manus hominum pervenerunt. ſed mea quidem haud multum intereſt, ſi non idoneus ad ſcribendum videar; Epicteti

τις αὐτοῦ τῶν λόγων· ἐπεὶ καὶ λέγων αὐτοὺς, οὐδενὸς ἄλλου δῆλος ἦν ἐφιέμενος, ὅτι μὴ κινῆσαι τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων πρὸς τὰ βέλτιστα.

Εἰ μὲν δὴ τοῦτο γε αὐτὸ διαπράττοιντο οἱ λόγοι οὗτοι, ἔχοιεν ἄν, οἶμαι, ὅπερ χρὴ ἔχειν τοὺς τῶν φιλοσόφων λόγους· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ ἐκεῖνο ἴστωσαν οἱ ἐντυγχάνοντες, ὅτι αὐτὸς ὁπότε ἔλεγεν αὐτοὺς, ἀνάγκη ἦν τοῦτο πάσχειν τὸν ἀκροώμενον αὐτοῦ, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτὸν παθεῖν ἠβούλετο. εἰ δ' οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐφ' αὑτῶν τοῦτο οὐ διαπράττονται, τυχὸν μὲν ἐγὼ αἴτιος, τυχὸν δὲ καὶ ἀνάγκη οὕτως ἔχειν. Ἔρρωσο.

autem haud parum intereſt, ſi quis ejus ſermones contempſerit: quippe qui cùm eos habuerit, nihil aliud ſibi propoſuiſſe apparebat, niſi ut animos audientium ad optima quæque incitaret.

Quod ſi id ipſum hi ſermones conſecuti fuerint, habebunt, arbitror, quod philoſophorum ſermones habere debeant: ſin minus, at illud ſciant lectores, quum eos ipſe differuerit, neceſſe fuiſſe ſic affici ejus auditorem, ut ipſe eum affici volebat. ſi verò ejus ſermones per ſe ipſi id non aſſequantur, ego fortaſſe in causâ ſum; fortaſſe etiam res ita ſe habeat neceſſe eſt. Vale.

APPIA-

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦ. ά.

Περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

ΤΩΝ ἄλλων δυνάμεων οὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν· οὐ τοίνυν οὐδὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. Ἡ Γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; Μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. Ἡ Μουσική; Μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὸ μέλος. Αὐτὴ οὖν αὑτὴν θεωρεῖ τις αὐτῶν; Οὐδαμῶς. ἀλλ' ὅταν μὲν ἄν τι γράφειν τῷ ἑταίρῳ δέῃ, τούτῳ τι γραπτέον, ἡ Γραμματικὴ ἐρεῖ· πότερον δὲ γραπτέον τῷ ἑταίρῳ, ἢ οὐ γραπτέον, ἡ Γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ τῶν με-

Κεφ. ά.

CAP. I.

Quæ in noſtrâ ſunt poteſtate, quæque non ſunt.

ALIARUM facultatum nullam invenietis, quæ ipſa ſeſe contempletur; proinde neque quæ ſeſe approbet aut improbet. Grammatica quo tandem uſque habet facultatem contemplatricem? Ad literas dignoſcendas. Quid Muſica, quo illa uſque? Ad modos dignoſcendos. Num earum ergo aliqua ſeipſam contemplatur? Nequaquam. verum ubi amico quid ſcribendum eſt, quid ei ſit ſcribendum Grammatica dicet: utrum vero ſit amico ſcribendum necne, Grammatica non dicet. et de modis muſicis ſimiliter Muſica: ſed an ca-

nendum

Κεφ. ά. μελῶν ὡσαυτως ἡ Μουσική· πότερον δ' ἀστέον νῦν καὶ κιθαριστέον, ἢ οὔτε ἀστέον, οὔτε κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. Τίς οὖν ἐρεῖ; Ἡ καὶ αὐτὴν θεωροῦσα, καὶ τ' ἄλλα πάντα. Αὕτη δ' ἔστι τις; Ἡ Δύναμις ἡ Λογική· μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὐτὴν κατανοήσασα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία οὖσα ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γὰρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅτι χρύσιον καλόν ἐστιν; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει· Δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις ταῖς φαντασίαις. Τί ἄλλο τὸ Μουσικὴν, Γραμματικὴν, τὰς ἄλλας δυνάμεις διακρίνον, δοκιμάζον τὰς χρήσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς καιροὺς παραδεικνύον; Οὐδὲν ἄλλο.

Ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριεῦον οἱ Θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν, τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις· τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ'

nendum nunc ſit, citharâque ſonandum, aut non canendum nec citharâ ſonandum, non dicet. Quæ igitur facultas id dicet? Quæ et ſeipſam et cætera omnia contemplatur. Quænam vero ea eſt? Facultas Rationalis. hæc enim unica ſeipſam intellexiſſe deprehenditur, (et quæ ſit, et quam habeat poteſtatem, et quanti æſtimanda ad nos devenerit,) cæteraſque univerſas facultates. nam quid aliud eſt quod dicat, Aurum eſſe pulcrum? ipſum enim aurum non dicit: Satis liquet, eam eſſe facultatem, quæ viſis utatur. Quid aliud eſt, quod Muſicam, Grammaticam, cæteras facultates dijudicet, uſus earum probet, et tempora oſtendat convenientia? Nihil aliud.

Igitur uti par erat, id quod omnium optimum et principatum tenet, Dii ſolùm nobis ſubjecerunt, rectum nempe viſorum uſum; cætera non ſubjecerunt. Eamne tandem

ob

φ' ἡμιν. Ἀρά γε, ὅτι οὐκ ἤθελον; Ἐγὼ μὲν δο- Κεφ. ά.
κῶ, ὅτι εἰ ἠδύναντο, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλ-
λὰ πάντως οὐκ ἠδύναντο. ἐπὶ γῆς γὰρ ὄντας, καὶ
σώματι συνδεδεμένους τοιοῦτῳ, καὶ κοινωνοῖς τοιού-
τοις, πῶς οἷόν τ' ἦν εἰς ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐκτὸς μὴ
ἐμποδίζεσθαι;

Ἀλλὰ τί λέγει ὁ Ζευς; Ἐπικτητε, εἰ οἷόντε ἦν,
καὶ τὸ σωμάτιον ἂν σου, καὶ τὸ κτησείδιον ἐποίησα
ἐλεύθερον, καὶ ἀπαρεμπόδιστον. νῦν δὲ μή σε
λανθανέτω, τοῦτο οὐκ ἔστι σόν, ἀλλὰ πηλὸς κομ-
ψῶς πεφυραμένος. ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὖκ ἠδυνάμην, ἔ-
δωκα μέν σοι μέρος τι ἡμέτερον, τὴν δύναμιν ταύ-
την, τὴν ὁρμητικήν τε καὶ ἀφορμητικήν, καὶ ὀρεκτι-
κήν τε καὶ ἐκκλιτικήν, καὶ ἁπλῶς τὴν χρηστικὴν
ταῖς φαντασίαις· ἧς ἐπιμελούμενος, καὶ ἐν ᾗ τὰ σαυ-
τοῦ τιθέμενος, οὐδέποτε κωλυθήσῃ, οὐδέποτ' ἐμπο-
δισθήσῃ, οὐ στενάξεις, οὐ μέμψῃ, οὐ κολακεύσεις
οὐ-

ob cauſam, quia noluerint? Mihi quidem videtur, ſi po-
tuiſſent, et illa nobis fuiſſe conceſſuros: ſed prorſus non po-
tuerunt. nam quî fieri potuit, nos in terra degentes, et tali
alligatos corpori et hujuſmodi ſociis, ab externis, quatenus ad
hæc, non impediri rebus?

Sed quid ait Jupiter? " O Epictete, ſi quo modo fieri
" poſſet, et corpuſculum tuum et poſſeſſiunculam, liberam et
" omni impedimento vacuam effeciſſem. nunc te id non la-
" teat, iſtud non eſſe tuum: ſed lutum ſcitè atque eleganter
" temperatum. quum verò hoc non potuerim, dedi equi-
" dem tibi quandam noſtri partem, facultatem illam impetu
" utendi, et declinandi, appetendi et averſandi, ac viſis deni-
" que utendi: quam ſi excolueris, et in eâ tua omnia collo-
" câris, nunquam prohibebere, nunquam impedieris, non ge-
" mes,

Κεφ. ά. οὐδένα. Τί οὖν; μή τι μικρά σοι φαίνεται ταῦτα; μὴ γένοιτο. ἀρκοῦ οὖν αὐτοῖς, ἔυχου δὲ τοῖς Θεοῖς.

Νῦν δ' ἑνὸς δυνάμενοι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἑνὶ προσηρτημένοι ἑαυτούς, μᾶλλον θέλομεν πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολλοῖς προσδεδέσθαι, καὶ τῷ σώματι, καὶ τῇ κτήσει, καὶ ἀδελφῷ, καὶ φίλῳ, καὶ τέκνῳ, καὶ δούλῳ. ἅτε οὖν πολλοῖς προσδεδεμένοι, βαρούμεθα ὑπ' αὐτῶν καὶ καθελκόμεθα. διὰ τοῦτο ἂν ἄπλοια ᾖ, καθήμεθα σπώμενοι, καὶ παρακύπτομεν συνεχῶς, Τίς ἄνεμος πνεῖ; Βορέας. Τί ἡμῖν καὶ αὐτῷ; πότε ὁ Ζέφυρος πνεύσει; Ὅταν αὐτῷ δόξῃ, ὦ βέλτιστε, ἢ τῷ Αἰόλῳ. σὲ γὰρ οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ταμίαν τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸν Αἴολον.

Τί οὖν δεῖ; Τὰ ἐφ' ἡμῖν βέλτιστα κατασκευάζειν· τοῖς δ' ἄλλοις χρῆσθαι, ὡς πέφυκε. Πῶς οὖν πέφυκεν;

" mes, non querêris, non cuiquam adulaberis. Quid ergo? " parva tibi hæc eſſe videntur? Abſit. Hæc ſatis tibi ſunto, " et Diis vota facito.

Nunc verò unius rei cùm curam gerere poſſimus, et uni illi adhærere, malumus tamen multarum rerum curam ſuſcipere, multis alligari, et corpori, et poſſeſſioni, et fratri, et amico, et filio, et ſervo. multis utique alligati, ab eis oneramur et deorſum trahimur. Quocirca cùm navigandi copia non detur, curis diſtricti ſedemus, et ſubinde proſpectamus ----- Quis ſpirat ventus? Boreas. Quid rei nobis cum illo? quando Zephyrus adſpirabit? Cùm Zephyro viſum fuerit, ô bone, aut Æolo. quippe Deus non te *diſpenſatorem ventorum* fecit, ſed Æolum.

Quid ergò facere oportet? Ea, quæ noſtrâ ſunt in poteſtate, quàm optimè comparare; reliquis autem uti, prout

φυκεν; ὡς ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ. Ἐμὲ οὖν νῦν τραχηλο- Κεφ. ά.
κοπεῖσθαι μόνον; Τί οὖν; ἤθελες πάντας τραχη-
λοκοπηθῆναι, ἵνα σὺ παραμυθίαν ἔχῃς; οὐ θέλεις
οὕτως ἐκτεῖναι τὸν τράχηλον, ὡς Λατέρανός [τις ἐν
τῇ Ῥώμῃ] κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφα-
λισθῆναι; ἐκτείνας γὰρ τὸν τράχηλον, καὶ πλη-
γεὶς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πληγὴν ἀσθενῆ γενομένην
ἐπ' ὀλίγον συνελκυσθείς, πάλιν ἐξέτεινεν. ἀλλὰ
καὶ ἔτι πρότερον, προσελθόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ
ἀπελευθέρῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνακρίνοντι αὐτὸν ὑ-
πὲρ τοῦ συγκρουσθῆναι, Ἂν τι θέλω, φησὶν, ἐρῶ
σου τῷ κυρίῳ.

Τί οὖν δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν τοῖς τοιούτοις; Τί
γὰρ ἄλλο, ἢ τί ἐμὸν, καὶ τί οὐκ ἐμόν· καὶ τί μοι
ἔξεστι, καὶ τί μοι οὐκ ἔξεστιν; Ἀποθανεῖν με
δεῖ· μή τι οὖν καὶ στένοντα; δεθῆναι· μή τι καὶ
θρηνοῦντα; φυγαδευθῆναι· μή τι οὖν κωλύει, γε-
λῶντα

prout ſeſe habent. Quomodo ergo ſeſe habent? Ita ut Deus voluit. ----- Mene igitur nunc ſolum capite obtruncari? Quid ergo? veliſne ſimul omnes capite obtruncari, ut tu ſolatium habeas? nonne vis cervicem porrigere, ut Lateranus, cum capite plecti à Nerone juberetur? ille enim, quum cervice porrecta percuteretur, et ictu leviori impacto ſe pauliſper collegiſſet, iterum porrexit cervicem. quin & antea, cùm eum conveniſſet Epaphroditus Neronis libertus, ac de inimicitiâ atque offenſione percontaretur, ſi quid voluero, inquit, domino tuo dicam.

Quid igitur talibus in rebus in promptu eſt habendum? Quid aliud verò, quàm, quid meum ſit, et quid non meum; et quid mihi liceat, et quid non liceat? ---- Mori me oportet: nunquid gementem? in vinculis eſſe: nunquid lamentantem?

Κεφ. ά. λῶντα καὶ εὐθυμοῦντα, καὶ εὐροοῦντα; Εἰπὲ τὰ ἀπόῤῥητα. Οὐ λέγω· τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐμοί ἐστιν. Ἀλλά δήσω σε. Ἄνθρωπε τί λέγεις; ἐμέ; τὸ σκέλος μου δήσεις, τὴν προαίρεσιν δὲ οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται. Εἰς φυλακήν σε βαλῶ· τὸ σωμάτιον ἀποκεφαλίσω σοῦ. Ποτε οὖν σοι εἶπον, ὅτι μόνου ἐμοῦ ὁ τράχηλος ἀναπότμητός ἐστι; Ταῦτα ἔδει μελετᾶν τοὺς φιλοσοφοῦντας, ταῦτα καθ' ἡμέραν γράφειν, ἐν τούτοις γυμνάζεσθαι.

Θρασέας εἰώθει λέγειν, Σήμερον ἀναιρεθῆναι θέλω μᾶλλον, ἢ αὔριον φυγαδευθῆναι. Τί οὖν αὐτῷ Ῥοῦφος εἶπεν; Εἰ μὲν ὡς βαρύτερον ἐκλέγῃ, τίς ἡ μωρία τῆς ἐκλογῆς; εἰ δ' ὡς κουφότερον, τίς σοι δέδωκεν; οὐ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ;

Διὰ τοῦτο γὰρ Ἀγριππῖνος τί ἔλεγεν; Ὅτι ἐγὼ ἐμαυ-

in exilium ire: quid obſecro vetat, quo minus cum riſu, alacri et tranquillo proficiſcar animo? ------ Dic arcana. Non dico; namque hoc me penes eſt. At vinculis te conſtringam. Quid ais, homo? mene? crura mea vincies; at animi mei propoſitum ne ipſe quidem Jupiter poteſt ſuperare. In carcerem te conjiciam; corpuſculum capite truncabo. Ecquando tibi dixi, meam ſolius cervicem præcidi non poſſe? ---- Hæc meditari philoſophiæ ſtudioſos, hæc indies deſcribere, in his exerceri oportet.

Thraſea dicere ſolebat, ſe hoc ipſo die interfici malle, quàm cras in exilium relegari. at quid ei Rufus? Siquidem ut gravius illud eligas, quænam hæc in delectu inſipientia? ſin ut levius, quis eligendi tibi copiam dedit? non tu id potius velis meditari, ut eo, quod tibi datum fuerit, ſis contentus?

Quid adeò hac de re dixit Agrippinus? Equidem mihi non

ἐμαυτῷ ἐμπόδιος οὐ γίνομαι. Ἀπηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι κρίνῃ ἐν συγκλήτῳ. Ἀγαθῇ τύχῃ. Ἀλλὰ ἦλθεν ἡ πέμπτη· ταύτῃ δ' εἰώθει γυμνασάμενος ψυχρολουτρεῖν· ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. Γυμνασαμένῳ λέγει τὶς αὐτῷ ἐλθων, ὅτι κατακέκρισαι. Φυγῇ, φησὶν, ἢ θανάτῳ; Φυγῇ. Τὰ ὑπάρχοντα τί; Οὐκ ἀφηρέθη. Εἰς Ἀρίκειαν οὖν ἀπελθόντες ἀριστήσωμεν. Κεφ. ά.

Τοῦτ' ἔστι, μεμελετηκέναι ἃ δεῖ μελετᾶν· ὄρεξιν, ἔκκλισιν, ἀκώλυτα, ἀπερίπτωτα παρεσκευακέναι. Ἀποθανεῖν με δεῖ. εἰ ἤδη, ἀποθνήσκω. εἰ μετ' ὀλίγον, νῦν ἀριστῶ· τῆς ὥρας ἐλθούσης, εἶτα τότε τεθνήξομαι. Πῶς; Ὡς προσήκει τὸν τὰ ἀλλότρια ἀποδιδόντα.

ΚΕΦ.

non ſum impedimento. Denunciatum eſt ei, in ſenatu ſententiam de eo ferri. Bene, inquit, vertat Deus. At jam quinta diei eſt hora, (hoc autem tempore finitâ exercitatione frigidâ perfundi ſolebat:) Abeamus itaque, et noſmet exerceamus. Cùm ſe exercuiſſet, quidam adveniens, damnatum eum eſſe renunciat. Exilio, inquit, an morte? Exilio. De bonis quid? Adempta non ſunt. Ariciam ergo profecti prandeamus.

Hoc eſt jam pridem eſſe meditatum, quæ meditari oportet: appetitionem ſcilicet, averſatationemque ita comparare, ut ſint neque impedimento, nec caſibus obnoxia. ----- Mihi eſt moriendum: ſi jam, morior; ſin paulo poſt, nunc prandeo. cùm hora advenerit, tum moriar. Quomodo? Ut eum decet, qui aliena reſtituit.

Κεφ. β'.

ΚΕΦ. β'.

Πῶς ἄν τις σώζοι τὸ κατὰ Πρόσωπον ἐν ϖαντί.

ΤΩ῍ λογικῷ ζώῳ μόνον ἀφόρητον ἐστι τὸ ἄλογον· τὸ δ' εὔλογον, φορητόν. ---- Πληγαὶ οὐκ εἰσὶν ἀφόρητοι τῇ φύσει. Τίνα τρόπον; Ὅρα ϖῶς Λακεδαιμόνιοι μαστιγοῦνται, μαθόντες ὅτι ἔυλογόν ἐστι. Τὸ ἀπάγξασθαι οὐκ ἔστιν ἀφόρητον. ὅταν γοῦν ϖάθῃ τὶς ὅτι ἔυλογον, ἀπελθὼν ἀπήγξατο. ἁπλῶς, ἐὰν ϖροσέχωμεν, ὑπ' οὐδενὸς οὕτως εὑρήσομεν τὸ ζῶον θλιβόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀλόγου· καὶ ϖάλιν ἐπ' οὐδὲν οὕτως ἑλκόμενον, ὡς ἐπὶ τὸ ἔυλογον.

Ἄλλῳ δ' ἄλλο ϖροσπίπτει τὸ ἔυλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθάπερ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἄλλῳ ἄλλο,

CAP. II.

Quâ ratione perſona ſua in rebus omnibus ſit tuenda.

ANIMALI ratione prædito ſolùm intolerabile eſt, quicquid rationi repugnat: quod verò rationi conſentaneum, id tolerabile. ----- Plagæ naturâ non ſunt intolerabiles. Quo pacto? Vide ut Lacedæmonii flagris cædantur, cùm id à ratione non eſſe alienum didicerint. Suſpendium non eſt intolerabile. nam cum quis rationi id eſſe conſentaneum perſuaſum habuerit, abit ac ſe ſuſpendit. denique ſi animum advertamus, à nulla re ita premi animantem inveniemus, ut ab eo quod eſt irrationale; atque iterum ad nullam rem adeo trahi, ut ad id, quod rationi eſt conſentaneum.

Veruntamen evenit, ut aliud alii ſit rationi conſentaneum et non conſentaneum, quemadmodum et bonum et malum aliud

λο, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον. διὰ τοῦτο μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν συμφώνως τῇ φύσει. εἰς δὲ τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου κρίσιν, οὐ μόνον ταῖς τῶν ἐκτὸς ἀξίαις συγχρώμεθα, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ ἕκαστος. τῷ μὲν γάρ τινι ἔυλογον, τὸ ἀμίδα παρακρατεῖν, αὐτὸ μόνον βλέποντι, ὅτι μὴ παρακρατήσας μέν, πληγὰς λήψεται, καὶ τροφὰς οὐ λήψεται· παρακρατήσας δ' οὐ πείσεταί τι τραχύ, ἢ ἀνιαρόν· ἄλλῳ δέ τινι οὐ μόνον τὸ αὐτὸν παρακρατῆσαι ἀφόρητον δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλου παρακρατοῦντος ἀνασχέσθαι. Ἂν οὖν μοῦ πυνθάνῃ, Παρακρατήσω τὴν ἀμίδα ἢ μή, ἐρῶ σοι, ὅτι μείζονα ἀξίαν ἔχει τὸ λαβεῖν τροφὰς τοῦ μὴ λαβεῖν, καὶ μείζονα ἀπαξίαν τὸ δαρῆναι τοῦ μὴ δαρῆναι. Κεφ. β'.

aliud alii, utile item et inutile. hanc ob rem disciplinâ nobis imprimis opus est, ut anteceptam informationem illius, quod est rationi consentaneum et non consentaneum, singulis rebus accommodare naturæ convenienter discamus. ad dijudicationem verò illius, quod est rationi consentaneum et non consentaneum, non modo exterarum rerum æstimationem adhibemus, sed earum quoque quæ ad suam cujusque personam pertinent. nam apud alium consentaneum est rationi matulam præbere, id solùm intuentem, se, nisi præbuerit, plagas accepturum: sin præbuerit, nihil asperum aut molestum laturum: at alii non modò præbere matulam intolerabile videtur, sed ut alius præbeat, tolerare. Quare si me rogas, matulam præbeas necne, dicam tibi, majoris esse pretii, victum accipere, quàm non accipere; et majoris esse indignitatis, flagris cædi, quàm

Κεφ. β'. δαρῆναι. ὥστ' εἰ τούτοις παραμετρεῖς τὰ σαυτοῦ, ἀπελθὼν παρακράτει. Ἀλλ' οὐκ ἂν κατ' ἐμέ. Τοῦτο σὲ δεῖ συνεισφέρειν εἰς τὴν σκέψιν, οὐκ ἐμέ. σὺ γὰρ εἶ, ὁ σαυτὸν εἰδὼς, πόσου ἄξιος εἶ σεαυτῷ, καὶ πόσου σεαυτὸν πιπράσκεις. ἄλλοι γὰρ ἄλλων πιπράσκουσι.

Διὰ τοῦτο Ἀγριππῖνος Φλώρῳ σκεπτομένῳ, εἰ καταβατέον αὐτῷ ἐστιν εἰς Νέρωνος θεωρίας, ὥστε καὶ αὐτόν τι λειτουργῆσαι, ἔφη· Καταβήθι. πυθομένου δ' αὐτοῦ, Διατί σὺ οὐ καταβαίνεις; ἔφη, Ὅτι ἐγὼ οὐδὲ βουλεύομαι. ὁ γὰρ ἅπαξ εἰς τὴν περὶ τῶν τοιούτων σκέψιν καὶ τὰς τῶν ἐκτὸς ἀξίας συγκαθεὶς καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ἐστι τῶν ἐπιλελησμένων τοῦ ἰδίου προσώπου. Τί γάρ μου πυνθάνῃ, θάνατος αἱρετώτερόν ἐστιν ἢ ζωή; Λέγω ζωή. Πόνος ἢ ἡδονή; Λέγω ἡδονή. Ἀλλὰ

quàm non cædi. adeo ut ſi hiſce rebus tua metiris, abi et præbeto. At hæc mea non eſt exiſtimatio. Te illud afferre oportet in conſiderationem, non me: quippe is es, qui quanti ſis tibi ipſi cognoris, et quanti te vendas. namque alii aliter ſe vendunt.

Quocirca Agrippinus Floro conſideranti, utrum ad Neronis edita ſpectacula ſibi eſſet deſcendendum, ut ipſe etiam aliquid ſubminiſtraret; Deſcende, inquit. Illo autem ſciſcitante, cur ipſe non deſcenderet? reſpondit, quoniam ego non conſulto. Nam qui ſemel ad hujuſmodi conſiderationes et externarum rerum pretia ſe dimiſerit, calculoſque ſubduxerit, prope aſſidet iis qui ſuæ perſonæ obliti ſunt. Quid enim me rogas, mors an vita ſit optabilius? Dico vitam. Labor an voluptas? Dico voluptatem. At niſi tragœdias egero, capite plectar.

Abi

Κεφ. β'.

Ἀλλὰ ἂν μὴ τραγωδήσω, τραχηλοκοπηθήσομαι. Ἀπελθε τοίνυν, καὶ τραγώδει· Ἐγὼ δ' οὐ τραγωδήσω. Διατί; Ὅτι σὺ σεαυτὸν ἡγῇ μίαν τινὰ εἶναι κρόκην τῶν ἐκ τοῦ χιτῶνος. Τί οὖν; Σὲ ἔδει φροντίζειν, ὡς ἂν ὅμοιος ἦς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὥσπερ οὐδ' ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ στιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. τί οὖν μοι λέγεις, ὅτι ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι;

Ταῦτα εἶδε καὶ Πρίσκος Ἑλουίδιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε. προσπέμψαντος γὰρ αὐτῷ Οὐεσπεσιανοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀπεκρίνατο, Ἐπί σοι ἐστὶ μὴ ἐᾶσαί με εἶναι συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ὦ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. Ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησι, σιώπησον. Μή μὲ ἐξέταζε, καὶ σιώπησω. Ἀλλὰ

Abi ergo, et age tragœdias: at ego non agam. Cur ita? Quia teipſum cenſes unum quoddam eſſe in tunicâ filum. Quid igitur? Tu cures oportet, quo pacto aliis hominibus fias ſimilis; ſicut et filum præ cæteris filis nihil eximii habere poſtulat: ego vero purpura eſſe volo, exiguum illud et ſplendidum, quodque aliis in cauſa eſt, ut decora et pulcra videantur. quid igitur mihi dicis, ut vulgo fiam ſimilis? quî poſſim adeo eſſe purpura?

Hæc vidit Priſcus Helvidius, et cum vidiſſet, fecit. nam cum ad eum Veſpaſianus miſiſſet, ne in Senatum ingrederetur: Te penes, inquit, eſt, ne me ſenatorem eſſe ſinas: quamdiu vero ſim, ingrediendum eſt. Age, inquit, at ingreſſus taceto. Ne me exquire, et tacebo. At mihi exquirendum

Κεφ. β'. Ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι. Καμὲ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον. Ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε. Πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σόν ἐστιν, ἀποκτεῖναι ἐμόν, ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα. σόν, φυγαδεῦσαι· ἐμόν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον. Τί οὖν ὠφέλησε Πρίσκος, εἷς ὤν; Τί δ' ὠφελεῖ ἡ πορφύρα τὸ ἱμάτιον; τί γὰρ ἄλλο, ἢ διαπρέπει ἐν αὐτῷ, ὡς πορφύρα, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ καλὸν παράδειγμα ἔκκειται; Ἄλλος δ' ἄν, εἰπόντος αὐτῷ Καίσαρος ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, μὴ εἰσελθεῖν εἰς σύγκλητον, εἶπεν· Ἔχω σοι χάριν, ὅτι μου φείδῃ. Τὸν τοιοῦτον οὐδ' ἂν ἐκώλυεν εἰσελθεῖν. ἀλλ' ἤδει, ὅτι ἢ καθεδεῖται ὡς κεράμιον· ἢ λέγων, ἐρεῖ ἃ οἶδεν, ὅτι ὁ Καίσαρ θέλει, καὶ προσεπισωρεύσει ἔτι πλείονα.

Τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ἀθλητής τις κινδυνεύων ἀπο-

dum eſt. Et mihi dicendum, quod juſtum et rectum videatur. At ſi dixeris, te interficiam. Quando igitur tibi dixi me immortalem eſſe? tu tuum facies, et ego meum: tuum eſt, interficere; meum, ſine metu occumbere: tuum, relegare: meum, ſine mœrore exulare. -------- Quid ergo profuit Priſcus cum unus eſſet? Quid prodeſt purpura veſtimento? quid, niſi ut per ſe excellat, cum ſit purpura et aliis honeſtum præbeat exemplum? At alius tali rerum ſtatu, cui Cæſar ſenatu interdixiſſet, ſe gratiam ei habere, quod parceret, reſpondiſſet. Talem ne in ſenatum quidem venire prohibuiſſet, cùm ſciret eum vel ut fictilem ſtatuam aſſeſſurum, vel ſi verba fecerit ea dicturum quæ Cæſari placitura noverit, et plura etiam in illius gratiam coacervaturum.

Hoc modo athleta etiam, cùm de vitâ periclitaretur. niſi ab-

ἀποθανεῖν, εἰ μὴ ἀπεκόπη τὸ αἰδοῖον· ἐπελθόντος Κεφ. β'.
αὐτῷ τοῦ ἀδελφοῦ· ἦν δ' ἐκεῖνος φιλόσοφος· καὶ
εἰπόντος, Ἄγε ἀδελφὲ τί μέλλεις ποιεῖν; ἀποκόπ-
τωμεν τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ἔτι εἰς γυμνάσιον ἀπερ-
χώμεθα· Οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἐγκαρτερήσας ἀπέ-
θανε. Πυθομένου δέ τινος, πῶς τοῦτο ἐποίησεν;
ὡς ἀθλητὴς, ἢ ὡς φιλόσοφος· Ως ἀνὴρ, ἔφη· ἀνὴρ
δ' Ὀλύμπια κεκηρυγμένος καὶ ἠγωνισμένος, ἐν τοι-
αύτῃ τινὶ χώρᾳ ἀνεστραμμένος, οὐχὶ παρὰ τῷ
Βάτωνι ἀλειφόμενος. ἄλλος δ' ἂν καὶ τὸν τράχη-
λον ἀπετμήθη, εἰ ζῆν ἠδύνατο δίχα τοῦ τραχήλου·
Τοιοῦτόν ἐστι τὸ κατὰ πρόσωπον, οὕτως ἰσχυρὸν
παρὰ τοῖς εἰθισμένοις αὐτὸ συνεισφέρειν ἐξ αὐτῶν
ἐν ταῖς σκέψεσιν. ----Ἄγε οὖν Ἐπίκτητε, διαξύρη-
σαι. Ἂν ᾧ φιλόσοφος, λέγω, οὐ διαξυρῶμαι.
Ἀλλ' ἀφελῶ σου τὸν τράχηλον. Εἰ σοι ἄμεινον,
ἄφελε.

Ἐπύ-

abſcinderetur ei pudendum; quem aggreſſus frater (erat autem ille philoſophus) quum rogâſſet, Age, frater, quid facturus es? hanc præcidamus partem, atque iterum ad gymnaſium revertamur: Negavit, animoque obfirmato mortem oppetiit. Cuidam verò percontanti, quomodo id feciſſet, ut athleta, an ut philoſophus; Ut vir, reſpondit, ut vir Olympiis præconis voce declaratus, et qui certamen viriliter iniiſſet, tali verſatus in loco, non ut qui apud Batonem aliptam ungi ſolitus ſit. Alius verò vel cervicem ſibi auferri ſineret, ſi poſſet modo abſque cervice vivere. Talis eſt perſonæ ratio, adeò iis valida, qui ultro in deliberationibus eam adhibere aſſuefacti ſunt. —— Age, Epictete, rade te. Si philoſophus ſim, me raſurum nego. At cervicem auferam. Si tibi id è re fuerit, auferas licet.

Κεφ. β'. Ἐπύθετό τις, πόθεν οὖν αἰσθησόμεθα τοῦ κατὰ πρόσωπον ἕκαστος; Πόθεν δ' ὁ ταῦρος, ἔφη, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης πάσης; ἢ δῆλον, ὅτι εὐθὺς ἅμα τῷ τὴν παρασκευὴν ἔχειν, ἀπαντᾷ καὶ συναίσθησις αὐτῆς. καὶ ἡμῶν τοίνυν ὅς τις ἂν ἔχοι τοιαύτην παρασκευήν, οὐκ ἀγνοήσει αὐτήν. ἄφνω δὲ ταῦρος οὐ γίνεται, οὐδὲ γενναῖος ἄνθρωπος· ἀλλὰ δεῖ χειμασκῆσαι, παρασκευάσασθαι, καὶ μὴ εἰκῆ προσπηδᾷν ἐπὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα.

Μόνον σκέψαι, πόσου πωλεῖς τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν· ἄνθρωπε, εἰ μηδὲν ἄλλο, μὴ ὀλίγου αὐτὴν πωλήσῃς. τὸ δὲ μέγα καὶ ἐξαίρετον, ἄλλοις τάχα προσήκει, Σωκράτει καὶ τοῖς τοιούτοις. Διατί οὖν, εἰ μὲν τοιοῦτοι πεφύκαμεν, οὐ πάντες ἢ πολλοὶ

Percontatus eſt quidam, Quomodo ſentiemus quiſque perſonæ ſuæ decorum? Undenam taurus, inquit, leone irruente, ſolus vim ſuam et præparationem ſentit, et ſe pro toto armento objectat? nonne perſpicuum eſt, acceptâ ſtatim præparatione, ſenſum ejus ſimul occurrere? nemo igitur noſtrûm ità à naturâ inſtructus, hæc naturæ parata ſubſidia ignorabit. at non derepente fit taurus, neque homo generoſus: ſed per hyemem exerceri oportet, et præparari, nec temere ad ea proſilire, quæ nihil ad nos pertineant.

Tecum modò velim conſideres, quanti tuum inſtitutum venditurus ſis: mî homo, ſi nihil aliud, ne parvi vendas. at illud eſſe magnum et eximium, aliis fortaſſe convenit, Socrati nempe et ejuſmodi viris. At quî fit, ſi tales à naturâ comparati ſimus, ut non omnes, aut ſaltem plerique tales

eva

λοὶ γίνονται τοιοῦτοι; Ἵπποι γὰρ ὠκεῖς ἅπαντες γί- Κεφ. γ'.
νονται; κύνες γὰρ ἰχνευτικοὶ πάντες; Τί οὖν; ἐπει-
δὴ ἀφυὴς εἰμι, ἀποστῶ τῆς ἐπιμελείας τούτου ἕνε-
κα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητος κρείσσων Σωκράτου
οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή, οὐ χείρων· τοῦτό μοι ἱκανόν ἐ-
στιν. οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι, καὶ ὅμως οὐκ ἀμε-
λῶ τοῦ σώματος· οὐδὲ Κροῖσος, καὶ ὅμως οὐκ ἀ-
μελῶ τῆς κτήσεως· οὐδ' ἁπλῶς ἄλλου τινὸς τῆς
ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἄκρων, ἀφι-
στάμεθα.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς ἄν τις, ἀπὸ τοῦ τὸν Θεὸν πατέρα εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἐπέλθοι.

Ἐι τις τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθῆσαι κατ' ἀξί-
αν δύναιτο, ὅτι γεγόναμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πάντες

evadant? Anne equi omnes veloces naſcuntur? canes itidem ad indagandum ſagaces? Quid ergo? cùm fim tardo ingenio, eam ego ob cauſam à curâ illius deſiſtam? Abſit. Epictetus non melior eſt Socrate: ſi non, haud tamen deterior; hoc mihi ſatis eſt. neque enim ero Milo; et tamen corpus non negligo; neque Crœſus; et tamen rem non negligo familiarem: neque enim ullius rei curâ, ob eorum quæ ſumma ſunt deſperationem, abſiſtimus.

CAP. III.

Quo pacto quis, ex eo quod Deus eſt pater hominum, ad reliqua progrediatur.

SI quis hoc decretum animo adſentiente, prout decet, amplectatur, nos omnes ſcilicet à Deo primariè eſſe procrea-

Κεφ. γ'. πάντες προηγουμένως, καὶ ὁ Θεὸς πατήρ ἐστι τῶν τ' ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν· �οἶμαι ὅτι οὐδὲν ἀγεννὲς οὐδὲ ταπεινὸν ἐνθυμηθήσεται περὶ ἑαυτοῦ. ἀλλ' ἂν μὲν Καίσαρ εἰσποιήσηταί σε, οὐδεὶς σου τὴν ὀφρὺν βαστάσει· ἂν δὲ γνῶς ὅτι τοῦ Διὸς υἱὸς εἶ, οὐκ ἐπαρθήσῃ; νῦν δ' οὐ ποιοῦμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῶν ἐγκαταμέμικται, τὸ σῶμα μὲν κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς· πολλοὶ μὲν ἐπὶ ταύτην ἀποκλίνουσι τὴν συγγένειαν τὴν ἀτυχῆ καὶ νεκράν· ὀλίγοι δέ τινες ἐπὶ τὴν θείαν καὶ μακαρίαν. ἐπειδὴ τοίνυν ἀνάγκη πάνθ' ὁντινοῦν οὕτως ἑκάστῳ χρῆσθαι, ὡς ἂν περὶ αὐτοῦ ὑπολάβῃ· ἐκεῖνοι μὲν οἱ ὀλίγοι, ὅσοι πρὸς πίστιν ὤιονται γεγονέναι, καὶ πρὸς αἰδῶ, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς χρήσεως τῶν φαντασιῶν, οὐδὲν ταπεινόν, οὐδ' ἀγεννὲς ἐνθυμοῦνται περὶ αὑτῶν· οἱ δὲ πολλοί, τἀναντία. Τί γὰρ

tos, Deumque eſſe patrem et hominum et deorum, eum nihil aut abjectum aut humile de ſeipſo cogitaturum arbitror. atqui ſi Cæſar te adoptaſſet, nemo ſupercilium tuum ferret: quum verò te Jovis eſſe filium cognôris, non effereris? nunc id non facimus: ſed cum hæc duo in corpore noſtro permiſta ſunt, corpus commune cum cæteris animantibus, ratio et mens cum Diis: multi quidèm ad infelicem illam et emortuam inclinant cognationem, pauci verò ad hanc divinam et beatam. cùm itaque neceſſe eſt, ut quiſque rebus ſingulis ita utatur, prout de iis fuerit opinio; pauci illi qui ſeſe ad fidem natos exiſtimant, et ad verecundiam, et ad certiſſimum viſorum uſum, nihil humile, nihil præter dignitatem de ſeipſis cogitant: vulgus verò longe aliter. Quid enim ſum ego? miſellus

γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον, καὶ τὰ δύ- Κεφ. γ'.
στηνά μου σαρκίδια· Τῷ μὲν ὄντι δύστηνα. ἀλλὰ ἔχεις τὶ καὶ κρεῖσσον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προστέτηκας;

Διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν, οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι, καὶ ἐπίβουλοι, καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λέουσιν, ἄγριοι, καὶ θηριώδεις, καὶ ἀνήμεροι· οἱ πλείους δ' ἡμῶν ἀλώπεκες· καὶ ὡς ἐν ζώοις ἀτυχήματα. Τί γάρ ἐστιν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἤ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; Ὁρᾶτε οὖν καὶ προσέχετε, μή τι τούτων ἀποβῆτε τῶν ἀτυχημάτων.

ΚΕΦ.

miſellus homuncio, et corpuſculum lamentis deflendum. Omnino ſane deflendum. at tu quiddam corpuſculo melius habes. quid ergo illo prorſus omiſſo his affixus intabeſcis?

Propter hanc cognationem, quidam ab eâ declinantes, lupis ſimiles evadimus, perfidi et inſidioſi et nocentes: alii autem leonibus, feri et immanes et immanſueti: plerique adeò noſtrûm ſumus Vulpeculæ, et ſi quid aliud vel inter animalia monſtroſum. Quid enim aliud eſt maledicus, et pravus homo, quàm vulpes, aut ſi quid aliud miſerius, et magis abjectum? Videte ergo et cavete, ne in tale aliquod monſtrum evadatis.

CAP.

Κεφ. δ'.

Κ Ε Φ. δ'.

Περὶ Προκοπῆς.

Ὁ Προκόπτων, μεμαθηκὼς ϖαρὰ τῶν φιλοσόφων, ὅτι ἡ μὲν ὄρεξις ἀγαθῶν ἐστὶν, ἡ δ' ἔκκλισις ϖρὸς κακά· μεμαθηκὼς δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἄλλως τὸ ἔυρουν καὶ ἀπαθὲς ϖεριγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἐν ὀρέξει μὲν μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ ϖεριπίπτοντι· τὴν μὲν ὄρεξιν ἧρκεν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἅπαν, καὶ ὑπερτέθειται· τῇ ἐκκλίσει δὲ ϖρὸς μόνα χρῆται τὰ ϖροαιρετικά. τῶν γὰρ ἀπροαιρέτων ἄν τι ἐκκλίνῃ, ὄιδεν ὅτι ϖεριπεσεῖταί ϖοτε τινὶ ϖαρὰ τὴν ἔκκλισιν τὴν αὐτοῦ, καὶ δυστυχήσει. εἰ δ' ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ϖοιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ ἔυροιαν, ϖάντως καὶ ἡ ϖρο-

C A P. IV.

De Profectu.

QUI proficit, à philoſophis edoctus, appetitionem eſſe rerum bonarum, averſationem verò ad mala pertinere; eo etiam cognito, non aliter tranquillum et imperturbatum animum homini contingere, quàm ſi in ipsà appetitione nec fruſtra ſit, neque adeo in ea, quæ averſetur, incidat; ille appetitionem prorſus à ſe ſuſtulit, removitque, et averſatione in iis ſolummodo utitur, quæ proprie in ſuâ voluntate poſita ſunt: nam ſi quid eorum averſetur, quæ nec animum nec inſtitutum afficiunt, ſcit fore, ut aliquando in eorum aliquid incidat quæ averſetur, atque inde miſer evadat. quod ſi in ſe virtus hoc recipit, ut felicitatem, animumque perturbatione vacuum,

et

προκοπὴ ἡ πρὸς αὐτήν, πρὸς ἕκαστον τούτων ἐστὶ προκοπή. ἀεὶ γὰρ πρὸς ὃ ἂν ἡ τελειότης τινὸς καθάπαξ ἄγῃ, πρὸς αὐτὸ ἡ προκοπὴ συνεγγισμός ἐστι. Κεφ. δ'.

Πῶς οὖν τὴν μὲν ἀρετὴν τοιοῦτόν τι ὁμολογοῦμεν, τὴν προκοπὴν δ' ἐν ἄλλοις ζητοῦμεν καὶ ἐπιδείκνυμεν; Τί ἔργον ἀρετης; Εὐροια. Τίς οὖν προκόπτει, ὁ πολλὰς Χρυσίππου συντάξεις ἀνεγνωκώς; μὴ γὰρ ἡ ἀρετὴ τοῦτ' ἐστὶ, Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι; εἰ γὰρ τοῦτ' ἐστὶν, ὁμολογουμένως ἡ προκοπὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ πολλὰ τῶν Χρυσίππου νοεῖν. νῦν δ' ἄλλο μέν τι τὴν ἀρετὴν ἐπιφέρειν ὁμολογοῦμεν, ἄλλο δὲ τὸν συνεγγισμὸν, τὴν προκοπὴν, ἀποφαίνομεν. Οὗτός, φησιν, ἤδη καὶ δι' αὐτοῦ δύναται Χρύσιππον ἀναγινώσκειν. Εὖ, νὴ τοὺς Θεούς, προκόπτεις ἄνθρωπε. ποίαν προκοπήν; ----

Τί

et tranquillitatem præſtet, iſte omnino ad virtutem profectus, ad hæc ſingula eſt utique profectus. etenim ad quod alicujus rei perfectio prorſus adduxerit, ad id profectus eſt appropinquatio.

Quî fit igitur, ut cum tale aliquid virtutem eſſe fateamur, profectum in aliis et quæramus et oſtentemus? Quodnam virtutis opus? Tranquillitas. Quis igitur proficit? qui multa Chryſippi volumina perlegerit? nunquid illa eſt virtus Chryſippum evolviſſe? nam ſi hæc eſt virtus, in confeſſo eſt, nihil aliud eſſe profectum, quàm multa Chryſippi percepiſſe. nunc verò aliud quiddam afferre virtutem confitemur, aliud eſſe appropinquationem, nempe profectum, pronuntiamus. Iſte ait, ſuâ ipſius ope ſe jam poſſe Chryſippum legere. Multum profeciſti per Deos, mî homo. quali profectu? ---- Quid

cum

Κεφ. δ'. Τί ἐμπαίζεις αὐτῷ; τί δ' ἀπάγεις αὐτὸν τῆς συναισθήσεως τῶν αὑτοῦ κακῶν; οὐ θέλεις δεῖξαι αὐτῷ τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, ἵνα μάθῃ παρ' σου τὴν προκοπὴν ζητεῖ; ---- Ἐκεῖ ζήτησον αὐτήν, ταλαίπωρε, ὅπου σου τὸ ἔργον. Ποῦ δέ σου τὸ ἔργον; Ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότευκτος ᾖς, καὶ ἀπερίπτωτος· ἐν ὁρμαῖς, καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος. πρῶτοι δ' εἰσὶν οἱ πρῶτοι τόποι, καὶ ἀναγκαιότατοι. ἂν δὲ τρέμων καὶ πενθῶν ζητῇς ἀπερίπτωτος εἶναι, ἆρα πῶς προκόπτεις;

Σὺ οὖν ἐνταῦθά μοι δεῖξόν σου τὴν προκοπήν. καθάπερ εἰ ἀθλητῇ διελεγόμην, Δεῖξόν μοι τοὺς ὤμους· εἶτα ἔλεγεν ἐκεῖνος, Ἴδε μου τοὺς ἁλτῆρας. Ὄφει σύ, καὶ οἱ ἁλτῆρες· ἐγὼ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἁλτήρων ἰδεῖν βούλομαι. Λάβε τὴν περὶ

eum illudis? quid à ſenſu malorum ſuorum abducere conaris? non vis potius ei oſtendere quod ſit virtutis officium, ut diſcat ubinam profectum quærat? ------ Illic, infelix, hunc quære, ubi tuum eſt opus. Ubinam verò tuum eſt opus? In appetitione et averſatione, ut neque voto tuo fruſteris, neque in mala incidas: in impetu et declinatione, ut ſis peccati immunis; in aſſenſu præbendo, eodemque ſupprimendo, ne tu fallaris: principes verò ſunt, primi loci, et maxime neceſſarii. ſin cum tremore et luctu quæras, quo minus in mala incidas, quo tandem modo profeciſti?

Tu itaque tuum hìc oſtende profectum. perinde ac ſi Athletæ dicerem, Oſtende mihi humeros; atque ille reſponderet, Ecce meos halteras. Tu videris cum tuis halteribus; at ego effectum halterum videre velim. Sume librum de impetu, et vide ut perlegerim. Mancipium, non iſtud quæro; ſed quem-

περὶ ὁρμῆς σύνταξιν, καὶ γνῶθι πῶς αὐτὴν ἀνέγ- Κεφ. δ'.
νωκα. Ἀνδράποδον, οὐ τοῦτο ζητῶ, ἀλλὰ πῶς ὁρμᾷς καὶ ἀφορμᾷς, πῶς ὀρέγῃ καὶ ἐκκλίνεις, πῶς ἐπιβάλλεις καὶ προτίθεσαι, καὶ παρασκευάζῃ· πότερα συμφώνως τῇ φύσει, ἢ ἀσυμφώνως. εἰ μὲν γὰρ συμφώνως, τοῦτό μοι δείκνυε, καὶ ἐρῶ σοι ὅτι προκόπτεις· εἰ δ' ἀσυμφώνως, ἄπελθε, καὶ μὴ μόνον ἐξηγοῦ τὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ γράφε αὐτὸς τοιαῦτα. καὶ τί σοι ὄφελος; οὐκ οἶδας, ὅτι ὅλον τὸ βιβλίον πέντε δηναρίων ἐστιν; ὁ οὖν ἐξηγούμενος αὐτό, δοκεῖ ὅτι πλείονος ἄξιός ἐστιν, ἢ πέντε δηναρίων; μηδέποτε οὖν ἀλλαχοῦ τὸ ἔργον ζητεῖτε, ἀλλαχοῦ τὴν προκοπήν.

Ποῦ οὖν ἡ προκοπή; Εἴ τις ὑμῶν ἀποστὰς τῶν ἐκτὸς, ἐπὶ τὴν προαίρεσιν ἐπέστραπται τὴν ἑαυτοῦ, ταύτην ἐξεργάζεσθαι καὶ ἐκπονεῖν, ὥστε σύμφωνον ἀπο-

quemadmodum impetu et declinatione utaris, quemadmodum appetas et averſeris, quemadmodum ad res te accingas, et in animo tibi proponas, et teipſum præbeas paratum, naturæne convenienter, an ſecus? nam ſi convenienter, hoc mihi oſtende, et dicam te profeciſſe: ſin aliter, abi, nec modo libros interpretare, ſed ipſe ejuſmodi ſcribe. et quid tibi inde commodi? neſciſne totum librum quinque denariis conſtare? qui eum itaque interpretatur, num pluris eſſe videtur, quàm quinque denariorum? nunquam itaque alibi opus, alibi profectum quæritote.

Ubinam igitur eſt profectus? Si quis veſtrûm externis rebus ablegatis, ad ſuam ipſius voluntatem ſe converterit, ut eam excolat et elaboret, quo naturæ conſonam efficiat, altam, liberam, ſolutam, expeditam, fidam, verecundam: di-

Κεφ. δ'. ἀποτελέσαι τῇ φύσει, ὑψηλήν, ἐλευθέραν, ἀκώλυτον, ἀνεμπόδιστον, πιστήν, αἰδήμονα· μεμάθηκέ τε, ὅτι ὁ τὰ μὴ ἐφ' αὐτῷ ποθῶν ἢ φεύγων, οὔτε πιστὸς εἶναι δύναται, οὔτ' ἐλεύθερος, ἀλλ' ἀνάγκη μεταπίπτειν καὶ μεταῤῥιπίζεσθαι ἅμα ἐκείνοις καὶ αὐτόν· ἀνάγκη δὲ καὶ ὑποτεταχέναι ἄλλοις ἑαυτόν, τοῖς ἐκεῖνα περιποιεῖν ἢ κωλύειν δυναμένοις· καὶ λοιπὸν ἕωθεν ἀνιστάμενος, ταῦτα τηρεῖ καὶ φυλάσσει, λούεται ὡς πιστὸς, ὡς αἰδήμων ἐσθίει, ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ἀεὶ παραπιπτούσης ὕλης τὰ προηγούμενα ἐκπονῶν, ὡς ὁ δρομεὺς δρομικῶς, καὶ ὁ φώνασκος φωνασκικῶς. Οὗτός ἐστιν ὁ προκόπτων ταῖς ἀληθείαις, καὶ ὁ μὴ εἰκῆ ἀποδεδημηκώς, οὗτός ἐστιν. εἰ δ' ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις ἕξιν τέταται, καὶ ταύτην ἐκπονεῖ, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκδεδήμηκε, λέγω αὐτῷ αὐτόθεν πορεύεσθαι εἰς οἶκον, καὶ μὴ ἀμελεῖν τῶν ἐκεῖ· τοῦτο γὰρ ἐφ' ὃ ἀποδεδήμηκεν,

diceritque, illum, qui ea, quæ ſuâ in poteſtate non ſunt, vel deſideret vel fugiat, nec fidum eſſe poſſe, nec liberum; ſed illum neceſſe eſſe ex alio in aliud recidere, unàque cum iis turbine tanquam jactari: neceſſe etiam aliis ſe ſubjeciſſe, qui ea præſtare vel impedire poſſint: denique ſi diluculo ſurgens, hæc obſervet et cuſtodiat, ſi lavet ut fidus, ut verecundus comedat, eodemque modo pro materiâ, quæ ſemper occurrat, in præcipuis elaboret, ut curſor more curſoris, et phonaſcus more phonaſci. Hic eſt, qui verè profectum fecerit, quique non fruſtrà peregrinatus ſit, hic eſt. ſin verò libellis perlegendis intentus eſt, et in hoc elaborat, eâque de cauſâ peregrinatus eſt; jubeo eum illico domum redire, neque rem familiarem negligere: nihil enim illud, cujus cauſâ peregrinatus eſt: atqui

δεδήμηκεν, οὐδέν ἐστιν· ἀλλ' ἐκεῖνο μελετᾷν, Κεφ. δ'.
ἐξελεῖν τοῦ ἀυτοῦ βίου πένθη καὶ ὀιμωγὰς, καὶ, Ὤιμοι· καὶ, Τὸ τάλας ἐγώ· καὶ, δυστυχίαν, καὶ ἀτυχίαν· καὶ μαθεῖν, τί ἐστι θάνατος, τί φυγή, τί δεσμωτήριον, τί κώνειον· ἵνα δύνηται λέγειν ἐν τῇ φυλακῇ, Ὦ φίλε Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς Θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω· καὶ μὴ ἐκεῖνα, Τάλας ἐγὼ, γέρων ἄνθρωπος, ἐπὶ ταῦτά μου τὰς πολιὰς ἐτήρησα; Τίς λέγει ταῦτα; Δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἄδοξόν τινα ἐρῶ, καὶ ταπεινόν; Πρίαμος αὐτὰ οὐ λέγει; Οἰδίπους οὐ λέγει; ἀλλ' ὁπόσοι βασιλεῖς λέγουσι. Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ Τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη, τεθαυμακότων τὰ ἐκτὸς, διὰ μέτρου τοιοῦδ' ἐπιδεικνύμενα; Εἰ δὲ ἐξαπατηθέντα τινὰ ἔδει μαθεῖν, ὅτι τῶν ἐκτὸς ἀπροαιρέτων οὐδέν ἐστι πρὸς ἡμᾶς· Ἐγὼ μὲν ἤθελον τὴν ἀπάτην ταύτην, ἐξ

ἧς

qui illud meditari, ut è vitâ ſuâ lamentationes et gemitus tollat, voceſque iſtas, *Hei mihi!* et, *O me miſerum!* et calamitates et infortunia; et diſcere, quid ſit mors, quid exilium, quid carcer, quid cicuta: ut dicere poſſit in cuſtodia, *O mî Crito, ſi ita Diis amicum, ita fiat:* et non illa, *Me miſerum, hominem ſenem, ad hæc canos meos reſervari!* Quis iſta dicit? Mene vobis ignobilem aliquem et humilem exiſtimatis enarrare? non Priamus ea dicit? non Oedipus? quin imo univerſi reges dicunt. Nam quid aliud eſt Tragœdia, quàm hominum perturbationes, externas res admirantium, tali carminum genere repræſentatæ? Quod ſi deceptum quempiam diſcere oporteat, nullas res extra animi voluntatem poſitas, quicquam ad nos pertinere: Equidem deceptionem optârim talem, ex quâ tranquillo et imperturbato curſu

Κεφ. δ'. ἧς ἤμελλον ἐυρόως καὶ ἀταράχως βιώσεσθαι· Ὑμεῖς δ' ὄψεσθε αὐτοὶ, τί θέλετε.

Τί οὖν ἡμῖν παρέχει Χρύσιππος; Ἵνα γνῶς, φησὶν, ὅτι οὐ ψευδῆ ταῦτά ἐστιν, ἐξ ὧν ἡ ἔυροιά ἐστι, καὶ ἀπάθεια ἁπαντᾷ. Λάβέ μου τὰ βιβλια, καὶ γνώσῃ ὡς ἀληθῆ καὶ σύμφωνά ἐστι τῇ φύσει, τὰ ἀπαθῆ με ποιοῦντα. Ω μεγάλης ἐυτυχίας· ὦ μεγάλου ἐυεργέτου, τοῦ δεικνύοντος τὴν ὁδόν. Ἔιτα Τριπτολέμῳ μὲν ἱερὰ καὶ βωμοὺς πάντες ἄνθρωποι ἀνεστάκασιν, ὅτι τὰς ἡμέρους τροφὰς ἡμῖν ἔδωκε· τῷ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἐυρόντι, καὶ φωτίσαντι, καὶ εἰς πάντας ἀνθρώπους ἐξενεγκάντι· οὐ τὴν περὶ τοῦ ζῆν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ ἐυ ζῆν· τίς ἡμῶν ἐπὶ τούτῳ βωμὸν ἱδρύσατο, ἢ ναὸν, ἢ ἄγαλμα ἀνέθηκεν, ἢ τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ προσκυνεῖ; ἀλλ' ὅτι μὲν ἄμπελον ἔδωκαν, ἢ πυρούς, ἐπιθύομεν τούτου

vitam eſſem ducturus: Vos verò ipſi videbitis, quid velitis.

Quid ergo nobis præſtat Chryſippus? Ut ſcias, inquit, ea falſa non eſſe, è quibus oriatur tranquillitas, et imperturbatus exurgat animus. Sume meos libros, et noveris quàm vera ſint et naturæ conſona, quæ me perturbationibus immunem efficiant. O magnam felicitatem! O benefactorem egregium, qui viam commonſtrat! Ergone Triptolemo ſacella et aras omnes mortales extruxerunt, quòd mitiores fruges nobis dederit: illi verò, qui veritatem excogitavit, illuſtravitque, et palam omnibus protulit, (non veritatem dico quæ ad vivendum, ſed quæ ad bene vivendum pertinet) quis noſtrûm hâc de cauſâ aram erexit, aut ædem, ſtatuamve dicavit, aut hoc nomine Deum veneratur? at quia

vitem

του ἕνεκα· ὅτι δὲ τοιοῦτον ἐξήνεγκαν καρπὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ, δι' οὗ τὴν ἀλήθειαν τὴν περὶ εὐδαιμονίας δείξειν ἡμῖν ἤμελλον, τούτου δ' ἕνεκα οὐκ εὐχαριστήσομεν τῷ Θεῷ; Κεφ. ε'.

ΚΕΦ. ε'.

Πρὸς τοὺς Ἀκαδημαϊκούς.

Ἂν τίς, φησὶν, ἐνίστηται πρὸς τὰ ἄγαν ἐκφανῆ, πρὸς τοῦτον οὐ ῥᾴδιάν ἐστιν εὑρεῖν λόγον, δι' οὗ μεταπείσει τὶς αὐτόν. τοῦτο δ' οὔτε παρὰ τὴν ἐκείνου γίνεται δύναμιν, οὔτε παρὰ τὴν τοῦ διδάσκοντος ἀσθένειαν· ἀλλ' ὅταν ἀπαχθεὶς ἀπολιθωθῇ, πῶς ἔτι χρήσεταί τις αὐτῷ διὰ λόγου;

Ἀπολιθώσεις δ' εἰσὶ δίτται· ἡ μὲν, τοῦ νοητικοῦ ἀπολίθωσις· ἡ δὲ, τοῦ ἐντρεπτικοῦ· ὅταν τις παρατεταμένος

vitem dederunt, aut frumenta, hujus nos gratiâ immolamus: quòd verò talem in humanâ mente fructum protulerunt, unde veritatem, quæ ad felicitatem ſpectat, oſtenſuri fuerint, hac tandem de cauſâ Deo gratias non agemus?

CAP. V.

Adverſus Academicos.

SI quis, inquit, in res admodum luculentas inſurgat, adverſus hunc rationem haud facile eſt invenire, quâ à ſententiâ ſuâ dimoveas. illud verò uſu evenit nec propter illius facultatem, nec propter docentis imbecillitatem: ſed cum quis abductus tanquam in lapidem converſus fuerit, quonam deinceps pacto eum ratione tractabis?

Illæ verò in lapidem mutationes duplices ſunt: altera, intellectualis; altera, verecundæ facultatis; cùm quis animum adeo

Κεφ. ε'. ρατεταμένος ᾖ, μὴ ἐπινεύειν τοῖς ἐναργέσι, μὴ δ' ἀπὸ τῶν μαχομένων ἀφίστασθαι. Οἱ δὲ πολλοὶ τὴν μὲν σωματικὴν ἀπονέκρωσιν φοβούμεθα, καὶ πάντ' ἂν μηχανησαίμεθα ὑπὲρ τοῦ μὴ περιπεσεῖν τοιούτῳ τινί· τῆς ψυχῆς δ' ἀπονεκρουμένης, οὐδὲν ἡμῖν μέλει. καὶ νὴ Δία, ἐπὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἂν μὲν ᾖ οὕτω διακείμενος, ὥστε μηδὲν παρακολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδέν, καὶ τοῦτον κακῶς ἔχειν οἰόμεθα· ἂν δέ τινος τὸ ἐντρεπτικὸν καὶ αἰδῆμον ἀπονεκρωθῇ, τοῦτο ἔτι καὶ δύναμιν καλοῦμεν.

Καταλαμβάνεις ὅτι ἐγρήγορας; Οὔ φησιν· οὐδὲ γὰρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐγρήγορα. Οὐδὲν οὖν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης; ----- Οὐδὲν ἔτι τούτῳ διαλέγομαι. Καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν' αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενος οὐ προσποιείται,

adeo obfirmaret, ut rebus manifeſtis non aſſentiatur, neque à pugnantibus ſe abducat. At plerique corporis perhorreſcimus mortem, et nihil non moliremur, ne in hujuſmodi quidpiam incidamus; animæ verò emortuæ nihil curæ eſt nobis. et mehercule quod ipſam ad animam attinet, ſi quis ita ſit affectus ut nihil aſſequatur, nihil intelligat, illum etiam ſe male habere exiſtimamus: quod ſi alicujus verecunda et modeſta pars emortua fuerit, hanc etiam vim et poteſtatem appellamus.

Percipis te evigilare? Non percipio, inquit: neque enim tum percipio, cùm in ſomnis vigilare mihi videar. Nihil ergo differt hoc ab illo viſum? ----- Cum eo nihil amplius verba facio. Quem enim ei ignem, aut quod ferrum adhibebo, ut ſe emortuum eſſe ſentiat? ſi cùm ſentiat, præ ſe fert non ſentire, vel mortuo eſt deterior. pugnam iſte non percipit; male

ται, ἔτι χείρων ἐστὶ τοῦ νεκροῦ. μάχην οὗτος οὐ συνορᾷ· κακῶς ἔχει, συνορῶν. οὗτος οὐ κινεῖται, οὐδὲ προκόπτει· ἔτι ἀθλιώτερον ἔχει· ἐκτέτμηται τὸ αἰδῆμον αὐτοῦ, καὶ ἐντρεπτικόν· καὶ τὸ λογικὸν οὐκ ἀποτέτμηται, ἀλλ' ἀποτεθρίωται. Ταύτην ἐγὼ δύναμιν εἶπω; μὴ γένοιτο· εἰμὴ καὶ τὴν τῶν κιναίδων, καθ' ἣν πᾶν τὸ ἐπελθὸν, ἐν μέσῳ καὶ ποιοῦσι καὶ λέγουσιν. Κεφ. ς'.

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ Προνοίας.

Ἀφ' ἑκάστου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων, ῥάδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν Πρόνοιαν, ἂν δύο τὶς ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμιν τὲ συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστῳ, καὶ τὸ εὐχάριστον. εἰ δὲ μὴ, ὁ μὲν οὐκ ὄψεται τὴν εὐχρηστίαν τῶν γεγονότων·

male habet, etiam dum percipit; iſte non movetur, neque profectum facit; pejus etiam ſe habet; reſectus eſt ille ſenſus pudoris et verecundiæ: nec tamen reſcinditur rationalis facultas, ſed efferatur. Egone hanc vim et poteſtatem dicam? abſit: niſi et iſtam cinædorum ita appellem, quâ, quicquid in animum venerit, in propatulo et faciunt et dicunt.

CAP. VI.

De Providentiâ.

EX rebus ſingulis, quæ in mundo fiunt, facile eſt Providentiam laudibus proſequi, ſi quis modo hæc duo in ſe habeat, facultatem nempe contemplatricem eorum, quæ unicuique obtigerunt, et gratum animum. ſin minus, alter uſum et commoditatem eorum, quæ evenerunt, non perſpiciet, alter

Κεφ. ϛ'. των· ὁ δ' οὐκ ἐυχαριστήσει ἐπ' αὐτοῖς οὐδέν. Εἰ χρώματα ὁ Θεὸς ϖεποιήκει, δύναμιν δὲ θεατικὴν αὐτῶν μὴ ϖεποιήκει, τί ἂν ἦν ὄφελος; Υ̓υδοτιοῦν. Ἀλλ' ἀνάπαλιν, εἰ τὴν μὲν δύναμιν ϖεποιήκει, τὰ ὄντα δὲ μὴ τοιαῦτα, ὅια ὑποπίϖτειν τῇ δυνάμει τῇ ὁρατικῇ, καὶ οὕτω τί ὄφελος; Υ̓υδοτιοῦν. Τί δ' εἰ καὶ ἀμφότερα ταῦτα ϖεποιήκει, φῶς δὲ μὴ ϖεποιήκει; Οὐδ' οὕτω τι ὄφελος. Τίς οὖν ὁ ἁρμόσας τοῦτο ϖρὸς ἐκεῖνο, κἀκεῖνο ϖρὸς τοῦτο; τίς δ' ὁ ἁρμόσας τὴν μάχαιραν ϖρὸς τὸν κολεόν, καὶ τὸν κολεὸν ϖρὸς τὴν μάχαιραν; οὐδείς; καὶ μὴν ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς τῶν ἐπιτετελεσμένων ἀποφαίνεσθαι εἰώθαμεν, ὅτι τεχνίτου τινὸς πάντως τὸ ἔργον, οὐχὶ δ' εἰκῇ κατεσκευασμένον. Ἆρ' οὖν τούτων μὲν ἕκαστον ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην, τὰ δ' ὁρατὰ, καὶ ὁράσεις, καὶ φῶς οὐκ ἐμφαίνει; τό δ' ἄρρεν

ter ſe gratum prorſus pro iis non exhibebit. ------ Si colores feciſſet Deus, facultatem verò, quâ eos cernamus, non feciſſet, quis eorum eſſet uſus? Nullus omnino. Et è contra, ſi facultatem feciſſet, res autem non tales, ut illi facultati ſubjicerentur, quænam hoc modo utilitas foret? Nulla omnino. Quid ſi et hæc utraque feciſſet, lumen verò non feciſſet? Ne ſic quidem ullus eſſet uſus. Quis ergo eſt, qui hoc illi accommodârit, et illud huic? quis eſt, qui vaginam gladio accomodârit, gladiumque vaginæ? nemone? atqui ex ipſa rerum perfectarum ſtructurâ ſolemus demonſtrare, artificis prorſus eſſe opificium alicujus, non autem temere fuiſſe conſtructum. Horumne adeo ſingula ſuum demonſtrant artificem, aſpectabilia verò et aſpectus et lumen non demonſtrant? quin et mas et fœmina, et utriuſque ad coitum propenſio, et partibus ad eam rem deſtinatis utendi facultas, nonne hæc artificem

ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, καὶ ἡ προθυμία πρὸς τὴν συν- Κεφ. ς'.
ουσίαν ἑκατέρου, καὶ δύναμις ἡ χρησικὴ τοῖς μορίοις τοῖς κατεσκευασμένοις, οὐδὲ ταῦτα ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην; Ἀλλὰ ταῦτα μέν. Ἡ δὲ τοιαύτη τῆς διανοίας κατασκευή, καθ' ἣν οὐχ' ἁπλῶς ἐπιπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκλαμβάνομέν τι, καὶ ἀφαιροῦμεν, καὶ προστίθεμεν, καὶ συντίθεμεν τάδε τινὰ δι' αὐτῶν· καὶ νὴ Δία, μεταβαίνομεν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα τὰ οὕτω πως παρακείμενα· οὐδὲ ταῦτα ἱκανὰ κινῆσαί τινας καὶ διατρέψαι πρὸς τὸ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν τεχνίτην; ἢ ἐξηγησάσθωσαν ἡμῖν, τί τὸ ποιοῦν ἐστὶν ἕκαστον τούτων; ἢ πῶς ὄντε τὰ οὕτω θαυμαστὰ καὶ τεχνικὰ εἰκῆ καὶ ἀπὸ ταυτομάτου γίνεσθαι; Τί οὖν; ἐφ' ἡμῶν μόνων γίνεται ταῦτα; Πολλὰ μὲν ἐπὶ μόνων, ὧν ἐξαιρέτως χρείαν εἶχε τὸ λογικὸν ζῶον· πολλὰ δὲ κοινὰ εὑρήσεις ἡμῖν καὶ

καὶ

tificem demonſtrant? Hæc quidem. Cum autem ſit hujuſmodi intellectûs ſtructura, ut non ſimpliciter rerum ſenſilium formæ nobis incidentes imprimantur, verùm etiam inde aliquid excipiamus, et abſtrahamus, et adjungamus, et quædam exinde componamus, et profecto tranſeamus ab aliis ad alia hiſce finitima: ne hæc quidem ſufficiunt ad quoſdam permovendos, eoque verecundiæ adigendos, ut artificem haud deſerant? vel exponant ſaltem nobis, quid illud ſit, quod hæc ſingula efficiat? vel quî fieri poſſit, ut res adeo admirabiles et artificioſæ temerè caſuque extiterint? Quid ergo? in nobis ſolis hæc fiunt? In nobis ſolis quidem multa, quorum præcipuè opus fuit animali rationali; multa verò nobis cum brutis communia invenies. Nunquid igitur et illa ratione aſ-

Κεφ. ς'. καὶ πρὸς τὰ ἄλογα. Ἆρ' οὖν καὶ παρακολουθεῖ τοῖς γινομένοις ἐκεῖνα; Οὐδαμῶς. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, καὶ ἄλλο παρακολούθησις. ἐκείνων χρείαν εἶχεν ὁ Θεὸς, χρωμένων ταῖς φαντασίαις· ἡμῶν δὲ παρακολουθούντων τῇ χρήσει. διατοῦτο ἐκείνοις μὲν ἀρκεῖ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ ἀναπαύεσθαι, καὶ ὀχέυειν, καὶ τ' ἄλλα ὅσ' ἐπιτελεῖ τῶν αὐτῶν ἕκαστον· ἡμῖν δ' οἷς καὶ τὴν παρακολουθητικὴν δύναμιν ἔδωκεν, οὐκέτι ταῦτ' ἐπαρκεῖ. ἀλλ' ἂν μὴ κατὰ τρόπον, καὶ τεταγμένως, καὶ ἀκολούθως τῇ ἑκάστου φύσει, καὶ κατασκευῇ πράττομεν, οὐκέτι τοῦ τέλους τευξόμεθα τοῦ ἑαυτῶν. ὧν γὰρ αἱ κατασκευαὶ διάφοροι, τούτων καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ τέλη. οὗ τοίνυν ἡ κατασκευὴ μόνον χρηστικὴ, τούτῳ χρῆσθαι ὁπωσοῦν ἀπαρκεῖ· οὗ δὲ καὶ παρακολουθητικὴ τῇ χρήσει, τούτῳ τὸ κατὰ τρόπον ἂν μὴ προσῇ, οὐδέποτε τεύ-

sequuntur, quæ fiunt? Nequaquam. namque aliud est rei usus, aliud rem ratione assequi. illorum opus fuit Deo, visis utentium; nostri verò, rerum usum ratione assequentium. ideoque illis satis est, edere et bibere et quiescere, sobolemque propagare, aliaque omnia quæ singulis eorum sunt peragenda. nobis verò, quibus ratione res assequendi facultatem dedit, hæc item non sufficiunt. nisi enim certo modo atque ordine et naturæ cujusque rei ac constitutioni convenienter egerimus, nequaquam nostrum obtinebimus finem. nam quorum diversa est constitutio; eorum et opera et fines diversi sunt. cujus itaque constitutio ea est, ut rebus solummodo utatur, huic qualiscunque satis est usus: cujus verò ea est constitutio, ut præterea usum ratione assequatur, huic nisi ordo moresque acceserint, nunquam suum obtinebit finem. Quid ergo? Eorum

τεύξεται τοῦ τέλους. Τί οὖν; Ἐκεῖνων ἕκαστον κατασκευάζει, τὸ μὲν ὥστ' ἐσθίεσθαι, τὸ δ' ὥστε ὑπηρετεῖν εἰς γεωργίαν, τὸ δ' ὥστε τυρὸν φέρειν, τὸ δ' ἄλλο ἐπ' ἄλλῃ χρείᾳ παραπλησίῳ· πρὸς ἃ, τίς χρεία τοῦ παρακολουθεῖν ταῖς φαντασίαις, καὶ ταύτας διακρίνειν δύνασθαι; Τὸν δ' ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτοῦ τε, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατήν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν. διατοῦτο αἰσχρόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ ἄρχεσθαι, καὶ καταλήγειν, ὅπου καὶ τὰ ἄλογα· ἀλλὰ μᾶλλον ἔνθεν μὲν ἄρχεσθαι, καταλήγειν δ' ἐφ' ὃ κατέληξεν ἐφ' ἡμῶν καὶ ἡ Φύσις. κατέληξε δ' ἐπὶ θεωρίαν, καὶ παρακολούθησιν, καὶ σύμφωνον διεξαγωγὴν τῇ Φύσει. ὁρᾶτε οὖν, μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. Ἀλλ' εἰς Ὀλυμπίαν μὲν ἀποδημεῖτε, ἵν' εἰδῆτε τὸ ἔργον τοῦ Φειδίου· καὶ ἀτύχημα ἕκαστος ὑμῶν οἴεται, τὸ ἀνιστόρητον τούτων ἀποθανεῖν. ὅπου δ' οὐδ' ἀποδημῆσαι χρεία ἐστὶν, Κεφ. ς'.

rum unumquodque Deus conſtituit, aliud ut eſui, aliud ut agriculturæ inſerviat, aliud ut caſeum ſuppeditet, aliudque ut alium conſimilem præſtet uſum; quas ad res, quid opus viſa ratione aſſequi, eaque poſſe diſcernere? Hominem autem introduxit et ſui et operum ſuorum ſpectatorem; nec ſpectatorem modò, ſed et eorum enarratorem. quare homini turpe eſt, inde et incipere et ibi deſinere, ubi et bruta: imo potius inde quidem incipiendum; ſed ibi deſinendum, ubi in nobis Natura deſiit. deſiit autem in contemplatione et intelligentiâ, inque vivendi ratione naturæ convenienti. videte igitur, ne his haud perſpectis moriamini. At Olympiam iter vos facitis, ut Phidiæ opus ſpectetis; inque malis quiſque ſuis numerat, ſi rudis horum imperituſque moriatur. ubi verò nullâ peregrina-

Κεφ. ς'. ἐστὶν, ἀλλ' ἔστιν ἤδη, καὶ πάρεστι τοῖς ἔργοις, ταῦτα δὲ θεάσασθαι καὶ κατανοῆσαι οὐκ ἐπιθυμήσετε; οὐκ αἰσθήσεσθε τοίνυν, οὔτε τίνες ἐστὲ, οὔτ' ἐπὶ τί γεγόνατε, οὔτε τί τοῦτό ἐστιν, ἐφ' ὃ τὴν θέαν παρειλήφατε; Ἀλλὰ γίνεταί τινα ἀηδῆ καὶ χαλεπὰ ἐν τῷ βίῳ. Ἐν Ὀλυμπίᾳ δ' οὐ γίνεται; οὐ καυματίζεσθε; οὐ στενοχωρεῖσθε; οὐ κακῶς λούεσθε; οὐ καταβρέχεσθε, ὅταν βρέχῃ; θορύβου δὲ καὶ βοῆς καὶ τῶν ἄλλων χαλεπῶν οὐκ ἀπολαύετε; ἀλλ' οἶμαι, ὅτι ταῦτα πάντα ἀντιτιθέντες πρὸς τὸ ἀξιόλογον τῆς θέας, φέρετε καὶ ἀνέχεσθε. Ἄγε, δυνάμεις δ' οὐκ εἰλήφατε, καθ' ἃς ὄισετε πᾶν τὸ συμβαῖνον; μεγαλοψυχίαν οὐκ εἰλήφατε; ἀνδρείαν οὐκ εἰλήφατε; καρτερίαν οὐκ εἰλήφατε; καὶ τί ἔτι μοι μέλει μεγαλοψύχῳ ὄντι, τῶν ἀποβῆναι δυναμένων; τί μ' ἐκστήσει, ἢ ταράξει; ἢ τί ὀδυνηρὸν φανεῖται; οὐ χρήσομαι τῇ δυνάμει

tione opus eſt, ſed præſto ſunt, nulloque ſe exhibent labore, hæc ſpectandi intelligendique nullo tenebimini deſiderio? non ſentietis tandem, neque qui ſitis, neque cujus gratiâ nati ſitis, neque quid ſit illud, propter quod ſpectandi facultatem accepiſtis? At in vitâ ſunt injucunda quædam atque moleſta. Nunquid Olympiæ non ſunt? non æſtuatis? non in anguſtis verſamini? non malè lavatis? non madeſcitis, cùm pluit? non tumultum et clamorem, aliaſque moleſtias fertis? nimirum hæc omnia, opinor, cum magnificentiâ ſpectaculorum conferentes, toleratis et ſuſtinetis. Agite verò, non facultates accepiſtis, quibus omnem perferatis eventum? magnanimitatem non accepiſtis? fortitudinem non accepiſtis? tolerantiam non accepiſtis? et quid mihi amplius ea curæ ſunt, magno cùm ſim animo, quæ poſſint evenire? quid me de ſtatu animi dejiciet, aut perturbabit? aut quid acerbum videbitur?

non

νάμει πρὸς ἃ εἴληφα αὐτήν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀποβαί- Κεφ. ς'.
νουσι πενθήσω, καὶ στενάξω; Ναί· ἀλλ' αἱ μύξαι μου ῥέουσι. Τίνος οὖν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις; ἀνδράποδον, οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτόν; Τοῦτο οὖν εὔλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; Καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; ἢ τί οἴει ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι καὶ θηριώδεις, οὓς ἐκεῖνος ἐξήλαυνε καὶ ἐκάθαιρε; καὶ τί ἂν ἐποίει, μηδενὸς τοιούτου γεγονότος; ἢ δῆλον, ὅτι ἐντετυλιγμένος ἂν ἐκάθευδεν; οὐκοῦν πρῶτον μὲν οὐκ ἂν ἐγένετο Ἡρακλῆς, ἐν τρυφῇ τοιαύτῃ καὶ ἡσυχίᾳ νυστάζων ὅλον τὸν βίον· εἰ δ' ἄρα καὶ ἐγένετο, τί ὄφελος αὐτοῦ; τίς δὲ χρῆσις τῶν βραχιόνων τῶν ἐκείνου, καὶ τῆς ἄλλης ἀλκῆς καὶ καρτερίας καὶ γενναιότητος, εἰμὴ τοιαῦταί τινες

non utar eâ facultate ad has res, quarum causâ eam accepi, ſed in omni eventu dolebo ac gemam? Ita ſane: ſed mucus mihi defluit. Cujus igitur gratiâ manus habes? mancipium, non ut tete emungas? Ergone rationi conſentaneum eſt, in mundo mucos exiſtere? At quanto præſtat teipſum emungere, quàm naturam incuſare? at quem in virum evaſurum fuiſſe Herculem exiſtimas, niſi talis extitiſſet leo et hydra et cervus et aper et injuſti quidam homines et feri, quos expulit ille et expurgavit? quid verò ille feciſſet, ſi nihil extitiſſet hujuſmodi? nonne patet eum ſtragulis involutum obdormiturum? quamobrem primo loco non in Herculem illum evaſiſſet, ſi in tali luxu et quiete totam ſtertuiſſet vitam: fac tamen eum evaſiſſe, quid commodi inde foret? quis uſus lacertorum ejus, cæterique roboris et tolerantiæ et generoſi animi, ſi non ipſum hujuſmodi pericula atque occaſiones excitaſſent

Κεφ. ς'. τινες αὐτὸν περιστάσεις καὶ ὕλαι διέσεισαν καὶ ἐγύμνασαν; Τί οὖν; Αὐτῷ ταῦτά σε δεῖ κατασκευάζειν, καὶ ζητεῖν πόθεν λέοντα εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν χώραν τὴν ἀυτοῦ, καὶ σῦν καὶ ὕδραν; Μωρία τοῦτο καὶ μανία. γενόμενα δὲ, καὶ εὑρηθέντα, εὔχρηστα ἦν πρὸς τὸ δεῖξαι καὶ γυμνάσαι τὸν Ἡρακλέα. Ἄγε οὖν καὶ σὺ τούτων αἰσθόμενος, ἀπόβλεψον εἰς τὰς δυνάμεις, ἃς ἔχεις· καὶ ἀπιδὼν, εἰπέ· Φέρε νῦν, ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις περίστασιν· ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην, καὶ ἀφορμὰς, πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυτόν. Οὐ· ἀλλὰ κάθησθε, τὰ μὲν, μὴ συμβῇ, τρέμοντες· τῶν δὲ συμβαινόντων ἕνεκα, ὀδυρόμενοι, καὶ πενθοῦντες, καὶ στένοντες· εἶτα τοῖς Θεοῖς ἐγκαλεῖτε. τί γάρ ἐστιν ἄλλο ἀκόλουθον τῇ τοιαύτῃ ἀγενείᾳ, ἢ καὶ ἀσεβεία; καί τοι ὅγε Θεὸς οὐ μόνον ἔδωκεν ἡμῖν τὰς δυνάμεις ταύτας, καθ'

taſſent atque exercuiſſent? Quid ergo? Hæc illi te parare oportet ac inveſtigare, ut alicunde in regionem ejus leonem et aprum et hydram intromittas? Id utique ſtultum atque inſanum foret. cum verò extitiſſent atque inventa eſſent, peropportuna fuerunt ad Herculem demonſtrandum et exercendum. Age ergo, et tu, his perceptis, intuere facultates quibus es inſtructus, eaſque intuitus, dic: Invehe nunc, O Jupiter, quodcunque velis periculum, namque vim inſitam et præparationem habeo à te datam, et ſubſidia ad meipſum, ex iis quæ evenerint, adornandum. Non ita: ſed ſedetis, alia ne accidant trementes, ob alia verò, quæ accidunt, ejulantes, lugentes et gementes; deinde Deos incuſatis. quid enim aliud talem comitatur mollitiem, niſi impietas? et tamen Deus non

καθ' ἃς ὅισομεν πᾶν τὸ ἀποβαῖνον, μὴ ταπεινού- Κεφ. ς'.
μενοι, μηδὲ συγκλώμενοι ὑπ' αὐτοῦ. ἀλλ' ὃ ἦν ἀ-
γαθοῦ βασιλέως καὶ ταῖς ἀληθείαις πατρὸς, ἀκώλυ-
τον τοῦτο ἔδωκεν, ἀναναγκαστον, ἀπαραπόδιστον,
καὶ ὅλον αὐτὸ ἐφ' ἡμῖν ἐποίησεν, οὐδ' αὐτῷ τινα πρὸς
τοῦτο ἰσχὺν ἀπολιπὼν, ὥστε κωλύσαι ἢ ἐμποδίσαι.
Ταῦτα ἔχοντες ἐλεύθερα, καὶ ὑμέτερα, οὐ χρῆσθε
αὐτοῖς; οὐδ' αἰσθανεσθε, τίνα εἰλήφατε, καὶ πα-
ρὰ τίνος; ἀλλὰ κάθησθε πενθοῦντες, καὶ στένον-
τες, οἱ μὲν πρὸς αὐτὸν τὸν δόντα ἀποτετυφλω-
μένοι, μηδ' ἐπιγινώσκοντες τὸν εὐεργέτην· οἱδ'
ὑπ' ἀγεννείας εἰς μέμψεις καὶ τὰ ἐγκλήματα τῷ
Θεῷ ἐκτρεπόμενοι. Καὶ τοι πρὸς μεγαλοψυχίαν
μὲν καὶ ἀνδρείαν, Ἐγώ σοι δείξω, ὅτι ἀφορμὰς καὶ
παρασκευὴν ἔχεις· πρὸς δὲ τὸ μέμφεσθαι καὶ ἐγκα-
λεῖν ποίας ἀφορμὰς ἔχεις, Σύ μοι δείκνυε.

ΚΕΦ.

non modo facultates nobis eas dedit, quibus omnes eventus ferremus animis neque abjectis neque fractis: ſed quod erat boni regis et veri patris, hoc ita dedit, ut neque prohiberi, neque cogi neque impediri poſſit, et totum hoc noſtræ ſubjecit poteſtati, ne quidem ſibi ipſi vi aliquâ relictâ, quâ prohibeat aut impediat. Hæc cum vos libera et proprii juris habeatis, eis non utimini? nec animadvertitis, quæ et à quo illa acceperitis? ſed ſedetis lugentes et gementes, alii erga ipſum largitorem excæcati, neque benefactorem agnoſcentes; alii propter mollitiem ad querelas et accuſationes contra Deum converſi. Quanquam ad magnanimitatem et fortitudinem te ſubſidia, vireſque inſitas habere, id Ego tibi oſtendam: ad querelas verò et accuſationes effundendas, quæ tu ſubſidia habeas, id Tu mihi oſtende.

CAP.

Κεφ. ζ'.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ τῆς χρείας τῶν Μεταπιπτόντων καὶ Ὑποθετικῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Ἡ ΠΕΡΙ τοὺς μεταπίπτοντας καὶ ὑποθετικούς, ἔτι δ' ἐκ τοῦ ἠρωτῆσθαι ϖεραίνοντας, καὶ ϖάντας ἁπλῶς τοὺς τοιούτους λόγους ϖραγματεία, λανθάνει τοὺς ϖολλοὺς ϖερὶ καθήκοντος οὖσα. ζητοῦμεν γὰρ ἐπὶ ϖάσης ὕλης, ϖῶς ἂν εὑρῇ ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὴν διέξοδον, καὶ ἀναστροφὴν τὴν ἐν αὐτῇ καθήκουσαν. Οὐκοῦν ἢ τοῦτο λεγέτωσαν, ὅτι οὐ συγκαθήσει εἰς ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν ὁ σπουδαῖος· ἢ ὅτι συγκαθεὶς, οὐκ ἐπιμελήσεται τοῦ μὴ εἰκῇ, μηδ' ὡς ἔτυχεν ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει ἀνα-

CAP. VII.

De uſu Propoſitionum migrantium ſeu recidentium, quæque Hypotheticæ dicuntur, earumque ſimilium.

OMNE iſtud ſtudium, quod in migrantibus et hypotheticis verſatur propoſitionibus, quæque adeo interrogatione concludunt, et de iis denique omnibus ejuſdem generis, ad officia pertinere vulgus ignorat. quippe in omni materiâ quærimus, quemadmodum vir bonus et ſapiens honeſtum in eâ exitum inveniat, commodeque verſetur. Aut igitur hoc dicant, ad interrogationem et reſponſionem ſapientiæ ſtudioſum non deſcenſurum; aut ſi deſcenderit, nullum adhibiturum curam, quo minus temerè caſuque in reſponſionibus et interrogationibus verſetur. qui verò neutram horum admiſerint, fateantur neceſſe eſt, iſtorum locorum conſiderationem aliquam habendam eſſe, in quibus interrogatio et reſponſio maxime verſatur.

ἀναστρέφεσθαι. μὴ τούτων δὲ μηδέτερον προσδε- Κεφ. ζ'.
χομένοις, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὅτι ἐπίσκεψίν τινα
ποιητέον τῶν τόπων τούτων, περὶ οὓς μάλιστα
στρέφεται ἡ ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις. Τί γὰρ ἐ-
παγγέλλεται ἐν λόγῳ; Τἀληθῆ τιθέναι, τὰ
ψευδῆ αἱρεῖν, τὰ ἄδηλα ἐπέχειν. Ἆρ' οὖν ἀρ-
κεῖ τοῦτο μόνον μαθεῖν; Ἀρκεῖ, φησίν. Οὐκοῦν
καὶ τῷ βουλομένῳ ἐν χρήσει νομίσματος μὴ δια-
πίπτειν ἀρκεῖ τοῦτο ἀκοῦσαι, ὅτι τὰς μὲν δοκί-
μους δραχμὰς παραδέχου, τὰς δ' ἀδοκίμους ἀ-
ποδοκίμαζε; Οὐκ ἀρκεῖ. Τί οὖν δεῖ τούτῳ προσ-
λαβεῖν; Τί δὲ ἄλλο, ἢ δύναμιν δοκιμαστικήν τε
καὶ διακριτικὴν τῶν δοκίμων τε καὶ ἀδοκίμων
δραχμῶν; Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ λόγου οὐκ ἀρκεῖ τὸ λεχ-
θέν, ἀλλ' ἀνάγκη δοκιμαστικὸν γενέσθαι, καὶ
διακριτικὸν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψευδοῦς, καὶ τοῦ
ἀδήλου; Ἀνάγκη. Ἐπὶ τούτοις τί παραγγέλ-
λεται ἐν λόγῳ; Τὸ ἀκόλουθον τοῖς δοθεῖσιν ὑπὸ
σοῦ

versatur. Quid enim in ratione profitetur? Se vera posituru m, falsa repudiaturum, in incertis assensionem retenturum. Nunquid hoc solum didicisse satis est? Satis, inquit. Ergo ei etiam qui in usu monetæ aberrare non vult, hoc audîsse satis, probas drachmas esse accipiendas, adulterinas verò repudiandas? Non satis. Quid ergo huic adjungendum? Quid aliud, quàm facultas probas et adulterinas drachmas explorandi et dijudicandi? Quapropter neque in ratione, quod dictum est, sufficit; sed exploratorem te fieri necesse est, et quid verum, quid falsum, quid incertum dijudicare? Necesse. Post hæc in ratione quid profitetur? Id quod à te rectè conceſſis

Κεφ. ζ'. σοῦ καλῶς, παραδέχου. Ἄγε, ἀρκεῖ οὖν κἀντ-
αῦθα τοῦτο γνῶναι; Οὐκ ἀρκεῖ· δεῖ δὲ μαθεῖν,
πῶς τί τισιν ἀκόλουθον γίνεται, καὶ πότε μὲν ἓν
ἑνὶ ἀκολουθεῖ, πότε δὲ πλείοσι κοινῇ. Μή ποτε
οὖν καὶ τοῦτο ἀνάγκη προσλαβεῖν, τὸν μέλλοντα
ἐν λόγῳ συνετῶς ἀναστραφήσεσθαι, καὶ αὐτὸν ἀπο-
δείξειν ἕκαστα ἀποδόντα, καὶ τοῖς ἀποδεικνύουσι
παρακολουθήσειν· μὴ δ' ὑπὸ τῶν σοφιζομένων δια-
πλανηθήσεσθαι, ὡς ἀποδεικνύοντων; Οὐκοῦν ἐλήλυ-
θεν ἡμῖν ἡ περὶ τῶν συναγόντων λόγων καὶ τρό-
πων πραγματεία καὶ γυμνασία, καὶ ἀναγκαία
φέφηνεν. Ἀλλὰ δή ἐστιν, ἐφ' ὧν δεδώκαμεν ὑ-
γιῶς τὰ λήμματα, καὶ συμβαίνει τι ἐξ αὐτῶν·
ψεῦδος δὲ ὄν, οὐδὲν ἧττον συμβαίνει. Τί οὖν μοι
καθήκει ποιεῖν; προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος; Καὶ πῶς
οἷόν τε; Ἀλλὰ λέγειν, ὅτι οὐχ ὑγιῶς παρεχώρη-
σα

consequens fuerit, se admissurum. Age, nunquid et hìc satis est hæc nosse? Non satis: sed addiscendum, quomodo aliquid aliquibus sit consectarium, et quando unum sit uni consequens, quando pluribus communiter. Videndum igitur, ne et hoc assumendum ei sit, qui scienter in disputationibus versare velit, ut et ipse singularum rerum demonstrationes afferat, et demonstrationes aliorum intelligat, neque à Sophistis, tanquam demonstrantibus, decipiatur. Peropportunum itaque advenit nobis studium atque exercitatio concludentium rationum et modorum, et necessarium videtur. At verò fit, ut quas propositiones recte concessimus, ex iis etiam aliquid concludatur: quod ut falsum sit; nihilominus tamen inde concluditur. Quid igitur faciendum oportet? num admittendum mendacium? Id verò fieri quî possit? An dicendum, ea quæ confessi sumus, non recte fuisse concessa? Atqui

σα τὰ ὡμολογημένα; Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο δίδο- Κεφ. ζ'.
ται. Ἀλλ' ὅτι οὐ συμβαίνει διὰ τῶν παρακεχωρη-
μένων; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δίδοται. Τί οὖν ἐπὶ τού-
των ποιητέον; ἢ μή ποτε ὡς οὐκ ἀρκεῖ τὸ δανεί-
σασθαι πρὸς τὸ ἔτι ὀφείλειν, ἀλλὰ δεῖ προσεῖναι
καὶ τὸ ἐπιμένειν ἐπὶ τοῦ δανείου, καὶ μὴ διαλε-
λύσθαι αὐτό· οὕτως οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ δεῖν πα-
ραχωρεῖν τὸ ἐπιφερόμενον, τὸ δεδωκέναι τὰ λήμ-
ματα, δεῖ δ' ἐπιμένειν ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως αὐ-
τῶν. καὶ δὴ μενόντων μὲν αὐτῶν εἰς τέλος, ὁποῖα
παρεχωρήθη, πᾶσα ἀνάγκη ἡμᾶς ἐπὶ τῆς παρα-
χωρήσεως ἐπιμένειν, καὶ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῖς προσ-
δέχεσθαι· μὴ μενόντων δὲ αὐτῶν ὁποῖα παρεχωρή-
θη, καὶ ἡμᾶς πᾶσα ἀνάγκη τῆς παραχωρήσεως ἀ-
φίστασθαι, καὶ τὸ ἀνακόλουθον αὐτοῖς λόγοις προσ-
δέχεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν ἔτι, οὐδὲ καθ' ἡμᾶς συμ-
βαίνει

Atqui ne hoc quidem datur. An quæ conceſſa fuerint, hæc ex iis non concludi? At neque hoc datur. Quid igitur in his faciendum? an non, ut non ſatis eſt mutuò ſumpſiſſe, ad hoc ut adhuc debeas, ſed illud etiam adjungendum ut ære alieno obſtrictus maneas, idque nondum diſſolveris: ſic propoſitionum conceſſio, non ſatis eſt ut concedatur id quod infertur, ſed et inſiſtendum eſt earum conceſſioni: quæ ſi ad extremum uſque tales permanſerint, quales ſunt conceſſæ; omnino neceſſarium eſt, conceſſionem nos habere ratam, et id quod eſt eis conſequens amplecti: quod ſi tales non permanſerint, quales ſunt conceſſæ; nos etiam omnino neceſſarium eſt à conceſſione diſcedere, et id quod eſt ipſis minime conſequens rationibus amplecti. neque enim nobis id adhuc, neque arbitratu noſtro concluditur quod infertur,

Κεφ. ζ'. βαίνει τοῦτο τὸ ἐπιφερόμενον, ἐπειδὴ τῆς συγχωρήσεως τῶν λημμάτων ἀπέστημεν. Δεῖ οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λημμάτων ἱστορῆσαι, καὶ τὴν τοιαύτην μεταβολήν τε καὶ μετάπτωσιν αὐτῶν, καθ' ἣν ἐν αὐτῇ τῇ ἐρωτήσει, ἢ τῇ ἀποκρίσει, ἢ τῷ συλλελογίσθαι, ἤ τινι ἄλλῳ τοιούτῳ, λαμβάνοντα τὰς μεταπτώσεις, ἀφορμὴν παρέχει τοῖς ἀνοήτοις τοῦ ταράσσεσθαι, μὴ βλέπουσι τὸ ἀκόλουθον. Τίνος ἕνεκα; Ἵν' ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ μὴ παρὰ τὰ καθῆκον, μηδὲ συγκεχυμένως ἀναστρεφώμεθα.

Καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τε τῶν ὑποθέσεων, καὶ τῶν ὑποθετικῶν λόγων. ἀναγκαῖον γάρ ἐστιν ὅτε αἰτῆσαί τινα ὑπόθεσιν, ὥσπερ ἐπιβάθραν τῷ ἐξῆς λόγῳ. Πᾶσαν οὖν τὴν δοθεῖσαν παραχωρητέον, ἢ οὐ πᾶσαν; καὶ εἰ οὐ πᾶσαν, τίνα; [περὶ τίνος ἡ σκέψις; περὶ καθήκοντος.] παραχωρήσαντι δὲ, μενετέον

postquam à conceſſione ſumptionum receſſerimus. Eſt igitur et hujuſmodi propoſitionum ratio, earumque mutatio et tractatio perquirenda: quâ is, qui ejuſmodi retractationes arripit in ipſa interrogatione, aut reſponſione, aut concluſione, aut alia quapiam re ejus generis, occaſionem perturbationis præbet incogitantibus dum non vident quid conſequatur. Quâ de causâ? Ut in hoc loco neque contra officium, neque temere, neque confusè verſemur.

Atque id ipſum et in hypotheſibus et hypotheticis rationibus eſt ſervandum. Aliquando enim neceſſe eſt, hypotheſin poſtulare, quâ veluti ſcalâ quâdam ad ea quæ ordine ſequuntur, tranſeatur. Nunquid ergò quælibet data hypotheſis concedenda eſt, aut non quælibet? quòd ſi non quælibet, quænam? [Qua de re deliberatur? de officio] ſi verò

νετέον εἰσάπαν ἐπὶ τῆς τηρήσεως; ἢ ἔστιν ὅτε ἀποστατέον, τὰ δ' ἀκόλουθα προσδεκτέον, καὶ τὰ μαχόμενα οὐ προσδεκτέον; Ναί. Ἀλλὰ λέγει τις, ὅτι ποιήσω σε δυνατοῦ δεξάμενον ὑπόθεσιν, ἐπ' ἀδύνατον ἀπαχθῆναι. Πρὸς τοῦτον οὐ συγκαθήσει ὁ φρόνιμος, ἀλλὰ φεύξεται ἐξέτασιν καὶ κοινολογίαν; Καὶ τίς ἔτι ἄλλος ἐστὶ λόγῳ χρηστικὸς, καὶ δεινὸς ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει, καὶ νὴ Δία ἀνεξαπάτητός τε καὶ ἀσόφιστος; ἀλλὰ συγκαθήσει μέν· οὐκ ἐπιστραφήσεται δὲ, τοῦ μὴ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἀναστρέφεσθαι ἐν λόγῳ; Καὶ πῶς ἔτι ἔστι τοιοῦτος, οἷον αὐτὸν ἐπινοοῦμεν; ἀλλ' ἄνευ τινὸς τοιαύτης γυμνασίας καὶ παρασκευῆς φυλάττειν οἷός τέ ἐστι τὸ ἑξῆς; Τοῦτο δεικνύτωσαν, καὶ παρέλκει τὰ θεωρήματα ταῦτα πάντα, ἄτοπα ἦν καὶ ἀνακόλουθα τῇ προλήψει τοῦ σπουδαίου. Κεφ. ζ'.

verò conceſſeris: éſtne perpetuò ſtandum eo quod conceſſeris: an aliquando ab eo recedendum, ac conſequentia quidem admittenda, pugnantia verò repudianda ſunt? Næ. At, inquit aliquis, efficiam ut admiſſa hypotheſi rei quæ fieri poteſt, ad id perducaris quod fieri nequit. Cum hoc vir ſapiens rei ſibi nihílne eſſe volet, ſed ejus diſputationem et colloquium averſabitur? Quis verò alius ſupereſt, qui uti poſſit ratione, tam interrogandi quàm reſpondendi peritus? atque adeò talis, ut neque decipi, neque fallaci concluſione in fraudem illici poſſit? Imò cum eo aget: ſed non in eo elaborabit, nè temere ac fortuito in ratione verſetur? Quo pacto ergò adhuc talis eſt, qualem eum eſſe oportere intelligimus? at ſine tali aliqua exercitatione et præparatione ſuum tueri locum poterit? Oſtendant hoc, ut appareat præcepta

Κεφ. ζ'. δαίου. Τί ἔτι ἀργοὶ καὶ ῥάθυμοι καὶ νωθροὶ ἐσμὲν, καὶ προφάσεις ζητοῦμεν, καθ' ἃς οὐ πονήσομεν; οὐδ' ἀγρυπνήσομεν, ἐξεργαζόμενοι τὸν αὐτὸν λόγον; Ἂν οὖν ἐν τούτοις πλανηθῶ, μή τι τὸν πατέρα ἀπέκτεινα; Ἀνδράποδον, ποῦ γὰρ ἐνθάδε πατὴρ ἦν, ἵν' αὐτὸν ἀποκτείνῃς; Τί οὖν ἐποίησας; Ὃ μόνον ἦν κατὰ τὸν τόπον ἁμάρτημα, τοῦτο ἡμάρτηκας. Ἐπεί τοι τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐγὼ Ῥούφῳ εἶπον, ἐπιτιμῶντί μοι, ὅτι τὸ παραλειπόμενον ἐν συλλογισμῷ τινι οὐχ εὕρισκον· Μὴ γὰρ, ἔφην, τὸ Καπιτώλιον ἐνέπρησα; Ὁ δ', ἀνδράποδον, ἔφη, ἐνθάδε τὸ παραλειπόμενον Καπιτωλιόν ἐστιν; ἢ ταῦτα μόνα ἁμαρτήματά ἐστι, τὸ Καπιτώλιον ἐμπρῆσαι, καὶ τὸν πατέρα ἀποκτεῖναι; τὸ δ' εἰκῇ καὶ μάτην καὶ ὡς ἔτυχεν χρῆσθαι ταῖς φαντασίαις ταῖς αὐτοῦ, καὶ μὴ παρακολουθεῖν

cepta hæc omnia ſupervacanea eſſe, abſurda, et inſtituto viri boni aliena. Quid adhuc pigri et ſocordes atque ignavi ſumus, et fugiendi laboris vigiliarúmque cauſas quæritamus? neque vigilabimus, ut ipſam expoliamus rationem? Si ergò in his aberrâro, nunquid patrem occîdi? Mancipium, ubi hic pater erat, ut eum occideres? Quid ergò feciſti? Quod unum hujus loci delictum erat, in eo deliquiſti. Nam hoc ipſum et ego Rufo dicebam, me objurganti, quòd aliquid in ratiocinatione quadam prætermiſſum non reperiſſem: Nunquid, inquam, Capitolium incendi? At ille: Mancipium, inquit, anne quòd hîc prætermittitur, Capitolium eſt? an ea ſola delicta ſunt, incendiſſe Capitolium, et occidiſſe patrem? temere autem et fruſtrà, fortuitóque ſuis uti viſis, nec rationem aut demonſtrationem aut captionem in-

κολουθεῖν λόγῳ, μηδ' ἀποδείξει, μηδὲ σοφίσματι· μηδ' ἁπλῶς βλέπειν τὸ καθ' αὑτὸν καὶ οὐ καθ' αὑτὸν ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει, τούτων δ' οὐδέν ἐστιν ἁμάρτημα; Κεφ. η'.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι αἱ Δυνάμεις τοῖς ἀπαιδεύτοις οὐκ ἀσφαλεῖς.

ΚΑΘ' ὅσους τρόπους μεταλαμβάνειν ἐστὶ τὰ ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις· κατὰ τοσούτους καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐπιχειρημάτων τε καὶ ἐνθυμημάτων τῶν ἐν τοῖς λόγοις ἔξεστι μεταλαμβάνειν. οἷον φέρε τὸν τρόπον τοῦτον· Ἐι ἐδανείσω, καὶ μὴ ἀπέδωκας, ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. οὐχι ἐδανείσω μέν, καὶ οὐκ ἀπέδωκας, οὐκοῦν οὐ μὴν ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. Καὶ τοῦτο οὐδενὶ μᾶλλον προσήκει,

intelligere; denique non videre, quid ſibi ſit accommodatum, quid alienum in reſponſione et interrogatione, in his verò nullum eſt peccatum?

CAP. VIII.

Facultates indoctis non eſſe ſalutares.

QUOT modis æquipollentes ſyllogiſmi variari poſſunt; totidem modis etiam epichirematum et enthymematum ſpecies in ratiocinationibus variari poſſunt: exempli gratiâ hoc modo: *Si mutuatus es, et non reddidiſti, debes mihi pecuniam. Non mutuatus es, nec reddidiſti, non ergo pecuniam mihi debes.* Et hoc dextrè facere, nullius magis eſt, quàm Philoſophi. nam ſi imperfectus ſyllogiſmus eſt enthymema; eum

qui

Κεφ. ή. ήκει, ἢ τῷ Φιλοσόφῳ, ἐμπείρως ποιεῖν. εἴπερ γὰρ ἀτελὴς συλλογισμός ἐστι τὸ ἐνθύμημα, δῆλον ὅτι ὁ περὶ τὸν τέλειον συλλογισμὸν γεγυμνασμένος, οὗτος ἂν ἱκανὸς εἴη καὶ περὶ τὸν ἀτελῆ οὐδὲν ἧττον. Τί ποτ' οὖν οὐ γυμνάζομεν αὑτούς τε καὶ ἄλλους τὸν τρόπον τοῦτον; Ὅτι νῦν, καί τοι μὴ γυμναζόμενοι περὶ ταῦτα, μὴ δ' ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἤθους ὑπό γε ἐμοῦ περισπώμενοι, ὅμως οὐδὲν ἐπιδίδομεν εἰς καλοκἀγαθίαν. Τί οὖν χρὴ προσδοκᾶν, εἰ καὶ ταύτην τὴν ἀσχολίαν προσλάβοιμεν; καὶ μάλισθ' ὅτι οὐ μόνον ἀσχολία τις ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων αὐτῇ προσγένοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ οἰήσεως ἀφορμή, καὶ τύφου, οὐχ ἡ τυχοῦσα. μεγάλη γάρ ἐστι δύναμις ἡ ἐπιχειρητικὴ καὶ πιθανολογική, καὶ μάλιστ' εἰ τύχοι γυμνασίας ἐπιπλέον, καί τινα καὶ εὐπρέπειαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων προσλάβοι. ὅτι καὶ ἐν τῷ καθόλου πᾶσα δύναμις ἐπι-

qui in perfecto ſyllogiſmo eſt exercitatus, conſtat nihilominus in imperfecto quoque ſatis fore inſtructum. Cur igitur non et noſmetipſos et alios hoc modo exercemus? Quia nunc etſi in his non exercemur, neque à cura morum, per me quidem, avellimur; tamen virtute nihilo reddimur auctiores. Quid ergò exſpectandum, ſi et iſtam occupationem adjunxerimus? et præſertim cùm ea nos à rebus magìs neceſſariis non modò abſtractura ſit, ſed et arrogantiæ et inſolentiæ occaſio non parva indè acceſſura. magna enim vis eſt argumentandi ac dicendi probabiliter; eóque major ſi exercitatione diuturnâ acuatur, et bella quædam verborum ſpecies adjungatur. quia etiam in univerſum, quælibet facultas hominibus indoctis et infirmis magnum affert periculum, nè propter illam efferantur et inſoleſcant.

ἐπισφαλὴς, τοῖς ἀπαιδεύτοις καὶ ἀσθενέσι προσγε- Κεφ. ή.
νομένη, πρὸς τὸ ἐπάραι καὶ χαυνῶσαι ἐπ' αὐτῇ. Ποίᾳ γὰρ ἄν τις ἔτι μηχανῇ πεῖσαι τὸν νέον τὸν ἐν τούτοις διαφέροντα, ὅτι οὐ δεῖ προσθήκην αὐτὸν ἐκείνων γενέσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῷ προσθεῖναι; οὐχὶ δὲ πάντας τοὺς λόγους τούτους καταπατήσας, ἐπηρμένος ἡμῖν καὶ πεφυσημένος περιπατεῖ, μηδ' ἀνεχόμενος ἄν τις ἅπτηταί τι αὐτοῦ, ὑπομιμνήσκων τίνος ἀπολελειμμένος, ποῦ ἀποκέκλικε; Τί οὖν; Πλάτων φιλόσοφος οὐκ ἦν; Ἱπποκράτης γὰρ ἰατρὸς οὐκ ἦν; Ἀλλ' ὁρᾷς πῶς φράζει Ἱπποκράτης. Μή τι οὖν Ἱπποκράτης οὕτω φράζει, καθὸ ἰατρός ἐστι; τί οὖν μιγνύεις πράγματα, ἄλλως ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων συνδραμόντα; Εἰ δὲ καλὸς ἦν Πλάτων καὶ ἰσχυρός· ἔδει κἀμὲ καθήμενον ἐκπονεῖν, ἵνα καλὸς γένωμαι, ἢ ἵνα ἰσχυρὸς, ὡς τοῦτο ἀναγκαῖον πρὸς φιλοσοφίαν, ἐπεί τις φιλόσοφος ἅμα καὶ καλὸς ἦν καὶ φι-

foleſcant. Nam quâ ratione adoleſcenti his rebus præſtanti perſuadeas, non ipſum illis facultatibus, ſed illas ipſi additamenti vice eſſe oportere? an non ratiocinationibus his omnibus conculcatis, elatus et inflatus nobis obambulabit, neque feret eum qui admonere inſtituat, quid ei deſit, quò deflexerit? Quid ergò? Plato philoſophus non fuit? Hippocrates medicus non fuit? At vides quomodo loquitur Hippocrates. Nunquid ergò Hippocrates ſic loquitur, quatenus medicus eſt? quid ergò res miſces, alio modo in iiſdem hominibus conjunctas? Quòd ſi formoſus fuit Plato, et robuſtus; mihi quoque per otium elaborandum fuit, ut formoſus, aut etiam robuſtus evaderem; quaſi id ad philoſophiam neceſſariò

Κεφ. θ'. φιλόσοφος; οὐ θέλεις αἰσθάνεσθαι καὶ διακρίναι, κατὰ τί οἱ ἄνθρωποι γίνονται φιλόσοφοι, καὶ τίνα ἄλλως αὐτοῖς πάρεστιν; Ἄγε, εἰ δ' ἐγὼ φιλόσοφος ἤμην, ἔδει ὑμᾶς καὶ χωλοὺς γενέσθαι; Τί οὖν; ἀναιρῶ τὰς δυνάμεις ταύτας; μὴ γένοιτο· οὐδὲ γὰρ τὴν ὁρατικήν. ὅμως δ', ἄν μου πυνθάνῃ, τί ἐστιν ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου· οὐκ ἔχω σοι ἄλλο εἰπεῖν, ἢ ὅτι ποιά προαίρεσις φαντασιῶν.

ΚΕΦ. Θ'.

Πῶς ἀπὸ τοῦ συγγενεῖς ἡμᾶς εἶναι τῷ Θεῷ, ἐπέλθοι ἄν τις ἐπὶ τὰ ἑξῆς.

Εἰ ταῦτα ἐστιν ἀληθῆ τὰ περὶ τῆς συγγενείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὑπὸ τῶν

requiratur, quoniam quidam philoſophus ſimul et formoſus fuit et philoſophus? non diſcernes atque animadvertes, quâ ratione homines fiant philoſophi, et quæ res aliunde iis inſint? Agè verò, ſi ego philoſophus eſſem; vŏſne etiam claudos fieri oporteret? Quid ergò? aufero facultates iſtas? Abſit; neque enim videndi facultatem aufero. ſed tamen ſi me roges, quod ſit hominis bonum; aliud non habeo quod dicam, niſi certum quoddam viſorum inſtitutum.

CAP. IX.

Quibus modis, eo quod Deo affines ſumus, ad reliqua progrediare.

Si vera ea ſunt, quæ de cognatione Dei et hominum à philoſophis dicuntur; quid aliud hominibus eſt reliquum, quàm

τῶν φιλοσόφων· τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώ- Κεφ. Θ'.
ποις, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, μηδέποτε πρὸς τὸν πυ-
θόμενον ποδαπός ἐστιν, εἰπεῖν ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κο-
ρίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Διατί δὲ λέγεις Ἀ-
θηναῖον εἶναι σεαυτὸν, οὐχὶ δ' ἐξ ἐκείνης μόνον τῆς
γωνίας, εἰς ἣν ἐρρίφη γεννηθέν σου τὸ σωμάτιον; ἢ
δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου, καὶ περιέχοντος οὐ
μόνον αὐτὴν ἐκείνην τὴν γωνίαν καὶ ὅλην σου τὴν
οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς ὅθεν σοῦ τὸ γένος τῶν
προγόνων εἰς σε κατελήλυθεν, ἐντεῦθέν ποθεν κα-
λεῖς σεαυτὸν Ἀθηναῖον καὶ Κορίνθιον; Ὁ τοίνυν τῇ
διοικήσει τοῦ κόσμου παρηκολουθηκὼς, καὶ μεμα-
θηκὼς, ὅτι τὸ μέγιστον καὶ κυριώτατον καὶ περι-
εκτικώτατον πάντων τοῦτό ἐστι τὸ Σύστημα τὸ
ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ, ἀπ' ἐκείνου δὲ τὰ σπέρματα
καταπέπτωκεν οὐκ εἰς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν μό-
νον,

quàm Socraticum illud, ut interrogatus, cujas ſis, nunquam te Athenienſem aut Corinthium eſſe des reſponſum, ſed Mundanum? Cur enim te Athenienſem nominas, ac non potius ex illo duntaxat angulo, in quem projectum fuit tuum cùm naſceretur corpuſculum? nonne conſtat, te à magis principali loco, quique non illum ſolum angulum, univerſamque tuam domum continet, ſed etiam illud omnino ſpatium, unde majorum tuorum genus ad te propagatum eſt, hinc Athenienſem aut Corinthium teipſum nominare? Quicunque igitur mundi adminiſtrationem animo atque intelligentiâ complexus eſt, didicitque, hanc eſſe præſtantiſſimam, antiquiſſimamque, maximèque omnium continentem, quæ ex hominibus et Deo conſtat, fabricam; à quo ſemina non ſolùm in patrem aut avum meum delapſa, ſed in res univerſas, quæ in terrâ generantur et naſcuntur, præcipue verò, in ea, quæ ratione ſunt

Κεφ. Θ'.

νον, οὐδ' εἰς τὸν πάππον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα μὲν τὰ ἐπὶ γῆς γεννώμενά τε καὶ φυόμενα, προηγουμένως δ' εἰς τὰ λογικά· ὅτι κοινωνεῖν μόνον ταῦτα πέφυκε τῷ Θεῷ τῆς συναναστροφῆς, κατὰ τὸν λόγον ἐπιπεπλεγμένα· διατί μὴ εἴπῃ τις αὐτὸν Κόσμιον; διατί μὴ υἱὸν τοῦ Θεοῦ; διατί δὲ φοβηθήσεταί τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα ἡ συγγένεια, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν μέγα δυναμένων ἐν Ῥώμῃ, ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας εἶναι, καὶ ἀκαταφρονήτους, καὶ δεδοικότας μηδ' ὁτιοῦν· τὸ δὲ τὸν Θεὸν ποιητὴν ἔχειν, καὶ πατέρα, καὶ κηδεμόνα, οὐκέτι ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Καὶ πόθεν φάγω, φησὶ, μηδὲν ἔχων; Καὶ πῶς οἱ δοῦλοι, πῶς οἱ δραπέται, τίνι πεποιθότες ἐκεῖνοι, ἀπαλλάττονται τῶν δεσποτῶν; τοῖς ἀγροῖς, ἢ τοῖς οἰκέταις, ἢ τοῖς ἀργυρώμασιν; οὐδενὶ, ἀλλ' ἑαυτοῖς·

prædita: (quippe hæc ſola, ratione connexa, communicationem quandam cum Deo naturâ participant.) cur quis ſe Mundanum non nominet? cur non Dei filium? cur quidquam, quod in rebus fiat humanis, timeatur? At Cæſaris cognatio, aut alterius alicujus Romanorum procerum, ſatis præſidii habebit, ut in tuto vivamus, et ſine contemptu, omnique adeo timore vacui: Deum verò cùm habeamus autorem, et patrem, et curatorem, hoc nos triſtitiâ et timore non liberabit? At unde comedam, inquit, cùm nihil habeam? Quomodo ſervi, quomodo fugitivi, quâ illi re freti, ſuos deſerunt dominos? num agris, num ſervis, aut argenteis vaſis? nullâ aliâ re, niſi ſemetipſis: et tamen eis alimenta

non

τοῖς· καὶ ὅμως οὐκ ἐπιλείπουσιν αὐτοὺς τροφαί. τὸν δὲ φιλόσοφον ἡμῖν δείσει, ἄλλοις θαῤῥοῦντα καὶ ἐπαναπαυόμενον ἀποδημεῖν, καὶ μὴ ἐπιμελεῖσθαι αὐτὸν αὑτοῦ, καὶ τῶν θηρίων τῶν ἀλόγων εἶναι χείρονα καὶ δειλότερον, ὧν ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ἀρκούμενον, οὔτε τροφῆς ἀπορεῖ τῆς οἰκείας, οὔτε διεξαγωγῆς τῆς καταλλήλου καὶ κατὰ φύσιν; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι ἔδει καθῆσθαι τὸν πρεσβύτερον ἐνταῦθα, οὐ τοῦτο μηχανώμενον ὅπως μὴ ταπεινοφρονήσητε, μηδὲ ταπεινοὺς μηδ' ἀγεννεῖς τινας διαλογισμοὺς διαλογιεῖσθε αὐτοὶ περὶ ἑαυτῶν· ἀλλὰ μή τινες ἐμπίπτωσι τοιοῦτοι νέοι, οἳ ἐπιγνόντες τὴν πρὸς τοὺς Θεοὺς συγγένειαν, καὶ ὅτι δεσμά τινα ταῦτα προσηρτήμεθα, τὸ σῶμα καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ ὅσα τούτων ἕνεκα ἀναγκαῖα ἡμῖν γίνεται εἰς οἰκονομίαν καὶ ἀναστροφὴν τὴν ἐν τῷ βίῳ, ὡς Κεφ. ϑ'.

non deſunt. philoſophum autem (ſi Diis placet) ſcilicet decebit, aliis fretum et acquieſcentem, peregrè proficiſci, neque ipſum ſui curam gerere, brutiſque animantibus eſſe deteriorem et timidiorem, quorum ſingula per ſe ſemetipſis contenta, neque proprio carent alimento, neque vitæ ratione naturæ ſuæ accommodatâ atque conſentaneâ? Equidem arbitror, natu grandiori hìc eſſe ſedendum, non qui id agat, ut ne humilibus ſitis animis, neque ut humiles, abjectoſve de vobis ſermones habeatis; ſed ne qui tales exiſtant adoleſcentes, qui cognatione, quæ cum Diis hominibus intercedat, agnitâ, quique intelligentes vincula quædam nobis eſſe impoſita, corpus nempe et illius poſſeſſionem, et quæcunque propter hæc nobis ſunt neceſſaria ad diſpenſationem quandam, vitæque conſuetudinem; iſta ut onera quædam et gravia et inutilia abjicere velint, et ad

Κεφ. Θ'. ὡς βάρη τινὰ καὶ ἀνιαρὰ καὶ ἄχρηστα ἀποῤῥίψαι θέλωσι, καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς συγγενεῖς. καὶ τοῦτον ἔδει τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι τὸν διδάσκαλον ὑμῶν καὶ παιδευτήν, εἴ τις ἄρα ἦν· ὑμᾶς μὲν ἔρχεσθαι λέγοντας, Ἐπίκτητε, οὐκέτι ἀνεχόμεθα μετὰ τοῦ σωματίου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες καὶ καθαίροντες, εἶτα δι' αὐτὸ συμπεριφερόμενοι τοῖσδε καὶ τοῖσδε. οὐκ ἀδιάφορα ταῦτα, καὶ οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς; καὶ ὁ θάνατος οὐ κακός; καὶ συγγενεῖς τινες τοῦ Θεοῦ ἐσμέν, κἀκεῖθεν ἐληλύθαμεν; ἄφες ἡμᾶς ἀπελθεῖν, ὅθεν ἐληλύθαμεν· ἄφες λυθῆναί ποτε τῶν δεσμῶν τούτων, τῶν ἐξηρτημένων καὶ βαρούντων. ἐνταῦθα λησταὶ, καὶ κλέπται, καὶ δικαστήρια, καὶ οἱ καλούμενοι τύραννοι, δοκοῦντες ἔχειν τινὰ ἐφ' ἡμῖν ἐξουσίαν, διὰ τὸ σωμάτιον καὶ τὰ τού-

ad ſuos cognatos proficiſci: atque hoc certamen magiſtro veſtro et præceptori, ſi modo quod certamen fuerit, decertandum fuit; ut vos quidem eum adeatis dicentes, “ Epictete, “ nos corpuſculi hujus vincula tolerare diutius non poſſumus, “ cibo ſcilicet potuque reficientes, et quietem præbentes, et “ repurgantes, et propter ipſum aliis atque aliis noſmet accom- “ modantes. annon indifferentia ſunt iſta? nonne mors “ mala non eſt? nonne quædam cum Deo nobis eſt cogna- “ tio, atque inde devenimus? permitte nobis, ut illuc abea- “ mus, unde venimus: permitte, ut his liberemur vinculis, “ quibus adſtricti ſumus, atque prægravati. hìc latrones, fu- “ res, tribunalia, quique tyranni appellantur, poteſtatem a- “ liquam in nos propter corpuſculum, illiuſque poſſeſſiones ſe “ exiſtimantes habere: ſine eis oſtendamus, nihil eos habere

“ po-

τούτου κτήματα· ἄφες δείξωμεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδε- Κεφ. Θ'.
νὸς ἔχουσιν ἐξουσίαν· Ἐμὲ δὲ ἐν τῷδὲ λέγειν, Ὅ-
τι ἄνθρωποι ἐκδέξασθε τὸν Θεὸν, ὅταν ἐκεῖνος ση-
μήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας,
τότ' ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόν-
τος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς
ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἄρα χρόνος οὗτος ὁ
τῆς οἰκήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις· ποῖ-
ος γὰρ ἔτι τύραννος, ἢ ποῖος κλέπτης, ἢ ποῖα δι-
καστήρια φοβερά, τοῖς οὕτω παρ' οὐδὲν πεποιη-
μένοις τὸ σῶμα, καὶ τὰ τούτου κτήματα; μείνα-
τε, μὴ ἀλογίστως ἀπέλθητε. Τοιοῦτόν τι ἔδει γί-
νεσθαι παρὰ τοῦ παιδευτοῦ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς τῶν
νέων. Νῦν δὲ τί γίνεται; νεκρὸς μὲν ὁ παιδευτής,
νεκροὶ δ' ὑμεῖς. ὅταν χορτασθῆτε σήμερον, κά-
θησθε κλαίοντες, περὶ τῆς αὔριον, πόθεν φάγητε.
Ἀν-

" poteſtatis:" Mihi verò interea dicendum: " Homines,
" Deum expectate; cùm ille ſignificârit, atque ex hoc ſervi-
" tio emigrare conceſſerit, tunc ad eum emigretis: in præ-
" ſentiâ verò habitationem iſtam, locumque tolerate, in quo
" quemque veſtrûm ipſe conſtituerit: breve quidem tempus
" hujuſce habitationis, nec iis difficile, qui hoc animo ſunt af-
" fecti: nam qui jam tyrannus, qui fur, aut quæ tribunalia iis
" formidoloſa, qui corpus, ejuſque poſſeſſiones ita nihili faciunt?
" manete, nec temere diſcedatis." Hoc modo ingenui ado-
leſcentes præceptori tractandi ſunt. Nunc verò quid fit? e-
mortuus eſt præceptor; emortui et vos. cùm hodie ſaturati
fueritis, ſedetis plorantes, in craſtinum undenam quid come-
dendum habeatis? Mancipium, ſi habueris, habebis: ſi non
habueris, è vitâ exibis: aperta eſt janua. quid luges? ubi
jam locus eſt lacrymis? quæ jam adulationis occaſio? quam-
obrem

Κεφ. Θ'. Ἀνδράποδον, ἂν σχῇς, ἔξεις· ἂν μὴ σχῇς, ἐξελεύσῃ· ἤνοικται ἡ θύρα. τί πενθεῖς; ποῦ ἔτι τόπος δακρύων; τίς ἔτι κολακείας ἀφορμή; διατί ἄλλος ἄλλῳ φθονήσει; διατί πολλὰ κεκτημένους θαυμάσει, ἢ τοὺς ἐν δυνάμει τεταγμένους, μάλιστ' ἂν καὶ ἰσχυροὶ ὦσι καὶ ὀργίλοι; τί γὰρ ἡμῖν ποιήσουσιν; ἃ δύνανται ποιῆσαι, τούτων οὐκ ἐπιστρεφόμεθα; ὧν ἡμῖν μέλει, ταῦτα οὐ δύνανται. Τίς οὖν ἔτι ἄρξει τοῦ οὕτω διακειμένου; Πῶς Σωκράτης ἔσχε πρὸς ταῦτα; πῶς δὲ ἄλλως, ἢ ὡς ἔδει τὸν πεπεισμένον ὅτι ἔστι τῶν Θεῶν συγγενής; Ἂν μοι λέγητε, φησὶ, νῦν, ὅτι ἀφίεμέν σε ἐπὶ τούτοις, ὅπως μηκέτι διαλέξῃ τούτους τοὺς λόγους οὓς μέχρι νῦν διελέγου, μηδὲ παρενοχλήσῃς ἡμῶν τοῖς νέοις, μηδὲ τοῖς γέρουσιν· ἀποκρινοῦμαι, ὅτι γελοῖοί ἐστε· οἵ τινες ἀξιοῦτε, εἰ μέν με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἴς τινα τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν

obrem alter alteri invidebit? quamobrem locupletes aut potentes demirabitur, præſertim ſi et robuſti ſint et iracundi? quid enim nobis facient? quæ poſſunt, hæc non eis permittemus? quæ nobis curæ ſunt, in iis nihil poſſunt. Quis igitur homini ſic affecto imperabit? Quomodo in his ſe præſtitit Socrates? anne alio modo quàm ut eum decebat, qui ſe Diis cognatum eſſe perſuaſum habuit? "Si mihi (inquit) "nunc dicatis, eâ lege te dimittimus, ut miſſas facias diſpu-"tationes iſtas, quibus hactenus es uſus, neque vel adoleſcen-"tibus, vel ſenibus noſtris ſis moleſtus: reſpondebo, ridiculos "eſſe vos, qui quidem cenſeatis, ſi me veſter imperator ali-"quâ in ſtatione collocâſſet, eam mihi ſervandam et tuen-"dam, et millies ante oppetendam eſſe mortem, quàm eam "de-

τηρεῖν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότε- Κεφ. Θ'.
ρον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτήν. εἰ δ' ὁ Θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην δ' ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. Τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος ταῖς ἀληθείαις συγγενὴς τῶν Θεῶν. Ἡμεῖς οὖν ὡς κοιλίαι, ὡς ἔντερα, ὡς αἰδοῖα, οὕτω περὶ αὐτῶν διανούμεθα· ὅτι φοβούμεθα, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν· τοὺς εἰς ταῦτα συνεργεῖν δυναμένους κολακεύομεν, τοὺς αὐτοὺς τούτους δεδοίκαμεν.

Ἐμέ τις ἠξίωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ γράψαι εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς ἐδόκει τοῖς πολλοῖς ἠτυχηκὼς, καὶ πρότερον μὲν ἐπιφανὴς ὢν καὶ πλούσιος, ὕστερον δ' ἐκπεπτωκὼς ἁπάντων καὶ διάγων ἐνταῦθα. κἀγὼ ἔγραψα ὑπὲρ αὐτοῦ ταπεινῶς. ὃ δ' ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀπέδωκέ μοι αὐτὴν, καὶ ἔφη, Ὅτι ἐγὼ βοηθῆναί τι ὑπό σου ἤθελον, οὐχὶ ἐλεηθῆναι· κακὸν δέ μοι οὐδέν ἐστιν.

Οὕτω

"deferendam: ſi verò Deus quandam mihi ſtationem, vitæ-
"que rationem aſſignârit, eam vero nobis reliquendam."
Hoc demum eſt hominem eſſe Diis immortalibus affinem. At nos tanquam ventres, tanquam eſſemus inteſtina, tanquam pudenda, ſic de nobis ipſis cogitamus: quippe qui et metuamus et cupiamus; et iis, quorum operâ conſequi hæc poſſumus, adulemur, eoſdemque formidemus.

Quidam à me petiit ut ſuâ cauſâ Romam ſcriberem, ut à plurimis putabatur, adverſâ fortunâ uſus, cùm prius illuſtris fuiſſet et dives, poſteà verò his omnibus ſpoliatus hìc vitam degeret. ego literas pro eo ſubmiſſius ſcripſi, quibus ille lectis, mihi redditiſque, Adjumenti aliquid, inquit, non commiſerationem à te petii: mihi enim nihil accidit mali.

Κεφ. Ϛ'. Οὕτω καὶ Ῥοῦφος πειράζων μ' εἰώθει λέγειν· Συμβήσεταί σοι τοῦτο καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ δεσπότου. Κἀμοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποκριναμένου, ὅτι ἀνθρώπινα· Τί οὖν, ἔφη, ἐκεῖνον παρακαλῶ, παρὰ σοῦ αὐτὰ λαβεῖν δυνάμενος; Τῷ γὰρ ὄντι ὃ ἐξ αὑτοῦ τις ἔχει, περισσὸς καὶ μάταιος παρ' ἄλλου λαμβάνων. Ἐγὼ οὖν ἔχων ἐξ ἐμαυτοῦ λαβεῖν τὸ μεγαλόψυχον καὶ γενναῖον, ἀγρὸν παρὰ σοῦ λάβω, καὶ ἀργύριον, ἢ ἀρχήν τινα; μὴ γένοιτο. οὐχ οὕτως ἀναίσθητος ἔσομαι τῶν ἐμῶν κτημάτων. Ἀλλ' ὅταν τις ᾖ δειλὸς καὶ ταπεινός, ὑπὲρ τούτου τί ἄλλο, ἢ ἀνάγκη γράφειν ἐπιστολὰς, ὡς ὑπὲρ νεκροῦ; Τὸ πτῶμα ἡμῖν χάρισαι τοῦ δεῖνος, καὶ ξέστην αἱματίου. Τῷ γὰρ ὄντι πτῶμα ὁ τοιοῦτός ἐστι, καὶ ξέστης αἱματίου· πλέον δ' οὐδέν. εἰ δ' ἦν πλέον τι, ἠσθάνετ' ἄν, ὅτι ἄλλος δι' ἄλλον οὐ δυστυχεῖ.

ΚΕΦ.

Sic Rufus, tentandi mei cauſâ, dicere ſolebat: Hoc & illud ab hero tibi accidet. Meque reſpondente, ea humana eſſe: Quid ergo, inquit, ab illo petam, cùm à te accipere poſſim? quod enim à ſeipſo quiſpiam habet, ille reverà vanus eſt atque ineptus, ab alio ſi accipiat. ego igitur cùm magnum et generoſum animum à meipſo accipere poſſim, à te agrum et argentum, aut magiſtratum accipiam? abſit. equidem non ero mearum poſſeſſionum adeo ignarus. ſed ſi quis timidus fuerit atque abjectus, pro eo quid aliud neceſſe eſt, quàm velut pro emortuo ſcribantur literæ? hoc modo: Iſtius cadaver donato nobis, et exigui ſanguinis ſextarium. Talis enim revera cadaver eſt, et ſanguinis ſextarius; ac præterea nihil. ſi quid enim ampliùs eſſet, alium per alium non eſſe miſerum animadverteret.

CAP.

ΚΕΦ. ί.

Κεφ. ί.

Πρὸς τοὺς περὶ τὰς ἐν Ῥώμῃ προαγωγὰς ἐσπουδακότας.

Εἰ οὕτω σφοδρῶς συντετάμεθα περὶ τὸ ἔργον τὸ ἑαυτῶν, ὡς οἱ ἐν Ῥώμῃ γέροντες περὶ ἃ ἐσπουδάκασι, τάχα ἄν τι ἠνύομεν καὶ αὐτοί. Οἶδα ἐγὼ πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἐμοῦ, τὸν νῦν ἐπὶ τοῦ σίτου ὄντα ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὅτε ταύτῃ παρῆγεν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἀναστρέφων, ὅσα εἶπέ μοι, κατατρέχων τοῦ προτέρου ἑαυτοῦ βίου, καὶ περὶ τῶν ἑξῆς ἐπαγγελλόμενος, ὅτι ἄλλο οὐδὲν ἀναβὰς σπουδάσει, ἢ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταραξίᾳ διεξαγαγεῖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου· Ποσὸν γὰρ ἔτι ἐστὶν ἐμοὶ τὸ λοιπόν; Καγὼ ἔλεγον αὐτῷ, ὅτι οὐ ποιήσεις· ἀλλ' ὀσφρανθεὶς μόνον τῆς Ῥώμης, ἁπάντων τούτων

CAP. X.

Ad eos, qui Romæ honoribus inſerviunt.

SI tantâ nos contentione ad noſtra officia compararemus, quantâ Romani ſenes ſuis inſerviunt ſtudiis, fortaſſe nos quoque aliquid perficeremus. Novi ego quendam me natu majorem, nunc etiam Romæ annonæ præfectum, cùm hac iter habuiſſet, ab exilio rediens, quæ mihi ille dixerit, vitam ſuam priorem percurrens, et de reliquâ vita pollicitus, ſe nulli alii negotio, jam in patriam reverſum, inſerviturum, niſi ut in otio et tranquillitate quod vitæ reliquum fuit ageret: Quantulum enim, inquit, mihi ſupereſt vitæ? Ego autem, ei, iſtud eum nequaquam facturum, dixi; ſed ſimul atque Romam ſubodoratus eſſet, fore ut horum omnium obliviſceretur:

Κεφ. ί. τούτων ἐπιλήσῃ. ἂν δὲ καὶ εἰς αὐλὴν παροδός τις δίδωται, ὅτι χαίρων, καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστῶν ἔσεται. Ἂν μ᾽ εὕρῃς, ἔφη, Ἐπίκτητε, τὸν ἕτερον πόδα εἰς τὴν αὐλὴν τιθέντα, ὃ βούλει ὑπολάμβανε. Νῦν οὖν τί ἐποίησε; πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν Πόλιν, ἀπήντησαν αὐτῷ παρὰ Καίσαρος πινακίδες. ὁ δὲ λαβών, πάντων ἐκείνων ἐξελάθετο, καὶ λοιπὸν ἓν ἐξ ἑνὸς ἐπισεσώρευκεν. Ἤθελον αὐτὸν νῦν παραστὰς ὑπομνῆσαι τῶν λόγων, οὓς ἔλεγε παρερχόμενος, καὶ εἰπεῖν, ὅτι πόσῳ σοῦ ἐγὼ κομψότερος μάντις εἰμί;

Τί οὖν ἐγὼ λέγω; ὅτι ἄπρακτόν ἐστι τὸ ζῷον; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ διατί ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν πρακτικοί; Ἐυθὺς ἐγὼ πρῶτος ὅταν ἡμέρα γένηται, μικρὰ ὑπομιμνήσκομαι, τίνα ἐπαναγνῶναί με δεῖ. εἶτα εὐθὺς ἐμαυτῷ, Τί δέ μοι καὶ μέλει πῶς ὁ δεῖνα

tur: quod ſi quis ei etiam in aulam daretur aditus, et ex animo lætaretur et gratias deo ageret. At ille, ſi me, inquit, Epictete, altero pede aulam ingreſſum inveneris, quidvis de me exiſtimato. Nunc igitur quid fecit? priuſquam Urbem intrâſſet, pugillares Cæſariani obviàm ei mittebantur; quibus ille acceptis, priorum omnium oblitus eſt, et deinceps aliud ex alio ſibi negotium accumulavit. Vellem equidem nunc ei coram in memoriam revocare ſermones, quos præteriens habuit, et dicere, Quanto ego ſum te præſtantior vates?

Quid ego igitur dico? ignavum eſſe animal? abſit. ſed cur nos non ſumus actuoſi? Quod ad me quidem attinet, quum primùm luceſcit, parumper mecum ipſe recordor, quænam mihi ſint prælegenda: deinde ſtatim ipſe mecum; Quid meâ refert, quemadmodum iſte legat? hoc primum eſt,

δεῖνα ἀναγνῷ; ωρῶτόν ἐστιν, ἵνα ἐγὼ κοιμηθῶ. Καί τοι τί ὅμοια τὰ ἐκείνων ωράγματα τοῖς ἡμετέροις; Ἂν ἐπιστῆτε τί ἐκεῖνοι ωοιοῦσιν, αἰσθήσεσθε. τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὅλην τὴν ἡμέραν ψηφίζουσι, συζητοῦσι, συμβουλεύουσι ωερὶ σιταρίου, ωερὶ ἀγριδίου, ωερὶ τινῶν ωροκοπῶν τοιούτων; Ὅμοιον οὖν ἐστιν, ἐντευξίδιον ωαρά τινος λαβόντα ἀναγινώσκειν, Παρακαλῶ σε ἐπιτρέψαι μοι σιτάριον ἐξαγαγεῖν· ἢ, Παρακαλῶ σε ωαρὰ Χρυσίππου ἐπισκέψασθαι τίς ἐστιν ἡ τοῦ Κόσμου διοίκησις, καὶ ωοίαν τινὰ χώραν ἐν αὐτῷ ἔχει τὸ λογικὸν ζῶον· ἐπισκεψαι δὲ, καὶ τίς εἶ σὺ, καὶ ωοῖόν τί σου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Ταῦτα ἐκείνοις ὅμοιά ἐστιν; ἀλλ' ὁμοίας σπουδῆς χρείαν ἔχοντα· ἀλλ' ὡσαύτως ἀμελεῖν αἰσχρὸν τούτων κἀκείνων. Τί οὖν; ἡμεῖς μόνοι ῥαθυμοῦμεν καὶ νυστάζομεν; Οὐ, ἀλλὰ ωολὺ ωρότερον ὑμεῖς οἱ νέοι. ἐπεί τοι καὶ ἡμεῖς Κεφ. ί.

est, ut ego dormiam. Quid verò simile cum nostris istorum res habent? Si intellexeritis quid isti agant, sentietis. quid enim aliud, nisi totum diem rationes subducunt, consilia conferunt, de annonâ consultant, de agello, et aliis id genus incrementis? Nunquid ista inter se similia sunt, petitionem hujusmodi legere; *Oro te, ut me frumentum exportare sinas:* aut, *Oro te, ut juxta Chrysippum consideres, quæ sit Mundi administratio, et quem in eo locum habeat animal rationis particeps; utque porro consideres, qui et tu sis, et cujusmodi sit tuum bonum ac malum.* Hæccine illis similia sunt? sed tamen par studium requirunt: sed pari modo turpe est hæc atque illa negligere. Quid ergo? nos soli ignavi sumus et oscitamus? Non, sed multo magis vos adolescentes. quandoquidem

Κεφ. ια'. ἡμεῖς οἱ γέροντες, ὅταν παίζοντας ὁρῶμεν νέους, συμπροθυμούμεθα καὶ αὐτοὶ συμπαίζειν· πολὺ δὲ πλέον, εἰ ἑώρων διεγηγερμένους καὶ συμπροθυμουμένους, προεθυμούμην ἂν συσπουδάζειν καὶ αὐτός.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Φιλοστοργίας.

Ἀφικομένου δέ τινος πρὸς αὐτὸν τῶν ἐν τέλει, πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τὰ ἐπὶ μέρους, ἠρώτησεν εἰ καὶ τέκνα εἴη αὐτῷ καὶ γυνή. τοῦ δ' ὁμολογήσαντος, προσεπύθετο, Πῶς τι οὖν χρὴ τῷ πράγματι; Ἀθλίως, ἔφη. καὶ ὅς· Τίνα τρόπον; οὐ γὰρ δὴ τούτου ἕνεκα γαμοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ παιδοποιοῦνται, ὅπως ἄθλιοι ὦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως εὐδαίμονες. Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, οὕτως ἀθλίως ἔχω

doquidem et nos ſenes, cum ludentes videmus adoleſcentes, et ipſi quadam colludendi cupiditate incitamur: multo verò magis, ſi vos excitatos, promptoſque viderem, et ipſe ſimul ad ſtudia alacrior fierem.

CAP. XI.

De Caritate, ſeu Pietate in ſuos.

QUODAM verò ex optimatibus eum adeunte, illum nonnulla particulatim percontatus, an ei liberi eſſent atque uxor, quæſivit. quo annuente, illud inſuper ſciſcitatus eſt, Ut res iſta ei cederet? Miſerè, inquit. Cui Epictetus: Quo pacto? neque enim eâ de cauſâ uxores ducunt viri, et liberos procreant, ut miſeri, ſed potius ut beati ſint. Atqui, inquit, quod ad liberos attinet, hoc adeò me male

ἔχω περὶ τὰ παιδάρια, ὥστε πρῴην νοσοῦντός μου τοῦ θυγατρίου, καὶ δόξαντος κινδυνεύειν, οὐχ ὑπέμεινα οὐδὲ παρεῖναι αὐτῷ νοσούντι· φυγὼν δ' ᾠχόμην, μέχρις οὗ προσήγγειλέ τις μοι ὅτι ἔχει καλῶς. Τί οὖν; ὀρθῶς φαίνῃ σαυτῷ ταῦτα πεποιηκέναι; Φυσικῶς, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό με πεῖσον, ἔφη, σὺ ὅτι Φυσικῶς· καὶ ἐγώ σε πείσω, ὅτι πᾶν τὸ κατὰ φύσιν γινόμενον, ὀρθῶς γίνεται. Τοῦτο, ἔφη, πάντες ἢ ὅιγε πλεῖστοι τῶν πατέρες πάσχομεν. Οὐδ' ἐγώ σοι ἀντιλέγω, ἔφη, ὅτι οὐ γίνεται. τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἡμῖν ἐκεῖνό ἐστιν, εἰ ὀρθῶς· ἐπεὶ τούτου γε ἕνεκα καὶ τὰ φύματα δεῖ λέγειν ἐπ' ἀγαθῷ γίνεσθαι τοῦ σώματος, ὅτι γίνεται· καὶ ἁπλῶς τὸ ἁμαρτάνειν, εἶναι κατὰ φύσιν, ὅτι πάντες σχεδόν, ἢ ὅιγε πλεῖστοι, ἁμαρτάνομεν. δεῖξον οὖν μοι σὺ, πῶς κατὰ φύσιν ἐστιν. Κεφ. ια'.

male habet, ut nuper cum ægrotaſſet filia, ac videretur mihi de vitâ periclitari, ne adeſſe quidem illi ægrotanti ſuſtinuerim; ſed me foras proripui, donec mihi quidam eam convaleſcere renunciaret. Quid ergo? recte te hæc feciſſe cenſes? Secundum naturam, inquit. Imo verò illud tu mihi perſuadeto, inquit, te id ſecundum naturam feciſſe: atque ego tibi perſuadebo, quicquid ſecundum naturam fiat, id recte fieri. Hoc modo, inquit, omnes, aut certè plerique afficimur patres. Neque ego refragor, inquit, quia iſta fiant: ſed de quo à nobis ambigitur, eſt, num rectè fiant: nam iſtâ quidem ratione etiam verrucas ob corporis commodum naſci dicendum erit, quoniam naſcuntur; atque etiam peccatum ſecundam naturam eſſe, cum ferè omnes aut certè plerique peccemus. tu ergo mihi oſtendito, quomodo ſecundum

Κεφ. ια'.

στιν. Οὐ δύναμαι, ἔφη· ἀλλὰ σύ μοι μᾶλλον δεῖξον, ὡς οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, οὐδ' ὀρθῶς γίνεται. Καὶ ὅς· ἀλλ' εἰ ἐζητοῦμεν, ἔφη, περὶ λευκῶν καὶ μελάνων, ποῖον ἂν κριτήριον παρεκαλοῦμεν πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν; Τὴν ὅρασιν, ἔφη. Τί δ' εἰ περὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν καὶ μαλακῶν, ποῖον τι; Τὴν ἁφήν. Οὐκοῦν ἐπειδὴ περὶ τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τῶν ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς γινομένων ἀμφισβητοῦμεν, ποῖον θέλεις κριτήριον παραλάβωμεν; Οὐκ οἶδ', ἔφη. Καὶ μὴν τὸ μὲν τῶν χρωμάτων καὶ ὀσμῶν, ἔτι δὲ χυλῶν κριτήριον ἀγνοεῖν, τυχὸν οὐ μεγάλη ζημία· τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν τῷ ἀνθρώπῳ, δοκεῖ σοι μικρὰ ζημία εἶναι τῷ ἀγνοοῦντι; Ἡ μεγίστη μὲν οὖν. Φέρε, εἰπέ μοι, πάντα ἃ δοκεῖ τισιν εἶναι καλὰ

dum naturam ſit. Non poſſum, inquit: quin tu potius id mihi oſtendas, quo pacto non ſit ſecundum naturam, neque recte fiat. Tum ille, Si quæſtio nobis eſſet de albo et nigro, inquit, quodnam inſtrumentum ad dijudicationem eorum adhiberemus? Viſum, inquit. Quid vero, ſi de calidis et frigidis, de duris et mollibus, quodnam? Tactum. Cùm igitur de iis quæ ſecundum naturam ſint, quæ rectè aut ſecus fiant, diſceptemus; quodnam inſtrumentum adhibendum cenſes? Neſcio, inquit. Verumenimvero quo ſenſu colores et odores, atque etiam ſapores diſcernantur, ignorare, non magnum eſt fortaſſe damnum: ſed quo ſenſu diſcernenda ſint bona et mala ignorare, et quæ naturæ hominis ſint conſentanea, et repugnantia, nunquid parvum videatur damnum? Imo verò maximum. Age dic mihi; omniáne quæ

καλὰ καὶ ϖροσήκοντα, ὀρθῶς δοκεῖ; καὶ νῦν Ἰουδαίοις καὶ Σύροις καὶ Αἰγυπτίοις καὶ Ῥωμαίοις, οἷόν τε ϖάντα τὰ δοκοῦντα ϖερὶ τροφῆς, ὀρθῶς δοκεῖν; καὶ ϖῶς ὅιόν τε; ἀλλ' ὅιμαι ϖᾶσα ἀνάγκη εἰ ὀρθά ἐστιν Αἰγυπτίων, μὴ ὀρθὰ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων· εἰ καλῶς ἔχει τὰ Ἰουδαίων, μὴ καλῶς ἔχειν τὰ τῶν ἄλλων. ϖῶς γὰρ οὔ; ὅπου δ' ἄγνοια, ἐκεῖ καὶ ἀμαθία, καὶ ἡ ϖερὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπαιδευσία. Συνεχώρει. Σὺ οὖν, ἔφην, τούτων αἰσθόμενος, οὐδὲν ἄλλο τοῦ λοιποῦ σπουδάσεις, οὐδ' ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τὴν γνώμην ἕξεις, ἢ ὅπως τὸ κριτήριον τῶν κατὰ φύσιν καταμάθῃς· καὶ τούτῳ ϖροσχρώμενος διακρίνῃς τῶν ἐπὶ μέρους ἕκαστον. Κεφ. ια'.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ϖαρόντος, τὰ τοσαῦτα ἔχω σοι ϖρὸς ὃ βούλει βοηθῆσαι. Τὸ φιλόστοργον δοκεῖ σοι κατὰ

quæ nonnullis pulcra et decora eſſe videntur, recténe videntur? an fieri poteſt, ut quæ nunc Judæi, Syri, Ægyptii, Romani de victu ſentiunt, recte ſentiant? quî fieri poteſt? ſed mea opinione omnino neceſſe eſt ſi Ægyptiorum inſtituta recta ſunt, uti reliquorum recta non ſint: ſi Judæorum bene ſe habent, cæterorum non bene ſe habere. quidni verò? ubi autem ignorantia, ibidem et inſcitia, neque ulla rerum neceſſariarum inſtitutio. Concedebat. Tu igitur, inquam, his animadverſis, nihil aliud in poſterum curabis, neque aliò animum intendes, niſi ut de iis quæ ſecundum naturam ſint judicandi facultatem perdiſcas, eâque uſus ſingula quæque dijudices.

Sed in re præſenti hæc habeo, quæ tibi in eo quod velis, adjumento ſint. Iſtane Charitas nunquid ſecundum naturam

Κεφ. ια'. κατὰ φύσιν τε εἶναι, καὶ καλόν; Πῶς γὰρ οὐ; Τί δὲ; τὸ μὲν φιλόστοργον κατὰ φύσιν τε καὶ καλόν ἐστι, τὸ δ' εὐλόγιστον οὔκ; Οὐδαμῶς. Μὴ τοίνυν μάχην ἔχει τῷ φιλοστόργῳ τὸ εὐλόγιστον; Οὐ δοκεῖ μοι. Εἰ δὲ μή, τῶν μαχομένων ἀνάγκη θατέρου κατὰ φύσιν ὄντος, θάτερον εἶναι παρὰ φύσιν. ἢ γὰρ οὔ; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν ὅ, τι ἂν εὑρίσκωμεν ὁμοῦ μὲν φιλόστοργον, ὁμοῦ δ' εὐλόγιστον, τοῦτο θαῤῥοῦντες ἀποφαινόμεθα ὀρθόν τε εἶναι, καὶ καλόν; Ἔστω, ἔφη. Τί οὖν; ἀφεῖναι νοσοῦν τὸ παιδίον, καὶ ἀφέντα ἀπελθεῖν, ὅτι μὲν οὐκ εὐλόγιστον, οὐκ ὀΐμαί σ' ἀντερεῖν. ὑπολείπεται δ' ἡμᾶς σκοπεῖν, εἰ φιλόστοργον. Σκοπῶμεν δή. Ἆρ' οὖν σὺ μὲν ἐπεὶ δὴ φιλοστόργως διέκεισο πρὸς τὸ παιδίον, ὀρθῶς ἐποίεις φεύγων καὶ ἀπολείπων αὐτό; ἡ μήτηρ δ' οὐ φιλοστοργεῖ τὸ παιδίον; Φιλοστοργεῖ

et honeſta tibi eſſe videtur? Quidni? Quid vero? charitaſne ſecundum naturam et honeſta; quod rectæ autem rationi conſentaneum, non item? Minime quidem. Nunquid ergo cum charitate quod rectæ rationi conſentaneum pugnam habet? Mihi non videtur. Nam alioqui alterutrum pugnantium naturæ conſentire neceſſe fuerit, diſſentire alterum. nonne ita res ſe habet? Ita, inquit. Proinde quicquid invenerimus, quod ſimul rectæ rationi, ſimul charitati conſentaneum, idem et rectum et honeſtum nullâ dubitatione pronunciemus? Eſto, inquit. Quid ergo? ægrotantem relinquere filiolam, eâque relictâ diſcedere, non eſſe rectæ rationi conſentaneum, te non negaturum arbitror. reſtat ut nos conſideremus, an charitati ſit conſentaneum. Conſideremus. Tu igitur quum paterno amore filiolam deamares, rectene faciebas,

λοστοργῆ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ἔδει καὶ τὴν μητέρα ἀφεῖναι αὐτὸ, ἢ οὐκ ἔδει; Οὐκ ἔδει. Τί δ' ἡ τίτθη στέργει αὐτό; Στέργει, ἔφη. Ἔδει οὖν κἀκείνην ἀφεῖναι αὐτό; Οὐδαμῶς. Τί δ' ὁ παιδαγωγὸς, οὐ στέργει αὐτό; Στέργει. Ἔδει οὖν κἀκεῖνον ἀφέντα ἀπελθεῖν· εἶτ' οὕτως ἔρημον καὶ ἀβοήθητον ἀπολειφθῆναι τὸ παιδίον, διὰ τὴν πολλὴν φιλοστοργίαν τῶν γονέων ὑμῶν, καὶ τῶν περὶ αὐτό; ἢ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν οὔτε στεργόντων, οὔτε κηδομένων ἀποθανεῖν; Μὴ γένοιτο. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε ἄνισον καὶ ἄγνωμον ὅ τις αὐτῷ προσῆκον οἴεται διὰ τὸ φιλόστοργος εἶναι, τοῦτο τοῖς ὁμοίως φιλοστοργοῦσι μὴ ἐφιέναι; Ἄτοπον. Ἄγε σὺ δ' ἂν ἠβούλου νοσῶν, φιλοστόργους οὕτως ἔχειν τοὺς προσήκοντας, τούς τ' ἄλλους, καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα, ὥστ' ἀφεθῆναι μόνος ὑπ' αὐτῶν καὶ ἔρημος; Κεφ. ιά.

ciebas, qui eam fugeres, deſererelque? nonne mater amat filiam? Amat illa quidem. Matremne igitur oportebat deſerere, an non? Non oportebat. Quid verò an nutrix illam diligit? Diligit, inquit. Ergo et ab eâ illam deſeri oportebat? Nequaquam. Quid verò pædagogus? non eam diligit? Diligit. Illum utique diſcedere, puellâ relictâ, oportebat; itáque deſertam inopemque puellulam relinqui, propter magnum iſtum veſtrum et parentum et domeſticorum amorem? an in eorum manibus, qui neque amarent neque curarent, ei moriendum? Abſit. Enimvero illud iniquum et minime conſentaneum eſt, quod ipſe tibi convenire cenſeas ob charitatem; id non concedere iis, qui eadem charitate illam complectuntur? Abſurdum. Age, num tu, ſi ægrotares, velles adeo tui amantes habere propinquos, alioſque, et ipſos liberos, et uxorem, ut ſolus et deſertus ab eis relinquereris? Ne-

Κεφ. ιά. ρημος; Οὐδαμῶς. Ἔυξαιο δ' ἂν οὕτω στερχθῆναι ὑπὸ τῶν σαυτοῦ, ὥστε διὰ τὴν ἄγαν αὐτῶν φιλοστοργίαν ἀεὶ μόνος ἀπολείπεσθαι ἐν ταῖς νόσοις; ἢ τούτου γ' ἕνεκα μᾶλλον ἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, εἰ δυνατὸν ἦν, φιλοστοργεῖσθαι ἤυχου, ὡς τ' ἀπολείπεσθαι ὑπ' αὐτῶν; εἰ δὲ ταῦτα, ὑπολείπεται μηδαμῶς ἔτι φιλόστοργον εἶναι τὸ πραχθέν. Τί οὖν; οὐδὲν ἦν τὸ κινῆσάν σε, καὶ ἐξορμῆσαν πρὸς τὸ ἀφεῖναι τὸ παιδίον; καὶ πῶς ὅιόν τε; ἀλλὰ τοιοῦτόν τι ἄν, οἷον καὶ ἐν Ῥώμῃ τινὰ ἦν τὸ κινοῦν, ὥστ' ἐγκαλύπτεσθαι, τοῦ ἵππου τρέχοντος ᾧ ἐσπουδάκει. εἶτα νικήσαντός ποτε παραλόγως, σπόγγων δεῆσαι αὐτῷ πρὸς τὸ ἀναληφθῆναι λειποψυχοῦντα. Τί οὖν τοῦτό ἐστι; Τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τυχόν. ἐκεῖνο δ' ἀπαρκεῖ πεισθῆναι, εἴπερ ὑγιές ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λε-

quaquam. Optareſne te ſic à tuis diligi, ut ob vehementem eorum charitatem, ſemper ſolus in morbis ab eis relinquereris? an hâc quidem de cauſâ potius ab inimicis diligi te, ſi fieri poſſet, optares, ut ab eis relinquereris? quod ſi hæc ita ſe habeant, reſtat ut factum iſtud tuum minime charitati ſit conſentaneum. Quid ergo? nihilne fuit, quod te moverit, impuleritque ad filiolam relinquendam? id fieri quî poſſit? ſed ejuſmodi quippiam fuit, quale et id quod Romæ quendam movit, ut ſeſe penulâ involutus obtegeret, Equo currente cui favebat. deinde cùm tandem præter opinionem viciſſet; ſpongiis ei fuit opus, ut jam animâ et ſpiritu deſtitutus reficeretur. Quid igitur hoc eſt? Accurata quidem diſquiſitio non eſt hujus fortaſſe temporis. illud autem perſuaderi ſatis fuerit, ſi modo recta ſunt quæ philoſophi dicunt, hoc non extra alicubi quærendum: ſed unam et eandem eſſe in omnibus rebus cauſam,

λεγόμενον, ὅτι οὐκ ἔξω ϖου δεῖ ζητεῖν αὐτό, ἀλλ' ἓν καὶ ταυτόν ἐστιν ἐπὶ ϖάντων τὸ αἴτιον τοῦ ϖοιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ϖοιεῖν, τοῦ λέγειν τινὰ ἢ μὴ λέγειν, τοῦ ἐπαίρεσθαι, ἢ συστέλλεσθαι, ἢ φεύγειν τινὰ ἢ διώκειν· τοῦθ' ὅπερ καὶ νῦν ἐμοί τε καὶ σοὶ γέγονεν αἴτιον, σοὶ μὲν τοῦ ἐλθεῖν ϖρὸς ἐμέ, καὶ καθῆσθαι νῦν ἀκούοντα· ἐμοὶ δὲ, τοῦ λέγειν ταῦτα. Τί δ' ἐστὶ τοῦτο; Ἆρά γε ἄλλο, ἢ ὅτι ἔδοξεν ἡμῖν; Οὐδέν. Ἂν δ' ἀλλως ἡμῖν ἐφάνη, τί ἂν ἄλλο, ἢ τὸ δόξαν ἐπράττομεν; οὐκοῦν καὶ τῷ Ἀχιλλεῖ τοῦτο αἴτιον τοῦ ϖενθεῖν, οὐχ ὁ τοῦ Πατρόκλου θάνατος· ἄλλος γάρ τις οὐ ϖάσχει ταῦτα τοῦ ἑταίρου ἀϖοθανόντος· ἀλλ' ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Καὶ σοὶ, τότε τοῦ φεύγειν τοῦτο αὐτὸ ὅτι ἔδοξέ σοι· καὶ ϖάλιν ἐὰν μείνῃς, ὅτι ἔδοξέ σοι. καὶ νῦν ἐν Ῥώμῃ ἀνέρχῃ, ὅτι δοκεῖ σοι· κἂν μεταδόξῃ, οὐκ ἂν ἀϖελεύσῃ. καὶ ἁϖλῶς οὔτε θάνατος, οὔτε φυγὴ; Κεφ. ια'.

causam, cur aliquid faciamus, aut non faciamus; aliquid dicamus, aut non dicamus; cur efferamur aut contrahamur; aliquid fugiamus, aut perſequamur: eam ipſam ſcilicet, quæ nunc et mihi et tibi cauſa fuit; tibi, ut me convenires, ac ſedens nunc audires; mihi, ut hæc diſſererem. Ea verò quæ eſt? Nunquid alia, niſi quod ita nobis viſum eſt? Non alia. Quod ſi aliter nobis fuiſſet viſum; quid aliud, niſi id quod viſum eſſet egiſſemus? ergo et Achilli hæc lugendi cauſa fuit, non Patrocli mors, (namque alius, amico mortuo, non ita afficitur) ſed quia ei ita viſum fuit. Tibi etiam tunc fugiendi hæc ipſa cauſa fuit, quia tibi viſum eſt: et rurſus, ſi manſeris, quia tibi viſum fuit, manebis. et nunc Romam proficiſceris, quia tibi videtur: quod ſi aliter viſum fuerit, non eò ibis. denique nec mors, nec exilium, nec labor, neque aliud,

Κεφ. ιά. γὴ, οὔτε πόνος, οὔτε ἄλλό τι τῶν τοιούτων, αἴτιόν ἐστι τοῦ πράττειν τι, ἢ μὴ πράττειν ἡμᾶς· ἀλλ' Ὑπολήψεις καὶ Δόγματα. Τοῦτό σε πείθω, ἢ οὐχί; Πείθεις, ἔφη. ὅια δὴ τὰ αἴτια ἐφ' ἑκάστου, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀποτελούμενα. οὐκοῦν ὅταν μὴ ὀρθῶς τι πράττωμεν, ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο αἰτιασόμεθα, ἢ τὸ Δόγμα ἀφ' οὗ αὐτὸ ἐπράξαμεν· κἀκεῖνο ἐξαίρειν καὶ ἐκτέμνειν πειρασόμεθα μᾶλλον, ἢ τὰ φύματα καὶ τὰ ἀποστήματα ἐκ τοῦ σώματος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀρθως πραττομένων ταυτὸν τοῦτο αἴτιον ἀποφανοῦμεν, καὶ οὔτ' οἰκέτην ἔτι αἰτιασόμεθα, οὔτε γείτονα, οὔτε γυναῖκα, οὔτε τέκνα, ὡς αἴτιά τινων κακῶν ἡμῖν γινόμενα· πεπεισμένοι, ὅτι ἂν μὴ ἡμῖν δόξῃ τοιαῦτά τινα εἶναι, οὐ πράττομεν τα ἀκόλουθα· τοῦ δόξαι δέ, ἢ μὴ δόξαι, ἡμεῖς κύριοι,

liud hujuſmodi quicquam in cauſâ eſt, cur aliquid faciamus, aut non faciamus; ſed Opiniones & Decreta. Hoccine tibi perſuadeo, an non? Perſuades, inquit. Quales ergo cujuſque rei ſunt cauſæ, tales etiam conſequuntur effectus. cum igitur aliquid perperam egerimus, non aliud culpabimus quàm Decretum, per quod id fecimus: quod ut eximamus et reſecemus magis elaborabimus, quàm tubercula et abſceſſus à corpore. eodem modo rectorum etiam factorum eandem iſtam ſtatuemus cauſam; et jam neque famulum, neque vicinum, neque uxorem, neque liberos accuſabimus, tanquam qui aliquorum nobis malorum cauſæ fuerint: cùm perſuaſum habeamus, niſi talia nobis viſa extiterint, nos, quæ conſequantur, non facturos eſſe; verùm ut talia exiſtant viſa, aut non exiſtant, in nobis ſitum eſſe, non in rebus externis. Ita eſt, inquit.

ριοι, καὶ οὐ τὰ ἐκτός. Οὕτως, ἔφη. Ἀπο τῆς σήμερον τοίνυν ἡμέρας, οὐδέν ἄλλο ἐπισκοπήσομεν, οὐδὲ ἐξετάσομεν ποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχει, οὔτε τὸν ἀγρὸν, οὔτε τὰ ἀνδράποδα, οὔτε τοὺς ἵππους ἢ κύνας, ἀλλὰ τὰ Δογματα. Εὐχομαι, ἔφη. Ὁρᾷς οὖν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γενέσθαι· τοῦτο τὸ ζῶον, οὗ πάντες καταγελῶσιν· εἴπερ ἄρα θέλεις ἐπίσκεψιν τῶν σεαυτοῦ δογμάτων ποιεῖσθαι. τοῦτο δ' ὅτι μιᾶς ὥρας ἢ ἡμέρας οὐκ ἔστιν, ἐπινοεῖς καὶ αὐτός. Κεφ. ιβ'.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Εὐαρεστήσεως.

ΠΕΡΙ Θεῶν οἱ μέν τινές εἰσι λέγοντες μὴ δ' εἶναι τὸ θεῖον· οἶδ', εἶναι μέν, ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελές, καὶ μὴ προνοεῖν μηδενός· τρίτοι δ', οἱ καὶ εἶναι

quit. Ab hoc igitur die, nihil aliud conſiderabimus aut indagabimus, cujuſmodi ſit, aut quomodo ſeſe habeat; non agrum, non ſervitia, non equos, non canes, ſed Decreta. Opto, inquit. Vides ergò ſcholaſticum oportere te fieri, (id ſcilicet animal, quod deridetur ab omnibus) ſi modo decreta tua exanimare volueris. id autem unius horæ aut diei non eſſe, intelligis et ipſe.

CAP. XII.

De animi æquitate.

QUOD ad Deos attinet, ſunt qui dicant non eſſe numen: alii, eſſe quidem numen, ſed iners et negligens, nullique rei providere: tertii, qui et eſſe et providere, ſed magnis

Κεφ. ιβ'. εἶναι καὶ φρονοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων, τῶν δ' ἐπὶ γῆς μηδενός· τέταρτοι δέ, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν οὐρανίων, εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐχὶ δὲ κατ' ἰδίαν ἑκάστου· πέμπτοι δ', ὧν ἦν καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Σωκράτης, οἱ λέγοντες, ὅτι

------ Οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος.

Πολὺ πρότερον οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι, περὶ ἑκάστου τούτων ἐπεσκέφθαι, πότερα ὑγιῶς ἢ οὐχ ὑγιῶς λεγόμενόν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ εἰσὶ Θεοί· πῶς ἐστι τέλος ἕπεσθαι Θεοῖς; εἰ δὲ εἰσὶ μέν, μηδενὸς δ' ἐπιμελούμενοι· καὶ οὕτω πῶς ὑγιὲς ἔσται; ἀλλὰ δὴ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ Δία γε καὶ εἰς ἐμέ· πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστι; Πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος, τὴν αὐτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διο-

magnis et cœleſtibus, terreſtium autem nulli: quarti, et terreſtibus et cœleſtibus; ſed in commune duntaxat, non autem ſingulis privatim: quinti, quorum in numero fuere et Ulyſſes et Socrates, qui dicant —— *Neque te lateo*
Quum moveor.

Longe prius itaque neceſſarium eſt de hiſce ſingulis conſiderare, recténe an ſecus dicantur. nam ſi Dii non ſint; quî poteſt eſſe finis, ſequi Deos? ſi autem ſint, nullius verò rei curam gerunt; etiam ſic quo pacto rectum erit? quòd ſi et ſunt, et curam gerunt, neque tamen quicquam hominibus, atque adeò mihi impertiunt; quo pacto jam vel ſic rectum erit? His igitur omnibus vir bonus et ſapiens conſideratis, ſuum ipſius animum rerum univerſarum adminiſtratori ſubmittit; quemadmodum boni cives legi civitatis. qui verò eruditur,

διοικοῦντι τὰ Ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. ὁ δὲ παιδευόμενος, ταύτην ὀφείλει τὴν ἐπιβολὴν ἔχων ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ παιδεύεσθαι· πῶς ἂν ἑτοίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τοῖς Θεοῖς; καὶ πῶς ἂν εὐαρεστοίην τῇ θείᾳ διοικήσει; καὶ πῶς ἂν γενοίμην ἐλεύθερος; Ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλύσαι. Τί οὖν; ἀπόνοιά ἐστιν ἡ ἐλευθερία; Μὴ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταὐτὸν οὐκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοι ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς· οὐκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία ἐστὶ, καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ' ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τὰ δ' ὡς ἔτυχέ δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει οὐ μόνον οὐκ εἶναι καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶναι. Πῶς γὰρ ἐπὶ γραμματικῶν ποιοῦμεν; βούλομαι γράφειν Κεφ. ιβ'.

eruditur, cum hoc animi propoſito accedat oportet ad eruditionem: Quo pacto ego in omni re ſequi Deos potero? et quo pacto in divinâ adminiſtratione placide acquieſcam? et quo pacto liber fiam? Nam liber eſt, cui ex voluntate ſuâ fiunt omnia, et quem nemo prohibere poſſit. Quid ergo? væcordia eſt libertas? Abſit. neque enim inſania et libertas eâdem morantur in ſede. Sed ego volo quicquid mihi viſum fuerit evenire, quomodocunque viſum fuerit. Inſanus es, deliras; neſciſne pulchrum quiddam et laudabile eſſe libertatem? me autem temere velle, et temere viſa fieri: id adeò non pulchrum eſſe videtur, ut omnium etiam turpiſſimum ſit. Quomodo enim in rebus grammaticis agimus? volo, ut libet mihi, nomen Dionis ſcribere? Non: ſed do-

Κεφ. ιβ'. φειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; Οὐ· ἀλλὰ διδασκομαι θέλειν, ὡς δεῖ γράφεσθαι. Τί ἐπὶ μουσικῶν; Ὡσαύτως. Τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τις ἢ ἐπιστήμη ἐστίν; εἰ δὲ μή, οὐδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαί τι, εἰ ταῖς ἑκάστων βουλήσεσι προσηρμόζετο. Ἐνταῦθα οὖν μόνον ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ κυριωτάτου, τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν ἐφεῖταί μοι θέλειν; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τουτέστι μανθάνειν ἕκαστα οὕτω θέλειν, ὡς γίνεται. Πῶς δὲ γίνεται; Ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. διέταξε δὲ θέρος εἶναι καὶ χειμῶνα, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας, ὑπὲρ Συμφωνίας τῶν Ὅλων· ἡμῶν δ' ἑκάστῳ σῶμα, καὶ μέρη τοῦ σώματος, καὶ κτῆσιν, καὶ κοινωνοὺς ἔδωκε. Ταύτης οὖν τῆς διατάξεως μεμνημένους, ἔρ-

ceor ità ſcribere velle ut ſcribendum eſt. Quid in Muſicis? Eodem modo. Quid universè in omnibus quibus ars aliqua et ſcientia adhibetur? alioqui non eſſet operæ pretium ſcire quicquam, ſi modo cujuſque voluntati accommodaretur. Hîc igitur ſolùm, in re maxima et præcipua, libertate, mihi permiſſum eſt temere velle? Nequaquam. ſed erudiri, id eſt diſcere ità velle fieri omnia, ut fiunt. Quomodo autem fiunt? Ut ea diſpoſuit is qui diſpoſuit. ſic autem diſpoſuit, ut æſtas eſſet et hyems, ut fertilitas et ſterilitas, ut virtus et vitium, et omnes id genus contrarietates, propter Totius concentum: unicuique noſtrum etiam corpus, et partes corporis, et poſſeſſionem, et ſocios dedit. Hujus igitur diſpoſitionis memores, ad inſtitutionem ſic accedere debemus, non ut rerum naturam mutemus (id quod nobis neque conceditur neque expedit)

ἔρχεσθαι δεῖ ἐπὶ τὸ παιδεύεσθαι, οὐχ ἵν' ἀλλάξωμεν τὰς ὑποθέσεις· οὔτε γὰρ δίδοται ἡμῖν, οὔτ' ἄμεινον· ἀλλ' ἵνα, οὕτως ἐχόντων περὶ ἡμᾶς ὡς ἔχει καὶ πέφυκεν, αὐτοὶ τὴν γνώμην τὴν αὑτῶν συνηρμοσμένην τοῖς γινομένοις ἔχωμεν. Τί γάρ; ἐνδέχεται φυγεῖν ἀνθρώπους; καὶ πῶς οἷόν τε; Ἀλλὰ συνόντας αὐτοῖς, ἐκείνους ἀλλάξαι; καὶ τίς ἡμῖν δίδωσι; Τί οὖν ἀπολείπεται; ἢ τίς εὑρίσκεται μηχανὴ πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν τοιαύτη, δι' ἧς ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς, ἡμεῖς δ' οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξομεν; Σὺ δ' ἀταλαίπωρος εἶ, καὶ δυσάρεστος. κἂν μὲν μόνος ἧς, ἐρημίαν καλεῖς τοῦτο· ἂν δὲ μετὰ ἀνθρώπων, ἐπιβούλους λέγεις, καὶ λῃστάς· μέμφῃ δὲ καὶ γονεῖς τοὺς σεαυτοῦ, καὶ τέκνα, καὶ ἀδελφούς, καὶ γείτονας. ἔδει δὲ μόνον μένοντα, ἡσυχίαν καλεῖν αὐτό, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ὅμοιον τοῖς Θεοῖς ἡγεῖσθαι

Κεφ. ιβ'.

pedit) ſed ut, quum ita ſint res noſtræ ut ſunt, utque naturâ comparantur, nos ipſi animum noſtrum iis quæ fiunt accommodatum habeamus. Quid enim? licetne fugere homines? id fieri quî poteſt? An verò eorum cùm utamur conſuetudine, eos immutare licet? et quis id nobis largitur? Quid ergò relinquitur? aut quæ ars excogitari poteſt ad eorum conſuetudinem ſic apta, ut et illi ea agant quæ ipſis videntur; et nihilo minùs ſic affecti nos ſimus, ut natura poſtulat? Tu verò delicatus es et moroſus: nam et cùm ſolus es, deſertum id appellas; et cùm inter homines, inſidiatores eos dicis, et latrones: atque etiam parentes tuos incuſas, et liberos, et fratres et vicinos. oportebat autem te, cùm ſolus eſſes, id quietem nominare, et libertatem, et Diis ſimilem te putare: cùm

Κεφ. ιβ'. θαι σαυτόν· μετὰ πολλῶν δ' ὄντα, μὴ ὄχλον καλεῖν, μηδὲ θόρυβον, μὴ δ' ἀηδίαν, ἀλλ' ἑορτὴν καὶ πανήγυριν· καὶ οὕτω πάντα εὐαρέστως δέχεσθαι. Τίς οὖν ἡ κόλασις τοῖς οὐ προσδεχομένοις τὸ οὕτως ἔχειν ὡς ἔχουσι; Δυσαρεστεῖ τίς τῷ μόνος εἶναι; ἔστω ἐν ἐρημίᾳ. δυσαρεστεῖ τίς τοῖς γονεῦσιν; ἔστω κακὸς υἱός, καὶ πενθείτω. δυσαρεστεῖ τοῖς τέκνοις; ἔστω κακὸς πατήρ· βάλλε αὐτὸν εἰς φυλακήν. Ποίαν φυλακήν; Ὅπου νῦν ἐστιν· ἄκων γάρ ἐστιν. ὅπου δέ τις ἄκων ἐστίν, ἐκεῖνο φυλακὴ αὐτῷ ἐστι. καθὸ καὶ Σωκράτης οὐκ ἦν ἐν φυλακῇ, ἑκὼν γὰρ ἦν. ---- Σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον; Ἀνδράποδον, εἶτα δὶ ἓν σκελύδριον τῷ Κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποστήσεις; οὐ χάιρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ, καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις,

inter multos verſaris, non turbam vocare, aut tumultum, aut moleſtiam; ſed feſtum, et ludorum celebritatem: omniáque ſic placide admittere. Quæ igitur pœna eſt eorum, qui ità res eſſe nolunt, ut ſunt? Ægre fert quiſpiam eſſe ſolus? ſit in deſerto. ægre fert ſuos parentes? ſit malus filius, et lugeat. ægre fert liberos? ſit malus pater: conjice eum in cuſtodiam. Quam? Eam, ubi nunc eſt: invitus enim eſt. ubi enim aliquis invitus eſt, is ei locus eſt cuſtodia. quemadmodum et Socrates in cuſtodia non fuit, ultro enim fuit.---Pedene igitur me eſſe mutilatum? Mancipium, itáne ob unum pedunculum accuſas Mundum? non eum trades univerſitati rerum? non te abduces? non lætus permittes ei qui dedit? an potiùs indignaberis, et ea ægre feres, quæ ſunt à Jove conſtituta,

quæ

μένοις, ἃ ἐκεῖνος, μετὰ τῶν Μοιρῶν παρουσῶν καὶ ἐπικλωθουσῶν σου τὴν γένεσιν, ὥρισε καὶ διέταξεν; οὐκ οἶσθα, ἡλίκον μέρος πρὸς τὰ Ὅλα; τοῦτο δὲ κατὰ τὸ σῶμα· ὡς κατά γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τῶν Θεῶν, οὐδὲ μικρότερος· λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐ δ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Οὐ θέλεις οὖν καθ' ἃ ἴσος εἶ τοῖς Θεοῖς, ἐκεῖ που τίθεσθαι τὸ ἀγαθόν; Τάλας ἐγώ, τὸν πατέρα ἔχω τοιοῦτον, καὶ τὴν μητέρα. Τί οὖν; ἐδίδοτό σοι προελθόντι ἐκλέξασθαι, καὶ εἰπεῖν· Ὁ δεῖνα τῇ δεῖνι συνελθέτω τῇδε τῇ ὥρᾳ, ἵνα ἐγὼ γένωμαι; Οὐκ ἐδίδοτο. ἀλλ' ἔδει προϋποστῆναί σου τοὺς γονεῖς, εἶτα οὕτω γεννηθῆναι. Ἐκ ποίων τινῶν; Ἐκ τοιούτων, οἵοιοι ἦσαν. Τί οὖν; τοιούτων αὐτῶν ὄντων, οὐδεμία σοι δίδοται μηχανή; εἶτ' εἰ μὲν τὴν ὁρατικὴν δύναμιν ἠγνόεις πρὸς τί κέκτησαι, δυστυχὴς ἂν ἦς καὶ Κεφ. ιβ'.

quæ ille, Parcis præſentibus, ortûſque tui fuſum volventibus, definiit ac diſpoſuit? non intelligis, quantula pars ſis, collatus cum univerſis? hoc autem ratione corporis dico: nam mente quidem conſideratâ, neque Diis immortalibus es deterior, aut minor: mentis enim magnitudo non proceritate aut altitudine judicatur, ſed decretis. Nonne ergo in ea parte bonum tuum collocare velis, quâ Diis es ſimilis? Me miſerum: patrem habeo talem, et matrem. Quid ergò? in lucem edito tibi, poteſtáſne dabatur eligendi, ac dicendi: Iſte cum iſta congredatur hac horâ, ut ego naſcar? Non dabatur: ſed priùs exſtitiſſe parentes tuos, ac tum demum te naſci oportebat. E qualibus? E talibus, quales erant. Quid ergo? cùm tales ipſi ſint, nullúmne tibi præſidium relinquitur? Si

videndi

Κεφ. ιβ'. καὶ ἄθλιος, εἰ κατέμυες, προσαγόντων σοι τῶν χρωμάτων· ὅτι δὲ μεγαλοψυχίαν ἔχων, καὶ γενναιότητα πρὸς ἕκαστα τούτων, ἀγνοεῖς, οὐ δυστυχέστερος εἶ, καὶ ἀθλιώτερος; προσάγεταί σοι τὰ κατάλληλα τῇ δυνάμει ἣν ἔχεις· σὺ δ' αὐτὴν τότε μάλιστα ἀποστρέφεις, ὁπότε ἠνοιγμένην καὶ βλέπουσαν ἔχειν ἔδει. οὐ μᾶλλον εὐχαριστεῖς τοῖς Θεοῖς, ὅτι σε ἐπάνω τούτων ἀφῆκαν, ὅσα μηδ' ἐποίησαν ἐπί σοι· μόνον δ' ὑπεύθυνον ἀπέφηναν τῶν ἐπί σοι; γονέων ἕνεκα, ἀνυπεύθυνον ἀφῆκαν· ἀδελφῶν ἕνεκα, ἀφῆκαν· σώματος ἕνεκα, ἀφῆκαν· κτήσεως, θανάτου, ζωῆς. Τίνος οὖν ὑπεύθυνόν σε ἐποίησαν; Τοῦ μόνου ὄντος ἐπί σοι, χρήσεως οἵας δεῖ φαντασιῶν. Τί οὖν ἐπισπᾷς σεαυτῷ ταῦτα, ὧν ἀνυπεύθυνος εἶ; Τοῦτό ἐστιν, ἑαυτῷ παρέχειν πράγματα.

ΚΕΦ.

videndi facultatem, cujus rei gratiâ haberes, ignorares; miſer eſſes, et infelix, ſi clauderes oculos, coloribus admotis: cùm autem magnum et generoſum animum ad ſingula te habere ignores; nonne infelicior es, et miſerior? admoventur tibi res ei facultati congruentes, quâ præditus es: tu autem eam tum maximè avertis, cùm apertam et cernentem eam eſſe oporteret. cur non potiùs Diis gratias agis, quod te ſuperiorem iis rebus fecerint, quas in tua poteſtate eſſe noluerint; ac earum duntaxat à te rationem repetant, quæ tui arbitrii ſunt? quod ad parentes attinet, indemnem te dimiſerunt; quod ad fratres, dimiſerunt; quod ad corpus, dimiſerunt; itemque quod ad poſſeſſionem, mortem vitámque attinet. Cujus igitur à te rei rationem reddi jubent? Ejus ſolius quæ in tua poteſtate eſt, recti nempe viſorum uſûs. Quid igitur ipſe tibi aſciſcis ea, quorum nulla tibi ratio eſt reddenda? Iſtud eſt, ſibi ipſi faceſſere negotium.

CAP.

ΚΕΦ. ιγ'.

Κεφ. ιγ'.

Πῶς ἕκαστά ἐστι ποιεῖν ἀρεστῶς Θεοῖς.

Πυθομένου δὲ τινὸς, πῶς ἐστιν ἐσθίειν ἀρεστῶς Θεοῖς; Εἰ δικαίως ἐστὶν, ἔφη, καὶ εὐγνωμόνως καὶ ἴσως καὶ ἐγκρατῶς καὶ κοσμίως, οὐκ ἔστι καὶ ἀρεστῶς τοῖς Θεοῖς; Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου, μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, ἢ μηδ' εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ· τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι, οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τοῖς Θεοῖς; Πῶς οὖν τις ἀνάσχηται τῶν τοιούτων; Ἀνδράποδον, οὐκ ἀνέξῃ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σαυτοῦ, ὃς ἔχει τὸν Δία πρόγονον, ὥσπερ υἱὸς ἐκ τῶν αὐτῶν σπερμάτων γέγονε, καὶ τῆς αὐτῆς ἄνωθεν καταβολῆς; Ἀλλ' εἰ ἔν τινι τοιαύτῃ χώρᾳ κατετάγης

CAP. XIII.

Quo pacto res fieri possint singulæ, ut Diis gratæ sint.

PERCONTANTE verò quodam, quo pacto fieri posset ut Diis gratè edat aliquis. Si modo fieri posset, inquit, ut justè edat, et benigno animo, æqualiter, continenter, et modestè; nonne fieri possit, ut Diis gratè etiam edat? Cùm verò te calidam poscente, puer non audierit; aut, si audierit, tepidiusculam attulerit, aut planè in ædibus non inventus fuerit: id non ferre graviter, nec disrumpi iracundiâ; nonne Diis placet? At quo pacto ferri queunt tales? Mancipium, non feres fratrem tuum, qui genus à Jove summo ducit, ut filius ex iisdem seminibus procreatus est, eodémque superne nititur fundamento? An si tali quopiam loco es collocatus, qui excellat; statim ipse tyrannum te constitues?

Κεφ. ιδ'. γης ὑπερεχούσῃ, εὐθὺς τύραννον καταστήσεις σεαυτόν; οὐ μεμνήσῃ τί εἶ, καὶ τίνων ἄρχεις; ὅτι συγγενῶν, ὅτι ἀδελφῶν φύσει, ὅτι τοῦ Διὸς ἀπογόνων; Ἀλλ' ὠνὴν αὐτῶν ἔχω, ἐκεῖνοι δ' ἐμοῦ οὐκ ἔχουσιν. Ὁρᾷς ᾠου βλέπεις; ὅτι εἰς τὴν γῆν, ὅτι εἰς τὸ βάραθρον, ὅτι εἰς τοὺς ταλαιπώρους τούτους νόμους τοὺς τῶν νεκρῶν; εἰς δὲ τοὺς τῶν Θεῶν οὐν βλέπεις.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὅτι πάντα ἐφορᾷ τὸ Θεῖον.

Πυθομένου δέ τινος, πῶς ἄν τις πεισθείη, ὅτι ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων ἐφορᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Οὐ δοκεῖ σοι, ἔφη, ἡνῶσθαι τὰ πάντα; Δοκεῖ, ἔφη. Τί δὲ; συμπαθεῖν τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις οὐ δοκεῖ σοι; Δοκεῖ,

tues? non recordaberis quid ſis, et quibus imperes? nonne cognatis? nonne fratribus naturâ? nonne à Jove oriundis? Atqui ego illos mercatus ſum; illi me non ſunt mercati. Vidéſne quid ſpectes? nonne terram? nonne barathrum? nonne ærumnoſas iſtas leges mortuorum? Deorum autem leges non intueris.

CAP. XIV.

Divinum numen cuncta intueri.

PERCONTANTE verò quodam, quo pacto quis perſuaderi poſſet, ſingula ſua facta à Deo conſpici? Nonne videtur tibi, inquit, uno connexu inter ſe cohærere omnia? Videtur, inquit. Quid verò terrena corpora affici à cœleſtibus, non tibi videtur? Videtur, inquit. Unde enim tam ſtatis

κεῖ, ἔφη. Πόθεν γὰρ οὕτω τεταγμένως, καθάπερ ἐκ προστάγματος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ; ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει; ὅταν ἐκφέρειν τὸν καρπόν, ἐκφέρει; ὅταν πεπαίνειν, πεπαίνει; ὅταν πάλιν ἀποβάλλειν καὶ φυλλορροεῖν, καὶ αὐτὰ εἰς αὐτὰ συνειλούμενα ἐφ' ἡσυχίας μένειν καὶ ἀναπαύεσθαι, μένει καὶ ἀναπαύεται; πόθεν δὲ πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν τῆς σελήνης, καὶ τὴν τοῦ ἡλίου πρόσοδον καὶ ἄφοδον, τοσαύτη παραλλαγὴ καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία μεταβολὴ τῶν ἐπιγείων θεωρεῖται; ἀλλὰ τὰ φύλλα μὲν, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα οὕτως ἐνδέδεται τοῖς Ὅλοις, καὶ συμπέπονθεν· αἱ ψυχαὶ δ' αἱ ἡμέτεραι οὐ πολὺ πλέον; ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι, καὶ ἀποσπάσματα· οὐ παντὸς δ' αὐτῶν κινήματος, ἅτε οἰκείου καὶ συμ- Κεφ. ιδ'.

ſtatis temporibus, tanquam ex Dei mandato, cùm plantas florere ille jubet, floreant? cùm germinare, germinent? cùm fructum proferre, proferant? cùm matureſcere, matureſcant? cùm rurſus abjicere et deponere folia, et ipſas in ſeſe convolutas ſine ullo motu manere et requieſcere, maneant et requieſcant? unde etiam ad lunæ incrementum et decrementum, et ſolis acceſſum et receſſum, tanta alternatio, et tam diverſa mutatio in rebus terreſtibus cernitur? ſed folia quidem et corpora noſtra itane Univerſitati ſunt devincta, eundemque ſentiunt affectum; nonne autem multo magis animi noſtri? ſed cùm noſtri animi ita Deo ſunt devincti conjunctique, utpote ejus qui ſint particulæ, ab eoque quaſi avulſæ; non omnem eorum motum, ut proprium et congenitum

Κεφ. ιδ'. συμφυοῦς, ὁ Θεὸς αἰσθάνεται; ἀλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ περὶ ἑκάστου τῶν θείων, ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθητικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ συγκαταθετικῶς· τοῖς δ' ἀνανευστικῶς, ἢ ἐφεκτικῶς· τύπους δὲ τοσούτους ἀφ' οὗτω πολλῶν καὶ ποικίλων πραγμάτων ἐν τῇ σαυτοῦ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινούμενος, εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτως τετυπωκόσι, τέχνας τ' ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οἷός τ' ἐστὶ πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν; ἀλλὰ φωτίζειν μὲν οἷός τέ ἐστιν ὁ ἥλιος τηλικοῦτον μέρος τοῦ Παντὸς, ὀλίγον δὲ τὸ ἀφώτιστον ἀπολιπεῖν, ὅσον οἷόν τ' ἐπέχεσθαι ὑπὸ σκιᾶς, ἣν ἡ γῆ ποιεῖ. ὁ δὲ καὶ

nitum Deus animadvertit? quin tu divinam adminiſtrationem, ſingulaſque res tàm divinas quàm humanas animo contemplari potes, ſimulque ab innumerabilibus rebus ſenſu, cogitatione, aſſenſione atque approbatione moveri, alia abnuere, in aliis aſſenſum retinere: tot verò tu formas tam multarum et variarum rerum tecum in animo cuſtodis, quibus impellentibus, in cogitationes, iis conformes quæ primùm menti impreſſæ fuerint, incidis; arteſque alias atque alias, et infinitarum rerum memoriam conſervas; nonne Deus autem omnia intueri poteſt, et omnibus rebus intereſſe, et ab omnibus aliquam habere diſtributionem? Sol quidem tantam Univerſi partem radiis illuſtrare poteſt, exiguam relinquens lucis expertem, quantam ſcilicet umbra terræ occupat: at qui ipſum

fecit

καὶ τὸν ἥλιον αὐτὸν ποιηκὼς καὶ περιάγων· μέρος ὄντ' αὐτοῦ μικρὸν ὡς πρὸς τὸ Ὅλον· οὗτος δ' οὐ δύναται πάντων αἰσθάνεσθαι; Ἀλλ' ἐγώ, φησίν, οὐ δύναμαι πᾶσιν ἅμα τούτοις παρακολουθεῖν. Τοῦτο δέ σοι καὶ λέγει τις, ὅτι ἴσην ἔχεις δύναμιν τῷ Διί; ἀλλ' οὖν οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπίτροπον ἑκάστῳ παρέστησε, τὸν ἑκάστου Δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάσσειν αὐτὸν ὑμῖν, καὶ τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον. Τίνι γὰρ ἄλλῳ κρείττονι καὶ ἐπιμελεστέρῳ φύλακι παραδέδωκεν ἡμῶν ἕκαστον; ὥσθ' ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν ὅτι μόνοι ἐστὲ, οὐ γὰρ ἐστέ· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔνδον ἐστὶ, καὶ ὁ ὑμέτερος Δαίμων ἐστί· καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; Τούτῳ τῷ Θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, ὅιον οἱ Κεφ. ιδ'.

fecit ſolem, eundemque circumagit; (partem ſane ſui ipſius exiguam, ſi cum univerſitate comparetur) is verò omnia animadvertere non poteſt? At ego, inquit, hæc omnia ſimul animo conſequi nequeo. Quis verò iſtud tibi dicit, te parem cum Jove habere poteſtatem? nihilominus tamen ille procuratorem etiam unicuique addidit, Genium ſuum, eumque illi cuſtodiendum tradidit; et tali quidem qui nec dormiat, nec decipiatur. nam cui alii præſtantiori et diligentiori cuſtodi unumquemque noſtrum commiſiſſet? cùm igitur fores clauſeritis, et conclave tenebroſum effeceritis; cavete, unquam dicatis vos eſſe ſolos; neque enim eſtis: ſed Deus intus eſt, et veſter Genius intus eſt. et quid his opus eſt lumine, ut videant quid faciatis? Huic Deo vos etiam ta-

Κεφ. ιδ'. οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες, ὀμνύουσι πάντων προ-τιμήσειν τὴν τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν· ὑμεῖς δὲ οἱ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἠξιωμένοι οὐκ ὀμόσετε; ἢ ὀμόσαντες οὐκ ἐμμενεῖτε; Καὶ τί ὀμόσετε; Μὴ ἀπειθήσειν μηδέποτε, μηδ' ἐγκαλέσειν, μηδὲ μέμ-ψασθαί τι τῶν ὑπ' ἐκείνου δεδομένων, μηδ' ἄκον-τας ποιήσειν τι ἢ πείσεσθαι τῶν ἀναγκαίων. Ὅ-μοιός γε ὅρκος οὗτος ἐκείνῳ; ἐκεῖ μὲν ὀμνύουσιν, αὐτοῦ μὴ προτιμήσειν ἕτερον· ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς ἁ-πάντων.

ΚΕΦ.

Ii obſtrictos eſſe ſacramento oportet, quo milites Cæſari: illi quidem mercede conducti jurant, ſalutem Cæſaris ſibi rebus omnibus fore antiquiorem: vos autem tot tantiſque dignati rebus, non jurabitis? aut jurati, fidem non ſervabitis? Et quid jurabitis? Vos nunquam non obtemperaturos, nunquam incuſaturos, nunquam ab illo quicquam datum repre-henſuros, nunquam invitos quicquam, quod ferat neceſſitas, facturos vel toleraturos. Hoccine illi ſimile eſt jusjuran-dum? illic enim jurant, ſe neminem eo antiquiorem habi-turos; hìc, ſe neminem ſibimet ipſis eſſe prælaturos.

CAP.

ΚΕΦ. ιε'.

Κεφ. ιε'.

Τί ἐπαγγέλλεται Φιλοσοφία.

Συμβουλευομένου τινός, ὡς τὸν ἀδελφὸν πείσῃ, μηκέτι χαλεπῶς αὐτῷ ἔχειν· Οὐκ ἐπαγγελλεται, ἔφη, Φιλοσοφία τῶν ἐκτός τι περιποιήσειν τῷ ἀνθρώπῳ· εἰ δὲ μή, ἔξω τι τῆς ἰδίας ὕλης ἀνέξεται. ἡ γὰρ τέκτονος ὕλη, τὰ ξύλα· ἀνδριαντοποιοῦ, ὁ χαλκός· οὕτω τῆς περὶ βίον τέχνης ὕλη, ὁ βίος αὐτοῦ ἑκάστου. Τί οὖν ὁ τοῦ ἀδελφοῦ; Πάλιν τῆς αὐτοῦ ἐκείνου τέχνης ἐστί· πρὸς δὲ τὴν σήν, τῶν ἐκτός ἐστιν, ὅμοιον ἀγρῷ, ὅμοιον ὑγείᾳ, ὅμοιον εὐδοξίᾳ. τούτων δ' οὐδὲν ἐπαγγέλλεται Φιλοσοφία. Ἐν πάσῃ περιστάσει τηρήσω τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ φύσιν ἔχον. Τὸ τίνος;

CAP. XV.

Quid profitetur Philoſophia.

CONSULENTE quodam, quo pacto fratri perſuaderet, ut ſimultatem erga ſe deponeret: Non, inquit, hoc profitetur Philoſophia, ſe quicquam exterarum rerum homini ſuppeditaturam; alioqui admittet aliquid materiæ ſuæ alienum. nam fabri materia, ligna ſunt; ſtatuarii, æs: ſic artis vitæ materia eſt, ipſius cujuſque vita. Quid ergò vita fratris? Ea rurſus ad ejus ipſius artem pertinet: quod verò ad tuam attinet artem, inter externa eſt, ſimilis agro, ſimilis ſanitati, ſimilis bonæ exiſtimationi. horum autem nihil pollicetur Philoſophia. Nullis non caſibus conſervabo mentem naturæ congruentem. Cujus? Illius, in quo ſum.

Quo

Κεφ. ιε'. νος; Τὸ ἐκείνου, ἐν ᾧ εἰμι. Πῶς οὖν ἐκεῖνός μοι μὴ ὀργίζηται; Φέρε μοι ἐκεῖνον, κἀκείνῳ ἐρῶ. σοὶ δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ὀργῆς οὐδὲν ἔχω λέγειν.

Εἰπόντος δὲ τοῦ συμβουλευομένου, Ὅτι τοῦτο ζητῶ, πῶς ἂν, ἐκείνου καὶ μὴ διαλλασσομένου, κατὰ φύσιν ἔχοιμι; Οὐδὲν, ἔφη, τῶν μεγάλων ἄφνω γίνεται· ὅπου γε οὐδ' ὁ βότρυς, οὐδὲ σῦκον. ἂν μοι νῦν λέγῃς, ὅτι θέλω σῦκον· ἀποκρινοῦμαί σοι, ὅτι χρόνου δεῖ· ἄφες ἀνθήσῃ πρῶτον, εἶτα προβαλῇ τὸν καρπὸν, εἶτα πεπανθῇ. Εἶτα συκῆς μὲν καρπὸς, ἄφνω καὶ μιᾷ ὥρᾳ οὐ τελειοῦται· γνώμης δ' ἀνθρώπου καρπὸν θέλεις οὕτω δὴ ὀλίγου καὶ εὐκόλως κτήσασθαι; μὴ δ' ἂν, ἐγώ σοι λέγω, πρόσδοκα.

ΚΕΦ.

Quo pacto ergò id conſequar, nè ille mihi iraſcatur? Adducito mihi illum, ac ei dicam. tibi autem de illius ira quod dicam, non habeo.

Cùm verò conſultor dixiſſet: Illud adhuc requiro, quo pacto etiam illo mihi non reconciliato, naturæ meæ ſtatum tuear? Nihil, inquit, magnum fit ſubitò; cùm nè uva quidem aut ficus. ſi mihi nunc dicas, te velle ficum, reſpondebo: Tempore eſſe opus: ſine in primis ut floreat, poſt fructum producet, denique matureſcet. Ficus ergò fructus cum ſubito, unóque tempore non perficiatur: animi humani fructum adeò brevi et facile comparare velis? id verò, ego tibi dico, ne expectes.

CAP.

Κ Ε Φ. ις'.

Κεφ. ις'.

Περὶ Προνοίας.

Μὴ θαυμάζετε, εἰ τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις τὰ πρὸς τὸ σῶμα ἕτοιμα γέγονεν, οὐ μόνον τροφαὶ καὶ πόματα, ἀλλὰ καὶ κοῖται, καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι ὑποδημάτων, μὴ ὑποστρωμάτων, μὴ ἐσθῆτος· ἡμεῖς δὲ πάντων τούτων προσδεόμεθα. τὰ γὰρ οὐχ αὑτῶν ἕνεκα, ἀλλὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα, οὐκ ἐλυσιτέλει προσδεόμενα ἄλλων πεποιηκέναι. ἐπεὶ ὅρα οἷον ἦν, ἡμᾶς φροντίζειν μὴ περὶ αὑτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὄνων, πῶς ἐνδύσηται, καὶ πῶς ὑποδήσηται, πῶς φάγῃ, πῶς πίῃ. ἀλλ' ὥσπερ οἱ στρατιῶται ἕτοιμοί εἰσι τῷ στρατηγῷ ὑποδεδεμένοι, ἐνδεδυμένοι, ὡπλισμένοι· εἰ δ' ἔδει περιερχόμενον τὸν

C A P. XVI.

De Providentiâ.

NE admiremini, ſi aliis animantibus ea quæ ad corpus pertinent, parata ſint, non cibus modo et potus, ſed et cubilia; atque inſuper ea non calceamentis egere, non ſtramentis, non veſte: nos autem his omnibus indigeamus. quæ enim non ſuâ cauſâ, ſed ad miniſterium nata erant, ea non expediebat ita eſſe facta, ut aliis rebus indigerent. nam illud vide cujuſmodi foret, ſi curare nos oporteret, non modò noſipſi, ſed oves etiam et aſini, quomodo induendi eſſent, quomodo calceandi, quo pacto eſuri, quo bibituri: at veluti milites parati adſunt imperatori, calceati, induti, armati: (nam ſi cir-

Κεφ. ις'. τὸν χιλίαρχον ὑποδεῖν, ἢ ἐνδύειν τοὺς χιλίους, δεινὸν ἂν ἦν· οὕτω καὶ ἡ Φύσις ωεποίηκε τὰ ωρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα ἕτοιμα, ωαρεσκευασμένα, μηδεμιᾶς ἐπιμελείας ἔτι ωροσδεόμενα. οὕτως ἓν ωαιδίον μικρὸν καὶ ῥάβδῳ ἐλαύνει τὰ ωρόβατα. Νῦν δ' ἡμεῖς ἀφέντες ἐπὶ τούτοις εὐχαριστεῖν, ὅτι μὴ καὶ αὐτῶν τὴν ἴσην ἐπιμέλειαν ἐπιμελούμεθα, ἐφ' αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν τῷ Θεῷ. καί τοι νὴ τὸν Δία καὶ τοὺς Θεούς, ἓν τῶν γεγονότων ἀπήρκει ωρὸς τὸ αἰσθέσθαι τῆς Προνοίας, τῷ γε αἰδήμονι καὶ εὐχαρίστῳ. Καὶ μή μοι νῦν τὰ μεγάλα· αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐκ ωόας γάλα γεννᾶσθαι, καὶ ἐκ γάλακτος τυρὸν, καὶ ἐκ δέρματος ἔρια. Τίς ἐστὶν ὁ ωεποιηκὼς ταῦτα, ἢ ἐπινενοηκώς; Οὐδὲ εἷς, φησιν. Ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ ἀναισθησίας. Ἄγε ἀφῶμεν τὰ ἔργα τῆς Φύσεως· τὰ ωάρεργα αὐτῆς θεα-

circumeuntem oporteret tribunum ſuos millenarios calceare aut induere, grave ſane eſſet.) ita Natura etiam ea quæ miniſterii cauſâ creata eſſent, expedita fecit, inſtructa, nullam amplius curationem poſtulantia. ita unus parvus puellus vel virgâ adigit oves. Nunc vero his de rebus noſmet gratos exhibere negligentes, quippe qui non eandem illis curam impendimus, propter noſmet ipſos Deum accuſamus. atqui, per Jovem, Deoſque omnes, vel una rerum creatarum ſatìs eſſet verecundo quidem homini et grato, ad Providentiam percipiendam. Neque verò mihi magna nunc proferto: iſthuc ipſum duntaxat, ut ex herba lac naſcatur, et è lacte caſeus, è cute lana. Quis eſt qui iſta fecerit, aut excogitarit? Nemo, inquit. O magnam impudentiam, et ſtuporem. Age omiſſis Naturæ operibus, ea quæ illis obiter accedunt, con-

templemur,

θεασώμεθα. Μή τι ἀχρηστότερον τριχῶν τῶν ἐπὶ γενείου; τί οὖν; οὐ συνεχρήσατο καὶ ταύταις ὡς μάλιστα πρεπόντως ἐδύνατο; οὐ διέκρινε δι' αὐτῶν τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ; οὐκ εὐθὺς μακρόθεν κέκραγεν ἡμῶν ἑκάστου ἡ φύσις, Ἀνήρ εἰμι, οὕτω μοι προσέρχου, οὕτω μοι λάλει, ἄλλο μηδὲν ζήτει, ἰδοὺ τὰ σύμβολα; πάλιν ἐπὶ τῶν γυναικῶν, ὥσπερ ἐν τῇ φωνῇ τι ἐγκατέμιξεν ἁπαλώτερον, οὕτω καὶ τὰς τρίχας ἀφεῖλεν. Οὐ· ἀλλ' ἀδιάκριτον ἔδει τὸ ζῶον ἀπολειφθῆναι, καὶ κηρύσσειν ἕκαστον ἡμῶν, ὅτι Ἀνήρ εἰμι; Πῶς δὲ οὐ καλὸν τὸ σύμβολον, καὶ εὐπρεπὲς, καὶ σεμνόν; πόσῳ κάλλιον τοῦ τῶν ἀλεκτρυόνων λόφου; πόσῳ μεγαλοπρεπέστερον τῆς χαίτης τῶν λεόντων; διὰ τοῦτο ἔδει σώζειν τὰ σύμβολα τοῦ Θεοῦ, ἔδει αὐτὰ μὴ καταπροΐεσθαι, μηδὲ συγχεῖν, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, Κεφ. ιϛ'.

templemur. Numquid inutilius eſt pilis, qui mento enaſcuntur? quid ergò? nonne iis etiam maximo cum decore uſa eſt? nonne per eos marem et fœminam diſcrevit? nonne ſtatim eminus cujuſque noſtrum natura clamitat; Vir ſum; ſic ad me accedito; ſic colloquere mecum; nihil aliud require: ecce ſigna in promptu ſunt? rurſus in mulieribus, quemadmodum ipſi voci mollius quiddam immiſcuit, ſic et pilos iſtos illis ademit. Non ità decuit; ſed indiſcretum fuit relinquendum animal, et proclamandum unicuique noſtrum, ſe eſſe virum; Nonne autem ſignum hoc pulchrum eſt et decorum et honeſtum? quantò elegantius criſtâ gallorum? quantò magnificentius jubâ leonum? itaque tuenda erant ſigna Dei, et nequaquam abjicienda; neque ſexus, quantum in nobis quidem eſſet, confundendus, ab ipſa natura diſtinctus.

Κεφ. ις'. τοῖς, τὰ γένη τὰ διηρημένα. Ταῦτα μόνα ἐστὶν ἔργα ἐφ' ἡμῶν τῆς Προνοίας; Καὶ τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως ἐπαινέσαι, ἢ παραστῆσαι; εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλό τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ Θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀροῦντας, καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν Θεόν; Μέγας ὁ Θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα τοιαῦτα, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα· μέγας ὁ Θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστου ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινὰ εἶναι τὸν ταύτην

Nunquid hæc ſola ſunt Providentiæ in nobis opera? At quâ oratione hæc ſatis aut laudari aut illuſtrari poſſunt? nam ſi ſani eſſemus: quid nobis aliud agendum erat et publicè et privatim, quàm numen celebrandum et laudandum, et grates perſolvendæ? nonne et inter fodiendum et arandum et edendum hymnus hic cantandus erat Deo? Magnus eſt Deus, qui nobis inſtrumenta præbuerit talia, quibus terram excolamus: magnus eſt Deus, qui manus dederit, qui deglutiendi vim, qui ventrem, qui effecerit ut latenter creſcamus, ut dormientes reſpiremus. hæc ſingulis in rebus cantanda erant, et hymnus maximus ac diviniſſimus reſonandus, quòd facultatem dederit hæc omnia aſſequentem, certâque viâ ac ratione iis utentem. Quid ergò? cum vulgò excæcati ſitis, nonne oportebat eſſe aliquem, qui hoc munere fungeretur,

τὴν ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων διαδιδόντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν Θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν Θεόν; εἰ γοῦν ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου. νῦν δὲ λογικός εἰμι, ὑμνεῖν με δεῖ τὸν Θεόν· τοῦτό μου τὸ ἔργον ἐστὶ, ποιῶ αὐτό· οὐδ' ἐγκαταλείψω τὴν τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν δίδωται· καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ. Κεφ. ιζ'.

ΚΕΦ. ιζ'.

Ὅτι ἀναγκαῖα τὰ λογικά.

ἘΠΕΙΔΗ' λόγος ἐστὶν ὁ διαρθρῶν καὶ ἐξεργαζόμενος τὰ λοιπὰ, ἔδει δ' αὐτὸν μὴ ἀδιάρθρωτον εἶναι· ὑπό τινος διαρθρωθῇ; δῆλον γάρ, ὅτι ἢ ὑφ' αὑτοῦ, ἢ ὑπ' ἄλλου. ἤτοι, οὖν λόγος ἐστὶ

tur, et loco omnium, hymnum de Deo publicaret? quid enim poſſum aliud ſenex claudus, niſi celebrare Deum? quòd ſi luſcinia eſſem, luſciniæ officio fungerer: ſi olor, oloris. nunc rationis cùm particeps ſim, Deus mihi celebrandus eſt; hoc meum munus eſt, hoc exſequor: neque ſtationem hanc deſeram, quoad licuerit; et vos ad eandem hanc cantilenam exhortor.

CAP. XVII.

Differendi rationem eſſe neceſſariam.

QUandoquidem ratio eſt quæ reliqua formet, perficiatque; eamque ipſam confuſam eſſe non decet: à quonam formabitur? apparet enim aut à ſemetipſa, aut ab alio. aut igitur illud ratio eſt, aut aliquid aliud ratione præſtantius:

Κεφ. ιζ'. στὶ κἀκεῖνος, ἢ ἄλλό τι κρεῖσσον ἔστι τοῦ λόγου· ὅπερ ἀδύνατον. εἰ δὲ λόγος, ἐκεῖνον πάλιν τίς διαρθρώσει; εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν δύναται, καὶ οὗτος. εἰδ' ἄλλου δεηθησόμεθα, ἄπειρόν ἐστι τοῦτο, καὶ ἀκατάληκτον εἶναι. Ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον θεραπεύειν καὶ τὰ ὅμοια. Θέλεις οὖν περὶ ἐκείνων ἀκούειν; ἄκουε. ἀλλ' ἄν μοι λέγῃς, ὅτι οὐκ οἶδα πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς διαλέγῃ, κἄν τι κατ' ἀμφίβολον φωνὴν εἴπω, καὶ λέγῃς μοι, διάστιξον, οὐκ ἔτι ἀνέξομαί σου, ἀλλ' ἐρῶ σοι, ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον. Διατοῦτο γὰρ οἶμαι προτάσσουσι λογικά· καθάπερ τῆς μετρήσεως τοῦ σίτου, προτάσσομεν τὴν τοῦ μέτρου ἐπίσκεψιν. ἂν δὲ μὴ διαλάβωμεν πρῶτον τί ἐστι μόδιος, μηδὲ διαλάβωμεν πρῶτον τί ἐστι ζυγός, πῶς ἔτι μετρῆσαί τι ἢ στῆσαι δυνησόμεθα; ἐνταῦθα οὖν τὸ τῶν ἄλλων

id quod fieri nequit. ſi verò ratio, quis eſt rurſus qui illam formet? nam ſi illa ratio ſeſe formare atque perficere poteſt, hæc etiam poteſt. ſi verò alterius egebimus, hoc eſt in infinitum atque indeſinenter progredi. At magìs neceſſarium eſt ſanare opiniones, appetitiones, affectus, et id genus alia? Vis igitur illis de rebus audire? audi. Sed ſi mihi dices, neſcire te, verène an falsò differam: et ſi quid ambiguè dixero, id me diſtinguere jufferis: non diutiùs te feram, ſed tibi dicam hoc magìs eſſe neceſſarium. Ad eundem enim modum rationem differendi primo loco ponunt, quemadmodum menſuræ conſiderationem ante frumenti dimenſionem collocamus. niſi enim ante conſtituerimus quid ſit modius; neque inprimis declaraverimus quid ſit libra: quo pacto jam metiri quicquam aut ponderare poterimus? hîc igitur, niſi inſtrumentum, quo

λων κριτήριον, καὶ δι' οὗ τἄλλα καταμανθάνεται, μὴ καταμεμαθηκότες, μηδ' ἠκριβωκότες, δυνησόμεθά τι τῶν ἄλλων ἀκριβῶσαι καὶ καταμαθεῖν; καὶ πῶς ὅιον τε; Ναί· ἀλλ' ὁ μόδιος ξύλον ἐστὶ, καὶ ἄκαρπον, ἀλλὰ μετρητικὸν σίτου. καὶ τὰ λογικὰ ἄκαρπά ἐστι· καὶ περὶ τούτου μὲν ὀψόμεθα· εἰ δ' οὖν καὶ τοῦτο δοίη τις, ἐκεῖνο ἀπαρκεῖ, ὅτι τῶν ἄλλων ἐστὶ διακριτικὰ καὶ ἐπισκεπτικὰ, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι, μετρητικὰ καὶ στατικά. Τίς λέγει ταῦτα; μόνος Χρύσιππος καὶ Ζήνων καὶ Κλεάνθης; Ἀντισθένης δ' οὐ λέγει; Καὶ τίς ἐστιν ὁ γεγραφὼς, ὅτι ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις; Σωκράτης δ' οὐ λέγει; καὶ περὶ τίνος γράφει Ξενοφῶν, ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψεως, τί σημαίνει ἕκαστον; Ἆρ' οὖν τοῦτό ἐστι τὸ μέγα καὶ τὸ θαυμαστὸν, νοῆσαι Χρύσιππον,

Κεφ. ιζ'.

quo cætera judicamus et cognoſcimus, didicerimus, et exquiſitè cognitum habuerimus; poterimúſne quicquam cæterarum rerum indagare atque cognoſcere? id verò fieri quì poteſt? Eſto: at modius lignum eſt, et ſterile, ejuſmodi tamen, quo frumentum metiri queas. eſt et ars diſſerendi ſterilis: (de eo poſtea videbimus:) ſed ut hoc concedas; tamen illud ſatis eſt, eam poſſe alias res diſcernere et conſiderare, et ſi ita dicam, metiri et ponderare. Quis iſta dicit? ſoluſne Chryſippus, Zeno et Cleanthes? Antiſthenes autem negat? Quis verò eſt qui ſcripſit, principium eruditionis eſſe vocabulorum conſiderationem? Num Socrates non ità dicit? de quo ergò ſcribit Xenophon, auſpicatum eum eſſe à conſideratione ſignificationis vocabuli cujuſque? Nunquid ergò iſtud eſt magnum illud atque admirabile, Chryſippum intelligere, aut explicare?

Et

Κεφ. ιζ'.

πον, ἢ ἐξηγήσασθαι; Καὶ τίς λέγει τοῦτο; Τί οὖν τὸ θαυμαστόν ἐστι; Νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς Φύσεως. Τί οὖν; αὐτὸς διὰ σεαυτοῦ παρακολουθεῖς; Καὶ τίνος ἔτι χρείαν ἔχεις; εἰ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ, πάντας ἄκοντας ἁμαρτάνειν· σὺ δὲ καταμεμάθηκας τὴν ἀλήθειαν, ἀνάγκη σε ἤδη κατορθοῦν. Ἀλλὰ νὴ Δία οὐ παρακολουθῶ τῷ βουλήματι τῆς Φύσεως. Τίς οὖν ἐξηγεῖται αὐτό; Λέγουσιν, ὅτι Χρύσιππος. Ἔρχομαι, καὶ ἐπιζητῶ τί λέγει οὗτος ἐξηγητὴς τῆς Φύσεως. ἄρχομαι μὴ νοεῖν τί λέγει· ζητῶ τὸν ἐξηγούμενον. ἴδε, ἐπίσκεψαι πῶς τοῦτο λέγεται, καθάπερ εἰ Ῥωμαϊστί. Ποία οὖν ἐνθαδ' ὀφρὺς τοῦ ἐξηγουμένου; οὐδ' αὐτοῦ Χρυσίππου δικαίως, εἰ μόνον ἐξηγεῖται τὸ βούλημα τῆς Φύσεως, αὐτὸς δ' οὐκ ἀκολουθεῖ· πόσῳ πλέον τοῦ ἐκεῖνον ἐξηγουμένου; οὐδὲ γὰρ Χρυσίππου χρείαν ἔχομεν δι' αὐτόν, ἀλλ' ἵνα παρακολουθήσωμεν

Et quis iſtud dicit? Quid igitur eſt admirable? Naturæ intelligere voluntatem. Quid ergò? tune per teipſum aſſequeris? Quid amplius requiris? nam ſi verum eſt omnes peccare invitos; tu autem veritatem cognoviſti; te jam rem bene gerere neceſſe erit. At per Jovem Naturæ voluntatem non aſſequor. Quis igitur eam explicat? Chryſippum aiunt. Adſum: inquiro quid dicat hic enarrator Naturæ? incipio non intelligere quid dicat: quæro qui explicet. ecce conſidera quomodo hoc dicatur, perinde ac ſi Latinè diceret. Quod igitur hîc ſupercilium eſt enarratoris? imò nec ipſius Chryſippi jure ullum eſt, ſi Naturæ voluntatem tantùm explicat, ipſe autem non aſſequitur: quantò minùs ergò enarratoris ipſius? neque enim Chryſippo per ſeſe nobis opus eſt, ſed eò ut Naturam

λουθήσωμεν τῇ Φύσει. οὐδὲ γὰρ τοῦ Θύτου δι' αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνου κατανοήσειν οἰόμεθα τὰ μέλλοντα, καὶ σημαινόμενα ὑπὸ τῶν Θεῶν· οὐδὲ τῶν σπλάγχνων δι' αὐτά, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνων σημαίνεται. οὐδὲ τὸν κόρακα Θαυμάζομεν, ἢ τὴν κορώνην, ἀλλὰ τὸν Θεὸν τὸν σημαίνοντα διὰ τούτων. ἔρχομαι τοίνυν ἐπὶ τὸν ἐξηγητὴν τούτων, καὶ Θύτην· καὶ λέγω, ὅτι ἐπίσκεψαί μοι τὰ σπλάγχνα, τί μοι σημαίνεται· λαβὼν, καὶ ἀναπτύξας ἐκεῖνος, ἐξηγεῖται· ὅτι Ἄνθρωπε, προαίρεσιν ἔχεις ἀκώλυτον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον. τοῦτο ἐνταῦθα ἐν τοῖς σπλάγχνοις γέγραπται. Δείξω σοι αὐτὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ συγκαταθετικοῦ τόπου. Μή τίς σε κωλύσαι δύναται ἐπινεῦσαι ἀληθεῖ; Οὐδὲ εἷς. Μὴ τίς σε ἀναγκάσαι δύναται παραδέξασθαι τὸ ψεῦδος; Οὐδὲ εἷς. Ὁρᾷς, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ Κεφ. ιζ'.

turam ratione aſſequamur. Sic nec aruſpicem per ſeſe expetimus; ſed quòd ejus operâ nos res futuras, et ea quæ à Diis ſignificentur, cognituros eſſe opinamur: neque etiam viſcera propter ſemetipſa, ſed quia portendendi vim habeant. neque etiam corvum admiramur, aut cornicem: ſed Deum, horum operâ res futuras ſignificantem. accedo igitur ad explicatorem harum rerum, et vatem; ab eóque peto, ut explicet, quid viſcera portendant: is verò iis acceptis et explicatis, ea ſic enarrat: Heus homo, voluntatem habes, cujus ea natura eſt ut nec impediri, nec cogi poſſit. hoc hiſce viſceribus eſt inſcriptum. Idque tibi demonſtrabo primùm in loco aſſenſionis. Num quis te prohibere poterit annuere veritati? Nemo. Num quis te cogere poterit admittere mendacium? Nemo. Nonne vides hoc loco, te voluntatem habere, quæ neque prohiberi, neque

Κεφ. ιζ'. τόπῳ τὸ προαιρετικὸν ἔχεις ἀκώλυτον, ἀναναγκαστον, ἀπαραπόδιστον; Ἄγε, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρεκτικοῦ καὶ ὁρμητικοῦ, ἄλλως ἔχει; Καὶ τίς ὁρμὴν νικῆσαι δύναται; Ἡ ἄλλη ὁρμή. Τίς δ' ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν; Ἡ ἄλλη ὄρεξις καὶ ἔκκλισις. Ἄν μοι, φησὶ, προσάγῃ θανάτου φόβον, ἀναγκάζεις με. Οὐ τὸ προσαγόμενον· ἀλλ' ὅτι δοκεῖ σοι κρεῖττον εἶναι ποιῆσαί τι τούτων, ἢ ἀποθανεῖν. πάλιν οὖν τὸ σὸν δόγμα σε ἠνάγκασε, τουτέστι προαίρεσιν προαίρεσις. εἰ γὰρ τὸ ἴδιον μέρος, ὃ ἡμῖν ἔδωκεν ἀποσπάσας ὁ Θεὸς, ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλου τινὸς κωλυτὸν ἢ ἀναγκαστὸν κατεσκευάκει· οὐκέτι ἂν ἦν Θεὸς, οὐδ' ἐπεμελεῖτο ἡμῶν, ὃν δεῖ τρόπον. Ταῦτά εὑρίσκω, φησὶν, ἐν τοῖς ἱεροῖς. ταῦτά σοι σημαίνεται. ἐὰν θέλῃς, ἐλεύθερος εἶ· ἐαν θέλῃς, μέμψῃ οὐδένα, ἐγκαλέσεις οὐδενί· πάντα κατὰ γνώμην ἅμα ἔσται τὴν σὴν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ. διὰ ταύτην τὴν μαντείαν

que cogi, neque impediri poſſit? Age, jam in loco appetitionis et impetûs, nunquid ſe res aliter habet? Quis verò impetum vincere poſſit? Alius impetus. Quis appetitionem et averſationem? Alia appetitio et averſatio? Si mihi, inquit, mortis objicias metum, me cogis. Non id quod objicitur; ſed illud, quòd præſtare tibi videtur, aliquid iſtiuſmodi committere, quàm mori. rurſus itaque tuum te coegit decretum, hoc eſt, voluntatem voluntas. nam ſi eam partem, quam Deus à ſeſe avulſam dedit nobis, ita effeciſſet, ut vel ab ipſo vel ab alio quopiam prohiberi aut cogi poſſet; non amplius eſſet Deus, neque nos, eo quo deceret modo, curaret. Hæc, inquit, reperio in victimis: hæc tibi portenduntur: ſi vis, liber es: ſi vis, de nemine conquerêris, neminem accuſabis;

omnia

μαντείαν ἔρχομαι ἐπὶ τὸν θύτην τοῦτον καὶ τὸν φι- Κεφ. ιή.
λόσοφον· οὐκ αὐτόν θαυμάσας ἕνεκά γε τῆς ἐξηγή-
σεως, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἃ ἐξηγεῖται.

ΚΕΦ. ιή.

Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν τοῖς ἁμαρτανομένοις.

Εἰ ἀληθές ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λεγόμε-
νον, ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις μία ἀρχή, καθά-
περ τοῦ συγκαταθέσθαι, τὸ παθεῖν ὅτι ὑπάρχει·
καὶ τοῦ ἀνανεῦσαι, τὸ παθεῖν ὅτι οὐχ ὑπάρχει·
καὶ νὴ Δία τοῦ ἐπισχεῖν, τὸ παθεῖν ὅτι ἄδηλόν
ἐστιν· οὕτω καὶ τοῦ ὁρμῆσαι ἐπί τι, τὸ παθεῖν ὅ-
τι ἐμοὶ συμφέρει· ἀμήχανον δ' ἄλλο μὲν κρίνειν
τὸ συμφέρον, ἄλλου δ' ὀρέγεσθαι, καὶ ἄλλο μὲν
κρίνειν καθῆκον, ἐπ' ἄλλο δὲ ὁρμᾷν· τί ἔτι τοῖς πολ-
λοις

omnia ſimul et tuæ et divinæ voluntati reſpondebunt. hujus oraculi ergò ad vatem iſtum et philoſophum accedo: nec ipſum explicationis hujus cauſâ, ſed ea quæ explicat, admiror.

CAP. XVIII.

Non iraſcendum eſſe peccantibus.

SI verum eſt, quod à Philoſophis dicatur, unum eſſe omnibus hominibus principium, ut ad aſſentiendum, affici opinione rem ita eſſe; et ad renuendum, affici opinione rem non ita eſſe; et profectò ad ſuſtinendam aſſenſionem, affici opinione rem incertam eſſe; ſic etiam ad expetendum aliquid, affici opinione rem mihi conducere: (neque enim fieri poteſt, ut aliud conducibile judices, ad aliud impetu feraris.) quid vulgo adhuc ſuccenſemus? Fures, inquit, ſunt, et

Κεφ. ιή. λοις χαλεπαίνομεν; Κλέπται, φησίν, εἰσι καὶ λωποδύται. Τί ἐστι τὸ κλέπται καὶ λωποδύται; πεπλάνηνται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; Ἀλλὰ δεῖξον τὴν πλάνην, καὶ ὄψει πῶς ἀφίστανται τῶν ἁμαρτημάτων. ἂν δὲ μὴ βλέπωσιν, οὐδὲν ἔχουσιν ἀνώτερον τοῦ δοκοῦντος αὐτοῖς. Τοῦτον οὖν τὸν ληστὴν, καὶ τοῦτον τὸν μοιχὸν οὐκ ἔδει ἀπολωλέναι; Μηδαμῶς· ἀλλ' ἐκεῖνον μᾶλλον τούτων τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἀποτετυφλωμένον· οὐ τὴν ὄψιν τὴν διακριτικὴν τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διακριτικὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν· μὴ ἀπολλύναι; κἂν οὕτω λέγῃς, γνώσῃ πῶς ἀπάνθρωπόν ἐστιν ὃ λέγεις, καὶ ὅτι ἐκείνῳ ὅμοιον· Τοῦτον οὖν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύναι, καὶ τὸν κωφόν; Εἰ γὰρ μεγίστη βλάβη, ἡ στέρησις τῶν μεγίστων· ἔστι

graſſatores. Quos mihi fures dicis? quos graſſatores? errant in judicio bonarum et malarum rerum. Num igitur ſuccenſere illis oportet, an potius miſereri? Oſtende modo errorem, et videbis ut à peccatis deſiſtant. at ſi non vident, nihil ſuâ opinione habent antiquius. At latronem iſtum et adulterum nonne perditum oportebat? Nequaquam: ſed ita potius dicendum; is qui errat et maximis in rebus decipitur, quique cæcutit, (non dico ratione facultatis, quâ candida et nigra diſcernantur, ſed quâ animus bona et mala diſtinguat) nonne is eſt perdendus? quod ſi ſic dixeris; intelliges quàm inhumana tua ſit oratio, et huic non abſimilis: Hiccine cæcus et ſurdus, non perdendus? Nam ſi maximum eſt damnum, rerum maximarum privatio; et ſi

recta

ἔστι δ' ἐν ἑκάστῳ ἡ προαίρεσις οἵα δεῖ, καὶ τούτου στέρεταί τις· τί ἔτι χαλεπαίνεις αὐτῷ; Ἄνθρωπε, οὐ σὲ δεῖ παρὰ φύσιν ἐπ' ἀλλοτρίοις κακοῖς διατίθεσθαι· ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον * * * τοῦτο τὸ προσκοπτικὸν καὶ μισητικὸν * * * τὰς φωνὰς ταύτας ἃς οἱ πολλοὶ * * τούτους οὖν τοὺς καταράτους καὶ μι * * * * σὺ πῶς ποτ' ἀπεσωφώθης ἄφνω * * χαλεπὸς εἶ. διὰ τί οὖν χαλεπαίνομεν * * θαυμάζομεν ὧν ἡμᾶς ἀφαιροῦνται * * μὴ θαύμαζέ σου τὰ ἱμάτια, καὶ τῷ κλέπτῃ οὐ χαλεπαίνεις. μὴ θαύμαζε τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ τῷ μοιχῷ οὐ χαλεπαίνεις. Γνῶθι, ὅτι κλέπτης καὶ μοιχὸς ἐν τοῖς σοῖς τόπον οὐκ ἔχει, ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις, καὶ τοῖς οὐκ ἐπί σοι. ταῦτα ἂν ἀφῇς, καὶ παρὰ μηδὲν ἡγήσῃ, τίνι ἔτι χαλεπαίνεις; μέχρι δ' ἂν ταῦτα θαυμάζῃς, σεαυτῷ Κεφ. ιή.

recta unicuique ineſt voluntas, atque hâc quis privetur : quid adhuc ei ſuccenſes? Homo, non decet alienis in malis ut animo contra naturam afficiaris: miſerere potius illius, * *ne ſuccenſeas*; *hoc quidem offenſioni atque odio obnoxium: neque vocibus iſtis utaris, quibus vulgus utitur*; *Hoſce mihi execratos, odioſoſque homines talia auſuros? Undenam tam ſubito ſapientiam dedidiciſti? undenam tu tam difficilis atque moroſus es? Quî fit igitur ut ſuccenſeamus? Quoniam ſcilicet ea admiramur, quæ à nobis auferunt homines.* * noli admirari veſtes, et furi non ſuccenſebis: venuſtatem mulieris noli admirari, et adultero non ſuccenſebis. Furem et adulterum tuis in rebus ſcito locum non habere, ſed in alienis tuæque poteſtati non ſubjectis. hæc ſi miſſa feceris, et floccifeceris; cui poſthac iraſcêris? dum autem iſta ſuſpicis; tibi potiùs

Κεφ. ιή. τῷ χαλέπαινε μᾶλλον ἢ ἐκείνοις. Σκόπει δέ· ἔχεις καλὰ ἱμάτια· ὁ γείτων σου οὐκ ἔχει· θυρίδα ἔχεις, θέλεις αὐτὰ ψύξαι. οὐκ οἶδεν ἐκεῖνος τί τὸ ἀγαθόν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ φαντάζεται ὅτι τὸ ἔχειν καλὰ ἱμάτια· τοῦτο ὁ καὶ σὺ φαντάζῃ. εἶτα μὴ ἔλθῃ, καὶ ἄρῃ αὐτά; Ἀλλὰ σὺ πλακοῦντα δεικνύων ἀνθρώποις λίχνοις, καὶ μόνος αὐτὸν καταπίνων· οὐ θέλεις ἵνα ἀυτὸν ἁρπάσωσι; μὴ ἐρέθιζε αὐτούς· θυρίδα μὴ ἔχε· μὴ ψύχε σου τὰ ἱμάτια. Κἀγὼ πρώην σιδηροῦν λύχνον ἔχων παρὰ τοῖς Θεοῖς, ἀκούσας ψόφον τῆς θυρίδος, κατέδραμον, εὗρον ἡρπασμένον τὸν λύχνον. ἐπελογισάμην, ὅτι ἔπαθέ τι ὁ ἄρας οὐκ ἀπίθανον. Τί οὖν; Αὔριον, φημὶ, ὀστράκινον εὑρήσεις. Ἐκεῖνα γὰρ ἀπόλλυσί τις, ἃ ἔχει. Ἀπώλεσά μου τὸ ἱμάτιον. Εἶχες γὰρ ἱμάτιον. Ἀλγῶ τὴν κεφαλήν. Μή τι κέρατα ἀλγεῖς; Τί

quàm illis ſuccenſeto. Rem ità conſidera: Pulchras veſtes habes: vicinus tuus non habet: feneſtram habes, quâ eas frigori exponis. neſcit ille quod ſit hominis bonum: ſed pulchra veſtimenta habere, bonum eſſe ſibi fingit; ut et tu tibi. annon veniat, eaque tollat? Túne cùm placentam hominibus guloſis oſtendes, ſolúſque deglutias: non vis eam tibi eripi? nè irrita eos: nè habe feneſtram: nè frigori expone veſtes tuas. Et ego nuper cùm apud Lares ferream lucernam haberem; audito januæ crepitu decurri, eámque raptam animadverti. cogitavi, eum qui ſuſtuliſſet, rem non abſurdam admiſiſſe. Quid ergò? Cras, inquam, teſtaceam invenies. Nam ea quis amittit, quæ habet. Meam veſtem amiſi. Habuiſti enim veſtem. Dolet mihi caput. Nunquid cornua tibi

Τί οὖν ἀγαναχτεῖς; τούτων γὰρ αἱ ἀπώλειαι, τούτων οἱ πόνοι, ὧν καὶ αἱ κτήσεις. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει. Τί; Τὸ σκέλος. Ἀλλ' ἀφελεῖ. Τί; Τὸν τράχηλον. Τί οὖν οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; Τὴν προαίρεσιν. Διατοῦτο παρήγγελλον οἱ παλαιοὶ, τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ. Τί οὖν ἔδει; Νὴ τοὺς Θεοὺς μελετᾶν ἐπὶ τῶν μικρῶν· καὶ ἀπ' ἐκείνων ἀρχομένους διαβαίνειν ἐπὶ τὰ μείζω. Κεφαλὴν ἀλγῶ. Οἴμοι, μὴ λέγε. Ὠτίον ἀλγῶ. Οἴμοι, μὴ λέγε. Καὶ οὐ λέγω ὅτι οὐ δέδοται στενάξαι· ἀλλὰ ἔσωθέν τοι μὴ στενάξῃς. μηδ' ἂν βραδέως τὸν ἐπίδεσμον ὁ παῖς φέρῃ, κραύγαζε, καὶ σπῶ, καὶ λέγε, Πάντες με μισοῦσι. Τίς γὰρ μὴ μισήσῃ τὸν τοιοῦτον; Τούτοις τὸ λοιπὸν πεποιθὼς τοῖς δόγμασιν, ὀρθὸς περιπάτει, ἐλεύθερος· οὐχὶ τῷ μεγέθει πεποιθὼς τοῦ σώματος, ὥσπερ ἀθλητής. οὐ γὰρ ὡς ὄνον ἀήττητον εἶναι δεῖ. Τίς Κεφ. ιή.

bi dolerent? Quid ergò indignaris? nam earum rerum jactura eſt, earum rerum dolores ſunt, quarum poſſeſſiones. At tyrannus vinciet. Quidnam? Pedem. At auferet. Quidnam? Collum. Quid ergò non vinciet, neque auferet. Voluntatem. Hinc illud veterum monitum, NOSCE TEIPSUM. Quid igitur fieri oportebat? Per Deos, minimis in rebus meditari; et ab iis facto initio, tranſire ad majora. Caput dolet? nè dicas, hei mihi. Auricula dolet? nè dicas, hei mihi. Neque verò dico, non licere gemere; ſed intrinſecus tamen noli gemere. neque ſi puer faſciam tardè attulerit, clamites, et diſtraharis, et dicas, te omnibus eſſe inviſum. Quis enim talem odio non proſequatur? His deinceps fretus decretis, rectus obambula, et liber: non magnitudine corporis confidens, ut pugil. neque enim ut aſinum, te invictum eſſe decet.

Quis

Κεφ. ιή. Τίς οὖν ὁ ἀήττητος; Ὃν οὐκ ἐξίστησιν οὐδὲν τῶν ἀπροαιρέτων. εἶτα λοιπὸν ἑκάστην τῶν περιστάσεων ἐπερχόμενος, καταμανθάνω ὡς ἐπὶ τοῦ ἀθλητοῦ· Οὗτος ἐξεβίασε τὸν πρῶτον κλῆρον· τί οὖν τὸν δεύτερον; τί δ' ἂν καῦμα ᾖ; τί δ' ἐν Ὀλυμπίᾳ; Καὶ ἐνταῦθα ὡσαύτως· ἂν ἀργυρίδιον προβάλῃς, καταφρονήσει. τί οὖν ἂν κορασίδιον; τί οὖν ἂν ἐν σκότῳ; τί οὖν ἂν δοξάριον; τί οὖν ἂν λοιδορίαν; τί οὖν ἂν ἔπαινον; τί δ' ἂν θάνατον; δύναται ταῦτα πάντα νικῆσαι. Τί οὖν ἂν καῦμα ᾖ τούτῳ; τί ἂν ὑόμενος ᾖ; τί ἂν μελαγχολῶν; τί ἐν ὕπνοις; οὗτός μοι ἐστὶν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής.

ΚΕΦ.

Quis ergò eſt invictus? Quem nihil earum rerum quæ ſub voluntate ſuâ non cadunt, de ſtatu mentis dejicit. poſt, ſingulas difficultates percurrens, eum obſervo ut athletam: Hic primam ſortem evicit: de ſecunda quid? quid verò, ſi æſtus fuerit? quid in Olympiis? Eodem modo hîc etiam: ſi argentum objeceris, contemnet. quid verò ſi puellam? quid ſi in tenebris? quid ſi gloriolam? quid ſi convicium? quid ſi laudem? quid ſi mortem? Hæc omnia vincere poteſt. Quid igitur ſi ei æſtus fuerit? quid ſi compluatur? quid ſi atrâ bile laborans? quid ſi in ſomnis? hic mihi pugil eſt invictus.

CAP.

ΚΕΦ. ιθ'.

Κεφ. ιθ'.

Πῶς ἔχειν δεῖ πρὸς τυράννους.

Ὅτι ἄν τίνι προσῇ τι πλεονέκτημα, ἢ δοκῇ γε προσεῖναι, μὴ προσόν· τοῦτον πᾶσα ἀνάγκη, ἐὰν ἀπαίδευτος ᾖ, πεφυσῆσθαι δι' αὐτό. Εὐθὺς ὁ τύραννος λέγει· Ἐγώ εἰμι ὁ πάντων κράτιστος. Καὶ τί μοι δύνασαι παρασχεῖν; ὄρεξίν μοι δύνασαι περιποιῆσαι ἀκώλυτον; πόθεν σοι; σὺ γὰρ ἔχεις ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον; σὺ γὰρ ἔχεις ὁρμὴν ἀναμάρτητον; καὶ ποῦ σοι μέτεστιν; Ἄγε, ἐν νηΐ δὲ σαυτῷ θαῤῥεῖς, ἢ τῷ εἰδότι; ἐπὶ δ' ἅρματος τίνι, ἢ τῷ εἰδότι; τί δ' ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις; Ὡσαύτως. Τί οὖν δύνασαι; Πάντες με θεραπεύουσι. Καὶ γὰρ ἐγὼ τὸ πινάκιον θεραπεύω,

CAP. XIX.

Quo modo affecti erga tyrannos esse debeamus.

QUI quacunque veluti prærogativâ est præditus; aut, ut præditus non sit, sibi esse præditus videtur: eum omnino necesse est, nisi bene institutus fuerit, eâ inflari. Tyrannus statim ait: Ego sum omnium potentissimus. Quid verò præstare mihi potes? ídne potes efficere, ut appetetio mea non impediatur? undenam id tibi? túne habes aversationem nullis obnoxiam casibus? túne impetum habes erroris expertem? id autem unde tibi contigit? Agè verò, in navi num teipso fretus es, an gubernatore? in curru, quo? nonne aurigâ? quid in aliis artibus? Eodem modo. Quid ergò potes? Omnes me colunt. Et ego tabellam colo, eámque lavo et ab-

Κεφ. ιθ'. ραπεύω, καὶ πλύνω αὐτὸ, καὶ ἐκμάσσω, καὶ τῆς λη-
κύθου ἕνεκα πάσσαλον πήσσω. Τί οὖν; ταῦτά μου
κρείττονά ἐστιν; Οὐκ· ἀλλὰ χρείαν μοι παρέ-
χει τινά. ταύτης οὖν ἕνεκα θεραπεύω αὐτά. Τί
δέ; τὸν ὄνον οὐ θεραπεύω; οὐ νίπτω αὐτοῦ τοὺς
πόδας; οὐ περικαθαίρω; οὐκ οἶδας, ὅτι πᾶς ἄν-
θρωπος ἑαυτὸν θεραπεύει; σὲ δὲ οὕτως, ὡς τὸν ὄ-
νον. ἐπεὶ τίς σε θεραπεύει ὡς ἄνθρωπον; δείκ-
νυε. τίς σοι θέλει ὅμοιος γενέσθαι; τίς σου ζη-
λωτὴς γίνεται, ὡς Σωκράτους; Ἀλλὰ δύναμαί σε
τραχηλοκοπῆσαι. Καλῶς λέγεις. ἐξελαθόμην ὅ-
τι σε δεῖ θεραπεύειν, καὶ ὡς πυρετὸν, καὶ ὡς χο-
λέραν· καὶ βωμὸν στῆσαι, ὡς ἐν Ῥώμῃ Πυρετοῦ
βωμός ἐστι. Τί οὖν ἐστι τὸ ταράσσον καὶ κα-
ταπλῆττον τοὺς πολλούς; Ὁ τύραννος, καὶ οἱ δο-
ρυφόροι. Πόθεν; μὴ γένοιτο· οὐκ ἐνδέχεται τὸ
φύσει

abſtergo, et ob ampullam oleariam clavum figo. Quid ergò? nunquid hæc me præſtantiora ſunt? Non, ſed aliquem mihi uſum præbent. ea de cauſâ igitur illa colo. Quid verò? nonne aſinum colo, non pedes ejus lavo? non purgo? an neſcis quemvis hominem ſemetipſum colere? te autem non aliter quàm aſinum. quiſnam te ut hominem colat? oſtende modo. quis tui ſimilis eſſe velit? quis ſectator tuus eſſe velit, ut Socratis? At collum tibi præcidere poſſum. Rectè dicis. oblitus eram te colendum eſſe: et ità quidem colendum, ut febrem, ut choleram: et aram tibi exſtruendam, ut Romæ Febris ara eſt. Quid ergo eſt quod vulgus hominum turbet ac percellat? Tyrannus et ſatellites. Nequaquam. abſit. fieri non poteſt, ut quod naturâ

φύσει ἐλεύθερον ὑπ' ἄλλου τινὸς ταραχθῆναι, ἢ κωλυθῆναι, πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. ἀλλὰ τὰ δόγματα αὐτὸν ταράσσει. ὅταν γὰρ ὁ τύραννος εἴπῃ τινί, Δήσω σου τὸ σκέλος· ὁ μὲν τὸ σκέλος τετιμηκὼς λέγει, Μή· ἐλέησον. ὁ δὲ τὴν προαίρεσιν τὴν ἑαυτοῦ, λέγει, Εἰ σοὶ λυσιτελέστερον φαίνεται, δῆσον. Οὐκ ἐπιστρέφῃ; Οὐκ ἐπιστρέφομαι. ἐγώ σοι δείξω, ὅτι κύριός εἰμι. Πόθεν σύ; Ἐμὲ ὁ Ζεὺς ἐλεύθερον ἀφῆκεν. ἢ δοκεῖς, ὅτι ἔμελλε τὸν ἴδιον υἱὸν ἐᾶν καταδουλούσθαι; τοῦ νεκροῦ δέ μου κύριος εἶ, λάβε αὐτόν. Ὥσθ' ὅταν μοι προσίῃς, ἐμὲ οὐ θεραπεύεις; Οὐκ· ἀλλ' ἐμαυτόν. εἰ δὲ θέλεις με λέγειν, ὅτι καὶ σέ· λέγω σοι, οὕτως ὡς τὴν χύτραν. τοῦτο οὐκ ἔστι φιλαυτόν· γέγονε γὰρ οὕτως τὸ ζῶον, ὥστε αὑτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖν. καὶ γὰρ ὁ ἥλιος αὐτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ, Κεφ. ιθ'.

turâ eſt liberum, ab alio quopiam perturbetur, aut impediatur, quàm à ſemetipſo. ſed decreta ipſum perturbant: cùm enim tyrannus alicui dixerit, Vinciam crura tua: qui crura ſua magni fecerit, ait; Nè feceris: miſerere. qui autem voluntatem ſuam, ait: Si tibi conducibilius videtur, vincito. Non curas? Non curo. ego tibi oſtendam me eſſe dominum. Undenam tu? Me Jupiter manumiſit: an cenſes eum commiſſurum, ut filius ſuus in ſervitutem pertrahatur? cadaveris quidem mei dominus es: illud capito. Itáne, cùm ad me acceſſeris, me non coles? Non, ſed meipſum. ſin me dicere vis, te quoque: ità id me facere profiteor, ut olam colo. hic non eſt cæcus amor ſui; ita enim naturâ comparatum eſt animal, ut ſuâ causâ omnia faciat. nam et ſol

Κεφ. ιθ'. ποιεῖ, καὶ τὸ λοιπὸν αὐτὸς ὁ Ζεύς. ἀλλ' ὅταν θέλῃ εἶναι Ὑέτιος καὶ Ἐπικάρπιος, καὶ Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ὁρᾷς ὅτι τούτων τῶν ἔργων καὶ τῶν προσηγοριῶν οὐ δύναται τυχεῖν, ἂν μὴ εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμος ᾖ; καθόλου τε τοιαύτην φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνηται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρηται. οὕτως οὐκέτι ἀκοινώνητον γίνεται, τὸ πάντα αὑτοῦ ἕνεκα ποιεῖν. Ἐπεὶ τί ἐκδέχῃ; ἵνα τις ἀποστῇ αὑτοῦ, καὶ τοῦ ἰδίου συμφέροντος; Καὶ πῶς ἔτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀρχὴ πᾶσιν ἐστιν, ἡ πρὸς αὑτὰ οἰκείωσις; Τί οὖν; ὅταν ὑπῇ δόγματα ἀλλόκοτα περὶ τῶν ἀπροαιρέτων πως ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν· πᾶσα ἀνάγκη θεραπεύειν τοὺς τυράννους. Ὄφελον γὰρ τοὺς τυράννους μόνον, τοὺς κοιτώνιτας δ' οὔ. Πῶς δὲ

ſuâ causâ facit omnia, et poſtremo ipſe Jupiter. etenim quum pluvius eſſe vult, et frugifer, et pater hominúmque Deûmque: nonne vides, eum hæc opera et has appellationes conſequi non poſſe, niſi in commune profit? denique animal ratione præditum ſic omnino inſtruxit, ut nullo ſuo bono potiri poſſet, niſi aliquid utilitatis in commune afferret. ſic privatæ utilitatis ſtudium à communitate non excluditur. Nam quid exſpectas? ſdne, ut aliquis à ſeipſo recedat, et à privata utilitate? Quo pacto autem unum idémque principium adhuc animantibus omnibus erit neceſſitudo illa, quâ ipſæ ſecum conciliantur? Quid ergò? cùm abſurda iis de rebus, quæ noſtri arbitrii non ſunt, decreta, quaſi hæc quodammodo aut bona aut mala ſint, reſtent: omnino eſt neceſſe colere tyrannos. Utinam verò tyrannos ſolùm, non etiam cubi-

Κεφ. ιθ'.

δὲ καὶ φρόνιμος γίνεται ἐξαίφνης ὁ ἄνθρωπος, ὅταν Καίσαρ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ λασάνου ποιήσῃ; πῶς εὐθὺς λέγομεν, Φρονίμως μοι λελάληκε Φηλικίων; Ἤθελον αὐτὸν ἀποβληθῆναι τοῦ κοιτῶνος, ἵνα πάλιν ἄφρων σοι δοκῇ.

Εἰχέ τινα Ἐπαφρόδιτος σκυτέα, ὃν διὰ τὸ ἄχρηστον εἶναι ἐπώλησεν. εἶτα ἐκεῖνος κατά τινα Δαίμονα ἀγορασθεὶς ὑπό τινος τῶν Καισαριανῶν, τοῦ Καίσαρος σκυτεὺς ἐγένετο. Εἶδες ἂν, πῶς αὐτὸν ἐτίμα ὁ Ἐπαφρόδιτος; Τί πράσσει Φηλικίων ὁ ἀγαθός; φιλῶ σε. Εἶτα εἴ τις ἡμῶν ἐπύθετο, Τί ποιεῖ αὐτός; ἐλέγετο, ὅτι μετὰ Φηλικίωνος βουλεύεται περί τινος. Οὐχὶ πεπράκει αὐτὸν ὡς ἄχρηστον; τίς οὖν αὐτὸν ἄφνω φρόνιμον ἐποίησε; Τουτέστι τὸ τιμᾶν ἄλλό τι, ἢ τὰ προαιρετικά.

Ἠξίω-

cubicularios. Quo pacto autem ſtatim homo fit prudens, cùm Cæſar eum matulæ præfecerit? quo pacto ſtatim dicimus, Felicio prudenter mecum eſt locutus? Velim eum remotum eſſe à cubiculo, ut iterum tibi demens videretur.

Sutorem quendam habuit Epaphroditus, quem quia ad nihil utilis eſſet, vendidit. pòſt, ille caſu quodam à Cæſariano emptus, Cæſaris factus eſt ſutor. Vidiſſes, ut eum coluerit Epaphroditus? Quid agit Felicio, vir bonus? Amo te. Deinde, ſi quis noſtrûm percontabatur, Quid Epaphroditus ipſe ageret? dicebatur, cum Felicione quapiam de re deliberare. Nonne vendiderat eum ut inutilem? quis ergò eum ſubitò prudentem fecit? Hoc eſt, aliud quiddam colere, quàm ea quæ humani arbitrii ſunt.

Κεφ. ιθ'. Ἠξίωται δημαρχίας; Πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται· ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας· ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἁπτομένους· ἀναβαίνει εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐπιθύει. Τίς οὖν ποτε ὑπὲρ τοῦ ὀρεχθῆναι καλῶς, ἔθυσεν; ὑπὲρ τοῦ ὁρμῆσαι κατὰ Φύσιν; ἐκεῖ γὰρ καὶ Θεοῖς εὐχαριστοῦμεν, ὅι τὸ ἀγαθὸν τιθέμεθα.

Σήμερον τὶς ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, Ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα, δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. Ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, φησι, γράφοντες, γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. Μή τι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρὼν, Ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί ποιήσεις; Μενεῖ μου τὸ ὄνομα. Γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μενεῖ. Ἄγε, ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεία; Ἀλλὰ χρυσοῦν

Contigit alicui tribunatus? Omnes obvii ei gratulantur: alius oculos ejus deoſculatur, alius collum, ſervi manus: domum venit, lucernas ardentes invenit; aſcendit in Capitolium, victimas immolat. Quis unquam ſacrificavit propter rectam appetitionem? propter impetum naturæ congruentem? ibi enim Diis gratias agimus, ubi bonum noſtrum collocamus.

Hodie quidam mecum locutus eſt de Auguſti ſacerdotio. cui dixi: Homo, omitte rem: multos ſumptus inutiles facies. At nomenclatores, inquit, nomen meum inſcribent. Nunquid igitur tu, cùm adfueris, te inſcriptum eſſe, legentibus dices? quòd ſi nunc adeſſe potes omnibus, ſi moriaris, quid ages? Manebit meum nomen. Lapidi id inſcribito, et manebit. Agè, extra Nicopolim autem quæ tui erit mentio? At

σοῦν στέφανον φορήσω. Εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, ῥόδινον λαβὼν περίθου, ὄψει γὰρ κομψότερον. Κεφ. κ΄.

ΚΕΦ. κ΄.

Περὶ τοῦ λόγου, πῶς αὐτοῦ θεωρητικός ἐστιν.

ΠΑσα τέχνη καὶ δύναμις, προηγουμένων τινῶν ἐστι θεωρητική· ὅταν μὲν οὖν ἡ ὁμοειδὴς τοῖς θεωρουμένοις καὶ αὐτὴ, ἀναγκαίως καὶ αὐτῆς γίνεται θεωρητική. ὅταν δ' ἀνομοιογενὴς, οὐ δύναται θεωρεῖν ἑαυτήν. Οἷον σκυτικὴ περὶ δέρματα ἀναστρέφεται· αὐτὴ δὲ παντελῶς ἀπήλλακται τῆς ὕλης τῶν δερμάτων· διατοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτῆς θεωρητική. Γραμματικὴ πάλιν, περὶ τὴν ἐγγράμματον φωνήν· μή τι οὖν ἐστι καὶ αὕτη

At auream coronam geſtabo. Si omnino coronam deſideras, roſeam capiti impone, elegantior enim apparebit.

CAP. XX.

De ratione, quo pacto ſemet ipſa contempletur.

OMNIS ars et facultas præcipua quædam contemplatur: cum itaque ejuſdem ſpeciei ſit iis quæ contemplatur; ſemetipſam quoque neceſſariò contemplabitur: cùm autem diverſi generis, contemplari ſemetipſam non poteſt. Exempli gratia: Ars ſutoria in coriis verſatur: ipſa autem à materia coriorum penitus eſt ſeparata: quare ſemetipſam non contemplatur. Grammatica porrò in voce literata: nùnquid ergò et ipſa vox literata eſt? Nullo modo. Non igitur ſemet-

ipſam

Κεφ. κ'. αὕτη ἐγγράμματος φωνή; Οὐδαμῶς. Διατοῦτο οὐ δύναται θεωρεῖν ἑαυτήν. Ὁ οὖν λόγος πρός τί ποτε ὑπὸ τῆς Φύσεως παρείληπται; Πρὸς χρῆσιν φαντασιῶν ὅιαν δεῖ. Ἀυτὸς οὖν τί ἐστι; Σύστημα ἐκ ποιῶν φαντασιῶν. Οὕτω γίνεται φύσει καὶ αὐτοῦ θεωρητικός. Πάλιν ἡ φρόνησις τίνα θεωρήσουσα παρελήλυθεν; Ἀγαθὰ καὶ κακά, καὶ οὐδέτερα. Ἄυτη οὖν τί ἐστιν; Ἀγαθόν. Ἡ δ' ἀφροσύνη τί ἐστι; Κακόν. Ὁρᾷς οὖν, ὅτι ἀναγκαίως καὶ αὐτῆς γίνεται, καὶ τῆς ἐναντίας θεωρητική. Διατοῦτο ἔργον τοῦ φιλοσόφου τὸ μέγιστον καὶ πρῶτον, δοκιμάζειν τὰς φαντασίας, καὶ διακρίνειν, καὶ μηδεμίαν ἀδοκίμαστον προσφέρεσθαι. Ὁρᾶτε καὶ ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ὅπου δοκεῖ τί εἶναι πρὸς ἡμᾶς, πῶς καὶ τέχνην ἐξευρήκαμεν, καὶ ὅσοις ὁ ἀργυρογνώμων προσχρῆται κατὰ δοκιμασίαν τοῦ νομίσματος· τῇ ὄψει, τῇ ἁφῇ, τῇ ὀσφρασίᾳ, τὰ

ipſam contemplari poteſt. Ratio autem quorſum eſt à Natura deſtinata? Ad rectum viſorum uſum. Ipſa verò quid eſt? Quiddam è viſis conflatum. Itaque naturâ ſemetipſam contemplandi vim habet. Prudentia quid habet, quod contempletur? Bona et mala, et neutra. Ipſa ergò quid eſt? Bonum. Imprudentia quid eſt? Malum. Vides igitur eam neceſſariò et ſemetipſam et contraria contemplari? Quapropter munus philoſophi maximum et primum eſt, examinare viſa, ac diſcernere, neque ullum admittere inexploratum. Videte etiam in numiſmate, ubi aliquid ad nos pertinere videtur, quomodo artes invenimus, et quot rebus argentarius ad ejus explorationem utatur: ut viſu, tactu, olfactu, poſtremo auditu; nam projecto denario ſonitum obſervat, neque unico

τὰ τελευταῖα τῇ ἀκοῇ· ῥίψας τὸ δηνάριον, τῷ φό- Κεφ. κ'.
φῳ προσέχει, καὶ οὐχ ἅπαξ ἀρκεῖται ψοφήσαντος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πολλῆς προσοχῆς μουσικὸς γίνεται. οὕτως, ὅπου διαφέρειν οἰόμεθα τὸ πλανᾶσθαι τοῦ μὴ πλανᾶσθαι, ἐντοῦθα πολλὴν προσοχὴν εἰσφέρομεν εἰς διάκρισιν τῶν διαπλανᾶν δυναμένων. ἐπὶ δὲ τοῦ ταλαιπώρου ἡγεμονικοῦ χάσκοντες καὶ καθεύδοντες, πᾶσαν φαντασίαν παραπροσδεχόμεθα. ἡ γὰρ ζημία οὐ προσπίπτει. Ὅταν οὖν θέλῃς γνῶναι, πῶς ἔχεις περὶ μὲν τἀγαθὰ καὶ κακὰ ἀνειμένως, περὶ τὰ ἀδιάφορα δ' ἐσπευσμένως· ἐπίστησον πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐκτυφλωθῆναι, καὶ πῶς πρὸς τὸ ἐξαπατηθῆναι· καὶ γνώσῃ, ὅτι μακρὸν εἶ τοῦ ὡς δεῖ πεπονθέναι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἀλλὰ πολλῆς ἔχει χρείαν παρασκευῆς, καὶ πόνου πολλοῦ καὶ μαθημάτων. Τί οὖν; ἐλπίζεις ὅτι τὴν μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀ-

λίγων

nico ſonitu eſt contentus, ſed præ crebra attentione fit quodammodo muſicus. ſic ubi noſtrâ intereſſe putamus, utrùm decipiamur an non decipiamur, ibi magnam adhibemus attentionem ad ea dijudicanda, quæ nos decipere poſſunt. in miſerâ autem illâ principali parte animi ſtertentes et dormitantes, viſum quodvis admittimus. nam jactura non animadvertitur. Cùm igitur ſcire cupis, quàm ſis in bonis quidem et malis remiſſus, in rebus autem indifferentibus incitatus: conſidera, quo pacto ſis affectus erga cæcitatem, atque erga impoſturam: tum cognoſces, multùm abeſſe ut in rebus bonis et malis ità ſis affectus, quemadmodum oportet. At magna opus eſt præparatione, multóque labore et diſciplina. Quid ergò? artem maximam exiguo labore comparari poſſe ſperas? quanquam

prin-

Κεφ. κ'. λίγων ἐστὶν ἀναλαβεῖν; καί τοι αὐτὸς μὲν ὁ προηγούμενος λόγος τῶν φιλοσόφων λίαν ἐστὶν ὀλίγος. εἰ θέλεις γνῶναι, ἀνάγνωθι τὰ Ζήνωνος, καὶ ὄψει. Τί δὲ ἔχει μακρὸν εἰπεῖν, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι Θεοῖς; οὐσία δ' ἀγαθοῦ, χρῆσις οἵα δεῖ φαντασιῶν; Λέγε, Τί οὖν ἐστι Θεός; καὶ τί φαντασία; καὶ τί ἐστι Φύσις ἡ ἐπὶ μέρους, καὶ τί ἐστι Φύσις ἡ τῶν Ὅλων; ἤδη μακρόν. Ἂν οὖν ἐλθὼν Ἐπίκουρος εἴπῃ, ὅτι ἐν σαρκὶ εἶναι δεῖ τὸ ἀγαθόν. πάλιν μακρὸν γίνεται· καὶ ἀνάγκη ἀκοῦσαι, τί τὸ προηγούμενόν ἐστιν ἐφ' ἡμῶν· τί τὸ ὑποστατικὸν καὶ οὐσιῶδες· ὅτι τὸ κοχλίου ἀγαθὸν οὐκ εἰκὸς εἶναι ἐν τῷ κελύφει, τὸ οὖν τοῦ ἀνθρώπου εἰκός; Σὺ δ' αὐτός τι κυριώτερον ἔχεις, Ἐπίκουρε. τί ἐστιν ἐν σοὶ τὸ βουλευόμενον; τὸ ἐπισκεπτόμενον ἕκαστα; τὸ περὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς, ὅτι τὸ προηγούμενόν ἐστι τὸ ἐπικρίνον; τί δὲ καὶ

principalis et præcipua philoſophorum doctrina perbrevis eſt. quod ſi cognoſcere vis: legito ſcripta Zenonis, et videbis. Nam quæ eſt in iſto ſermone prolixitas, finem eſſe, ſequi Deos; naturam boni, rectum viſorum uſum? Dic, quid ergò eſt Deus? quid viſum? quid natura ſingulorum? quid natura univerſi? hoc jam longum eſt. Quòd ſi Epicurus dicat, in carne bonum eſſe oportere; rurſus longum fit: ac neceſſe eſt audire, quod præcipuum ſit in nobis; quæ ſubſtantia, quæ eſſentia: nempe cochleæ bonum in teſta eſſe poſitum probabile non eſſe; num hominis igitur in eâ eſſe bonum, probabile? Tu autem ipſe, Epicure, aliquid præſtantius habes. quid eſt quod in te deliberet, quod de ſingulis atque adeò ipsâ de carne conſideret, id nempe, quod judicet, præcipuum

καὶ λύχνον ἅπτεις, καὶ πονεῖς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τηλικαῦτα βιβλία γράφεις; Ἵνα μὴ ἀγνοήσωμεν ἡμεῖς τὴν ἀλήθειαν; Τίνες ἡμεῖς; τί πρὸς σὲ ὄντες; Οὕτω μακρὸς ὁ λόγος γίνεται. Κεφ. κα'.

ΚΕΦ. κα'.

Πρὸς τοὺς θαυμάζεσθαι θέλοντας.

Ὅταν τις ἣν δεῖ στάσιν ἔχῃ ἐν τῷ βίῳ, ἔξω οὐ κέχηνεν. Ἄνθρωπε, τί θέλεις σοι γενέσθαι; ἐγὼ μὲν ἀρκοῦμαι, ἂν ὀρέγωμαι καὶ ἐκκλίνω κατὰ Φύσιν, ἂν ὁρμῇ καὶ ἀφορμῇ χρῶμαι ὡς πέφυκα, ἂν προθέσει, ἂν ἐπιβολῇ, ἂν συγκαταθέσει. Τί οὖν ἡμῖν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; Ἤθελον, ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι, καὶ ἐπακολουθοῦντες ἐπικραυγάζωσιν, Ὦ μεγά-

puum esse? Cur verò lucernam accendis, et nostrâ gratiâ laborem suscipis, et tot volumina scribis? Ut nè veritatem nos ignoremus? Qui nos sumus? Quid nobis rei tecum est? Sic prolixa oritur disputatio.

CAP. XXI.

Ad eos qui admirationi esse velint.

QUI eum, quem decet, in vitâ statum tenet; is rebus externis non inhiat. Homo, quid fieri tibi vis? mihi quidem satis est, si et appetam et averser secundum Naturam; si impetu et declinatione utar, ut natura mea postulat; si sic proponam, sic aggrediar, sic assentiar. Quid ergo nobis, quasi qui veru deglutisses, incedis? Vellem me ut, qui

Κεφ. κϐ'. μεγάλου φιλοσόφου. Τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὑφ' ὧν θαυμάζεσθαι θέλεις; Οὐχ οὗτοί εἰσι, περὶ ὧν εἴωθας λέγειν ὅτι μαίνονται; Τί οὖν; ὑπὸ τῶν μαινομένων θέλεις θαυμάζεσθαι;

ΚΕΦ. κϐ'.

Περὶ τῶν Προλήψεων.

Αἱ προλήψεις κοιναὶ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰσί, καὶ πρόληψις προλήψει οὐ μάχεται. Τίς γὰρ ἡμῶν οὐ τίθησιν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν συμφέρον ἐστι, καὶ αἱρετὸν, καὶ ἐκ πάσης περιστάσεως αὐτὸ δεῖ μετιέναι καὶ διώκειν; Τίς δ' ἡμῶν οὐ τίθησιν, ὅτι τὸ δίκαιον καλόν ἐστι, καὶ πρέπον; Πότ' οὖν ἡ μάχη γίνεται; Περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προλήψεων ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις· ὅταν ὁ μὲν εἴπῃ, ὅτι καλῶς

etiam obvii fuerint, admirentur, ac ſectantes acclament: O magnum Philoſophum. Quinam ſunt illi, quibus admirationi eſſe velis? Nonne ii ſunt, quos dicere ſoles inſanire? Quid ergo? apud inſanos in admiratione eſſe vis?

CAP. XXII.

De Anticipationibus.

ANticipationes omnibus hominibus ſunt communes, et anticipatio anticipationi non repugnat. Quis enim noſtrûm non ſtatuit, bonum eſſe utile et expetendum, et quavis in difficultate conſectandum ac perſequendum? Quis non ſtatuit, juſtum eſſe pulchrum et decorum? Quando igitur pugna oritur? In anticipationum accommodatione ad res ſingulas:

Καλῶς ἐποίησεν, ἀνδρεῖός ἐστιν· ὁ δὲ, Οὐ, ἀλλ' ἀπονενοημένως. Ἔνθεν ἡ μάχη γίνεται τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους. αὕτη ἐστὶν ἡ Ἰουδαίων, καὶ Σύρων, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Ῥωμαίων μάχη· οὐ περὶ τοῦ, ὅτι τὸ ὅσιον πάντων προτιμητέον, καὶ ἐν παντὶ μεταδιωκτέον· ἀλλὰ πότερόν ἐστιν ὅσιον τοῦτο, τὸ χοιρείου φαγεῖν, ἢ ἀνόσιον. Ταύτην τὴν μάχην εὑρήσετε καὶ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως. Κάλει γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον. Τί λέγεις σὺ ὦ Ἀγάμεμνον; οὐ δεῖ γενέσθαι τὰ δέοντα, καὶ τὰ καλῶς ἔχοντα; Δεῖ μὲν οὖν. Σὺ δὲ τί λέγεις ὦ Ἀχιλλεῦ; οὐκ ἀρέσκει σοι γενέσθαι τὰ καλῶς ἔχοντα; Ἐμοὶ μὲν οὖν πάντων μάλιστα ἀρέσκει. Ἐφαρμόσατε οὖν τὰς προλήψεις. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μάχης. Ὁ μὲν λέγει, οὐ χρὴ ἀποδιδόναι με τὴν Χρυσηΐδα τῷ πατρί. Κεφ. κβ'.

singulas: cùm quidem alius dicit; Rectè fecit, fortis est: alius verò, Non ita, sed stultè fecit. Hinc pugna oritur inter homines. Hæc est Judæorum, Syrorum, Ægyptiorum et Romanorum pugna; non an jus fásque rebus omnibus anteferendum, et ubique consectandum sit: sed suillâ vesci fásne sit, an nefas. Hanc etiam Agamemnonis et Achillis fuisse pugnam invenietis. Jube eos prodire in medium. Quid tu ais, Agamemnon? non ea fieri oportet, quæ recta, quæque honesta sunt? Oportet illa quidem. Tu verò quid ais, Achilles? non tibi placet ea fieri, quæ honesta sunt? Imò verò omnium maximè placet. Accommodate igitur anticipationes. Hinc pugnæ principium. Alter ait: Non oportet me Chryseidem reddere patri. Alter ait, Oportet.

Κεφ. κϛ'. τρί. Ὁ δὲ λέγει, Δεῖ μὲν οὖν. Πάντως ὁ ἕτερος αὐτῶν κακῶς ἐφαρμόζει τὴν πρόληψιν τοῦ δέοντος. Πάλιν ὁ μὲν λέγει, Οὐκοῦν εἴ με δεῖ ἀποδοῦναι τὴν Χρυσηΐδα, δεῖ με λαβεῖν ὑμῶν τινος τὸ γέρας. Ὁ δὲ, τὴν ἐμὴν οὖν λάβῃς ἐρωμένην; Τὴν σήν, φησιν. Ἐγὼ οὖν μόνος; ἀλλ' ἐγὼ μόνος μὴ ἔχω; Οὕτως μάχη γίνεται.

Τί οὖν ἐστι τὸ παιδεύεσθαι; Μανθανειν τὰς φυσικὰς προλήψεις ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις καταλλήλως τῇ Φύσει· καὶ λοιπὸν διελεῖν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μέν εἰσιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἐφ' ἡμῖν μὲν προαίρεσις, καὶ πάντα τὰ προαιρετικὰ ἔργα· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, τὰ μέρη τοῦ σώματος, κτήσεις, γονεῖς, ἀδελφοὶ, τέκνα, πατρὶς, ἁπλῶς οἱ κοινωνοί. Ποῦ οὖν θῶμεν τὸ ἀγαθον; ποίᾳ οὐσίᾳ αὐτὸ ἐφαρμόσομεν; τῇ ἐφ' ἡμῖν; εἶτα οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ὑγίεια, καὶ

Omnino alter eorum malè accommodat anticipationem honesti. Rursus alter ait: Quòd si Chryseis reddenda mihi est, accipiendum mihi erit vestrûm alicujus munus. At ille: Meam igitur amicam accipias? Tuam verò, inquit. Egòne igitur solus præmio caream? egóne solus non habeam? Sic pugna exoritur.

Quid ergò est erudiri? Discere anticipationes naturâ insitas rebus singulis accommodare, naturæ congruenter: ac postea distinguere, alia esse in nostrâ potestate, alia non. in nostrâ esse potestate, voluntatem, et omnes voluntarias actiones: non in nostra potestate, corpus, partes corporis, possessiones, parentes, fratres, liberos, patriam, eos denique quorum societate sumus devincti. Ubi igitur bonum collocabimus? cui rei id accommodabimus? ei quæ in nostra po-

testate

καὶ ἀρτιότης, καὶ ζωή; ἀλλ' οὐδὲ τέκνα, οὐδὲ γονεῖς, Κεφ. κβ'.
οὐδὲ πατρίς; καὶ τίς σου ἀνέξεται; Μεταθῶμεν οὖν αὐτὸ πάλιν ἐνθάδε· ἐνδέχεται οὖν βλαπτόμενον, καὶ ἀποτυγχάνοντα τῶν ἀγαθῶν, εὐδαιμονεῖν; Οὐκ ἐνδέχεται. Καὶ τὴν πρὸς τοὺς κοινωνοὺς ἔχειν οἵαν δεῖ ἀναστροφήν; Καὶ πῶς ἐνδέχεται; Ἐγὼ γὰρ πέφυκα πρὸς τὸ ἐμοὶ συμφέρον. εἰ συμφέρει μοι ἀγρὸν ἔχειν, συμφέρει μοὶ καὶ ἀφελέσθαι αὐτὸν τοῦ πλησίον· εἰ συμφέρει μοι ἱμάτιον ἔχειν, συμφέρει μοι καὶ κλέψαι αὐτὸ ἐκ βαλανείου. ἔνθεν πόλεμοι, στάσεις, τυραννίδες, ἐπιβουλαί. Πῶς δ' ἔτι δυνήσομαι τὸ πρὸς τὸν Δία καθῆκον; εἰ γὰρ βλάπτομαι καὶ ἀτυχῶ, οὐκ ἐπιστρέφεταί μου. καὶ τί μοι καὶ αὐτῷ, εἰ οὐ δύναταί μοι βοηθῆσαι; καὶ πάλιν, τί μοι καὶ αὐτῷ, εἰ θέλει με ἐν τοιούτοις εἶναι, ἐν οἷς εἰμι; ἄρχομαι λοιπὸν μισεῖν αὐτόν.

teſtate eſt? non igitur bonum eſt ſanitas, et membrorum integritas et vita? adeóque nec liberi, nec parentes, nec patria? et quis te feret? Transferamus id igitur rurſus huc: potéſtne fieri, ut is qui læditur, bonſſque fruſtratur, ſit beatus? Non poteſt. Potéſtne cum ſociis eam habere conſuetudinem, quam decet? Quo pacto id fieri poteſt? Ego enim ad id naturâ feror, quod mihi conducit. ſi è re mea eſt agrum habere, è re meâ eſt eum à vicino auferre: ſi è re mea eſt veſtem habere, è re quoque mea eſt, eam furari è balneo. hinc bella, ſeditiones, tyrannides, inſidiæ. Quo pacto jam potero conſervare officium erga Jovem? nam ſi lædor, et fruſtror, me non curat. et quid mihi cum illo rei eſt, ſi me juvare non poteſt? et rurſus quid mihi cum eo rei eſt, ſi me in his vult eſſe malis, in quibus ſum? jam eum odiſſe incipio,

Κεφ. κϐ'. τόν. Τί ὖν ναοὺς ϖοιοῦμεν; τί ὖν ἀγάλματα, ὡς κακοῖς Δαίμοσιν, ὡς Πυρετῷ, τῷ Διΐ; καὶ ϖῶς ἔτι Σωτήρ; καὶ ϖῶς Ὑέτιος; καὶ ϖῶς Ἐπικάρπιος; καὶ μὴν ἂν ἐνταῦθά ϖου θῶμεν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, ϖάντα ταῦτα ἐξακολουθεῖ. Τί ὖν ϖοιήσωμεν; Αὕτη ἐστὶ ζήτησις τοῦ φιλοσοφοῦντος τῷ ὄντι, καὶ ὠδίνοντος. Νῦν ἐγὼ οὐχ ὁρῶ τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν· οὐ μαίνομαι; Ναί. Ἀλλ' ἐνταῦθά ϖου θῶ τὸ ἀγαθὸν, ἐν τοῖς ϖροαιρετικοῖς; ϖάντες μου καταγελάσονται. ἥξει τις γέρων ϖολιὸς, χρυσοῦς δακτυλίους ἔχων ϖολλούς· εἶτα ἐπισείσας τὴν κεφαλὴν ἐρεῖ, Ἄκουσόν μου τέκνον· δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν· ταῦτα μωρά ἐστι. σὺ ϖαρὰ τῶν φιλοσόφων μανθάνεις συλλογισμόν. τί δέ σοι ϖοιητέον ἐστὶ, σὺ κάλλιον οἶδας ἢ οἱ φιλόσοφοι. Ἄνθρωπε, τί ὖν μοι ἐπιτιμᾷς, εἰ οἶδα; Τού-

incipio. Quid ergò templa exſtruimus? quid ergò ſtatuas, Jovi ipſi, ut malis Geniis, ut Febri? quo pacto ergò adhuc Servator eſt? quo pacto Pluvius? quo pacto Frugifer? Enimvero, ſi tali quopiam loco naturam boni ponamus; hæc omnia conſequuntur. Quod ergò faciendum? Hæc eſt inveſtigatio digna eo, qui revera philoſophatur, et parturit. Nunc ego non video, quid ſit bonum et malum: nonne inſanio? Certè. At hic tandem ponam bonum, in iis ſcilicet quæ ad voluntatem pertinent? omnes me deridebunt. aderit ſenex aliquis canus, multis aureis annulis ornatus, motóque capite dicet: Audi me fili, eſt ſanè philoſophandum; ſed et cerebrum eſt habendum: iſta ſtulta ſunt. tu à philoſophis diſcis ſyllogiſmum. quid vero tibi agendum eſt, tu rectiùs nôſti, quàm philoſophi. Homo, quid verò

Τούτῳ τῷ ἀνδραπόδῳ τί εἴπω; ἂν σιωπῶ, ῥήγνυται. ἐκείνως δεῖ λέγειν; ὅτι σύγγνωθί μοι, ὡς τοῖς ἐρῶσιν· οὐκ εἰμὶ ἐμαυτοῦ, μαίνομαι. Κεφ. κγ'.

ΚΕΦ. κγ'.

Πρὸς Ἐπίκουρον.

Ἐπινοεῖ καὶ Ἐπίκουρος, ὅτι φύσει ἐσμὲν κοινωνικοί· ἀλλ' ἅπαξ ἐν τῷ κελύφει θεὶς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν, οὐκέτι δύναται ἄλλο οὐδὲν εἰπεῖν. πάλιν γὰρ ἐκείνου λίαν κρατεῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπεσπασμένον οὐδὲν τῆς τοῦ ἀγαθοῦ οὐσίας, οὔτε θαυμάζειν, οὔτ' ἀποδέχεσθαι· καὶ καλῶς αὐτοῦ κρατεῖ. Πῶς οὖν ὑπονοητικοί ἐσμεν, οἷς μὴ φυσικὴ ἐστι πρὸς τὰ ἔκγονα φιλοστοργία; διατί ἀποσυμβουλεύεις τῷ σοφῷ τεκνοτροφεῖν; τί φοβῇ, μὴ

verò me objurgas, ſi ſcio? Iſti mancipio quid ſit dicendum? ſi taceo, rumpitur. an illo modo dicendum? Ignoſce mihi, tanquam amatoribus: non ſum meus, inſanio.

CAP. XXIII.

Ad Epicurum.

IPSE etiam Epicurus intelligit, naturâ nos eſſe ſociabiles: ſed cùm ſemel bonum noſtrum in teſtâ collocarit, non amplius aliud quicquam dicere poteſt. nam rurſus illud mordicus tenet, nihil à naturâ boni avulſum vel admirandum vel approbandum eſſe: idque probè tenet. Unde igitur ſuſpicioſi ſumus, quibus nullus eſt naturâ inſitus erga ſobolem amor? cur diſſuades ſapienti ne alat liberos? cur metuis, ne propter eos incidat in moleſtias? num ob murem

qui

Κεφ. κγ'. μὴ διὰ ταῦτα εἰς λύπας ἐμπέσῃ; διὰ γὰρ τὸν μῦν τὸν ἔσω τρεφόμενον, ἐμπίπτει; τί οὖν αὐτῷ μέλει, ἂν μυΐδιον μικρὸν ἔσω κατακλαίῃ αὐτοῦ; Ἀλλ' οἶδεν, ὅτι ἂν ἅπαξ γένηται παιδίον, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν ἐστι μὴ στέργειν, μηδὲ φροντίζειν ἐπ' αὐτῷ. διατοῦτο φησὶν, οὐδὲ πολιτεύσασθαι τὸν νοῦν ἔχοντα. οἶδε γὰρ, τίνα δεῖ ποιεῖν τὸν πολιτευόμενον. ἐπεί τοι εἰ ὡς ἐν μύιαις μέλλεις ἀναστρέφεσθαι, τί κωλύει; Ἀλλ' ὁ μὲν εἰδὼς ταῦτα, τολμᾷ λέγειν, ὅτι μὴ ἀναιρώμεθα τέκνα; Ἀλλὰ πρόβατον μὲν οὐκ ἀπολείπει τὸ αὐτοῦ ἔκγονον, οὐδὲ λύκος· ἄνθρωπος δ' ἀπολείπει; Τί θέλεις; μωρούς ἡμᾶς εἶναι, ὡς τὰ πρόβατα; Οὐδ' ἐκεῖνα ἀπολείπει. Θηριώδεις ὡς τοὺς λύκους; Οὐδ' ἐκεῖνοι ἀπολείπουσιν. Ἄγε, τίς δέ σοι πείθεται, ἰδὼν παιδίον αὐτοῦ κλαῖον, ἐπὶ τὴν γῆν πεπτωκός; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι εἰ καὶ ἐμαντεύσατο

qui in penetralibus alitur, in moleſtias incidat? quid igitur illius refert, ſi parvus maſculus, qui intus alitur, ibidem ploraret? At novit, ubi ſemel puer natus fuerit, non amplius in noſtrâ eſſe poteſtate, ut eum non diligamus, neque curemus. eâque de cauſâ dicit, ſapientem nè ad rempublicam quidem acceſſurum. ſcit enim quæ rempublicam adminiſtranti facienda ſint. nam ſi tanquam inter muſcas verſaturus es: quid prohibet? At verò qui hæc novit, dicere audet, non ſuſcipiendos eſſe liberos? At cùm neque ovis fœtum ſuum deſerat, neque lupus: num homo deſeret? Quid vis? ſtultos eſſe nos tanquam oves? At hæ non deſerunt, Feros, ut lupos? Ne illi quidem deſerunt. Age quis tibi obtemperet, ſi filiolum ſuum humi prolapſum plorare videat? Equidem arbitror, etſi mater tua et pater ex oraculo præſciviſſent,

το ἡ μητήρ σου, καὶ ὁ πατήρ σου ὅτι ταῦτα μέλλεις λέγειν, οὐκ ἄν σε ἔῤῥιψαν. Κεφ. κδ'.

ΚΕΦ. κδ'.

Πῶς πρὸς τὰς περιστάσεις ἀγωνιστέον.

Αἱ περιστάσεις εἰσὶν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι. λοιπὸν ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ Θεός σε ὡς ἀλείπτης, τραχεῖ νεανίσκῳ βέβληκεν. Ἵνα τί; φησίν. Ἵνα Ὀλυμπιονίκης γένῃ· δίχα δ' ἱδρῶτος οὐ γίνεται. Ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς δοκεῖ κρεῖσσονα ἐσχηκέναι περίστασιν, ἧς σὺ ἔσχηκας, ἂν θέλῃς ὡς ἀθλητὴς νεανίσκῳ χρῆσθαι. Καὶ νῦν ἡμεῖς γε εἰς τὴν Ῥώμην κατάσκοπον πέμπομεν. οὐδεὶς δὲ δειλὸν κατάσκοπον πέμπει, ἵν' ἂν μόνον ἀκούσῃ ψόφου, καὶ σκιάν ποθεν ἴδῃ, τρέχων

sciviſſent, te dicturum eſſe iſta; tamen te abjecturos non fuiſſe.

CAP. XXIV.

Quomodo adversùs difficultates ſit decertandum.

Difficultates ſunt, quæ viros monſtrent. Cùm igitur difficultas inciderit; memento, Deum te laniſtæ inſtar cum aſpero adoleſcente commiſiſſe. Cur? inquit. Ut Olympia vinceres: id verò ſine ſudore non contingit. At mihi quidem nemo videtur in diſcrimen incidiſſe melius quàm tu, ſi tanquam pugil adoleſcentem illum tractare volueris. Et nos nunc exploratorem Romam mittimus. nemo autem timidum exploratorem mittit, ut ſtrepitu tantùm audito, et umbrâ

Κεφ. κδ. χων ἔλθῃ τεταραγμένος, καὶ λέγων ἤδη παρεῖναι τοὺς πολεμίους. οὕτω νῦν καὶ σὺ ἂν ἐλθὼν ἡμῖν εἴπῃς, φοβερὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ πράγματα, δεινόν ἐστι θάνατος, δεινόν ἐστι φυγή, δεινὸν λοιδορία, δεινὸν πενία· φεύγετε, ἄνδρες, πάρεισιν οἱ πολέμιοι· ἐροῦμέν σοι, Ἄπελθε, σεαυτῷ μαντεύου· ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἡμάρτομεν, ὅτι τοιοῦτον κατάσκοπον ἐπέμπομεν. πρὸ σοῦ κατάσκοπος ἀποσταλεὶς Διογένης, ἄλλα ἡμῖν ἀπήγγελκεν· λέγει, ὅτι ὁ θάνατος οὐκ ἔστι κακόν, οὐδὲ γὰρ αἰσχρόν· λέγει, ὅτι ἀδοξία ψόφος ἐστὶ μαινομένων ἀνθρώπων. ὅια δὲ περὶ πόνου, ὅια δὲ περὶ ἡδονῆς, ὅια περὶ πενίας εἴρηκεν οὗτος ὁ κατάσκοπος; τὸ δὲ γυμνὸν εἶναι λέγει, ὅτι κρεῖσσόν ἐστι πάσης περιπορφύρου· τὸ δ' ἐπ' ἀστρώτῳ πέδῳ καθεύδειν, λέγει ὅτι μαλακωτάτη κοίτη ἐστί· καὶ ἀπόδειξιν φέρει ἑκάστου, τὸ θάρσος τὸ αὑτοῦ, τὴν

brâ alicubi viſâ, extemplo redeat perturbatus, et hoſtes jam adeſſe dicat. Sic nunc et tu ſi nobis dixeris, Romanæ res metuendæ ſunt: grave eſt mors: grave exilium: grave convitium: grave paupertas: fugite viri, adſunt hoſtes: dicemus tibi, Diſcede, tibi ipſi vaticinare: nos in eo ſolo peccavimus, quòd talem exploratorem miſimus. ante te miſſus explorator Diogenes alia nobis renuntiavit: mortem ait non eſſe malum, cùm non turpe ſit: ignominiam ait inſanorum hominum eſſe ſtrepitum. quæ verò de labore? quæ de voluptate? quæ de paupertate iſte dixit explorator? nudum eſſe, ait præſtantius eſſe quâvis togâ prætextâ. in nudo dormire ſolo, molliſſimum ait eſſe lectum; et cujuſque rei demonſtrandæ gratiâ, ſuam producit fiduciam, ſuam conſtantiam,

τὴν ἀταραξίαν, τὴν ἐλευθερίαν, εἶτα καὶ τὸ σω- Κεφ. κδ'.
μάτιον στίλβον, καὶ συνεστραμμένον. Οὐδείς, φη-
σι, πολέμιος ἐγγύς ἐστι· πάντα εἰρήνης γέμει.
Πῶς, ὦ Διόγενες; Ἰδού, φησι, μή τι βέβλημαι;
μή τι τέτρωμαι; μή τινα πέφευγα; Τουτέστιν,
οἷος δεῖ κατάσκοπος. Σὺ δ' ἡμῖν ἐλθὼν, ἄλλα
ἐξ ἄλλων λέγεις· οὐκ ἀπελεύσῃ πάλιν, καὶ ὄψει
ἀκριβέστερον δίχα τῆς δειλίας; Τί οὖν ποιήσω;
Τί ποιεῖς, ἐκ πλοίου ὅταν ἐξίῃς; μή τι τὸ πη-
δάλιον αἴρεις; μή τι τὰς κώπας; τί οὖν αἴρεις;
τὰ σὰ, τὴν λήκυθον, τὴν πήραν. καὶ νῦν ἂν ἧς
μεμνημένος τῶν σῶν, οὐδέποτε τῶν ἀλλοτρίων ἀν-
τιποιήσῃ. Λέγει σοι, Θὲς τὴν πλατύσημον; Ἰδοὺ
στενόσημος. Θὲς καὶ ταύτην; Ἰδοὺ ἱμάτιον μό-
νον. Θὲς τὸ ἱμάτιον; Ἰδοὺ γυμνός. Ἀλλὰ φθό-
νον μοι κινεῖς. Λάβε τοίνυν ὅλον τὸ σωμάτιον. οὐ
δύνα-

tiam, ſuam libertatem, atque etiam corpuſculum ſuum nitidum et probè compactum. Nullus, inquit, hoſtis propè eſt: omnia ſunt pacata. Quomodo, O Diogenes? Vide, inquit, nunquid ictus ſim? nunquid vulneratus ſim? num aliquem fugerim? Hic eſt, qualem eſſe decet, explorator. Tu autem ad nos reverſus, aliud ex alio dicis: non redibis denuo, et accuratiùs ſpeculaberis, ſed poſitâ timiditate? Quid ergò faciam? Quid facis, è nave cùm exis? num gubernaculum tollis? num remos? quid ergò tollis? tua; lecythum tuum; peram tuam. et nunc, ſi tuarum rerum fueris memor, nunquam tibi vindicabis alienas. Jubet te deponere latum clavum? Ecce anguſtus clavus in promptu eſt. Iſtum quoque deponere jubet? Ecce veſtis duntaxat. Deponere veſtem? Ecce nudus ſum. At invidiam mihi moves. Cape igitur totum corpuſculum. non corpuſculum abjicere

Κεφ. κδ'. δύναμαι ῥίψαι τὸ σωμάτιον· ἔτι τοῦτο φοβοῦμαι; Ἀλλὰ κληρονόμον μ' οὐκ ἀπολείψει. Τί οὖν; ἐπελαθόμην, ὅτι τούτων οὐδὲν ἐμὸν ἦν; Πῶς οὖν ἐμὰ αὐτὰ λέγομεν; Ὡς τὸν κράββατον ἐν τῷ πανδοκείῳ. ἂν οὖν ὁ πανδοκεὺς ἀποθανὼν ἀπολίπῃ σοι τοὺς κραββάτους· ἂν δ' ἄλλῳ, ἐκεῖνος ἕξει, σὺ δ' ἄλλον ζητήσεις· ἂν οὖν μὴ ἕυρῃς, χαμαὶ κοιμήσῃ, μόνον θαῤῥῶν καὶ ῥέγκων, καὶ μεμνημένος, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· οὐδεὶς δὲ πένης τραγῳδίαν συμπληροῖ, εἰ μὴ ὡς χορευτής· οἱ δὲ βασιλεῖς, ἄρχονται μὲν ἀπ' ἀγαθῶν· ΣΤέψατε δώματα· εἶτα περὶ τρίτον ἢ τέταρτον μέρος· Ἰὼ Κιθαιρών, τί μ' ἐδέχου; Ἀνδράποδον, ποῦ οἱ στέφανοι; ποῦ τὸ διάδημα; οὐδέν σε ὠφελοῦσιν οἱ δορυφόροι; Ὅταν οὖν ἐκείνων τινὶ προσίῃς, τούτων

possum: adhuc hoc reformido? Sed hæredem me non relinquet? Quid ergó? oblitus fui nihil istorum fuisse meum? quo pacto igitur ista mea esse dicam? Ut lectum in diversorio. quod si caupo moriens lectos tibi relinquet: bene est: sin alii, is eos habebit, tu alium quæres: quem si non inveneris; humi dormies, modo id facias magno animo, et stertens; et memineris, in divitibus, in regibus, in tyrannis tragœdias locum habere; nullum pauperem complere tragœdiam, nisi tanquam qui sit eorum ex numero qui chorum conficiunt: Reges autem auspicari quidem à bonis: *Ædes coronate:* deinde circa tertium aut quartum actum: *Eheu Cithæron! cur me suscepisti?* Mancipium, ubi sunt coronæ? ubi diadema? nihilne te juvant satellites? Cùm igitur istorum aliquem accesseris: horum memento, te tragœdum

των μέμνησο, ὅτι τραγῳδῷ προσέρχῃ, οὐ τῷ ὑ- Κεφ. κδ'.
ποκριτῇ, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Οἰδίποδι. Ἀλλὰ μα-
κάριος ὁ δεῖνα· μετὰ πολλῶν δὲ περιπατεῖ. Κἀ-
γὼ συγκατατάττω ἐμαυτὸν σὺν τοῖς πολλοῖς, καὶ
μετὰ πολλῶν περιπατῶ. Τὸ δὲ κεφάλαιον μέμ-
νησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. μὴ γίνου τῶν παιδίων
δειλότερος· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀ-
ρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι Οὐκέτι παίζω·
καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνεταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰ-
πῶν, Οὐκέτι παίζω, ἀπαλλάσσου· μένων δὲ,
μὴ θρήνει.

ΚΕΦ.

gœdum convenire, non quidem hiſtrionem, ſed ipſum Oedipodem. At ille beatus eſt; magnum habet comitatum. Et ego me conjungo cum populo, magnúmque habeo comitatum. Quod autem caput eſt, memento apertam eſſe januam: nè ſis pueris timidior: ſed ut illi dicunt, quum non ampliùs re delectantur, ſe diutiùs non luſuros eſſe: ſic et tu, cùm quædam ejuſmodi eſſe videbuntur, ubi te diutiùs eſſe luſurum negâris, recedito: ſin manſeris, lamentari noli.

CAP.

Κεφ. κε'.

Κ Ε Φ. κε'.

Πρὸς τὸ αὐτό.

Ἐι ταῦτα ἀληθῆ ἐστι, καὶ μὴ βλακεύομεν, μηδ' ὑποκρινόμεθα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν, τὰ δ' ἄλλα πάντα οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τί ἔτι ταρασσόμεθα; τί ἔτι φοβούμεθα; περὶ ἃ ἐσπουδάκαμεν, τούτων ἐξουσίαν οὐδεὶς ἔχει· ὧν ἐξουσίαν οἱ ἄλλοι ἔχουσι, τούτων οὐκ ἐπιστρεφόμεθα. Ποῖον ἔτι πρᾶγμα ἔχομεν; Ἀλλὰ ἔντειλαί μοι. Τί σοι ἐντείλωμαι; ὁ Ζεύς σοι οὐκ ἐντέταλται; οὐ δέδωκέ σοι τὰ μὲν σὰ ἀκώλυτα καὶ ἀπαραπόδιστα, τὰ δὲ μὴ σὰ κωλυτὰ καὶ παραποδιστά; Τίνα οὖν ἐντολὴν ἔχων, ἐκεῖθεν ἐλήλυθας; ποῖον διάταγμα; Τὰ σὰ τήρει ἐκ παντὸς τρόπου, τῶν ἀλ-

CAP. XXV.

Eadem de re.

SI hæc vera ſunt, neque nos ſocordiæ damus, neque ſimulatè dicimus, bonum hominis itemque malum in voluntate eſſe poſitum, cætera vero omnia nihil ad nos pertinere: quid adhuc perturbamur? quæ res nobis curæ ſunt, eas nemo habet in poteſtate: quæ in aliorum poteſtate ſunt, eas non curamus. Cur adhuc negotium nobis ipſi faceſſimus? Mandata mihi dato. Quid tibi mandem? Jupiter nonne tibi dedit mandatum? nonne id tibi dedit, ut tua ita teneres ut nec impediri poſſent, nec prohiberi? ea verò quæ tua non ſunt, ut et prohiberi poſſent, et impediri? Quod igitur mandatum indè attuliſti? quod præceptum? Tua cuſtodito quovis mo-

ἀλλοτρίων μὴ ἐφίεσο. Τὸ πιστόν, σόν; τὸ αἰδήμον, σόν· τίς οὖν ἀφελέσθαί σου δύναταί σου ταῦτα; τίς κωλύσει χρῆσθαι αὐτοῖς ἄλλος εἰ μὴ σύ; σὺ δὲ πῶς; ὅταν τὰ μὴ σαυτοῦ σπουδάσῃς, τὰ σαυτοῦ ἀπώλεσας. Τοιαύτας ἔχων ὑποθήκας καὶ ἐντολὰς παρὰ τοῦ Διός, ποίας ἔτι παρ' ἐμοῦ θέλεις; κρείσσων εἰμὶ ἐκείνου; ἀξιοπιστότερος; ἀλλὰ ταύτας τηρῶν, ἄλλων τίνων προσδέῃ; ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἐντέταλται ταῦτα; Φέρε τὰς προλήψεις, φέρε τὰς ἀποδείξεις τὰς τῶν φιλοσόφων, φέρε ἃ πολλάκις ἤκουσας, φέρε δ' ἃ εἶπας αὐτός, φέρε ἃ ἀνέγνως, φέρε ἃ ἐμελέτησας. Μέχρις οὗτινος ταῦτα τηρεῖν καλῶς ἔχει, καὶ τὴν παιδιὰν μὴ λύειν; Μέχρις ἂν κομψῶς διεξάγηται. Ἐν Σατορναλίοις λέλογχε βασιλεύς· ἔδοξε γὰρ παῖξαι ταύτην τὴν παιδιάν· προστάσσει, Σὺ πίε, Σὺ κέρασον, Σὺ ᾆσον, Σὺ ἄπελθε, Σὺ ἐλθέ. Ὑπακούω, ἵνα Κεφ. κε'.

modo: aliena nè concupiſcito. Fides tua eſt, tua eſt verecundia: quis ergò hæc tibi eripere poteſt? quis iis uti prohibebit alius, niſi tu? tu verò quomodo? cùm iis rebus ſtudueris quæ tuæ non ſunt, tuas perdes. Talibus documentis et mandatis à Jove inſtructus, quæ adhuc à me poſtulas? num ego melior ſum illo? num fide dignior? hæc ſi cuſtodieris, quibus aliis indigebis? num ille non mandavit hæc? Profer notiones; profer demonſtrationes philoſophorum; profer ea quæ ſæpe audiviſti; profer quæ ipſe dixiſti; profer quæ legiſti; profer quæ meditatus es. Quouſque ſervare iſta rectum eſt, ludúmque non dirimere? Quoad is concinnè actus fuerit. Saturnalibus rex ſortito factus eſt: viſum enim fuit eum ludere ludum: imperat, Tu bibe; Tu miſce; Tu cane; Tu diſcede; Tu ades. Obtempero, nè per m- ludus dirimatur.

At

Κεφ. κε'. ἵνα μὴ ϖαρ' ἐμὲ λύηται ἡ ϖαιδιά. Ἀλλὰ σὺ ὑπολάμβανε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. Οὐχ ὑπολαμβάνω· καὶ τίς μ' ἀναγκάσει ὑπολαμβάνειν; Πάλιν συνεθέμεθα ϖαῖξαι τὰ ϖερὶ Ἀγαμέμνονα καὶ Ἀχιλλέα. καταταγεὶς Ἀγαμέμνων, λέγει μοι· Πορεύου ϖρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἀϖόσπασον τὴν Βρισηΐδα. Πορεύομαι. Ἔρχου. Ἔρχομαι. Ὥσϖερ ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν λόγων ἀναστρεφόμεθα, οὕτω δεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. Ἔστω νύξ. Ἔστω. Τί οὖν; ἡμέρα ἐστίν; Οὔ. ἔλαβον γὰρ ὑπόθεσιν, τοῦ νύκτα εἶναι· Ἔστω σε ὑπολαμβάνειν ὅτι νύξ ἐστιν. Ἔστω. Ἀλλὰ καὶ ὑπόλαβε ὅτι νύξ ἐστιν. Οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ ὑποθέσει. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἔστω σε εἶναι δυστυχῆ. Ἔστω. Ἆρ' οὖν ἀτυχὴς εἶ; Ναί. Τί οὖν; κακοδαιμονεῖς; Ναί. Ἀλλὰ καὶ ὑπόλαβε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. Οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ ὑποθέσει, καὶ ἄλλος με κωλύει. Μέχρι ϖόσου οὖν ὑπα-

At ſi Rex dicat, tu in malis te eſſe putato: non puto; et quis me putare coget? Rurſus conſtituimus ludum Agamemnonis et Achillis repræſentare. qui perſonam gerit Agamemnonis, ſic mihi mandat: Achillem accedito, et abſtrahe Briſeidem. Abeo. Veni. Venio. Quemadmodum in orationibus hypotheticis, ità in vita etiam nobis eſt verſandum. Eſto nox. Eſto. Quid ergó? Dies eſt? Non. conditionem enim hanc admiſi: eſſe noctem. Liceat te putare eſſe noctem. Liceat. Atque etiam puta eſſe noctem. Non hoc conditioni illi eſt conſentaneum? Sic etiam hoc loco: eſto: ſis calamitoſus. Eſto. Ergò etiam infortunatus es? Etiam. Quid ergó? Res adverſæ tibi ſunt? Etiam. At putato etiam, te eſſe in malis. Illud verò conditioni non eſt conſentaneum: etiam alius impedit. Quatenus igitur hujuſmodi ratiocinationibus

ὑπακουστέον τοῖς τοιούτοις; Μέχρις ἂν οὗ λύσι- Κεφ. κε'.
τελῇ· τοῦτο δ' ἔστι, μέχρις ἂν οὗ σώζω τὸ πρέ-
πον καὶ τὸ κατάλληλον. Λοιπὸν οἱ μέν εἰσι κα-
ταύστηροι καὶ κακοστόμαχοι· καὶ λέγουσιν, Ἐγὼ
οὐ δύναμαι παρὰ τούτῳ δειπνεῖν, ἵν' ἀυτοῦ ἀνέ-
χωμαι καθ' ἡμέραν διηγουμένου, πῶς ἐν Μυσίᾳ
ἐπολέμησε· Διηγησάμην σοι, ἀδελφέ, πῶς ἐπὶ
τὸν λόφον ἀνέβην· πάλιν ἄρχομαι πολιορκεῖσθαι.
Ἄλλος δὲ λέγει, Ἐγὼ δειπνῆσαι θέλω μᾶλλον,
καὶ ἀκούειν ἀυτοῦ, ὅσα θέλει ἀδολεσχοῦντος. Καὶ
σὺ σύγκρινε ταύτας τὰς ἀξίας· μόνον μηδὲν βα-
ρούμενος ποίει, μὴ θλιβόμενος, μήδ' ὑπολαμ-
βάνων ἐν κακοῖς εἶναι· τοῦτο γὰρ οὐδείς σε ἀναγ-
καίζει. Καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι; ἂν μέ-
τριον, μενῶ· ἂν λίαν πολύν, ἐξέρχομαι. Τούτου
γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἤ-
νοικται. Ἀλλὰ μὴ οἴκει ἐν Νικοπόλει. Οὐκ οἰ-
κῶ.

tiocinationibus eſt aſſentiendum? Quatenus expedit: hoc eſt, quatenus id conſervo quod decorum et accommodatum eſt. Denique alii ſunt ſubauſteri, et è ſtomacho laborant: atque aiunt; Ego non poſſum apud illum cœnare, ut eum feram quotidie commemorantem, quemadmodum in Myſia bellum geſſerit: Narravi tibi frater ut tumulum ſuperârim; rurſus deinde obſideri cœpi. Alius vero ait, ſe potiùs cœnare velle, et auditurum quaſvis illius nugas. Et tu horum æſtimatione factâ judica: dummodo nihil gravatus facias; non afflictus; neque in malis te exiſtimans. iſtud enim nemo te cogit. Fumum excitavit in cubiculo? ſi mediocrem; manebo: ſin maximum; egredior. Hoc enim meminiſſe et tenere oportet, januam apertam eſſe. At, nè habites Nico-

Κεφ. κε'.

κῶ. Μηδ' ἐν Ἀθήναις. Οὐδ' ἐν Ἀθήναις. Μηδ' ἐν Ῥώμῃ. Οὐδ' ἐν Ῥώμῃ. Ἐν Γυάροις οἴκει. Οἰκῶ. Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάροις οἰκεῖν. Ἀποχωρῶ, ὅπου μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκείνη γὰρ ἡ οἴκησις πᾶσι ἤνοικται. καὶ τὸ τελευταῖον χιτωνάριον, τουτέστι τὸ σωμάτιον, τούτου ἀνωτέρω οὐδενὶ οὐδὲν εἰς ἐμὲ ἔξεστι. Διὰ τοῦτο ὁ Δημήτριος εἶπε τῷ Νέρωνι· Ἀπειλεῖς μοι θάνατον, σοὶ δ' ἡ Φύσις. Ἂν δὲ τὸ σωμάτιον θαυμάσω, δοῦλον ἐμαυτὸν παραδέδωκα· ἂν τὸ κτησίδιον, δοῦλον. εὐθὺς γὰρ αὐτὸς κατ' ἐμαυτοῦ δηλῶ, τίνι ἁλωτός εἰμι· ὡς ὁ ὄφις ἐὰν συσπᾷ τὴν κεφαλήν, λέγω, ἐκεῖνο αὐτοῦ τύπτε ὃ φυλάσσει. καὶ σὺ γίνωσκε, ὅτι ὃ ἂν φυλάσσειν ἐθέλῃς, κατ' ἐκεῖνο ἐπιβήσεταί σου ὁ κύριος. Τούτων μεμνημένος, τίνα ἔτι κολακεύσεις, ἢ φοβήσῃ; Ἀλλὰ

poli. Non habito. Nec Athenis. Neque Athenis habito. Nec Romæ. Neque Romæ. In Gyaris habita. Habito. Sed in Gyaris habitare, magni mihi fumi inſtar eſſe videtur. Recedo eò, ubi me habitare nemo prohibebit: nam illa habitatio cuivis eſt aperta. et poſtremum amiculum, corpuſculum ſcilicet, hoc ultra in me nemini quicquam licet. Propterea Demetrius Neroni dixit: *Tu mihi mortem minitaris, Natura tibi.* Quod ſi corpuſculum admirabor, in ſervitutem me dedi: ſi poſſeſſiiunculam, eodem modo. ſtatim enim ipſe de me judicium facio, quâ re capi queam: non ſecus ac ſerpens, qui cùm caput contrahit, illam dico ejus partem verbera, quam cuſtodit. tu quoque ſcito, quicquid cuſtodire volueris, id invaſurum eſſe tuum dominum. Harum rerum memor ſi fueris, cui jam adulaberis? quem

time-

Κεφ. κα'.

Ἀλλὰ θέλω καθῆσθαι ὅπου οἱ Συγκλητικοί. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις; σὺ σαυτὸν θλίβεις; Πῶς οὖν ἄλλως θεωρήσω καλῶς ἐν τῷ Ἀμφιθεάτρῳ; Ἄνθρωπε, καὶ μὴ θεώρει, καὶ οὐ μὴ θλίβῃς. τί πράγματα ἔχεις; ἢ μικρὸν ἔκδεξαι, καὶ ἀχθείσης τῆς θεωρίας κάθισον εἰς τοὺς τῶν Συγκλητικῶν τόπους, καὶ ἡλιάζου. Καθόλου γὰρ ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν· τουτέστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Ἐπεὶ τί ἐστιν αὐτὸ τὸ λοιδορεῖσθαι; παραστὰς λίθον λοιδόρει· καὶ τί ποιήσεις; ἂν οὖν τις ὡς λίθος ἀκούῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδοροῦντι; ἂν δ' ἔχῃ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λοιδορουμένου ὁ λοιδορῶν ἐπιβάθραν, τότε ἀνύει τι. Περίσχισον αὐτόν. Τί λέγεις αὐτόν; τὸ ἱμάτιον λάβε, περίσχισον. Ὕβριν σοι πεποίηκα. Καλῶς σοι γένοιτο.

timebis? At ſedere volo, ubi Senatores. Nonne vides te ipſum tibi circundare anguſtias? te à teipſo premi? Quo pacto ergò aliter commodè in Amphitheatro ſpectabo? Homo, etiam non ſpectato; ità non premêris. quid tibi ipſi negotium faceſſis? aut paululum exſpecta, finitóque ſpectaculo in Senatorias ſedes te confer, et apricare. Nam illud universè meminiſſe oportet, nos à nobisipſis urgeri, à nobisipſis in anguſtias redigi: hoc eſt, decretis noſtris urgeri nos, et coarctari. Nam audire convitia, quid ipſum per ſe eſt? aſta lapidi, eíque convitiare: quid proficies? ſi quis ergò ut lapis audierit, quam è ſuis maledictis capiet utilitatem convitiator? ſin convitiator ejus cui maledicit imbecillitatem, tanquam ſcalas prehenderit; tunc aliquid proficiet. Exue ipſum. Quid ais, ipſum? cape veſtem; eam abſcinde.

Κεφ. κε'. γένοιτο. Ταῦτα ἐμελέτα Σωκράτης· διατοῦτο ἓν ἔχων πρόσωπον ἀεὶ διετέλει. Ἡμεῖς δὲ θέλομεν πάντα μᾶλλον ἀσκεῖν καὶ μελετᾶν, ἢ ὅπως ἀπαραπόδιστοι καὶ ἐλεύθεροι ἐσόμεθα. Παράδοξα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐκ ἔστι παράδοξα; καὶ τί παραδοξότερόν ἐστιν, ἢ κεντεῖν τινι τὸν ὀφθαλμὸν, ἵνα ἴδῃ; εἴ τις ἀπείρῳ τῶν ἰατρικῶν τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἂν κατεγέλα τοῦ λέγοντος; Τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ πολλὰ τῶν ἀληθῶν παράδοξα φαίνεται τοῖς ἀπείροις;

ΚΕΦ.

Contumeliâ te affeci. Bene tibi ſit. Hæc meditabatur Socrates; eâque de causâ eodem ſemper vultu fuit. Nos autem quævis potiùs exercere meditaríque volumus, quàm quâ ratione omnis impedimenti immunes ac liberi ſimus. Paradoxa dicunt philoſophi. Num in aliis artibus nulla ſunt paradoxa? Et quid magìs præter opinionem eſt, quàm alicui pungi oculum ut videat? ſi quis hoc rei medicæ ignaro diceret, nonne rideretur ab eo? Quid ergò miri eſt, multa etiam in philoſophia, cùm vera ſint, paradoxa videri imperitis?

CAP.

Κεφ. κϛ'.

Κ Ε Φ. κϛ'.

Τίς ὁ βιωτικὸς νόμος.

Ἀναγινώσκοντος δὲ τοὺς ὑποθετικούς, ἔφη· Νόμος ὑποθετικός ἔστι καὶ οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ ὑποθέσει παραδέχεσθαι. πολὺ πρότερον δὲ νόμος βιωτικός ἐστιν οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ Φύσει πράττειν. εἰ γὰρ ἐπί πάσης ὕλης καὶ περιστάσεως βουλόμεθα τηρῆσαι τὸ κατὰ Φύσιν, δῆλον ὅτι ἐν παντὶ στοχαστέον, τοῦ μήτε τὸ ἀκόλουθον ἡμᾶς ἐκφυγεῖν, μήτε παραδέξασθαι τὸ μαχόμενον. Πρῶτον οὖν ἐπὶ τῆς θεωρίας γυμνάζουσιν ἡμᾶς οἱ φιλόσοφοι, ὅπου ῥᾷον· εἶτα οὕτως ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα ἄγουσιν· ἐνταῦθα γὰρ οὐδέν ἐστι τὸ ἀνθέλκον, ὡς πρὸς τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς διδασκομένοις.

CAP. XXVI.

Quæ ſit vitæ lex.

CUM hypotheticas propoſitiones legeret, eam etiam legem eſſe dixit hypotheticam, id quod hypotheſi congruat, ut admittatur. vitæ autem lex illa multò antiquior eſt, id quod Naturæ conſentaneum fuerit, ut agatur. Nam ſi in quavis materia, rerumque difficultate id conſervare voluerimus, quod ſecundum Naturam eſt; eò in omnibus collimandum eſſe conſtat, ut neque id quod conſequens eſt nos effugiat, neque aliquid repugnans admittatur. Primùm igitur in contemplatione nos exercent philoſophi, id quod facilius eſt: deinde ſic ad difficiliora perducunt: hîc enim nihil eſt quod renitatur,

Κεφ. κς'. δασκομένοις· ἐπὶ δὲ τῶν βιωτικῶν, πολλὰ τὰ περισπῶντα. γελοῖος οὖν ὁ λέγων, πρῶτον βούλεσθαι ἀπ' ἐκείνων· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἄρχεθαι ἀπὸ τῶν χαλεπωτέρων. καὶ τοῦτον ἀπολογισμὸν ἔδει φέρειν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ φιλοσοφεῖν τὰ τέκνα· Οὐκοῦν ἁμαρτάνω πάτερ, καὶ οὐκ οἶδα τὸ ἐπιβάλλον ἐμαυτῷ, καὶ προσῆκον; εἰ μὲν οὐδὲ μαθητόν ἐστιν, οὐδὲ διδακτόν, τί μοι ἐγκαλεῖς; εἰ δὲ διδακτόν, δίδασκε· εἰ δὲ σὺ μὴ δύνασαι, ἄφες με μαθεῖν παρὰ τῶν λεγόντων εἰδέναι. Ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι θέλων περιπίπτω κακῷ, καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ ἀγαθοῦ; Μὴ γένοιτο. Τί οὖν ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν με; Ἡ ἄγνοια. Οὐ θέλεις οὖν ἀποθῶμαι τὴν ἄγνοιαν; τίνα πώποτε ὀργὴ ἐδίδαξε τὰ κυβερνητικά, τὰ μουσικά; τὰ βιωτικὰ οὖν

διὰ

nitatur, quò minùs ea ſequamur quæ docentur: in vitæ autem ratione multa ſunt, quæ huc atque illuc diſtrahant. ridiculus igitur eſt qui ait, ſe ab his velle capere principium: neque enim facile eſt à difficilioribus auſpicari. et hæc defenſio ad parentes erat afferenda, qui moleſtè ferunt liberos ſuos philoſophari: Num pecco pater, et ignoro quod mihi conveniat, quodque meum ſit officium? quod ſi neque diſci poteſt, neque doceri; quid me accuſas? ſin doceri poteſt; doce: quòd ſi tu non potes; ſine ab iis diſcam qui ſe ſcire profitentur. Nam quid putas? me volentem in malum incidere et fruſtrari bono? Abſit. Quæ igitur mihi peccandi cauſa eſt? Ignorantia. Non vis igitur me deponere ignorantiam? quem unquam ira docuit gubernandi artem? quem muſicam? artem igitur vivendi putas fore, ut tua me ira doceat? Hæc ab

eo

διὰ τὴν ὀργήν σου δοκεῖς ὅτι μαθήσομαι; Ταῦτα ἐκείνῳ μόνῳ λέγειν ἔξεστι, τῷ τὴν τοιαύτην ἐπιβολὴν ἐννοχότι. Εἰ δέ τις μόνον ἐπιδείκνυσθαι θέλων ἐν συμποσίῳ, ὅτι οἶδε τοὺς ὑποθετικούς, ἀναγινώσκει ταῦτα, καὶ προσέρχεται τοῖς φιλοσόφοις· οὗτος ἄλλό τι πράσσει, ἢ ἵνα αὐτὸν συγκλητικὸς παρακατακείμενος θαυμάσῃ; ἐκεῖ γὰρ τῷ ὄντι αἱ μεγάλαι ὕλαι εἰσί· καὶ οἱ ἐνθάδε πλοῦτοι ἐκεῖ παίγνια δοκοῦσι. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ δύσκολον κρατῆσαι τῶν αὐτοῦ φαντασιῶν, ὅπου τὰ ἐκεῖ ὄντα μεγάλα. Ἐγὼ τινα οἶδα κλαίοντα, Ἐπαφροδίτου τῶν γονάτων ἁπτόμενον, καὶ λέγοντα ταλαιπωρεῖν, ἀπολελεῖφθαι γὰρ αὐτῷ μηδὲν, εἰ μὴ ἑκατὸν πεντήκοντα μυριάδας. Τί οὖν ὁ Ἐπαφρόδιτος; κατεγέλασεν, ὡς ἡμεῖς; Οὔ. ἀλλ' ἐπιθαυμάσας λέγει, Τάλας, πῶς οὖν ἐσιώπας; πῶς ἐκαρτέρεις;

Κεφ. κς'.

Κράξας

eo ſolo dicenda ſunt, qui tale animi propoſitum ſecum tulit. Si quis autem, ut in convivio duntaxat oſtentet, ſcire ſe pronuntiata hypothetica, iſta legit, et philoſophos accedit: ſne aliud quiddam agit quàm ut ſenator aliquis proxime aſſidens ipſum admiretur? nam illic magnæ revera ſunt materiæ: et hujus loci divitiæ illic pro ludicris habentur. Quapropter ibi difficile eſt imperare ſuis viſis, ubi ea quæ illic ſunt, magna habentur. Ego novi quendam, qui plorans, et Epaphroditi genua amplexans, ſe in ærumnis eſſe diceret, quòd ſibi nihil niſi millies quingenties eſſet reliquum. Quid ergò Epaphroditus? deriſtne hominem, ut nos? Imò cum admiratione: O te miſerum, inquit, quo pacto igitur tacuiſti? quo pacto tolerâſti?

Cùm

Κεφ. κς'. Κράξας δὲ τὸν ἀναγινώσκοντα τοὺς ὑποθετικούς, καὶ γελάσαντος τοῦ ὑποθεμένου αὐτῷ τὴν ἀνάγνωσιν, Σεαυτοῦ, ἔφη, καταγελᾷς· οὐ προεγύμνασας τὸν νεανίσκον, οὐ δ' ἔγνως, εἰ δύναται τούτοις παρακολουθεῖν. Ἀλλ' ὡς ἀναγνώστῃ αὐτῷ χρῇ; Τί οὖν, ἔφη, τῇ δυναμένῃ διανοίᾳ συμπεπλεγμένου ἐπικρίσει παρακολουθεῖν, ἔπαινον πιστεύομεν, ψόγον πιστεύομεν, ἐπίκρισιν περὶ τῶν καλῶς ἢ κακῶς γινομένων; κἂν τινα κακῶς λέγῃ, οὗτος ἐπιστρέφεται· κἂν ἐπαινῇ τινά, ἐπαίρεται ἐν τοῖς οὕτω μικροῖς, ὁ μὴ εὑρίσκων τὸ ἑξῆς. Αὕτη οὖν ἀρχὴ τοῦ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει· μετὰ γὰρ τὸ γνῶναι ὅτι ἀσθενῶς, οὐκ ἔτι θελήσει χρῆσθαι αὐτῷ πρὸς τὰ μέγιστα. Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν

Cùm autem eum qui hypothetica pronuntiata legebat, vocâſſet: eúmque is qui legendi munus illi mandârat, derideret; Teipſum, inquit, derides; non præparâſti adoleſcentem, nec explorâſti, an iſta poſſit ratione aſſequi. At eo ut anagnoſte uteris? Quid igitur, inquit, ingenio, quod complexi judicium queat aſſequi, laudationem credimus, reprehenſionem credimus, judiciúmque de rectè aut perperam factis? quòd ſi cui maledicit, is curat: ſi quem laudat, rebus adeò minutis extollitur is, qui id quod conſequens eſt, non deprehendit. Hoc igitur eſt philoſophandi principium, animadvertere, principalis pars animæ quo pacto ſit affecta: nam ejus imbecillitate cognita, eâ poſthac uti non volet ad res maximas. Nunc cùm nonnulli deglutire buccellam non poſſint, volumina emunt, eáque devorare conantur. unde fit, ut aut

ἐσθίειν. διατοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι, καὶ καταῤῥοίαι, καὶ πυρετοί. ἔδει δ' ἐφιστάνειν, εἰ δύνανται. Ἀλλ' ἐν μὲν θεωρίᾳ ῥᾴδιον ἐξελέγξαι τὸν οὐκ εἰδότα· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν βίον, οὔτε παρέχει ἑαυτόν τις ἐλέγχῳ, τόν τ' ἐξελέγξαντα μισοῦμεν. ὁ δὲ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν. Κεφ. κζ'.

ΚΕΦ. κζ'.

Ποσαχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται· καὶ τίνα πρόχειρα πρὸς αὐτὰς βοηθήματα παρασκευαστέον.

ΤΕτραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν· ἢ γάρ ἐστι τινὰ οὕτως, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἐστίν· ἢ ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται. Λοιπὸν, ἐν πᾶσι τούτοις εὐστο-

aut revomant, aut cruditate laborent: inde vertigines, fluxiones et febres oriuntur. hìc conſiderandum erat, quid poſſent. Verùm in contemplatione facile eſt coarguere ignorantem: in vitæ autem actionibus, neque ſe quiſquam coarguendum exhibet; et eum qui coarguit odimus. Socrates autem dixit, vitam in quam non inquiritur non eſſe vitalem.

CHAP. XXVII.

Quot modis viſa exiſtant: & quæ adjumenta adverſus ea comparanda ſint?

QUATUOR modis viſa in nobis exiſtunt: aut enim talia ſunt, qualia videntur: aut cùm non ſint, nec eſſe videntur: aut ſunt, et non eſſe videntur. In his igitur omnibus ſcopum attingere, eruditi eſt munus. Quicquid

Κεφ. κζ'. εὐστοχεῖν, ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. Ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τὸ ἀλίβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν· εἰ σοφίσματα ἡμᾶς Πυῤῥώνεια καὶ Ἀκαδημαϊκὰ τὰ ἀλίβοντά ἐστιν, ἐκείνοις προσάγωμεν τὴν βοήθειαν. εἰ αἱ τῶν πραγμάτων πιθανότητες, καθ' ἃς φαίνεταί τινα ἀγαθὰ οὐκ ὄντα, ἐκεῖ τὴν βοήθειαν ζητῶμεν. εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ ἀλίβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. Τί οὖν πρὸς ἔθος ἐστὶν εὑρίσκειν βοήθημα; Τὸ ἐναντίον ἔθος. Ἀκούεις τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων, Τάλας ἐκεῖνος ἀπέθανεν· ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ· ἐξεκόπη, ἀλλὰ καὶ ἄωρος, καὶ ἐπὶ ξένης. Ἄκουσον τῶν ἐναντίων λόγων· ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν· ἀντίθες τῷ ἔθει τὸ ἐναντίον ἔθος· πρὸς τοὺς σοφιστικοὺς λόγους τὰ λογικά, καὶ τὴν ἐν τούτοις γυμνασίαν καὶ τριβήν· πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων πιθανότητας, τὰς προλήψεις

autem nos prefferit, ei afferendum erit adjumentum: ſi captiones nos Pyrrhoniæ et Academicæ prefferint, adverſus illas auxilia quæremus: ſi rerum probabilitates, quibus fit ut nonnulla quæ bona non ſunt, in bonis eſſe videantur; illuc ſuppetias mittamus. ſi conſuetudo erit quæ premat, danda erit opera ut ei adjumentum inveniamus. Quod igitur contra conſuetudinem adjumentum invenietur? Contraria conſuetudo. Vulgo dici audis: Miſer ille defunctus eſt; periit pater ejus atque mater; ſublatus eſt è medio; ſdque immatura ætate, et peregré. Audi contrarias rationes: avelle te ab iſtis vocibus; oppone conſuetudini contrariam conſuetudinem: captioſis concluſiunculis differendi artem, ejúſque exercitationem et frequentem uſum: contra rerum probabilitatem, evidentes

λήψεις ἐναργεῖς, ἐσμηγμένας καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ. Ὅταν θάνατος φαίνηται, καλὸν πρόχειρον ἔχειν, ὅτι τὰ κακὰ ἐκκλίνειν καθήκει, καὶ ἀναγκαῖον ὁ θάνατος. Τί γὰρ ποιήσω; ποῦ γάρ αὐτὸν φύγω; Ἔστω ἐμὲ εἶναι Σαρπηδόνα τὸν τοῦ Διός, ἵν' οὕτω γενναίως εἴπω, Ἀπελθὼν ἢ αὐτὸς ἀριστεῦσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστεῦσαι· εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι γενναῖον. ἔστω ταῦτα ὑπὲρ ἡμᾶς· ἐκεῖνο οὐ πίπτει εἰς ἡμᾶς; καὶ ποῦ φύγω τὸν θάνατον; μηνύσατέ μοι τὴν χώραν· μηνύσατε ἀνθρώπους εἰς οὓς απέλθω, εἰς οὓς οὐ παραβάλλει. μηνύσατε ἐπαοιδήν· εἰ μὴ ἔχω, τί με θέλετε ποιεῖν; οὐ δύναμαι τὸν θάνατον ἀποφυγεῖν. τῷ φοβεῖσθαι αὐτὸν μὴ ἀποφύγω. Ἀλλ' ἀποθάνω πενθῶν καὶ τρέμων; Αὕτη γὰρ Κεφ. κζ'.

tes anticipationes, expolitas et promptas habere oportet. Cùm mors obverſetur, in promptu habere expedit, mala declinanda eſſe, mortem autem eſſe neceſſariam. Quid ergò faciam? ubi eam fugiam? Fingam me (liceat enim magnificè loqui) Sarpedonem eſſe ſatu Jovis editum: Abibo, et aut ipſe rem bene gerere velim, aut alteri rei bene gerendæ occaſionem dabo: ſi quid ipſe rectè adminiſtrare non potero; non invidebo alteri præclari facinoris gloriam. ſint hæc ſupra nos: illud non cadit in nos? et quo fugiam mortem? oſtendite mihi locum: oſtendite homines ad quos me conferam; ad quos non perveniat: oſtendite incantationem: ſi non habeo, quid me vultis facere? non poſſum effugere mortem. metuendo quidem eam non effugiam. At moriar lugens et tremens? Hic enim perturbationis ortus eſt,

Κεφ. κζ'. γὰρ γένεσις πάθους, θέλειν τι, καὶ μὴ γένεσθαι. Ἔνθεν ἂν μὲν δύνωμαι τὰ ἐκτὸς μετατιθέναι πρὸς τὴν βούλησιν τὴν ἐμαυτοῦ, μετατίθημι· εἰ δὲ μή, τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι θέλω· πέφυκε γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὑπομένειν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ὑπομένειν περιπίπτειν τῷ κακῷ. Εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε τὰ πράγματα μεταθεῖναι δυνηθῶ, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι· κάθημαι καὶ στένω, καὶ ὃν δύναμαι λοιδορῶ, τὸν Δία καὶ τοὺς Θεοὺς τοὺς ἄλλους· εἰ γὰρ μὴ ἐπιστρέφονταί μου, τί ἐμοὶ καὶ αὐτοῖς; Ναί; ἀλλ' ἀσεβὴς ἔσῃ. Τί οὖν; μοὶ χεῖρόν ἐσται, ὧν ἔστι μοι νῦν. Τὸ σύνολον ἐκείνου μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβὲς ἔν τινι. Ταῦτα οὐ δοκεῖ ἐπείγοντα; Ἐρχέσθω καὶ ἀπαντάτω Πυῤῥώνειος καὶ

velle aliquid, atque id non fieri. Ubi igitur res externas ad meam voluntatem transferre poſſum, transfero: ſin minùs, eum qui me impedit, excæcare volo. ſic enim naturâ comparatum eſt, ut homo non patiatur eripi ſibi bonum, non patiatur incidere in malum. Tandem cùm neque res transferre queo, neque eum qui impedit excæcare: ſedeo gemens, et quemcunque poſſum, maledictis lacero, ipſum adeò Jovem et deos cæteros: nam ſi me non curant: quid mihi rei cum illis eſt? Itane? at impius eris. Quid ergó? pejúſne mihi tum erit, quàm nunc eſt? Illud enim omnino meminiſſe oportet; niſi in eadem re et pietas et utilitas collocetur, non poſſe in ullo pietatem conſervari. Hæc non videntur eſſe neceſſaria? Veniat et refragetur Pyrrhonius et Academicus. nam ego, quod ad me quidem attinet,

καὶ Ἀκαδημαϊκός. ἐγὼ μὲν γὰρ, τὸ ἐμὸν μέ- Κεφ. κζ'.
ρος, οὐκ ἄγω σχολὴν πρὸς ταῦτα, οὐδὲ δύναμαι συνηγορῆσαι τῇ συνηθείᾳ. εἰ καὶ περὶ ἀγριδίου πραγμάτιον εἶχον, ἄλλον ἂν παρεκάλεσα τὸν συνηγορήσοντα; Τίνι οὖν ἀρκοῦμαι; Τῷ κατὰ τὸν τόπον. Πῶς μὲν αἴσθησις γίνεται, πότερον δι' ὅλων, ἢ ἀπὸ μέρους, ἴσως οὐκ οἶδα ἀπολογήσασθαι· ταράσσει δέ με ἀμφότερα. ὅτι δ' ἐγὼ καὶ σὺ οὐκ ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ, λίαν ἀκριβῶς οἶδα. Πόθεν τοῦτο; Οὐδέποτε καταπίνειν τι θέλων, ἐκεῖ φέρω τὸν ψωμὸν, ἀλλ' ὧδε· οὐδέποτ' ἄρτον θέλων λαβεῖν, τὸ σάρον ἔλαβον, ἀλλ' ἀεὶ ἐπὶ τὸν ἄρτον ἔρχομαι, ὡς προκόπτων. Ὑμεῖς δ' αὐτοὶ οἱ τὰς αἰσθήσεις ἀναιροῦντες, ἄλλό τι ποιεῖτε; Τίς ὑμῶν εἰς βαλανεῖον ἀπελθεῖν θέλων, εἰς μυλῶνα ἀπῆλθε; Τί οὖν; οὐ δεῖ κατὰ δύνα-

μιν

attinet, ad iſta non ſatìs otii habeo, neque patrocinari poſſum conſuetudini. quòd ſi mihi vel de agello negotium eſſet, alium patronum advocarem? Quonam ergò contentus ſum? Eo qui ad locum illum pertinet. Quo pacto quidem ſenſus fiat, utrum per totum corpus ſit fuſus, an à parte aliqua exiſtat, rationem fortaſſe reddere non poſſum: nam utraque opinio me perturbat. me autem et te non eſſe eoſdem, certò ſcio. Unde hoc? Nunquam cùm aliquid deglutire volo, iſthuc fero bolum, ſed huc: neque unquam panem ſumpturus, ſcopas prehendi, ſed ſemper ad panem accedo, tanquam operæ pretium facturus. Vos autem ipſi qui ſenſus tollitis, nunquid aliud agitis? Quis veſtrum balneum ingreſſurus, in piſtrinum abiit? Quid ergó? non pro virili et hæc retinenda ſunt, ut conſuetudo obſervetur? ut

obturatæ

Κεφ. κή. μιν καὶ τούτων ἀντέχεσθαι, τοῦ τηρῆσαι τὴν σύνήθειαν; τοῦ ϖεφράχθαι ϖρὸς τὰ κατ' αὐτῆς; Καὶ τίς ἀντιλέγει; Ἀλλὰ τὸν δυνάμενον, τὸν σχολάζοντα· τὸν δὲ τρέμοντα, καὶ ταρασσόμενον, καὶ ῥηγνύμενον ἔσωθεν τὴν καρδίαν, ἄλλῳ τινὶ δεῖ ϖροσευκαιρεῖν.

ΚΕΦ. κή.

Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν ἀνθρώποις· καὶ τίνα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ἐν ἀνθρώποις.

ΤΙ' ἐστιν αἴτιον τοῦ συγκατατίθεσθαί τινι; Τὸ φαίνεσθαι ὅτι ὑπάρχει. Τῷ οὖν φαίνομένῳ ὅτι οὐχ ὑπάρχει συγκατατίθεσθαι οὐχ ὅιόν τε. Διὰ τί; Ὅτι ἡ φύσις αὕτη ἐστὶ τῆς διανοίας, τοῖς μὲν ἀληθέσιν ἐπινεύειν, τοῖς δὲ ψευδέσι δυσαρεστεῖν, ϖρὸς

obturatæ ſint aures adverſus ea quæ contra ipſam afferuntur? Et quis negat? Sed huic rei vacare oportet eum qui valet, et cui otium eſt: at qui tremit ac perturbatur, et cui cor intus rumpitur, is alii cuipiam rei rectiùs vocabit.

CAP. XXVIII.

Non iraſcendum eſſe hominibus: & quæ magna, quæ parva ſint in rebus humanis.

QUÆNAM eſt cauſa aſſenſionis? Quia videtur ipſum eſſe. Ei igitur quod non eſſe videtur, ut aſſentiaris fieri non poteſt. Quamobrem? Quia hæc ipſa eſt natura mentis, ut et veris annuat, et falſa averſetur, et in incertis cohibeat aſſenſum. Hujus rei quod argumentum eſt? Per-

πρὸς δὲ τὰ ἄδηλα ἐπέχειν. Τίς τούτου πίστις; Πάθε εἰ δύνασαι νῦν, ὅτι νύξ ἐστιν. Οὐχ οἷόν τε. Ἀπόπαθε ὅτι ἡμέρα ἐστίν. Οὐχ οἷόν τε. Πάθε ἢ ἀπόπαθε, ἀπὸ τοῦ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας. Οὐχ οἷόν τε. Ὅταν οὖν τις συγκατατίθεται τῷ ψεύδει, ἴσθι ὅτι οὐκ ἤθελε ψεύδει συγκατατίθεσθαι· πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στερεῖται τῆς ἀληθείας, ὡς λέγει Πλάτων· ἀλλὰ ἔδοξεν αὐτῷ τὸ ψεῦδος, ἀληθές. Ἄγε, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων τί ἔχομεν τοιοῦτον, οἷον ἐνθάδε τὸ ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος; Τὸ καθῆκον καὶ παρὰ τὸ καθῆκον, τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἀσύμφορον, τὸ κατ' ἐμὲ καὶ οὐ κατ' ἐμέ, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. Οὐ δύναται οὖν τις δοκεῖν μὲν ὅτι συμφέρει αὐτῷ, μὴ αἱρεῖσθαι δ' αὐτό; Οὐ δύναται. Πῶς ἡ λέγουσα;

Κεφ. κη'.

Καὶ

Perſuade tibi, ſi potes, nunc eſſe noctem. Fieri non poteſt. Perſuade non eſſe diem. Fieri non poteſt. Perſuade ſtellas ſive pares ſive impares eſſe. Fieri non poteſt. Si quis igitur mendacio aſſentitur, ſcito eum aſſentiri mendacio non voluiſſe, (Omnis enim animus, ut Plato dicit, invitus privatur veritate) ſed quod falſum id viſum eſſe verum. Age, in actionibus nunquid tale habemus, quale hîc eſt veritas vel mendacium? Officium, et quod cum officio pugnat, utile atque inutile, accommodatum mihi et non accommodatum: et quæ ejuſdem generis ſunt. Nunquis ergò poteſt id quod ſibi expedire putat, non amplecti? Nemo poteſt. Quo pacto autem illa dicit?

Scio

Κεφ. κή. Καὶ μανθάνω μὲν ὅια δρᾶν μέλλω κακά·
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

Ὅτι αὐτὸ τοῦτο, τὸ θυμῷ χαρίσασθαι καὶ τιμωρήσασθαι τὸν ἄνδρα, συμφορώτερον ἡγεῖτο τοῦ σῶσαι τὰ τέκνα; Ναί. ἀλλ' ἐξηπάτηται. Δεῖξον αὐτῇ ἐναργῶς ὅτι ἐξηπάτηται, καὶ οὐ ποιήσει· μέχρι δ' ἂν οὗ μὴ δεικνύῃς, τίνι ἔχει ἀκολουθῆσαι ἢ τῷ φαινομένῳ; Οὐδενί. Τί οὖν χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλάνηται ἡ ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἔχις ἀντὶ ἀνθρώπου γέγονεν. Οὐχὶ δ', εἴπερ ἄρα, μᾶλλον ἐλεεῖς, ὡς τοὺς τυφλοὺς ἐλεοῦμεν, ὡς τοὺς χωλούς, οὕτω τοὺς τὰ κυριώτατα τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους; Ὅστις οὖν τούτου μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον πάσης πράξεως τὸ φαινόμενον· λοιπὸν, ἢ καλῶς φαί-

Scio quidem quæ mala ſum factura :
Sed ira ſuperior meis conſiliis.

Quippe quæ illud ipſum, indulgere iracundiæ, et ulciſci maritum, conducibilius exiſtimabat, quàm liberos conſervare. Sané : ſed decepta eſt. Evidenter ei oſtendito eſſe deceptam : et non faciet : quoad autem id non demonſtraveris : quid ſequi poterit, quàm quod ei viſum fuerit ? Nihil. Cur igitur ei ſuccenſes, quòd decepta eſt miſera in rebus maximis, et pro homine vipera eſt facta ? Cur non (ſi modo miſereſcit) potius te ita miſereſcit, ut cæcorum nos miſeret, ut claudorum ; eodem modo qui præcipuâ ſui parte cæcutiunt et claudicant. Quiſquis itaque hujus ſincerè meminerit, omnis actionis menſuram eſſe hominis opinionem (ſeu tandem bona, aut mala ſit :

φαίνεται, ἢ κακῶς· εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐζημίωται· οὐ δύναται γὰρ ἄλλος μὲν εἶναι ὁ πεπλανημένος, ἄλλος δ' ὁ βλαπτόμενος· οὐδενὶ ὀργισθήσεται, οὐδενὶ χαλεπανεῖ, οὐδένα λοιδορήσει, οὐδένα μέμψεται, οὐ μισήσει, οὐ προσκόψει οὐδενί. Ὥστε καὶ τὰ οὕτω μεγάλα καὶ δεινὰ ἔργα, ταύτην ἔχει τὴν ἀρχήν, τὸ φαινόμενον; Ταύτην, οὐδ' ἄλλην. Ἡ Ἰλιὰς οὐδέν ἐστιν, ἢ φαντασία, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. Ἐφάνη τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἀπάγειν τοῦ Μενελάου τὴν γυναῖκα· ἐφάνη τῇ Ἑλένῃ, ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Εἰ οὖν ἐφάνη τῷ Μενελάῳ παθεῖν, ὅτι κέρδος ἐστὶ τοιαύτης γυναικὸς στερηθῆναι, τί ἂν ἐγένετο; Ἀπωλώλει ἡ Ἰλιὰς οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ Ὀδύσσεια. Ἐκ τοιούτου οὖν μικροῦ πράγματος ἤρτηται τὰ τηλικαῦτα; Τίνα δὲ λέγεις τὰ τηλικαῦτα; Πολέμους, καὶ στάσεις, καὶ ἀπωλείας πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ Κεφ. κη'.

sit: si bona, crimine caret; si mala, ipse pœnam sustinet: neque enim potest alius decipi, alius damno affici) nemini irascetur, nemini succensebit, nemini convitiabitur, neminem oderit, neminem offendet. Ergò tam ingentia et atrocia facinora pendent ab isto opinionis principio? Ab isto, non ab alio. Ilias nihil aliud est nisi visum, et usus visorum. Visum est Alexandro, Menelai uxorem abducere: visum est Helenæ, eum sequi. Quòd si Menelao visum esset persuaderi, expedire sibi tali carere muliere; quidnam accidisset? Periisset Ilias, neque ea duntaxat, sed et Odyssea. Ergò à tam parva re, res tantæ pendent? Quas verò res tantas ais? Bella, et seditiones, et multorum mortalium interitum, et

Κεφ. κη'. καὶ κατασκαφὰς πόλεων; Καὶ τί μέγα ἔχει ταῦτα; Οὐδέν. Τί δ' ἔχει μέγα πολλοὺς βοῦς ἀποθανεῖν, καὶ πολλὰ πρόβατα, καὶ πολλὰς καλιὰς χελιδόνων ἢ πελαργῶν ἐμπρησθῆναι, ἢ κατασκαφῆναι; Ὅμοια οὖν ἐστι ταῦτα ἐκείνοις; Ὁμοιότατα. Σώματα ἀπώλετο ἀνθρώπων; καὶ βοῶν καὶ προβάτων. Οἰκημάτια ἐνεπρήσθη ἀνθρώπων; καὶ πελαργῶν νεοσσιά. Τί μέγα, ἢ δεινόν; Ἢ δεῖξόν μοι, τί διαφέρει οἰκία ἀνθρώπου, καὶ νεοσσιὰ πελαργοῦ, ὡς οἴκησις; Ὅμοιον οὖν ἐστι πελαργὸς καὶ ἄνθρωπος; Τί λέγεις; Κατὰ τὸ σῶμα ὁμοιότατον. πλὴν ὅτι μὲν ἐκ δοκῶν καὶ κεραμίδων καὶ πλίνθων οἰκοδομεῖται τὰ οἰκίδια, ἧδ' ἐκ ῥάβδων καὶ πηλοῦ. Οὐδὲν οὖν διαφέρει ἄνθρωπος πελαργοῦ; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τούτοις οὐ διαφέρει. Τίνι οὖν διαφέρει; Ζήτει, καὶ

urbium excidia. Et quid iſta magni habent? Nihil. Quid verò magni habet multorum boum multarúmque ovium interitus? quid ſi multarum hirundinum, aut ciconiarum nidi ſive incendio, ſive everſione deſtruantur? Similia ergò illis hæc ſunt? Simillima. Corpora perierunt hominum? et boum, et ovium. Domunculæ incenſæ ſunt hominum? et ciconiarum nidi. Quid hoc magni aut atrocitatis habet? Oſtende mihi, quid inter hominis domum et ciconiæ nidum, ſi habitationem conſideres, interſit? Ergò ciconia et homo inter ſe ſunt ſimiles? Quid ais? Simillimi, ſi corpora ſpectes. Itáne domus et nidus ſimiles, ſunt? Simillimi, niſi quòd è trabibus, cæmentis et lateribus domunculæ exſtruuntur, nidus autem è virgultis et luto. Nihil ergò differt

καὶ ἑυρήσεις ὅτι ἄλλῳ διαφέρει. Ὅρα μὴ τῷ πα- Κεφ. κή.
ρακολουθεῖν ὅις ποιεῖ; ὅρα μὴ τῷ κοινωνικῷ; μὴ τῷ πιστῷ; τῷ αἰδήμονι; τῷ ἀσφαλεῖ; τῷ συ-νετῷ; Ποῦ οὖν τὸ μέγα ἐν ἀνθρώποις κακὸν καὶ ἀγαθόν; Ὅπου ἡ διαφορά· ἂν σώζηται τοῦτο, καὶ περιτετειχισμένον μένῃ, καὶ μὴ διαφθείρηται τὸ αἰδῆμον, μηδὲ τὸ πιστὸν, μηδὲ τὸ συνετὸν, τότε σώζεται καὶ αὐτός· ἂν δ' ἀπολλύηταί τι τούτων, καὶ ἐκπολιορκῆται, τότε καὶ αὐτὸς ἀπόλλυται. Καὶ τὰ μεγάλα πράγματα ἐν τούτῳ ἐστίν. Ἔπταισε μεγάλα ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἐπῆλθόν, φασιν, οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτε ἐπόρθουν τὴν Τροίαν, καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπώλλυντο. Οὐδαμῶς· δὶ ἀλλότριον γὰρ ἔργον πταίει οὐδείς. ἀλλὰ τότε πελαργῶν νεοσσιαὶ ἐπορθοῦντο. Πταῖσμα δ' ἦν, ὅτε ἀπώλεσε

differt homo à ciconia? Abſit: verùm iſtis rebus non differt. Quâ igitur differt? Quære: invenies aliâ re differre. Vide num intelligentiâ ſuarum actionum? vide num ratione communitatis? num fidei? num verecundiæ? num cautionis? num prudentiæ? Ubi ergò ſitum eſt magnum hominum bonum et malum? Ibi ſcilicet, ubi differentia eſt: ſi hoc conſervetur, et quaſi muro circundatum, munitúmque fuerit; ſi neque verecundia, neque fides, neque prudentia perierit; tunc et ipſe conſervatur: ſin horum aliquid perierit, et expugnatum fuerit; tunc et ipſe perit. Et res magnæ in hoc ſunt poſitæ. Magnam, inquiunt, cladem accepit Alexander, cùm Græci Troiam invaſerunt, cùm urbem populati ſunt, cùm fratres ejus interierunt. Nequaquam: nemo enim ex alieno facto cladem accipit. nam tum quidem nidi ciconiarum vaſtabantur. Illa verò clades

Κεφ. κη'. πώλεσε τὸν αἰδήμονα, τὸν πιστὸν, τὸν φιλόξενον, τὸν κόσμιον. Πότ' ἔπταισεν ὁ Ἀχιλλεύς; Ὅτε ἀπέθανεν ὁ Πάτροκλος; Μὴ γένοιτο. ἀλλ' ὅτε ὠργίζετο, ὅτε κορασίδιον ἔκλαεν, ὅτ' ἐπελάθετο ὅτι πάρεστιν οὐκ ἐπὶ τῷ ἐρωμένας κτᾶσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πολεμεῖν. Ταῦτ' ἐστὶ τὰ ἀνθρωπικὰ πταίσματα, τοῦτό ἐστιν ἡ πολιορκία, τοῦτό ἐστι κατασκαφὴ, ὅταν τὰ δόγματα τὰ ὀρθὰ καθαιρῆται, ὅταν ἐκεῖνα διαφθείρηται. Ὅταν οὖν γυναῖκες ἄγωνται, καὶ παιδία ἁρπαλωτίζηται, καὶ ὅταν αὐτοὶ κατασφάζωνται, ταῦτα οὐκ ἔστι κακά; Πόθεν οὖν τοῦτο προσδοξάζεις; Κἀμὲ δίδαξον. Οὐ· ἀλλὰ πόθεν σὺ λέγεις, ὅτι οὐκ ἔστι κακά; Ἐλθωμεν ἐπὶ τοὺς κανόνας· φέρε τὰς προλήψεις. Διατοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἱκανῶς θαυμάσαι τὸ γινόμενον. Ὅπου βάρη κρίναι θέλομεν, οὐκ εἰκῇ κρίνομεν· ὅπου τὰ εὐθέα καὶ στρεβλὰ, οὐκ

erat, cùm verecundiam, cùm fidem, cùm modeſtiam amiſit: cùm jus hoſpitii violavit. Quando cladem accepit Achilles? Cùm occubuit Patroclus? Abſit. ſed cùm iraſcebatur, cùm ob puellam plorabat, cùm obliviſcebatur ſe adeſſe non ob parandas amicas, ſed gerendi belli cauſâ. Hæ ſunt humanæ clades; hæc eſt oppugnatio; hoc eſt excidium; cùm recta decreta evertantur, cùm illa corrumpantur. Num ergo cùm mulieres abducantur et pueri in ſervitutem redigantur, ac ipſi jugulentur, ea mala non ſunt? Unde verò iſtam adjungis opinionem? Me quoque doce. Imò tu cauſam redde, quare mala non ſint. Veniamus ad regulas: profer anticipationes. Quocirca in admiratione ſatis eſſe non poſſunt ea quæ fiunt. Quum pondera dijudicare volumus, non temere judicamus; quum

οὐκ εἰκῇ. ἁπλῶς ὅπου διαφέρει ἡμῖν γνῶναι τὸ κατὰ τὸν τόπον ἀληθὲς, οὐδέπωθ' ἡμῶν οὐδεὶς οὐδὲν εἰκῇ ποιήσει. ὅπου δὲ τὸ πρῶτον καὶ μόνον αἴτιόν ἐστι τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὑροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν, ἐνθάδε μόνον εἰκαῖοι καὶ προπετεῖς· οὐδαμοῦ ὅμοιόν τι ζυγῷ, οὐδαμοῦ ὅμοιόν τι κανόνι· ἀλλά τι ἐφάνη, καὶ εὐθὺς ποιῶ τὸ φανέν. Κρείσσων γάρ εἰμι τοῦ Ἀχιλλέως, ἢ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵν' ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς φαινομένοις, τοιαῦτα κακὰ ποιήσωσι καὶ πάθωσιν· ἐμοὶ δὲ μὴ ἀρκῇ τὸ φαινόμενον; Καὶ ποία τραγῳδία ἄλλην ἀρχὴν ἔχει; Ἀτρεὺς Εὐριπίδου, τί ἐστι; Τὸ φαινόμενον. Οἰδίπους Σοφοκλέους τί ἐστι; Τὸ φαινόμενον. Φοίνιξ; Τὸ φαινόμενον. Ἱππόλυτος; Τὸ φαινόμενον. Τούτου οὖν μηδεμίαν ἐπιμέλειαν Κεφ. κή.

quum recta et curva, non temere: ubi denique noſtra intereſt verum, quod ad locum illum pertinet, cognoſcere, nunquam quiſquam noſtrûm quicquam temere fecerit. ubi autem prima et unica cauſa eſt aut rectè agendi, aut delinquendi, aut proſpero adverſóve ſucceſſu utendi, aut ſecundam vel adverſam fortunam experiendi; ibi demum et inconſulti et temerarii ſumus: nuſquam quicquam ſimile ſtateræ; nuſquam quicquam ſimile regulæ: at viſum eſt aliquid, et ſtatim quod viſum eſt facio. Num melior ego ſum Achille aut Agamemnone, ut illi quidem quippe qui ſua viſa ſecuti ſint, tanta mala fecerint et perpeſſi fuerint; mihi verò non ſufficiat quod viſum fuerit? Quæ ergò Tragœdi principium aliud habet? Atreus Euripidis quid eſt? Viſum. Oedipus Sophoclis quid? Viſum. Phœnix quid? Viſum. Quid Hippolytus? Viſum.

Κεφ. κθ'. μέλειαν ποιεῖσθαι, τίνος ὑμῖν δοκεῖ; Τίνες δὲ λέγονται οἱ παντὶ τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; Μαινόμενοι. Ἡμεῖς οὖν ἄλλό τι ποιοῦμεν;

ΚΕΦ. κθ'.

Περὶ Εὐσταθείας.

Ὀ ΥΣΙΑ τοῦ ἀγαθοῦ, προαίρεσις ποιά· τοῦ κακοῦ, προαίρεσις ποιά. Τί οὖν τὰ ἐκτός; Ὕλαι τῇ προαιρέσει, περὶ ἃς ἀναστρεφομένη τεύξεται τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. Πῶς τοῦ ἀγαθοῦ τεύξεται; Ἂν τὰς ὕλας μὴ θαυμάσῃ. τὰ γὰρ περὶ τῶν ὑλῶν δόγματα, ὀρθὰ μὲν ὄντα, ἀγαθὴν ποιεῖ τὴν προαίρεσιν· στρεβλὰ δὲ καὶ διεστραμμένα, κακήν. Τοῦτον τὸν νόμον ὁ Θεὸς τέθεικε, καὶ φησὶν, Ἔι τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ

sum. Hujus igitur rei nullam habere curam, cujus vobis esse videtur? Quinam esse dicuntur, qui quodvis sequuntur visum? Insani. Nunquid ergò nos aliud agimus?

CAP. XXIX.

De Constantia.

ESSENTIA boni, itemque mali, in certâ voluntatis affectione sita est. Quid igitur res externæ? Materiæ voluntati, in quibus illa versata suum bonum aut malum consequetur. Quomodo bonam consequetur? Si materias non admirabitur. nam decreta de materiis, recta si sint, bonam efficiunt voluntatem; prava et distorta, malam. Hanc legem Deus posuit, et ait: Si quid boni velis, à teipso pete. Tu ais, imo ab alio. Imo à teipso. Denique quum minitetur ty-

σεαυτοῦ λάβε. Σὺ λέγεις, Οὔ, ἀλλὰ παρ' ἀλλου. Μή· ἀλλὰ παρὰ σεαυτοῦ. Λοιπὸν, ὅταν ἀπειλῇ ὁ τύραννος, καὶ μὲ καλῇ, λέγω, Τίνι ἀπειλεῖς; Ἂν λέγῃ, Δήσω σε· φημί, ὅτι ταῖς χερσὶν ἀπειλεῖς, καὶ τοῖς ποσίν. Ἂν λέγῃ, Τραχηλοκοπήσω σε· λέγω, Τῷ τραχήλῳ ἀπειλεῖς. Ἂν λέγῃ, Εἰς φυλακήν σε βαλῶ· Ὅλῳ τῷ σαρκιδίῳ. Κἂν ἐξορισμὸν ἀπειλῇ· Τὸ αὐτό. Σοι οὖν οὐδὲν ἀπειλεῖ; Εἰ πέπονθα ὅτι ταῦτα οὐδέν ἐστι πρὸς ἐμὲ, οὐδέν· εἰ δὲ φοβοῦμαί τι τούτων, ἐμοὶ ἀπειλεῖ. Τίνα λοιπὸν δέδοικα; Τὸν τίνων ὄντα κύριον; Τῶν ἐπ' ἐμοί; Οὐδὲ εἷς ἐστι. Τῶν οὐκ ἐπ' ἐμοί; Καὶ τί μοι αὐτῶν μέλει; Ὑμεῖς οὖν οἱ φιλόσοφοι διδάσκετε καταφρονεῖν τῶν βασιλέων; Μὴ γένοιτο. Τίς ἡμῶν διδάσκει ἀντιποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς τῶν ὧν ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἐξουσίαν; Τὸ σωμάτιον λάβε, τὴν κτῆσιν λάβε, τὴν

Κεφ. κθ'.

tyrannus, méque accerſat, dico, Cui miniteris? Si dixerit, Conjiciam te in vincula: Manibus, inquam, et pedibus, minitaris. Si dixerit: Præcîdam tibi cervicem: Cervici, inquam, minitaris. Si dixerit: In cuſtodiam te conjiciam: Toti corpuſculo, inquam, minitaris. Si exilium minetetur; Illud ipſum. Tibi ergò nihil minitatur? Si perſuaſum habeo, iſta nihil ad me attinere, nihil: ſin quid iſtorum metuo, mihi minitatur. Quem denique metuo? Quarum rerum dominum? Earúmne, quæ in mea poteſtate ſunt? At nullus eſt. An earum, quæ penes me non ſunt? At quid mihi cum iſtis? Vos ergò philoſophi docetis contemnere reges? Abſit. Quis noſtrûm docet ea eſſe vendicanda, quorum illi habent poteſtatem? Corpuſculum cape, rem cape, famam cape,

Κεφ. κθ'. τὴν φήμην λάβε, τοὺς περὶ ἐμὲ λάβε. Ἂν τινας τούτων ἀναπεῖθω ἀντιποιεῖσθαι, τῷ ὄντι ἐγκαλείτω μοι. Ναί. Ἀλλὰ καὶ τῶν δογμάτων ἄρχειν θέλω. Καὶ τίς σοι ταύτην τὴν ἐξουσίαν δέδωκε; Ποῦ δύνασαι νικῆσαι δογμα ἀλλότριον. Προσάγων, φησὶν, αὐτῷ φόβον, νικήσω. Ἀγνοεῖς, ὅτι αὐτὸ αὑτὸ ἐνίκησεν, οὐχ ὑπ' ἄλλου ἐνικήθη; προαίρεσιν δὲ οὐδὲν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ ἑαυτήν. Διατοῦτο καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος κράτιστός ἐστι, καὶ δικαιότατος, Τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος. Κρέττονές εἰσιν οἱ δέκα τοῦ ἑνός. Πρὸς τί; Πρὸς τὸ δῆσαι, πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι, πρὸς τὸ ἀπαγαγεῖν ὅπου θέλουσι, πρὸς τὸ ἀφελέσθαι τα' ὄντα. Νικῶσι τοίνυν οἱ δέκα τὸν ἕνα, ἐν τούτῳ ἐν ᾧ κρείσσονές εἰσιν. Ἐν τίνι οὖν χείρονές εἰσιν; Ἂν ὁ μὲν ἔχῃ δόγματα ὀρθὰ, οἱ δὲ μή. Τί οὖν; Ἐν τούτῳ δύ-

ναται

cape, familiares meos cape. Si quibus ſuaſero, ut ea ſibi vendicent, verè me accuſabit. Eſto. At etiam decretis volo imperare. Ecquis iſtam tibi poteſtatem dedit? Quî potes decretum vincere alienum? Injecto metu, inquit, vincam. Ignoras, ipſum ſeipſum vincere, non ab alio eſſe victum? nam voluntatem nihil vincere poteſt, niſi ipſa ſeſe. Quapropter lex Dei potentiſſima eſt, et juſtiſſima, quâ jubet, ut quod præſtantius perpetuò vincat deterius. Præſtantiores ſunt deni ſingulis. Ad quid? Ad vinciendum, ad occidendum, ad abducendum quocunque volent, ad facultates eripiendas. Vincunt igitur deni ſingulos in eo, in quo ſunt præſtantiores. In quo igitur ſunt deteriores? Si hic recta habeat decreta, illi non habeant. Quid ergo? In hoc poſſunt vincere? Unde enim?

nam

νανται νικῆσαι; Πόθεν; εἰ δ' ἱστάμεθα ἐπὶ ζυ- Κεφ. κθ'.
γοῦ, οὐκ ἔδει τὸν βαρύτερον καθελκύσαι; Σω-
κράτης οὖν, ἵνα πάθῃ ταῦτα ὑπ' Ἀθηναίων; Ἀν-
δράποδον, τί λέγεις τὸ Σωκράτης; ὡς ἔχει τὸ
πρᾶγμα, λέγε. Ἵν' οὖν τὸ Σωκράτους πραγ-
μάτιον ἀπαχθῇ, καὶ συρῇ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων
εἰς δεσμωτήριον, καὶ κώνειόν τις δῷ τῷ σωματίῳ
τοῦ Σωκράτους, κἀκεῖνο ἀποφύγῃ; Ταῦτά σοι
φαίνεται θαυμαστά; ταῦτα ἄδικα; ἐπὶ τού-
τοις ἐγκαλεῖς τῷ Θεῷ; Οὐδὲν οὖν εἶχε Σωκράτης
ἀντὶ τούτων; Ποῦ οὖν ἡ οὐσία αὐτῷ τοῦ ἀγα-
θοῦ; Τίνι προσχῶμεν; σοί, ἢ αὐτῷ; Καὶ τί λέ-
γει ἐκεῖνος; Ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀπο-
κτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὔ. Καὶ πάλιν·
Ἐι ταύτῃ τῷ Θεῷ φίλον, ταύτῃ γενέσθω.
Ἀλλὰ δεῖξον, ὅτι χείρονα ἔχων δόγματα, κρα-
τεῖ τοῦ κρείττονος ἐν δόγμασιν. Οὐ δείξεις, οὐδ'
ἐγγύς.

nam ſi in trutina ponderaremur, nonne oporteret graviorem vergere deorſum? Siccine verò tractatum eſſe Socratem ab Athenienſibus? Mancipium, quid ais, Socratem? utì res ſe habet, ità dicito. itáne Socratis corpuſculum abductum eſſe et tractum à robuſtioribus in carcerem? Itáne aconitum corpuſculo Socratis eſſe propinatum, atque illud exſtinctum eſſe? Hæc tibi videntur admiranda? hæc injuſta? ob hæc incuſas Deum? Nihil igitur Socrates horum loco habuit? Ubi ergò ei boni eſſentia? Utrum audiamus, téne an illum? Et quid ille ait? *Me quidem Anytus et Melitus occidere poſſunt, lædere verò non poſſunt,* Item illud: *Si ità Deo placet, ità fiat.* Sed oſtende, ab eo qui ſit deterioribus imbutus decretis vinci præſtantiorem in decretis. Non oſten-

Κεφ. κθ'. ἐγγύς. Νόμος γὰρ τῆς Φύσεως καὶ τοῦ Θεοῦ οὗτος, τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος. Ἐν τίνι; Ἐν ᾧ κρεῖσσόν ἐστι. Σῶμα σώματος ἰσχυρότερον, οἱ πλείονες τοῦ ἑνός, ὁ κλέπτης τοῦ μὴ κλέπτου. Διατοῦτο κἀγὼ τὸν λύχνον ἀπώλεσα, ὅτι ἐν τῷ ἀγρυπνεῖν μου κρείσσων ἦν ὁ κλέπτης. ἀλλ' ἐκεῖνος τοσούτου ὠνήσατο λύχνον· ἀντὶ λύχνου κλέπτης ἐγένετο, ἀντὶ λύχνου ἄπιστος, ἀντὶ λύχνου θηριώδης. Τοῦτο ἔδοξεν αὐτῷ λυσιτελεῖν. Ἔστω. Ἀλλ' ἥλπταί μου τις τοῦ ἱματίου, καὶ ἕλκει με εἰς τὴν ἀγοράν· εἶτα ἐπικραυγάζουσιν ἄλλοι, Φιλόσοφε, τί σε ὠφέλησε τὰ δόγματα; ἰδοὺ σύρῃ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἰδοὺ μέλλεις τραχηλοκοπεῖσθαι. Καὶ ποίαν ἔπραξαν ἂν εἰσαγωγήν, ἵν' ἄν ἰσχυρότερος ἐπιλάβηταί μου τοῦ ἱματίου, μὴ σύρωμαι; ἵνα ἄν με δέκα

des, ac multum abeſt ut oſtendas. Ea enim naturæ et Dei lex eſt, ut præſtantiora ſemper ſint ſuperiora deterioribus. In quo? In quo præſtantiora ſunt. Corpus corpore eſt robuſtius, plures uno, fur eo qui fur non eſt. Propterea et ego lucernam amiſi, quòd fur me fuit vigilantior. ſed ille tanti emit lucernam, quòd propter lucernam factus eſt fur, proper lucernam infidus, propter lucernam immanis. Hoc ei viſum eſt expedire. Eſto. At quidam veſte me prehendit, et in forum trahit: alii acclamant; Philoſophe, quid te tua juvant decreta? ecce in carcerem abriperis; ecce cervices tibi præcidentur. Quam verò parare doctrinam potui, ut ſi me veſte prehenderit fortior, non trahat? ut ſi me decem conſtrictum in carcerem conjecerint, non conjiciar? At igitur nihil didici? Didici, ut quicquid fiat, ſi in mea poteſtate non eſſe videam,

δέκα περισπάσαντες εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμβά- Κεφ. κθ'.
λωσι, μὴ ἐμβληθῶ; Ἀλλ' οὖν οὐδὲν ἔμαθον; Ἐμαθον, ἵνα πᾶν τὸ γινόμενον ἴδω, ὅτι ἂν ἀπροαίρετον ᾖ, οὐδέν ἐστι πρὸς ἐμέ. Πρὸς τοῦτο οὖν οὐκ ὠφέλησαι; Τί οὖν ἐν ἄλλῳ ζητεῖς τὴν ὠφέλειαν, ἢ ἐν ᾧ ἔμαθες; Καθήμενος λοιπὸν ἐν τῇ φυλακῇ λέγω, Οὗτος ὁ ταῦτα κραυγάζων, οὔτε τοῦ σημαινομένου ἀκούει, οὔτε τῷ λεγομένῳ παρακολουθεῖ, οὔτε ὅλως μεμέληκεν αὐτῷ εἰδέναι περὶ τῶν φιλοσόφων τί λέγουσιν ἢ τί ποιοῦσιν. Ἄφες αὐτόν. ἀλλ' ἔξελθε πάλιν ἀπὸ τῆς φυλακῆς. Εἰ μηκέτι χρείαν ἔχετέ μου ἐν τῇ φυλακῇ, ἐξέρχομαι· ἂν πάλιν σχῆτε, εἰσελεύσομαι. Μέχρι τίνος; Μέχρις ἂν οὗ λόγος αἱρῇ συνεῖναί με τῷ σωματίῳ· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάβετε αὐτὸ, καὶ ὑγιαίνετε· μόνον μὴ ἀλογίστως, μόνον μὴ μαλακῶς, μὴ ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως. πάλιν γὰρ ὁ Θεὸς οὐ βούλεται· χρείαν γὰρ ἔχει κόσμου τοιού-

am, nihil ad me attinere ſciam. Nonne igitur hinc utilitatem percepiſti? Quid ergò in alio quæris utilitatem, quàm in quo eam eſſe didiciſti? Poſtea ſedens in cuſtoſtodia dicam: Is qui ità vociferatur, neque intelligit quid ſignificetur, neque aſſequitur id quod dicitur, neque omnino ei curæ eſt ſcire quid philoſophi aut dicant aut agant. Dimitte eum: rurſus exi è cuſtodia. Si mei uſus in cuſtodia vobis nullus eſt, egredior: ſi uſus ſit, ingrediar. Quouſque? Quoad recta ratio corporis uti conſuetudine exegerit: cùm verò non exegerit, auferte illud, et valete: modo nè inconſideratè, modò nè molliter, nè qualibet de cauſa: viciſſim enim id quoque Deus non vult: indiget enim et mundo

Κεφ. κθ'. τοιούτου, τῶν ἐπὶ γῆς ἀναστρεφομένων τοιούτων. ἐὰν δὲ σημήνῃ τὸ ἀνακλητικόν, ὡς τῷ Σωκράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; Ἵνα τί; οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα κροτῇ καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατορνάλια ἀγαθά, λέγομεν, οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπικροτοῦμεν. Καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν μεταπεῖσαί τινα μὴ δύνῃ, γίνωσκε ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ ἐπικρότει αὐτῷ· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃ, σιώπα λοιπόν. Τούτων δεῖ μεμνῆσθαι· καὶ κληθέντα εἴς τινα τοιαύτην περίστασιν, εἰδέναι, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀποδεῖξαι εἰ πεπαίδευμεθα. Νέῳ γὰρ, ἀπὸ σχολῆς ἀπιὼν εἰς περίστασιν, ὅμοιός ἐστι τῷ μελετηκότι συλλογισμοὺς ἀναλύειν· κἄν τις ἔυλογον

tali, et iis qui in mundo verſentur talibus. ſi verò receptui cecinerit, quemadmodum Socrati, parendum erit ei tanquam imperatori. Quid ergó? dicenda ſunt hæc in vulgus? Cur verò? annon ſatìs eſt tibi ipſi hoc perſuaſum eſſe? num pueris, cùm nos accedunt, et geſtientes dicunt, Hodie bona eſſe Saturnalia, ea negamus eſſe bona? Nequaquam: ſed et ipſi unà geſtimus. Et tu igitur cùm aliquem à ſententia deducere non potueris, ſcito eſſe puerum, eíque applaudito: quòd ſi noluerit, taceto tandem. Horum meminiſſe oportet: et cùm in hujuſmodi aliquod diſcrimen devocatus fueris, ſciendum, veniſſe tempus quo demonſtremus utrum eruditi ſimus. Nam qui abiens è ſchola in diſcrimen incidit, ſimilis eſt adoleſcenti, qui ſeſe reſolvendis ſyllogiſmis exercuit: cui ſi quid probabile propoſueris: Potiùs, inquit, aliquid

λογον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, Μᾶλλόν μοι πε- Κεφ. κθ'.
πλεγμένον κομψῶς προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. Καὶ
οἱ ἀθληταὶ τοῖς κούφοις νεανίσκοις δυσαρεστοῦσιν·
Οὐ βαστάζει με, φησίν. Οὗτός ἐστιν εὐφυὴς νέος;
Οὔ. Ἀλλὰ καλέσαντος τοῦ καιροῦ, κλαίειν δεῖ
καὶ λέγειν, Ἤθελον ἔτι μανθάνειν. Τίνα; εἰ ταῦ-
τα οὐκ ἔμαθες, ὥστ' ἔργῳ δεῖξαι, πρὸς τί αὐτὰ
ἔμαθες. Ἐγώ τινα ὄιμαι τῶν καθημένων ἐνταῦθα
ὠδίνειν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ λέγειν, Ἐμοὶ νῦν
περίστασιν μὴ ἔρχεσθαι τοιαύτην, οἵα τούτῳ
ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατατριβῆναι καθήμενον ἐν
γωνίᾳ, δυνάμενον στεφανωθῆναι Ὀλύμπια; πό-
τε τίς ἐμοὶ καταγγελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; Οὕ-
τως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. Ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς
Καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες οἱ ἀγανακτοῦν-
τες, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς προάγει, οὐδὲ ζευγνύει,
καὶ εὔχονται τῷ Θεῷ, καὶ προσέρχονται τοῖς ἐ-
πιτρόποις

aliquid ingeniosè perplexum proponito, ut exercear. Et pugiles, leves adoleſcentulos moleſtè ferunt: Ille me non attollit, inquit. Hiccine bonâ indole eſt adoleſcens? Non. Sed ubi tempus vocârit, plorare eum oportet ac dicere, Vellem adhuc diſcere. Quænam? ſi hæc non didiciſti, ut re ipſâ monſtrares, in quem uſum ea didiciſti. Equidem exiſtimo, eorum qui hìc ſedent, aliquem tacitè parturire, ſecúmque dicere: Mihíne talem occaſionem non offerri, qualis iſti oblata fuit? méne nunc in angulo ſedentem, ætatem perdere, cùm in Olympiis coronari liceret? quis unquam mihi tale annunciabit certamen? Sic omnes vos affectos eſſe oportebat. Cùm inter Cæſaris gladiatores ſint, qui moleſtè ferant ſe non produci, neque componi, qui vota Deo

ſaciant,

Κεφ. κθ'. πιτρόποις, δεόμενοι μονομαχῆσαι· ἐξ ὑμῶν δ' οὐδεὶς φανήσεται τοιοῦτος; Ἤθελον ωλεῦσαι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἰδεῖν τί μου ωοιεῖ ὁ ἀθλητὴς, ωῶς μελετᾷ τὴν ὑπόθεσιν. Οὐ θέλω, φησὶ, τοιαύτην. Ἐπὶ σοὶ γάρ ἐστι, λαβεῖν ἣν θέλεις ὑπόθεσιν; Δέδοταί σοι σῶμα τοιοῦτον, γονεῖς τοιοῦτοι, ἀδελφοὶ τοιοῦτοι, ωατρὶς τοιαύτη, τάξις ἐν αὐτῇ τοιαύτη· εἶτα λέγεις μοι ἐλθὼν, Ἄλλαξόν μοι τὴν ὑπόθεσιν. Εἶτα οὐκ ἔχεις ἀφορμὰς, ωρὸς τὸ χρήσασθαι τῇ δοθείσῃ; Σόν ἐστι ωροθεῖναι, ἐμὸν μελετῆσαι καλῶς; Οὔ, ἀλλὰ μὴ τοιοῦτό μοι ωροβαλῇς τροπικὸν, ἀλλὰ τοιοῦτον. μὴ τοιαύτην ἐπενέγκῃς τὴν ὑποφοράν, ἀλλὰ τοιαύτην. Ἔσται χρόνος τάχα, ἐν ᾧ οἱ τραγῳδοὶ οἰήσονται ἑαυτοὺς εἶναι ωροσωπεῖα, καὶ ἐμβάδας, καὶ τὸ σῦρμα. Ἄνθρωπε, ταῦτα ὕλην ἔχεις καὶ ὑπόθεσιν. Φθέγξαί

faciant, qui procuratores adeant, orantes ut decertandi ſibi fiat copia: nemóne talis è vobis exiſtet? Navigare iſtûc hac ipſa de cauſa vellem, et videre quid meus ageret pugil: quo pacto ſuam meditatur hypotheſin. Nolo, inquit, talem. Penes te ergò eſt, deligere quam velis hypotheſin? Tibi tale datum eſt corpus, parentes tales, fratres tales, patria talis, locus in ea talis: deinde à me petis, ut mutem hypotheſin. Nonne ſubſidia habes, quibus oblatâ utaris? Tuum eſt proponere, meum bene me exercere. Imò proponere mihi noli cauſam intricatam, ſed talem: nè talem objicias objectionem, ſed talem. Erit fortaſſe tempus, quo tragœdi putabunt ſe eſſe larvas et cothurnos et pallam. Homo, hanc materiam, hanc hypotheſin habes. Loquere aliquid, ut ſciamus tragœdúſne ſis an ſcurra: communia enim

ξαί τι, ἵνα εἰδῶμεν πότερον τραγῳδὸς εἶ, ἢ γε- Κεφ. κθ'.
λωτοποιός· κοιναὶ γὰρ ἔχουσι τὰ ἄλλα ἀμφότεροι. Διατοῦτο ἂν ἀφέλῃ τις αὐτοῦ καὶ τὰς ἐμβάδας, καὶ τὸ προσωπεῖον, καὶ ἐν εἰδώλῳ αὐτὸν προσαγάγῃ, ἀπώλετο ὁ τραγωδός, ἢ μένει; Ἂν φωνὴν ἔχῃ, μένει. Καὶ ἐνθάδε λάβε ἡγεμονίαν. Λαμβάνω· καὶ λαβὼν δεικνύω πῶς ἄνθρωπος ἀναστρέφεται πεπαιδευμένος. Θὲς τὴν πλατύσημον, καὶ ἀναλαβὼν ῥάκη, πρόσελθε ἐν προσώπῳ τοιούτῳ. Τί οὖν; οὐ δέδοταί μοι καλὴν φωνὴν εἰσενεγκεῖν; Πῶς οὖν ἀναβαίνεις νῦν; Ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλημένος. Ἔρχου σὺ, καὶ μαρτύρησόν μοι· σὺ γὰρ ἄξιος εἶ προαχθῆναι μάρτυς ὑπ' ἐμοῦ. Μή τι τῶν ἐκτὸς τῆς προαιρέσεως, ἀγαθόν ἐστιν ἢ κακόν; μή τινα βλάπτω; μή τι ἐπ' ἄλλῳ τὴν ὠφέλειαν ἐποίησα τὴν ἑκάστου, ἢ ἐφ' αὑτῷ; Τίνα μαρτυρίαν δίδως τῷ Θεῷ; Ἐν δεινοῖς εἰμι, Κύ-

ριε,

nim habent ambo cætera. Itaque ſi quis eum et cothurnis et larvâ ademptâ tanquam umbram introduxerit, periſtne tragœdus an manet? Si vocem habet, manet. Etiam hîc accipe principatum. Accipio: eóque accepto oſtendo, quo pacto ſe gerat homo eruditus. Pone latum clavum, et pannis obſitus procede in tali perſonâ. Quid ergó? non mihi datum eſt honeſtam vocem emittere? Quomodo igitur nunc aſcendis? Ut teſtis à Deo citatus. Ades tu et teſtimonium mihi perhibe: dignus enim es qui teſtis à me producaris. Nunquid extra voluntatem bonum eſt, aut malum? num cuiquam noceo? num in alio cujuſquam utilitatem collocavi, quàm in eo ipſo? Cujuſmodi teſtimonium perhibes Deo? Malè mecum agitur, Domine, ſum in calamitate, nemo me curat, nemo

mihi

Κεφ. κθ'.

ριε, καὶ δυστυχῶ, οὐδείς μου ἐπιστρέφεται, οὐδείς μοι δίδωσιν οὐδέν, πάντες ψέγουσι, πάντες κακολογοῦσι. Ταῦτα μέλλεις μαρτυρεῖν, καὶ καταισχύνειν τὴν κλῆσιν ἣν κέκληκεν, ὅτι σε ἐτίμησε τοιαύτην τιμήν, καὶ ἄξιον ἡγήσατο προσαγαγεῖν εἰς μαρτυρίαν τηλικαύτην; Ἀλλ' ἀπεφήνατο ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν, Κρίνω σε ἀσεβῆ καὶ ἀνόσιον εἶναι. Τί σοι γέγονεν; Ἐκρίθην ἀσεβὴς καὶ ἀνόσιος εἶναι. Ἄλλο οὐδέν; Οὐδέν. Εἰ δὲ περὶ συνημένου τινὸς ἐπικεκρίκει, καὶ ἐδεδώκει ἀπόφανσιν, τὸ, εἰ ἡ ἡμέρα εἶναι, φῶς εἶναι, Κρίνω ψεῦδος εἶναι, τί ἐγεγόνει τῷ συνημμένῳ; Τὶς ἐνθάδε κρίνεται; Τὶς κατακέκριται; Τὸ συνημμένον, ἢ ὁ ἐξαπατηθεὶς περὶ αὐτοῦ; Οὗτος οὖν ποτε ὁ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ ἀποφήνασθαί τι περὶ σοῦ, οἶδε τί ἐστι τὸ εὐσεβὲς ἢ τὸ ἀσεβές; Μεμελέτηκεν αὐτὸ, καὶ μεμάθηκεν; Ποῦ; Παρὰ τίνος; Εἶτα Μου-

mihi quicquam præſtat, omnes vituperant, omnes maledicunt. Hæccine pro teſtimonio dicturus es, et ei qui te citavit, ignominiam conciliaturus, qui tantum honorem tibi habuit, qui dignum judicavit, cujus tanta de re teſtimonium audiretur? At is qui poteſtatem habet, pronuntiavit, Judico te impium et nefarium eſſe. Quid tibi accidit? Judicatus ſum impius et nefarius eſſe. Nunquid aliud? Nihil. Quòd ſi de connexo aliquo judicium ille ſuum interpoſuiſſet, et ſi dies ſit, eſſe lucem, falſum id eſſe pronuntiâſſet, quid connexo illi accidiſſet? De utro hîc fit judicium? Uter condemnatus eſt? Connexum, an is qui in eo eſt deceptus? Is igitur qui poteſtatem de te aliquid pronuntiandi habet, noviſtne quid pium ſit aut impium? Num in eo ſe exercuit, et didicit?

Μουσικὸς μὲν οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτοῦ ἀποφαινομέ- Κεφ. κθ'.
νου περὶ τῆς Νήτης εἶναι Ὑπάτη· οὐδὲ Γεωμε-
τρικὸς, ἂν ἐπικρίνῃ τὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς τὸν
κύκλον προσπιπτούσας μὴ εἶναι ἴσας. ὁ δὲ τῆς
ἀληθείας πεπαιδευμένος, ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου
ἐπιστραφήσεται, ἐπικρίνοντός τι περὶ ὁσίου καὶ
ἀνοσίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου; Ὢ πολ-
λῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων. Ταῦτα οὖν
ἔμαθες ἐνταῦθα; Οὐ θέλεις τὰ μὲν λογά-
ρια τὰ περὶ τούτων ἄλλοις ἀφεῖναι, ἀταλαι-
πώροις ἀνθρωπαρίοις, ἵν' ἐν γωνίᾳ καθεζόμενοι
μισθάρια λαμβάνωσιν, ἢ γογγύζωσιν, ὅτι οὐδεὶς
αὐτοῖς παρέχει οὐδέν, σὺ δὲ χρῆσθαι παρελθὼν,
οἷς ἔμαθες; Οὐ γὰρ λογάριά ἐστι, τὰ λείπον-
τα νῦν· ἀλλὰ γέμει τὰ βιβλία τῶν Στωικῶν
λογαρίων. Τί οὖν τὸ λεῖπόν ἐστιν; Ὁ χρησό-
μενος, ὁ ἔργῳ μαρτυρήσων τοῖς λόγοις. Τοῦτό
μοι

didicit? Ubi? Apud quem? Ergò Muſicus eum non curat, cùm Neten eſſe Hypaten pronuntiat: neque Geometer, ſi lineas, quæ à puncto ad circulum producantur, neget eſſe æquales: homo autem verè eruditus, hominem indoctum curabit, quid fas, quid nefas ſit, quid juſtum, quid injuſtum pronuntiantem? O ingentem injuriam eruditorum! Hæc igitur hîc didiciſti? Non tu vis ſermunculos iſtarum rerum aliis relinquere, ignavis homuncionibus, ut illi in angulo ſedentes mercedulas accipiant, aut murmurent, neminem præbere ſibi quicquam, tu vero prodiens, iis utaris quæ didiciſti? Neque enim ſermunculi ſunt quæ nunc deſunt: imo libri referti ſunt Stoicis ſermunculis. Quid igitur deeſt? Qui iis utatur, qui re ipſa teſtimonium doctri-

næ

Κεφ. κθ'. μοι τὸ πρόσωπον ἀνάλαβε, ἵνα μηκέτι παλαιοῖς ἐν τῇ σχολῇ παραδείγμασι χρώμεθα· ἀλλὰ ἔχωμέν τι καὶ καθ' ἡμᾶς παράδειγμα. Ταῦτα οὖν τίνος ἐστὶ θεωρεῖν; Τοῦ σχολάζοντος. ἔστι γὰρ φιλοθέωρον τὸ ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλ' αἰσχρόν ἐστι θεωρεῖν ταῦτα οὕτως, ὡς οἱ δραπέται. ἀλλ' ἀπερισπάστως καθῆσθαι, καὶ ἀκούειν, νῦν μὲν τραγῳδοῦ, νῦν δὲ κιθαρῳδοῦ· οὐχ ὡς ἐκεῖνοι ποιοῦσι· ἅμα μὲν ἐπέστη, καὶ ἐπήνεσε τὸν τραγῳδὸν, ἅμα δὲ περιεβλέψατο. εἶτα ἄν τις φθέγξηται κύριον, εὐθὺς σεσόβηνται, ταράσσονται. Αἰσχρόν ἐστι, οὕτω καὶ τοὺς φιλοσόφους θεωρεῖν τὰ ἔργα τῆς Φύσεως. Τί γάρ ἐστι κύριος; Ἄνθρωπος ἀνθρώπου κύριος οὐκ ἔστι, ἀλλὰ θάνατος καὶ ζωή, καὶ ἡδονὴ καὶ πόνος· ἐπεὶ χωρὶς τούτων, ἄγαγέ μοι τὸν Καίσαρα, καὶ ὄψει πῶς εὐσταθῶ·

næ perhibeat. Hanc mihi perſonam aſſumito, ut in ſcholâ exemplis veterum uti deſinamus: ſed et noſtræ aliquod ætatis exemplum habeamus. Hæc conſiderare cujus eſt? Otioſi. homo enim animal eſt contemplationis ſtudioſum. Sed turpe eſt hæc ità contemplari, ut fugitivi ſervi ſolent. ſed ſine omni diſtractione eſt ſedendum, et nunc tragœdus, nunc citharœdus audiendus: non ut illi faciunt, qui ſimul accedunt, et tragœdum laudant, ſimúlque circumſpectant. deinde ſi quis herum nominârit, ſtatim trepidi fugiunt. Turpe eſt, philoſophos etiam opera naturæ ità contemplari. Quid enim eſt dominus? Homo hominis dominus non eſt, ſed mors et vita et voluptas et dolor: nam abſque his adduc mihi Cæſarem, et videbis quàm ſim conſtans: ſi verò ille cum his venerit, tonans et fulgurans, egóque illa

σταθῷ· ὅταν δὲ μετὰ τούτων ἔλθῃ, βροντῶν καὶ ἀστράπτων, ἐγὼ δὲ ταῦτα φοβοῦμαι, τί ἄλλο, ἢ ἐπέγνωκα τὸν κύριον, ὡς ὁ δραπέτης; μέχρι δ' ἂν οὖ τινὰ ἀνοχὴν ἀπὸ τούτων ἔχω, ὡς δραπέτης ἐφίσταται θεάτρῳ, οὕτω κἀγὼ, λούομαι, πίνω, ᾄδω· πάντα δὲ μετὰ φόβου καὶ ταλαιπωρίας. ἐὰν δ' ἐμαυτὸν ἀπολύσω τῶν δεσποτῶν, τουτέστιν ἐκείνων δι' ἃ οἱ δεσπόται εἰσὶ φοβεροὶ, ποῖον ἔτι πρᾶγμα ἔχω; ποῖον ἔτι κύριον; Τί οὖν; κηρύσσειν δεῖ ταῦτα πρὸς πάντας; Οὐ, ἀλλὰ τοῖς ἰδιώταις συμπεριφέρεσθαι, καὶ λέγειν· Οὗτος ὃ αὐτῷ ἀγαθὸν οἴεται, τοῦτο κἀμοὶ συμβουλεύει· συγγινώσκω αὐτῷ. Καὶ γὰρ Σωκράτης συνεγίνωσκε τῷ ἐπὶ τῆς φυλακῆς κλαίοντι, ὅτε ἔμελλε πίνειν τὸ φάρμακον, καὶ λέγει, Ὡς γενναίως ἡμᾶς ἀποδεδάκρυκε. Μή τι οὖν ἐκείνῳ λέγει, ὅτι διατοῦτο τὰς γυναῖκας ἀπελύσαμεν; Ἀλλὰ Κεφ. κθ'.

illa metuero, quid aliud quàm ut fugitivus dominum agnovi? quoad autem aliquas ab his inducias habuero, quemadmodum fugitivus in theatro aſtat, ſic et ego lavo, bibo, cano: ſed hæc omnia cum metu et ærumnâ. quòd ſi me ab iſtis dominis vindicâro, hoc eſt, ab iis rebus propter quas domini ſunt formidabiles, quid ampliùs habeo negotii? quem porrò dominum? Quid ergó? prædicanda ſunt hæc apud omnes? Non: ſed accommodare nos debemus homìnibus imperitis, ac dicere, Hic quod ſibi ipſi bonum eſſe cenſet, id mihi quoque ſuadet: ignoſco ei. Nam et Socrates venenum ſumpturus, cuſtodi carceris ploranti veniam dabat: Quàm ſtrenuè, inquit, nos deploravit? Num ergò illi ait, ſe ob hanc cauſam mulieres dimiſiſſe? Non, ſed fa-

Κεφ. λ'. Ἀλλὰ τοῖς γνωρίμοις, τοῖς δυναμένοις αὐτὰ ἀκοῦσαι. ἐκείνῳ δὲ συμπεριφέρεται, ὡς παιδίῳ.

ΚΕΦ. λ.

Τί δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν ταῖς περιστάσεσιν.

Ὅταν εἰσίῃς πρός τινα τῶν ὑπερεχόντων, μέμνησο ὅτι καὶ ἄλλος ἄνωθεν βλέπει τὰ γιγνόμενα· καὶ ὅτι ἐκείνῳ σε δεῖ μᾶλλον ἀρέσκειν, ἢ τούτῳ. Ἐκεῖνος οὖν σου πυνθάνεται, Φυγὴν καὶ φυλακὴν, καὶ δεσμὰ, καὶ θάνατον, καὶ ἀδοξίαν, τί ἔλεγες ἐν τῇ σχολῇ; Ἐγὼ, ἀδιάφορα. Νῦν οὖν τίνα αὐτὰ λέγεις; μή τι ἐκεῖνα ἠλλάγη; Οὔ. Σὺ οὖν ἠλλάγης; Οὔ. Λέγε οὖν, τίνα ἐστὶν ἀδιάφορα; Τὰ ἀπροαίρετα. Λέγε καὶ τὰ ἑξῆς, ἀπροαίρετα, οὐδὲν πρὸς ἐμέ. Λέγε

miliaribus, ſed iis qui id audire poterant. illi verò ſe accommodat, tanquam puero.

CAP. XXX.

Quid ſit in rerum difficultatibus in promptu habendum.

CUM aliquem è proceribus accedis, memento alium quoque deſuper ea videre quæ gerantur; ac oportere te illi placere potiùs quàm iſti. Ille igitur percontatur: De exilio, de cuſtodia et vinculis, de morte et ignominia, quid dicebas in ſcholâ? Eſſe indifferentia. Nunc igitur quid ea eſſe dicis? num illa mutata ſunt? Non. Tu ergò mutatus es? Non. Dic igitur quæ ſunt indifferentia? Quæ noſtri non ſunt arbitrii. Dic et ea quæ ſequuntur, noſtri arbitrii

γε καὶ τὰ ἀγαθά τίνα ἡμῖν ἐδόκει; Προαίρεσις οἵα δεῖ, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. Τέλος δὲ τί; Τὸ σοὶ ἀκολουθεῖν. Ταῦτα καὶ νῦν λέγεις; Ταὐτὰ καὶ νῦν λέγω. Ἄπιθι λοιπὸν ἔσω, θαῤῥῶν, καὶ μεμνημένος τούτων· καὶ ὄψει τί ἐστι νέος μεμελετηκὼς ἃ δεῖ ἐν ἀνθρώποις ἀμελετήτοις. Ἐγὼ μέν, νὴ τοὺς Θεούς, φαντάζομαι, ὅτι ϖείσῃ τὸ τοιοῦτον. Τί οὕτω μεγάλα καὶ ϖολλὰ ϖαρασκευαζόμεθα ϖρὸς τὸ μηδέν; Τοῦτο ἦν ἡ ἐξουσία; τοῦτο τὰ ϖρόθυρα; οἱ κοιτωνῖται; οἱ ἐπὶ τῆς μαχαίρας; τούτων ἕνεκα τοὺς ϖολλοὺς λόγους ἤκουον; Ταῦτα οὐδὲν ἦν. ἐγὼ δ' ὡς ϖρὸς μεγάλα ϖαρεσκευαζόμην. Κεφ. λ'.

arbitrii non eſſe, nihil ad me attinere. Dic et bona quæ nobis eſſe videbantur? Voluntas, qualem eſſe decet, et viſorum uſus. Quis autem finis? Te ſequi. Iſta etiam nunc dicis? Eadem etiam nunc dico. Abi jam nunc intrò magno animo, et memor iſtorum: ac videbis quid ſit adoleſcens, ea meditatus quæ decet, inter homines non meditatos. Equidem videre mihi videor, te ſic cogitaturum eſſe. Quid tantopere et tam ſolicitè nos ad res nihili præparamus? Eáne erat illa poteſtas? hoc veſtibulum? hi cubicularii? hi ſatellites? hſſne de cauſis multas illas audivi orationes? Hæc nihil erant. ego verò ut ad magna me comparabam.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.
ΚΕΦ. α'.

Ὅτι οὐ μάχεται τὸ θαῤῥεῖν τῷ εὐλαβεῖσθαι.

Κεφ. α'. ΠΑραδοξον μὲν τυχὸν φαίνεταί τισι, τὸ ἀξιούμενον ὑπὸ τῶν φιλοσόφων· ὅμως δὲ σκεψώμεθα κατὰ δύναμιν, εἰ ἀληθές ἐστι τόδε, ἵν' ᾖ ἅμα μὲν εὐλαβῶς, ἅμα δὲ θαῤῥούντως πάντα ποιεῖν. ἐναντίον γάρ πως δοκεῖ τῷ θαῤῥαλέῳ τὸ εὐλαβές· τὰ δ' ἐναντία οὐδαμῶς συνυπάρχει. Τὸ δὲ φαινόμενον πολλοῖς ἐν τῷ τόπῳ παράδοξον, δοκεῖ μοι τοιούτου τινὸς ἔχεσθαι· εἰ μέν γάρ πρὸς ταὐτὰ ἠξιοῦμεν χρῆσθαι τῇ τ' εὐλαβείᾳ καὶ

CAP. I.

Non pugnare fiduciam cum cautione.

NONNULLIS fortaſſe hoc philoſophorum pronuntiatum præter opinionem videatur; tamen pro virili conſideremus, an verum illud ſit, poſſe nos et caute et fidenter agere omnia. nam cautio fiduciæ quodammodo adverſari videtur: contraria porrò unà conſiſtere nullo modo poſſunt. Id verò quod multis abſurdum hoc in loco apparet, eam meâ opinione rationem habet: quòd ſi in iiſdem rebus uti cautione et fiduciâ dignaremur, iure nos incuſarent, ut qui

καὶ τῷ θάρσει, δικαίως ἂν ἡμᾶς ἠτιῶντο, ὡς τὰ ἀσύνακτα συνάγοντας. Νῦν δὲ τί δεινὸν ἔχει τὸ λεγόμενον; εἰ γὰρ ὑγιῆ ταῦτ' ἐστὶ τὰ πολλάκις μὲν εἰρημένα, πολλάκις δὲ ἀποδεδειγμένα, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν ἐν χρήσει φαντασιῶν, καὶ τοῦ κακοῦ ὡσαύτως, τὰ δ' ἀπροαίρετα οὔτε τὴν τοῦ κακοῦ δέχεται φύσιν, οὔτε τὴν τοῦ ἀγαθοῦ, τί παράδοξον ἀξιοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, εἰ λέγουσιν, ὅπου μὲν τὰ ἀπροαίρετα, ἐκεῖ τὸ θάρσος ἔστω σοι, ὅπου δὲ τὰ προαιρετικά, ἐκεῖ ἡ εὐλάβεια; Εἰ γὰρ ἐν κακῇ προαιρέσει τὸ κακὸν, πρὸς μόνα ταῦτα χρῆσθαι ἄξιον τῇ εὐλαβείᾳ. εἰ δὲ τὰ ἀπροαίρετα, καὶ μὴ ἐφ' ἡμῖν, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· πρὸς ταῦτα τῷ θάρσει χρηστέον. καὶ οὕτω μὴν ἅμα μὲν εὐλαβεῖς, ἅμα δὲ θαῤῥαλέοι ἐσόμεθα· καὶ νὴ Δία, διὰ τὴν εὐλάβειαν θαῤῥαλέοι. Διὰ γὰρ Κεφ. α'.

qui res à conjunctione abhorrentes conjungeremus. Nunc quid abſurdi hæc habet oratio? nam ſi ea quæ ſæpe et dicta et demonſtrata ſunt, rectè ſe habent; naturam boni in viſorum uſu eſſe poſitam, eadémque ratione mali; quæ autem arbitrii noſtri non ſunt, ea nec in mali nec in boni cadere naturam; quid præter opinionem pronuntiant Philoſophi, ſi fiduciam ad eas res quæ noſtri arbitrii non ſunt, ad eas autem quæ penes nos ſunt, cautionem adhibendam eſſe cenſent? Nam ſi in mala voluntate malum eſt poſitum, in iis ſolis utendum eſt cautione quæ noſtri juris ſunt. ſin ab arbitrio noſtro remota, et in noſtrâ poteſtate non ſunt, atque ad nos nihil attinent: ad ea eſt adhibenda fiducia. atque ità ſimul et cauti erimus, et fidentes; et per Jovem propter cautionem fidentes. Nam quia vera mala cavebimus,

Κεφ. α'. γὰρ τὸ ἐυλαβεῖσθαι τὰ ὄντως κακὰ, συμβήσεται θαῤῥεῖν ἡμῖν πρὸς τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα. Λοιπὸν ἡμεῖς τὸ τῶν ἐλάφων πάσχομεν· ὅτε φοβοῦνται φεύγουσαι αἱ ἔλαφοι τὰ πτερὰ, ποῦ τρέπονται, καὶ πρός τινα ἀναχωροῦσιν ὡς ἀσφαλῆ; Πρὸς τὰ δίκτυα· καὶ οὕτως ἀπόλλυνται ἐναλλάξασαι τὰ φοβερὰ καὶ τὰ θαῤῥαλέα. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ποῦ χρώμεθα τῷ φόβῳ; Πρὸς τὰ ἀπροαίρετα. Ἐν τίσι πάλιν θαῤῥοῦντες ἀναστρεφόμεθα, ὡς οὐδενὸς ὄντος δεινοῦ; Ἐν τοῖς προαιρετικοῖς. Ἐξαπατηθῆναι οὖν ἢ προπεσεῖν, ἢ ἀναίσχυντόν τι ποιῆσαι, ἢ μετ' ἐπιθυμίας αἰσχρᾶς ὀρεχθῆναί τινος, οὐδὲν διαφέρει ἡμῖν, ἂν μόνον ἐν τοῖς ἀπροαιρετικοῖς ἐυστοχῶμεν. Ὅπου δὲ θάνατος, ἢ φυγὴ, ἢ πόνος, ἢ ἀδοξία· ἐκεῖ τὸ ἀναχωρητικὸν, ἐκεῖ τὸ σεσοβημένον. Τοιγαροῦν, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς περὶ τὰ μέγιστα διαμαρτάνοντας,

vebimus, fiet, ut in iis quæ mala non ſunt, fidentes ſimus. Nunc idem quod cervis nobis accidit: qui cùm pinnas exteriti fugiunt, quò ſe convertunt? quò abeunt, ut in tuto ſint? Ad retia: atque ita intereunt dum timenda permutant rebus fidentiori animo ſubeundis. Sic et nos, ubi timemus? In iis quæ noſtri arbitrii non ſunt. Rurſus quibus in rebus ità nobis fidimus, quaſi nihil ſit periculi? In iis quæ noſtri arbitrii ſunt. Itaque decipi, labi, errare, impudens aliquid admittere, aut cum turpi libidine aliquid appetere, nihil noſtra intereſt; modò in iis, quæ penes nos non ſunt, ſcopum feliciter attingamus. Ubi verò mors, ubi exilium, ubi labor aut ignominia; ibi de ſtatione decedimus, ibi conſternatio oritur. Itaque, utì par eſt eos, qui maxi-

mis

τας, τὸ μὲν φύσει θαῤῥαλέον, θρασὺ κατασκευάζομεν, ἀπονενοημένον, ἰταμὸν, ἀναίσχυντον· τὸ δ' εὐλαβὲς φύσει καὶ αἰδῆμον, δειλὸν καὶ ταπεινὸν, φόβων καὶ ταραχῶν μεστόν. Ἂν γάρ τις ἐκεῖ μεταθῇ τὸ εὐλαβὲς, ὅπου προαίρεσις καὶ ἔργα προαιρέσεως, εὐθὺς ἅμα τῷ θέλειν εὐλαβεῖσθαι, καὶ ἐφ' αὑτῷ κειμένην ἕξει τὴν ἔκκλισιν· ἂν δ' ὅπου τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν ἐστι, καὶ ἀπροαίρετα, πρὸς τὰ ἐπ' ἄλλοις ὄντα τὴν ἔκκλισιν ἔχων, ἀναγκαίως φοβήσεται, ἀκαταστήσει, ταραχθήσεται. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερόν· ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον, ἢ θάνατον. Διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν τὸν εἰπόντα, ὅτι Κεφ. ά.

Οὐ κατθανεῖν γὰρ δεινόν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Ἔδει

mis in rebus errant, fiduciam naturalem in audaciam, in deſperationem, in temeritatem, in impudentiam convertimus: naturalem autem cautionem et pudorem, in timiditatem et humilitatem, timorum et turbarum plenam. Nam ſi quis eò cautionem tranſtulerit, ubi voluntas et voluntatis opera ſunt; ſimulac cavere voluerit, ſtatim et in ſe poſitam habebit averſationem: ſin eò, ubi ea ſita ſunt quæ voluntati noſtræ non parent, et ea quæ à voluntate noſtra remota, quæque penes alios ſunt, averſetur; neceſſariò timebit, trepidabit, perturbabitur. Non enim mors aut labor eſt terribilis, ſed timor laboris aut mortis. Propterea laudamus eum qui dixit:

Non enim mori eſt malum, ſed turpiter mori.

Κεφ. ά. Ἔδει οὖν πρὸς μὲν τὸν θάνατον τὸ θάρσος ἐστράφθαι, πρὸς δὲ τὸν φόβον τοῦ θανάτου τὴν εὐλάβειαν· νῦν δὲ τὸ ἐναντίον, πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγήν· πρὸς δὲ τὸ περὶ αὐτοῦ δόγμα τὴν ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδὲς, καὶ τὸ ἀδιαφορητικόν. Ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης, καλῶς ποιῶν, μορμολύκεια ἐκάλει. Ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ προσωπεῖα φαίνεται δεινὰ καὶ φοβερὰ δι' ἀπειρίαν· τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ πράγματα, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας. Τί γάρ ἐστι παιδίον; Ἄγνοια. Τί ἐστι παιδίον; Ἀμαθία. Ἐπεὶ ὅπου ὅιδε κἀκεῖνα, οὐδὲν ἡμῶν ἔλαττον ἔχει. Θάνατος τί ἐστι; Μορμολύκειον. Στρέψας αὐτὸ, καταμάθε. ἰδοὺ πῶς οὐ δάκνει. τὸ σωμάτιον δεῖ χωρισθῆναι τοῦ πνευματίου, ὡς πρότερον ἐκεχώριστο, ἢ νῦν, ἢ ὕστερον. Τί οὖν ἀγα-

Morti igitur opponi fiduciam oportet, timori verò mortis cautionem: nunc autem è contra, morti fugam opponimus, ſed opinioni de illâ conceptæ incuriam, atque animum vitæ temerariè prodigum, et nullo in diſcrimine iſta ponentem. Has res Socrates, idque rectè, larvas nominabat. Nam ut pueris larvæ horribiles et metuendæ videntur propter imperitiam; ita et nos rebus in vitâ afficimur, non aliâ de causâ, quàm ut pueri larvis. Quid enim eſt puer? Ignorantia. Quid eſt puer? Inſcitia. Nam quatenus illa puer novit, non eſt deteriore quàm nos conditione. Mors quid eſt? Larva. Inverte, ut ità eſſe cognoſcas. vide ut non mordeat. corpuſculum ſeparari oportet ab animula, ut priùs etiam ſeparatum fuerat, aut nunc, aut poſt. Quid ergò

ἀγαναχτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. Διατί; Ἵνα ἡ περίοδος ἀνύηται τοῦ κόσμου· χρείαν γὰρ ἔχει, τῶν μὲν ἐνισταμένων, τῶν δὲ μελλόντων, τῶν δ' ἠνυσμένων. Πόνος τί ἐστι; Μορμολύκειον. Στρέψον αὐτό, καὶ καταμαθε. τραχέως κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἄν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἠνοικται. ἂν λυσιτελῇ, φέρε. Πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι χρὴ τὴν θύραν· καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν. Τίς οὖν τούτων τῶν δογμάτων καρπός; Ὅνπερ δεῖ κάλλιστόν τ' εἶναι, καὶ πρεπωδέστατον τοῖς τῷ ὄντι πεπαιδευμένοις, ἀταραξία, ἀφοβία, ἐλευθερία. Οὐ γὰρ τοῖς πολλοῖς περὶ τούτων πιστευτέον, οἳ λέγουσι μόνοις ἐξεῖναι παιδεύεσθαι τοῖς ἐλευθέροις· ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις μᾶλλον, οἳ λέγουσι μόνους τοὺς παιδευθέντας ἐλευθέρους εἶναι. Πῶς τοῦτο; Οὕτω. νῦν ἄλλό τί ἐστιν ἐλευθερία, ἢ τὸ ἐξεῖναι ὡς Κεφ. ά.

ergò ægrè fers, ſi nunc? nam ſi nunc non, póſt. Quamobrem? Ut mundi circuitus compleatur: ei enim opus eſt aliis præſentibus, aliis rebus futuris, aliis præteritis. Labor quid eſt? Larva. Inverte eam ut cognoſcas. aſperè movetur caruncula, deinde rurſus molliter. quod ſi tibi non expedit: janua patet. ſi expedit, fer. Ad omnia enim januam patere neceſſe: ità nihil habebimus negotii. Quis igitur horum decretorum eſt fructus? Is qui, ut decet, et pulcherrimus eſt, et iis qui reverà erudiuntur digniſſimus, conſtantia, metu liber animus, libertas. Neque enim vulgo his de rebus eſt credendum, qui ſolis ingenuis erudiri licere dicunt: ſed philoſophis potiùs, qui dicunt, ſolos eruditos eſſe liberos. Quomodo iſtud? Sic: nunquid aliud eſt li-

Κεφ. ά. ὡς βουλόμεθα διεξάγειν; Οὐδέν. Λέγετε δή μοι, ὦ ἄνθρωποι, βούλεσθε ζῆν ἁμαρτάνοντες; Οὐ βούλόμεθα. Οὐδεὶς τοίνυν ἁμαρτάνων, ἐλεύθερός ἐστι. βούλεσθε ζῆν φοβούμενοι; βούλεσθε λυπούμενοι; βούλεσθε ταρασσόμενοι; Οὐδαμῶς. Οὐδεὶς ἄρα οὔτε φοβούμενος, οὔτε λυπούμενος, οὔτε ταρασσόμενος, ἐλεύθερός ἐστιν· ὅστις δ' ἀπήλλακται λυπῶν καὶ φόβων καὶ ταραχῶν, οὗτος τῇ αὐτῇ ὁδῷ, καὶ τοῦ δουλεύειν ἀπήλλακται. Πῶς οὖν ἔτι ὑμῖν πιστεύσομεν, ὦ φίλτατοι νομοθέται; οὐκ ἐπιτρέπομεν παιδεύεσθαι, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις; Οἱ φιλόσοφοι γὰρ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐλευθέροις εἶναι, εἰ μὴ τοῖς πεπαιδευμένοις· τοῦτό ἐστιν, ὁ Θεὸς οὐκ ἐπιτρέπει. Ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στατηγοῦ τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; Ἐποίησε. Τί; Ἔστρεψε τὸν ἑαυτοῦ

bertas, quàm ità, licere, ut velis vivere? Nihil. Dicite mihi, ô homines, vultísne vivere in peccatis? Nolumus. Nemo igitur delinquens liber eſt. Vultis vivere metuentes? vultis mœrentes? vultis perturbati? Nequaquam. Nemo ergò, vel metuens, vel mœrens, vel perturbatus, eſt liber: qui autem moleſtiâ, metu et perturbatione caret, is eâdem viâ et ſervitute caret. Quomodo igitur vobis poſthac credemus, chariſſimi legumlatores, cùm dicitis: Non ſinimus erudiri, niſi ingenuos. Nam philoſophi aiunt: Nos non ſinimus eſſe liberos, niſi eruditos: hoc eſt, Deus non ſinit. Quum igitur ſervum ſuum coram Prætore quis verterit, nihilne fecit? Fecit. Quid? Coram Prætore ſervum ſuum vertit. Nunquid aliud? Imò: vigeſimam pro eo ſolvere oportet. Quid ergò? is cui hoc accidit, nonne factus eſt liber?

τοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγοῦ. Ἄλλο οὐδέν; Ναί· καὶ εἰκοστὴν ἀυτοῦ δοῦναι ὀφείλει. Τί οὖν; ὁ ταῦτα πεπαθὼν οὐ γέγονεν ἐλεύθερος; Οὐ μᾶλλον, ἢ ἀτάραχος. Ἐπεὶ σὺ ὁ ἄλλους στρέφειν δυνάμενος, οὐδένα ἔχεις κύριον; οὐκ ἀργύριον; οὐ κοράσιον; οὐ παιδάριον; οὐ τύραννον; οὐ φίλον τινὰ τοῦ τυράννου; Τί οὖν τρέμεις, ἐπί τινα τοιαύτην ἀπιὼν περίστασιν; Διὰ τοῦτο λέγω πολλάκις, ταῦτα μελετᾶτε, καὶ ταῦτα πρόχειρα ἔχετε, πρὸς τίνα δεῖ τεθαῤῥηκέναι, καὶ πρὸς τίνα εὐλαβῶς διακεῖσθαι. Ὅτι πρὸς τὰ ἀπροαίρετα θαῤῥεῖν, εὐλαβεῖσθαι τὰ προαιρετικά. Ἀλλ' οὐκ ἀνέγνων σοι, οὐδ' ἔγνως τί ποιῶ; Ἐν τίνι; Ἐν λεξειδίοις. Δεῖξον πῶς ἔχεις πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν· εἰ μὴ ἀποτυγχάνεις ὧν θέλεις, εἰ μὴ περιπίπτεις οἷς οὐ θέλεις. ἐκεῖνα δὲ τὰ περιόδια, ἂν νοῦν ἔχῃς, ἆρας ποῦ ποτε ἀπαλείψεις. Κεφ. ά.

Τί

liber? Nihilo magis quàm perturbationis expers. Nam tu qui vertere alios potes, nullúmne habes dominum? non argentum? non puellam? non puerum? non tyrannum? non amicum quendam tyranni? Quid igitur tremis, cum ad hujuſmodi quoddam diſcrimen perveneris? Propterea ſæpe vos moneo hæc meditanda eſſe atque in promptu habenda, quibus in rebus fidentes eſſe oportet, et quibus in rebus cauti. Fidentes ſimus in iis quæ noſtri arbitrii non ſunt: cauti in iis quæ penes nos ſunt. Nonne recitavi tibi, neque noſti quid agam? In quo. In ſermunculis. Oſtendito quo pacto affectus ſis erga appetitionem et averſationem: annon fruſtreris iis quæ vis; annon incidas in ea quæ non vis. illa autem pervulgata, ſi ſapies, amovebis

ac

Κεφ. ά. Τί οὖν; Σωκράτης οὐκ ἔγραφε; Καὶ τίς τοσαῦτα; Ἀλλὰ πῶς; Ἐπεὶ μὴ ἐδύνατο ἔχειν ἀεὶ ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὰ δόγματα, ἢ ἐλεγχθησόμενον ἐν τῷ μέρει, αὐτὸς ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξήταζε· καὶ ἀεὶ μίαν γέ τινα πρόληψιν ἐγύμναζε χρηστικῶς. Ταῦτα γράφει φιλόσοφος. Λεξείδια δὲ καὶ ἡ ὁδὸς, ἣν λέγω, ἄλλοις ἀφίησι, τοῖς ἀναισθήτοις, ἢ τοῖς μακαρίοις, τοῖς σχολὴν ἄγουσιν ὑπὸ ἀταραξίας, ἢ τοῖς μηδὲν τῶν ἐξῆς ὑπολογιζομένοις διὰ μωρίαν. Καὶ νῦν καιροῦ καλοῦντος, ἐκεῖνα δείξεις ἐπελθὼν, καὶ ἀναγνώσῃ, καὶ ἐμπερπερεύσῃ; Ἰδοὺ πῶς διαλόγους συντίθημαι. Μὴ, ἄνθρωπε· ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον· Ἰδοὺ πῶς ὀρεγόμενος οὐκ ἀποτυγχάνω. Ἰδοὺ πῶς ἐκκλίνων οὐ περιπίπτω. Φέρε θάνατον, καὶ γνώσῃ. Φέρε πόνους, φέρε δεσμωτήριον, φέρε ἀδοξίαν,

ac delebis. Quid ergo? Socrates non ſcripſit? Quis tam multa? Sed quomodo? Cùm non ſemper habere poſſet à quo decreta ipſius coarguerentur, aut quem ipſe per vices coargueret; ipſe ſeſe coarguebat, et examinabat, et ſubindè vel unam notionem ſic tractabat, ut eam ad uſum accommodaret. Hæc ſcribit Philoſophus. Quod verò ad ſermunculos, viamque illam attinet, quam dico, aliis relinquit, nempe ſtultis, aut beatulis iſtis qui otium agunt proper imperturbatam vitam, aut nihil ordine propter ſtultitiam reputant. Et nunc occaſione oblatâ, iſta oſtentabis adveniens, et recitabis, et te inaniter efferes? Ecce ut dialogos compono. Apage iſta homo: illa potiùs affer; Ecce ut appetitione meâ non fruſtror. Ecce ut in id quod averſor, non incido. Fer mortem: cognoſces. Fer labores, carcerem,

igno-

αν, φέρε καταδίκην. Αὕτη ἐπίδειξις νέου ἐκ σχο- Κεφ. ά.
λῆς ἐλληλυθότος. Τἄλλα δ' ἄλλοις ἄφες· μηδε φωνήν τις ἀκούσῃ σου ϖερὶ αὐτῶν ϖοτε, μηδ' ἂν ἐπαινέσῃ τις ἐπ' αὐτοῖς ἀνέχου· δόξον δὲ μηδεὶς εἶναι, καὶ εἰδέναι μηδέν. Μόνον τοῦτο εἰδὼς φαίνου, ϖῶς μήτ' ἀποτύχῃς ϖοτὲ, μήτε ϖεριπέσῃς. Ἄλλοι μελετάτωσαν δίκας, ἄλλοι ϖροβλήματα, ἄλλοι συλλογισμούς· σὺ ἀποθνήσκειν, σὺ δεδέσθαι, σὺ στρεβλοῦσθαι, σὺ ἐξορίζεσθαι. ϖάντα ταῦτα θαῤῥούντως, ϖεποιθότως τῷ κεκληκότι σε ἐπ' αὐτὰ, τῷ ἄξιον τῆς χώρας ταύτης κεκρικότι, ἐν ᾗ καταταχθεὶς, ἐπιδείξεις τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, ϖρὸς τὰς ἀϖροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον. Καὶ οὕτω τὸ ϖαράδοξον ἐκεῖνο οὐκέτι οὔτ' ἀδύνατον φανεῖται, οὔτε ϖαράδοξον, ὅτι ἅμα μὲν εὐλαβεῖσθαι δεῖ, ἅμα δὲ

θαῤῥεῖν

ignominiam, condemnationem. Hæc eſt oſtentatio adoleſcentis è ſchola progreſſi. Reliqua cæteris relinquito; neque quiſquam de illis vocem ullam ex te audiat; neque te ob ea laudari ſinito: ſed putato te eſſe neminem, et ſcire nihil. Illud duntaxat te ſcire præ te ferto, quo pacto neque voto fruſtreris unquam, neque in id quod nolles incidas. Alii cauſas meditentur forenſes, alii problemata, alii ſyllogiſmos: tu meditare mortem, tu vincula, tu tormenta, tu exilia: atque hæc omnia fidenter, atque ita ut qui ei obtemperes, qui te ad illa vocavit, qui te eo loco dignum judicavit, in quo conſtitutus, demonſtrabis quid poſſit principalis pars animæ ratione prædita, cùm ſe rebus iis quæ juris alieni ſunt, oppoſuerit. Sic paradoxum illud, non amplius aut impoſſibile aut præter opinionem videbitur, utì ſimul et cauti et fidentes

ſimus:

Κεφ. β'. θαῤῥεῖν· πρὸς μὲν τὰ ἀπροαίρετα θαῤῥεῖν, ἐν δὲ τοῖς προαιρετικοῖς ἐυλαβεῖσθαι.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ἀταραξίας.

Ὅρα σὺ ὁ ἀπιὼν ἐπὶ τὴν δίκην, τί θέλεις τηρῆσαι, καὶ ποῦ θέλεις ἀνῦσαι. Εἰ γὰρ προαίρεσιν θέλεις τηρῆσαι κατὰ Φύσιν ἔχουσαν, πᾶσά σοι ἀσφάλεια, πᾶσά σοι ἐυμάρεια, πρᾶγμα οὐκ ἔχεις. Τὰ γὰρ ἐπί σοι αὐτεξούσια, καὶ φύσει ἐλεύθερα θέλων τηρῆσαι, καὶ τούτοις ἀρκούμενος, τίνος ἔτι ἐπιστρέφῃ; Τίς γὰρ αὐτῶν κύριος; Τίς αὐτὰ δύναται ἀφελέσθαι; Ἐι θέλεις αἰδήμων εἶναι, καὶ πιστὸς, τίς οὐκ ἐάσει σε; Εἰ θέλεις μὴ κωλύεσθαι, μηδ' ἀναγκάζεσθαι, τίς σε ἀναγ-

simus: fidentes in rebus non voluntariis, cauti in rebus quæ noſtri ſunt arbitrii.

CAP. II.

De ſtatu imperturbato.

VIDE tu qui in jus ambulas, quid tueri velis, et ubi velis proficere? Nam ſi voluntatem naturæ conſentaneam conſervare ſtudes, omnia tibi tuta ſunt, omnia facilia, negotium non habes. Si ea quæ in poteſtate tuâ, quæ ſui juris naturâque libera ſunt, cuſtodire, iſſque contentus eſſe volueris, quid præterea curabis? Quis enim iis dominatur? Quis eripere iſta poteſt? Si voles verecundus eſſe et fidelis, quis te non ſinet? Si neque prohiberi neque cogi voles, quis

te

ἀναγκάσει ὀρέγεσθαι, ὧν οὐ δοκεῖ σοι; τίς ἐκκλί- Κεφ. β'.
νειν, ἃ μὴ φαίνεταί σοι; Ἀλλὰ τί; Πράξει μέν σοι τινὰ, ἃ δοκεῖ φοβερὰ εἶναι. ἵνα δὲ καὶ ἐκκλίνων αὐτὰ πάθῃς, πῶς δύναται ποιῆσαι; Ὅταν οὖν ἐπί σοι ᾖ τὸ ὀρέγεσθαι καὶ ἐκκλίνειν, τίνος ἔτι ἐπιστρέφῃ; Τοῦτό σοι προοίμιον, τοῦτο διήγησις, τοῦτο πίστις, τοῦτο νίκη, τοῦτο ἐπίλογος, τοῦτο εὐδοκίμησις. Διατοῦτο ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν ὑπομιμνήσκοντα, ἵνα παρασκευάζηται πρὸς τὴν δίκην, ἔφη· Οὐ δοκῶ οὖν σοι ἅπαντι τῷ βίῳ πρὸς τοῦτο παρασκευάζεσθαι; Ποίαν παρασκευήν; Τετήρηκά, φησιν, τὸ ἐπ' ἐμοί. Πῶς οὖν; Οὐδὲν οὐδέποτ' ἄδικον οὔτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ ἔπραξα. Εἰ δὲ θέλεις καὶ τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι, τὸ σωμάτιον, καὶ τὸ οὐσίδιον, καὶ τὸ ἀξιωμάτιον· λέγω σοι ἤδη αὐτόθεν παρασκευάζου τὴν δυνατὴν παρασκευὴν πᾶσαν· καὶ λοιπὸν σκέπτου καὶ τὴν

te coget ea appetere, quæ tibi non placent? Quis averſari, quæ tibi non videntur averſanda? Quid verò? Statuet ille quidem in te nonnulla, quæ terribilia videntur: ut autem tu iis afficiaris, dum averſeris, quî facere poſſit? Cùm igitur penes te ſit appetere et averſari, quid adhuc curas? Hoc tibi exordium eſto, hæc narratio, hæc confirmatio, hæc victoria, hæc peroratio, hæc gloriatio. Quapropter Socrates ad eum qui ſubmonuerat, ut ſe ad judicium pararet: Quid ergò, inquit, non tibi videor per omnem ætatem ad iſtud me parâſſe? Quâ præparatione? Conſervavi, inquit, id quod penes me fuit. Quo modo ergò? Nihil unquam injuſtum, vel privatim vel publicè feci. Quòd ſi externa etiam tueri voles, corpuſculum, reculam, et dignitatulam; jam tibi dico

Κεφ. β'. τὴν φύσιν τοῦ δικαστοῦ, καὶ τὸν ἀντίδικον. εἰ γονάτων ἅψασθαι δεῖ, γονάτων ἅψαι· εἰ κλαῦσαι, κλαῦσον· εἰ ὀιμῶξαι, ὄιμωξον. Ὅταν γὰρ ὑποθῇς τὰ σὰ τοῖς ἐκτὸς, δούλευε τὸ λοιπὸν, καὶ μὴ ἀντισπῶ, καὶ ποτὲ μὲν θέλε δουλεύειν, ποτὲ δὲ μὴ θέλε· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, ἢ ταῦτα ἢ ἐκεῖνα, ἢ ἐλεύθερος ἢ δοῦλος, ἢ πεπαιδευμένος ἢ ἀπαίδευτος, ἢ γενναῖος ἀλεκτρυὼν ἢ ἀγεννὴς, ἢ ὑπόμενε τυπτόμενος μέχρις ἂν ἀποθάνῃς, ἢ ἀπαγόρευσον ἐυθύς· μή σοι γένοιτο πολλὰς πολλὰς λαβεῖν, καὶ ὕστερον ἀπαγορεῦσαι. Εἰ δ' αἰσχρὰ ταῦτα, αὐτόθεν ἤδη δίελε· ποῦ φύσις κακῶν καὶ ἀγαθῶν; οὗ καὶ ἀλήθεια. ὅπου ἀλήθεια, καὶ οὗ φύσις, ἐκεῖ τὸ εὐλαβές· ὅπου ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ τὸ θαῤῥαλέον, ὅπου ἡ φύσις. Ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι θέλων Σωκράτης,

protinus, ut te, quacunque poſſis præparatione, pares; et denique ut conſideres, quod et judicis ſit ingenium, et adverſarii. ſi amplectenda ſunt genua; genua amplectere: ſi plorandum; plora: ſi gemendum; geme. Cùm enim tua ſemel rebus externis ſubjeceris; deinceps ſervito, nec repugnato, neque aliquando ſervire velis, aliquando nolis, ſed ſimpliciter totóque pectore aut hæc, aut illa ſequitor, aut liber aut ſervus, aut eruditus aut ineruditus, aut ſtrenuus gallus, aut degener eſto, aut ſuſtine verbera uſque ad mortem, aut animum deſpondeto ſtatim: abſit ut multis plagis jam acceptis, tum denique deficias. Quòd ſi hæc turpia ſunt; continuò rem explica: ubi ſita eſt natura malorum et bonorum? Ubi et veritas. Ubi veritas et natura, ibi eſt et cautio. Ubi veritas et natura, ibi eſt etiam fiducia. Nam quid

της, παρελθὼν ἂν ἔλεγεν, Ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ; Οὕτω μωρὸς ἦν, ἵνα μὴ ἴδῃ ὅτι αὕτη ἡ ὁδὸς ἐνταῦθα οὐ φέρει, ἀλλ' ἄλλῃ; Τί οὖν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον, καὶ προσερεθίζει; Ὡς ὁ ἐμὸς Ἡράκλειτος, περὶ ἀγριδίου πραγμάτιον ἔχων ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἀποδείξας τοῖς δικασταῖς ὅτι δίκαια λέγει, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν ἐπίλογον, ἔφη· Ὅτι ἀλλ' οὔτε δεήσομαι ὑμῶν, οὔτ' ἐπιστρέφομαι τί μέλλετε κρίνειν· ὑμεῖς τε μᾶλλον οἱ κρινόμενοι ἐστὲ, ἢ ἐγώ. Καὶ οὕτω κατέστρεψε τὸ πραγμάτιον. Τίς χρεία; Μόνον μὴ δέου· μὴ προστίθει δ' ὅτι καὶ οὐ δέομαι. εἰ μή τι καιρός ἐστιν ἐπίτηδες ἐρεθίσαι τοὺς δικαστὰς, ὡς Σωκράτει. Καὶ σὺ εἰ τοιοῦτον ἐπίλογον παρασκευάζῃ, τί ἀναμένεις; Τί ὑπακούεις; Εἰ γὰρ σταυρωθῆναι θέλεις, ἔκδεξαι, καὶ Κεφ. β'.

quid putas? ſi externa tueri voluiſſet Socrates, prodeuntem dicturum fuiſſe, *Me quidem Anytus et Melitus occidere poſſunt, lædere autem non poſſunt?* adeóne ſtupidus fuiſſet ut neſciret hanc viam non eò ferre, ſed alió? Quid ergò eſt? Nec rationem iſtud habet, atque inſuper irritat. Sic meus Heraclitus, cùm de agello negotiolum Rhodi haberet, et judicibus probâſſet cauſam ſuam, progreſſus ad peroratio-nem, *neque orabo vos*, inquit, *neque curo quid ſitis pronuntiaturi: deque vobis potiùs quàm de me fit judicium.* Atque ità negotiolum evertit. Quid opus iſto fuit? Tantummodo nè ora; noli autem adjicere, te non eſſe oraturum: niſi fortè ferat tempus, ut de induſtria ſint irritandi judices: id quod Socrati uſu venit. Quòd ſi et tu talem peroratio-nem paras, quid exſpectas? Cur te judicio ſiſtis? Nam

Κεφ. β'.

καὶ ἥξει ὁ σταυρός· εἰ δ' ὑπακοῦσαι, λόγος ἀρκεῖ καὶ πεῖσαι τό γε παρ' αὐτὸν, τὰ ἐξῆς τούτῳ ποιητέον, τηροῦντι μέν τοι τὰ ἴδια. Ταύτη καὶ γελοῖόν ἐστι τὸ λέγειν, Ὑποθοῦ μοι. Τί σοι ὑποθῶμαι; Ἀλλὰ ποίησόν μου τὴν διάνοιαν, ὅ, τι ἂν ἀποβαίνῃ, πρὸς τοῦτο ἁρμόσασθαι. Ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ὅμοιόν ἐστιν, οἷον εἰ ἀγράμματος λέγοι, Εἰπέ μοι τί γράφω, ὅταν μοι προβληθῇ τι ὄνομα. Ἂν γὰρ εἴπω, ὅτι Δίων· εἶτα παρελθὼν ἐκεῖνος, αὐτῷ προβαλῇ μὴ τὸ Δίωνος ὄνομα, ἀλλὰ τὸ Θέωνος· τί γένηται; τί γράφει; Ἀλλ' εἰ μὲν μεμελέτηκας γράφειν, ἔχεις καὶ παρασκευάσασθαι πρὸς πάντα τὰ ὑπαγορευόμενα. εἰ δὲ μή, τί σοι ἐγὼ νῦν ὑποθῶμαι; ἂν γὰρ ἄλλό τι ὑπαγορεύῃ τὰ πράγματα, τί ἐρεῖς, ἢ τί πράξεις; Τούτου οὖν τοῦ καθολικοῦ μέμνησο, καὶ ὑπο-

si in crucem tolli cupis, exſpecta, aderit crux: ſin parere judici et probare cauſam ſtudes, cætera ordine facienda ſunt, quæ is locus poſtulat, decoro tamen perſonæ tuæ conſervato. Eâ quoque ratione ridiculum eſt, jubere te moneri. Quid te moneam? Effice ut meus animus, quicquid evenerit, ad id ſe accommodet. Iſtud quidem proinde eſt, ac ſi illiteratus dicat: Dic mihi quid ſcribam, ubi nomen aliquod propoſitum mihi fuerit. Nam ſi ego dicam, ut Dion ſcribendus ſit: deinde verò alius ei non Dionis, ſed Theonis nomen proponat: quid fiet? quid ſcribet? Verùm ſi ſcribendo exercitatus fueris, poſſis te parare ad ea omnia ſcribenda quæ dictantur. ſin minús: quid ego nunc te moneam? nam ſi quid aliud res ipſæ poſtulârint, quid dices, aut facies? Hoc igitur univerſale memento, atque ità non egebis

ὑπο-

ὑποθήκης οὐκ ἀπορήσεις. Ἐὰν δὲ πρὸς τὰ ἔξω χάσκῃς, ἀνάγκη σε ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθαι, πρὸς τὸ βούλημα τοῦ κυρίου. Τίς δ' ἔστι κύριος; Ὁ τῶν ὑπὸ σοῦ τινὸς σπουδαζομένων ἢ ἐκκλινομένων ἔχων τὴν ἐξουσίαν. Κεφ. γ'.

ΚΕΦ. γ.

Πρὸς τοὺς συνιστάντας τινὰς τοῖς φιλοσόφοις.

ΚΑλῶς ὁ Διογένης, πρὸς τὸν ἀξιοῦντα γράμματα παρ' αὐτοῦ λαβεῖν συστατικά, Ὅτι μὲν ἄνθρωπός, φησιν, εἶ, καὶ ἰδὼν γνώσεται. εἰ δ' ἀγαθὸς ἢ κακός, εἰ μὲν ἔμπειρός ἐστι διαγνῶναι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς γνώσεται· εἰ δ' ἄπειρος, οὐδ' ἂν μυριάκις γράψω αὐτῷ. Ὅμοιον γάρ, ὥσπερ εἰ δραχμὴ συσταθῆναί τινι ἠξίου, ἵνα δοκιμασθῇ. εἰ

egebis admonitione. Quòd ſi rebus externis inhiaveris, neceſſe te erit ſurſum ac deorſum volutari, domini arbitratu. Quis autem eſt dominus? Is qui ea in poteſtate habet, quæ à te vel expetuntur, vel fugiuntur.

CAP. III.

Ad eos qui philoſophis aliquos commendant.

RECTE Diogenes ad eum, qui commendatitias ab eo literas petebat: Te quidem, inquit, eſſe hominem, cùm primùm viderit, agnoſcet. an verò bonus aut malus ſis, ſiquidem peritus eſt bonos et malos diſcernendi, cognoſcet: ſin imperitus, non cognoſcet, etiamſi ſexcenties ſcripſero. Nam proinde eſt, ac ſi drachma ſe commendari alicui vellet,

Κεφ. γ'. εἰ ἀργυρογνωμονικός ἐστι γνώσεται, σὺ γὰρ σαυτὴν συστήσεις.

Ἔδει οὖν τοιοῦτόν τι ἔχειν ἡμᾶς καὶ ἐν τῷ βίῳ, οἷον ἐπ' ἀργυρίου, ἵν' εἰπεῖν δύνωμαι καθάπερ ὁ ἀργυρογνώμων λέγει, Φέρε ἣν θέλεις δραχμὴν, καὶ διαγνώσομαι. ἀλλ' ἐπὶ συλλογισμῶν, Φέρε ὃν θέλεις, καὶ διακρινῶ σοι τὸν ἀναλυτικόν τε καὶ μή. Διατί; Οἶδα γὰρ ἀναλύειν συλλογισμούς. ἔχω τὴν δύναμιν, ἣν ἔχειν δεῖ τὸν ἐπιγνωστικὸν τῶν περὶ συλλογισμοὺς κατορθούντων. Ἐπὶ δὲ τοῦ βίου τί ποιῶ; Νῦν μὲν λέγω ἀγαθὸν, νῦν δὲ κακόν. Τί τὸ αἴτιον; τὸ ἐναντίον ἢ ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν, ἀμαθία καὶ ἀπειρία;

Κ Ε Φ.

let, ut exploraretur. ſi ſit argentarius cognoſcet, nam tu te ipſam commendabis.

Oportebat igitur nos habere in vitâ quoque tale aliquid, quale in monetâ, ut dicere poſſem, quemadmodum argentarius dicit, Affer quamvis drachmam, eam ego diſcernam: eodem modo, Quamvis affer ratiocinationem, eam ego dijudicabo quæ reſolvi, quæ non reſolvi poſſit. Quamobrem? Quia ſcio reſolvere ratiocinationes: habeo facultatem, quam eum habere oportet, qui quæ in ratiocinationibus rectè fiunt cognoſcit. In vitâ verò quid ago? Nunc dico bonum, nunc malum. Quid cauſæ eſt? anne aliquid contrarium quàm quod in ratiocinationibus evenit, inſcitia nempe atque imperitia?

C A P.

ΚΕΦ. δ'.

Κεφ. δ'.

Πρὸς τὸν ἐπὶ μοιχείᾳ ποτὲ κατειλημμένον.

ΛΕΓΟΝΤΟΣ αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρὸς πίστιν γέγονε· καὶ τοῦτο ὁ ἀνατρέπων, ἀνατρέπει τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου· ἐπεισῆλθέ τις τῶν δοκούντων φιλολόγων, ὃς κατείληπτό ποτε μοιχὸς ἐν τῇ πόλει. Ὤδ', ἀλλ' ἄν, φησὶν, ἀφέντες τοῦτο τὸ πιστὸν, πρὸς ὃ πεφύκαμεν, ἐπιβουλεύωμεν τῇ γυναικὶ τοῦ γείτονος, τί ποιοῦμεν; Τί δὲ ἄλλο, ἢ ἀπόλλυμεν καὶ ἀναιροῦμεν; Τίνα; Τὸν πιστὸν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ὅσιον. Ταῦτα μόνα; Γειτνίασιν δ' οὐκ ἀναιροῦμεν; φιλίαν δ' οὔ; πόλιν δ' οὔ; εἰς τίνα δὲ χώραν αὐτοὺς κατατάσσομεν; Ὡς τίνι σοι χρῶμαι, ἄνθρωπε;

CAP. IV.

Ad eum qui aliquando in adulterio deprehenſus fuerat.

DICENTE eo, hominem ad fidem ſervandam eſſe natum: quam ſententiam qui everteret, eum evertere proprium hominis munus: quidam ingreſſus eſt ex eorum numero, qui literarum amantes habentur, aliquando urbe in adulterio deprehenſus. Tum ille: At, inquit, ſi omiſſa ea fide, ad quam nati ſumus, uxori vicini inſidiamur, quid agimus? Quid aliud niſi perdimus et evertimus? Quem? Fidelem, verecundum, ſanctum. Hæcine ſola? Vicinitatem autem non evertimus? non amicitiam? non rempublicam? qua porro in ſtatione noſmetipſos collocamus? Quo loco te habeam, ô homo? An vicini? an amici? Quo tandem?

Κεφ. ν'. θρωπε; Ὡς γείτονι; ὡς φίλῳ; Ποίῳ τίνι; Ὡς πολίτῃ; Τί σοι πιστεύσω; Εἶτα σκευάριον μὲν εἰ ἧς οὕτω σαπρὸν, ὥστε σοι πρὸς μηδὲν δύνασθαι χρῆσθαι, ἔξω ἂν ἐπὶ τὰς κοπρίας ἐρρίπτου, καὶ οὐδ' ἐκεῖθεν ἄν τις σε ἀνῃρεῖτο. Εἰ δ' ἄνθρωπος ὢν, οὐδεμίαν χώραν δύνασαι ἀποπληρῶσαι ἀνθρωπικὴν, τί σε ποιήσωμεν; Ἔστω γὰρ, φίλου οὐ δύνασαι τόπον ἔχειν, δούλου δύνασαι; Καὶ τίς σοι πιστεύσει; Οὐ θέλεις οὖν ῥιφῆναί που καὶ αὐτὸς ἐπὶ κοπρίαν, ὡς σκεῦος ἄχρηστον, ὡς κόπριον; Εἶτα ἐρεῖς, Οὐδείς μου ἐπιστρέφεται ἀνθρώπου φιλολόγου; Κακὸς γὰρ εἶ, καὶ ἄχρηστος· οἷον εἰ οἱ σκώληκες ἠγανάκτουν, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἐπιστρέφεται, ἀλλὰ φεύγουσι πάντες, κἄν τις δύνηται, πλήξας κατέβαλε. Σὺ κέντρον ἔχεις τοιοῦτον, ὥστε ὃν ἂν πλήξῃς, εἰς πράγματα καὶ ὀδύνας ἐμβάλλειν. Τί σε θέλεις ποιήσωμεν; Οὐκ

dem? An civis? Quid tibi credam? Quòd ſi vaſculum eſſes ità putre, ut tui nullus uſus eſſet, foras in ſterquilinium projicereris, ac nè indè quidem te quiſquam tolleret. At homo cùm ſis, et nullum humanum locum implere queas, quid tibi faciemus? Eſto te amici locum tenere non poſſe, ſervi potes? Quis tibi fidem habebit? Non igitur et ipſe aliquò in ſterquilinium vis abjici, ut vas inutile et ſterquilinio dignum? At dices, Nemo me curat, hominem literatum? Quia malus es et inutilis; perinde facis ac ſi vermes indignarentur, ſe curari à nemine, ſed vitari ab omnibus, et, ſi quis poſſit, verberibus confici. Tu eum habes ſtimulum, quo ſi quem percuſſeris, eum in negotia et dolores conjicias. Quid vis tibi faciamus? Non habes quò colloceris. Quid ergò? nonne

Οὐκ ἔχεις που τεθῆς. Τί οὖν; οὐκ εἰσὶν αἱ γυ- Κεφ. ο'.
ναῖκες κοιναὶ φύσει; Κἀγὼ λέγω. Καὶ γὰρ τὸ χοιρίδιον κοινὸν τῶν κεκλημένων· ἀλλ' ὅταν μέρη γένηται, ἂν σοι φανῇ, ἀνάρπασον ἀνελθὼν τὸ τοῦ παρακειμένου μέρος, ἢ λάθρα κλέψον, ἢ παρακαθεὶς τὴν χεῖρα λίχνευε. κἂν μὴ δύνῃ τοῦ κρέως ἀποσπᾶσαι, λίπαινε τοὺς δακτύλους, καὶ περίλειχε. Καλὸς συμπότης καὶ σύνδειπνος Σωκρατικός. Ἄγε, τὸ δὲ θέατρον οὐκ ἔστι κοινὸν τῶν πολιτῶν; Ὅταν οὖν καθίσωσιν, ἐλθὼν, ἂν σοι φανῇ, ἔκβαλέ τινα αὐτῶν. Οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες φύσει κοιναί. Ὅταν δ' ὁ νομοθέτης, ὡς ἑστιάτωρ, διέλῃ αὐτὰς, οὐ θέλεις καὶ αὐτὸς ἴδιον μέρος ζητεῖν; ἀλλὰ τὸ ἀλλότριον ὑφαρπάζεις καὶ λιχνεύεις; Ἀλλὰ καὶ φιλολόγος εἰμὶ, καὶ Ἀρχέδημον νοῶ. Ἀρχέδημον τοίνυν νοῶν, μοιχὸς

nonne ſunt communes naturâ mulieres? Aſſentior. Nam et porcellus communis eſt eorum qui ſunt invitati. Sed cùm in partes diſſectus et diſtributus fuerit: tu, ſi tibi videbitur, aſcende, et partem ejus qui tibi aſſidet rape, aut furare clanculum, aut immiſſa manu abligurito. quòd ſi de carne nihil poteris avellere, pinguedine imbuito digitos et delinge. O egregium compotorem, et convivam Socraticum! Age: Theatrum nonne commune eſt civium? Cùm igitur conſederint, tu adeſto ubi viſum fuerit, et eorum aliquem ejicito. Sic etiam mulieres naturâ ſunt communes. Ubi autem legiſlator, tanquam convivator, eas diviſerit, non et tu tuam partem quæres? an potiùs alienam rapies, et abliguries? At homo literatus ſum, et Archedemum intelligo. Ergò tu Ar-

Κεφ. ε'. μοιχὸς ἴσθι, καὶ ἄπιστος, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος, ἢ ὠίθηκος. Τί γὰρ διαφέρει;

ΚΕΦ. ε'.

Πῶς συνυπάρχει μεγαλοφροσύνη καὶ ἐπιμέλεια.

Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος. Πῶς οὖν τηρήσει τις ἅμα μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ ἐπιμελὲς, καὶ μὴ εἰκαῖον, μὴ δ' ἐπισεσυρμένον; Ἂν μιμῆται τοὺς κυβεύοντας. Αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. Πόθεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; Τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν. Οὕτω τοίνυν τὸ προηγούμενον καὶ ἐπὶ τοῦ βίου ἔργον ἐκεῖνο· δίε-

λε

chedemum intelligens, adulter eſto, et perfidus, et loco hominis lupus aut ſimius. Quid enim intereſt?

CAP. V.

Quo pacto cum magnitudine animi diligentia conjungatur.

RES ipſæ quidem ſunt indifferentes: ſed earum uſus non eſt indifferens. Quo pacto igitur idem ſimul conſtantiam et tranquillitatem, ſimul diligentiam et cautionem tuebitur, ita ut neque temerè neque languidè quid agatur? Si eos imitetur qui ludunt teſſeris. Calculi ſunt indifferentes, teſſeræ ſunt indifferentes. Unde ſciam, quid ſit caſurum? Eo autem quod ceciderit, diligenter et artificiosè uti, hoc verò meum munus eſt. Sic etiam in vita præcipuum illud

munus

λε τὰ πράγματα, καὶ διάστησον, καὶ εἰπέ· Τὰ ἔξω οὐκ ἐπ' ἐμοί, προαίρεσις ἐπ' ἐμοί. Ποῦ ζητήσω τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν; Ἔσω ἐν τοῖς ἐμοῖς. Ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις μηδέποτε μή τ' ἀγαθὸν ὀνομάσῃς, μήτε κακὸν, μήτ' ὠφέλειαν, μή τε βλάβην, μή τ' ἄλλό τι τῶν τοιούτων. Τί οὖν; ἀμελῶς τούτοις χρηστέον; Οὐδαμῶς. τοῦτο γὰρ πάλιν τῇ προαιρέσει κακόν ἐστι, καὶ ταύτην τὴν παρὰ φύσιν. ἀλλ' ἅμα μὲν ἐπιμελῶς, ὅτι ἡ χρῆσις οὐκ ἀδιάφορον· ἅμα δ' εὐσταθῶς καὶ ἀταράχως, ὅτι ἡ ὕλη οὐ διαφέρουσα. Ὅπου γὰρ τὸ διάφορον, ἐκεῖ οὔτε κωλύσαι μέ τις δύναται, οὔτ' ἀναγκάσαι. ὅπου κωλυτὸς καὶ ἀναγκαστός εἰμι, ἐκείνων ἡ μὲν τεῦξις οὐκ ἐπ' ἐμοί, οὐδ' ἀγαθὸν ἢ κακόν· ἡ χρῆσις δ' ἢ κακόν, ἢ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐπ' ἐμοί. Δύσκολον δὲ μίξαι καὶ Κεφ. ε'.

munus eſt, res diſtinguentem ac diſcernentem dicere, Externæ res in mea parte non ſunt: voluntas in mea parte eſt. Ubi quæram bonum et malum? Intrinſecus, in meis. In alienis autem nunquam vel bonum nominabis, vel malum, vel utilitatem, vel damnum, vel quicquam aliud horum. Quid ergó? negligenter iſtis utendum eſt? Nequaquam. nam hoc rurſus voluntati malum eſt, ejúſque naturæ contrarium. ſed partim diligenter, quia uſus eorum non eſt indifferens: partim conſtanter, quod quatenus res ſunt, non differunt. Nam ubi diſcrimen eſt, ibi neque prohibere me quiſquam poteſt, neque cogere. ubi verò et prohiberi et cogi poſſum, earum rerum neque adeptio penes me eſt, neque ipſæ bonæ malæve ſunt: uſus autem earum aut bonus, aut malus eſt, et in mea poteſtate ſitus. Eſt autem difficile miſ-

Κεφ. ε'. καὶ συναγαγεῖν ταῦτα, ἐπιμέλειαν τοῦ προσπεπονθότος ταῖς ὕλαις, καὶ εὐστάθειαν τοῦ ἀνεπιστρεπτοῦντος· πλὴν οὐκ ἀδύνατον. εἰ δὲ μή, ἀδύνατον τὸ εὐδαιμονῆσαι. Ἀλλ' ὅιόν τι ἐπὶ τοῦ πλοῦ ποιοῦμεν; Τί μοι δύναται; Τὸ ἐκλέξασθαι τὸν κυβερνήτην, τοὺς ναύτας, τὴν ἡμέραν, τὸν καιρόν. Εἶτα χειμὼν ἐμπέπτωκε. Τί οὖν ἔτι μοι μέλει; τὰ γὰρ ἐμὰ ἐκπεπλήρωται. Ἄλλου ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις, τοῦ κυβερνήτου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ναῦς καταδύεται. Τί οὖν ἔχω ποιῆσαι; Ὃ δύναμαι, τοῦτο μόνον ποιῶ· μὴ φοβούμενος ἀποπνίγομαι, οὐδὲ κεκραγὼς, οὐδ' ἐγκαλῶν τῷ Θεῷ, ἀλλ' εἰδὼς, ὅτι τὸ γενόμενον καὶ φθαρῆναι δεῖ. οὐ γάρ εἰμι αἰὼν, ἀλλ' ἄνθρωπος, μέρος τῶν πάντων, ὡς ὥρα ἡμέρας· ἐνστῆναί με δεῖ ὡς τὴν ὥραν, καὶ παρελθεῖν ὡς ὥραν. Τί οὖν μοι διαφέρει,

cere hæc inter ſeſe, et in unum conducere; diligentiam ejus qui rebus afficitur, et conſtantiam illius qui nihil eaſdem curat: non tamen fieri nequit. nam alioqui nec felicitatis fieri compos quiſquam poterit. In navigando quid facimus? Quid ego præſtare poſſum? Eligere gubernatorem, nautas, diem, occaſiones. Poſt ingruit tempeſtas. Quid præterea mihi curæ eſt? nam meo ſum functus munere? Alterius eſt hoc argumentum, gubernatoris. At et navis mergitur. Quid igitur eſt quod faciam? Quod poſſum, id ſolum ago: non perterritus ſuffocor, neque clamitans, neque Deum incuſans; ſed ut qui nôrim, quod natum ſit, etiam eſſe pereundum. neque enim ſum æternitas, ſed homo, pars univerſorum ut hora diei: venire me oportet ut horam, et præterire ut horam. Quid igitur meâ intereſt, quomodo præteream?

ρει, πῶς παρέλθω; πότερον πνιγεὶς ἢ πυρέξας; διὰ γὰρ τοιούτου τινὸς δεῖ παρελθεῖν με. Κεφ. ε'.

Τοῦτο ὄψει ποιοῦντας καὶ τοὺς σφαιρίζοντας ἐμπείρως. οὐδεὶς αὐτῶν διαφέρεται περὶ τοῦ ἁρπαστοῦ, ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ· περὶ δὲ τοῦ βάλλειν καὶ δέχεσθαι λοιπόν. Ἐν τούτῳ ἡ εὐρυθμία, ἐν τούτῳ ἡ τέχνη, τὸ τάχος, ἡ εὐγνωμοσύνη· ἵν' ἐγὼ μὴ δ' ἂν τὸν κόλπον ἐκτείνω, δύνωμαι λαβεῖν αὐτό· ὁ δὲ, ἂν βαλω, λαμβάνει. Ἂν δὲ μετὰ ταραχῆς καὶ φόβου δεχώμεθα, ἢ βάλλωμεν αὐτὸ, ποία ἔτι παιδιά; ποῦ δέ τις εὐσταθήσει; ποῦ δέ τις τὸ ἑξῆς ὄψεται ἐν αὐτῇ; Ἀλλ' ὁ μὲν ἐρεῖ βάλε, μὴ βάλοις, ὁ δὲ μίαν ἔβαλες. Τοῦτο δὲ μάχη ἐστὶ, καὶ οὐ παιδιά. Τοιγαροῦν Σωκράτης ἤδει σφαιρίζειν. Πῶς; Παίζειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Λέγε μοι, φησίν,

ream? ſuffocatione, an febri? nam tali quopiam modo mihi prætereundum eſt.

Idem facere videbis eos etiam, qui pilâ ſcitè ludunt. nemo eorum de harpaſto contendit, tanquam bono aut malo: ſed de eo jaciendo, et rurſus excipiendo. In hoc ſolertia verſatur; in eo ars, celeritas, dexteritas eſt poſita; ut ego nec ſi ſinum expandero, id excipere poſſim: alius verò, ſi jecero, excipiat. Quòd ſi cum perturbatione et metu vel exceperimus vel emiſerimus, quis jam ludus erit? quis conſtantiæ locus erit? ubi conſpicietur ludi ordo? Alius dicet, jace: alius, nè jace: alius, unam jeciſti. Rixa hæc eſt, non ludus. Quocircà Socrates pilâ ſciebat ludere. Quomodo? Jocari in judicio. Dic mihi, inquit, Anyte, quomodo me ais Deum eſſe non putare? Nunquid aliqui Genii tibi eſſe videntur?

Κεφ. ε'. σὶν, Ἄνυτε, πῶς με φῂς Θεὸν οὐ νομίζειν; Οἱ Δαίμονές σοι τίνες εἶναι δοκοῦσιν; οὐχὶ ἤτοι Θεῶν παῖδές εἰσιν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων καὶ Θεῶν μεμιγμένοι τινές; Ὁμολογήσαντος δέ· Τίς οὖν σοι δοκεῖ δύνασθαι ἡμιόνους μὲν ἡγεῖσθαι εἶναι, ὄνους δὲ μή; Ὡς ἁρπαστίῳ παίζων. Καὶ τί ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἁρπαστίον; Τὸ ζῆν, τὸ δεδέσθαι, τὸ φυγαδευθῆναι, τὸ πιεῖν φάρμακον, τὸ γυναικὸς ἀφαιρεθῆναι, τὸ τέκνα ὀρφανὰ καταλιπεῖν. Ταῦτα ἦν ἐν μέσῳ οἷς ἔπαιζεν. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔπαιζε, καὶ ἐσφαίριζεν εὐρύθμως. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, τὴν μὲν ἐπιμέλειαν σφαιριστικωτάτην, τὴν δὲ ἀδιαφορίαν ὡς ὑπὲρ ἁρπαστίου. Δεῖ γὰρ πάντως περί τινα τῶν ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ἀποδεχόμενον· ἀλλ' ὅια ἂν ᾖ ἐκείνη, τὴν περὶ αὐτὴν φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύοντα. Οὕτω καὶ ὁ ὑφάντης, οὐκ ἔρια ποιεῖ, ἀλλ' ὅια ἂν παραλάβῃ, περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. Ἄλλος σοι δίδωσι

dentur? nonne verò ii vel Deorum filii ſunt, vel ex Diis et hominibus commiſti? Quod cùm ille confeſſus eſſet, Quis ergò, inquit, tibi videtur cenſere poſſe, cùm muli ſint, aſinos non eſſe? Sic jocatus eſt, quaſi pilâ luderet. Quæ verò ibi fuit propoſita pila? Vita, vincula, exilium, potio veneni, uxoris ereptio, filiorum derelictio patre orborum. Hæc in medio erant quibus ludebat: nihilominus tamen ludebat, et pilam ſcitè mittebat. Sic et nos diligentiam ut in ludo pilæ ſummam adhibeamus; at indifferentiam, quaſi de pilâ ageretur. Omnino enim in externâ aliquâ materiâ elaborandum eſt, non quòd eam probes; ſed qualis illa fuerit, ſolertiam in ea tuam ut demonſtres. Sic etiam textor lanam non facit, ſed qualemcunque acceperit, eam tractat.

δίδωσι τροφὰς καὶ κτῆσιν, καὶ αὐτὰ ταῦτα δύναται ἀφελέσθαι, καὶ τὸ σωμάτιον αὐτό. Σὺ λοιπὸν παραλαβὼν τὴν ὕλην, ἐργάζου· εἶτα ἂν ἐξέλθῃς μηδὲν παθών, οἱ μὲν ἄλλοι ἀπαντῶντές σοι συγχαρήσονται, ὅτι ἐσώθης. ὁ δ' εἰδὼς βλέπειν τὰ τοιαῦτα, ἂν μὲν ἴδῃ ὅτι εὐσχημόνως ἀνεστράφης ἐν τούτῳ, ἐπαινέσει καὶ συνησθήσεται. ἂν δὲ δι' ἀσχημοσύνην τινὰ διασεσωσμένον, τὰ ἐναντία. Ὅπου γὰρ τὸ χαίρειν εὐλόγως, ἐκεῖ καὶ τὸ συγχαίρειν. Πῶς οὖν λέγεται τῶν ἐκτός τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; Ὥσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. τῷ γὰρ ποδὶ κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρῷ εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου· εἰ δὲ μή, οὐκέτι Κεφ. ε'.

tractat. Alius tibi largitur victum et poſſeſſiones, eadémque rurſus eripere poteſt, ipſúmque corpuſculum unâ. Tu jam acceptam materiam tracta: pòſt, ubi egreſſus fueris ſine clade, alii obviam facti tibi gratulabuntur, quòd incolumis evaſeris: qui autem hæc perſpicere poteſt, ſiquidem viderit te in eo decenter eſſe verſatum, collaudabit et congratulabitur. ſin cum aliquo dedecore evaſiſſe intellexerit, contrarium faciet. Nam ubi gaudere rationi conſentaneum eſt, ibidem etiam congratulari. Quomodo igitur dicuntur rerum externarum aliæ ſecundùm naturam, aliæ contra naturam eſſe? Perinde ac ſi à communi ſocietate ſoluti eſſemus. nam tum quidem pedi eſſe naturale dicam, ut purus ſit. ſed ſi eum ut pedem conſideres, et non ut ſeparatum aliquid; conveniet eum aliquando et lutum ingredi, et ſpinas

Κεφ. ε'. οὐκέτι ἐστὶ πούς. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. Τί εἶ; Ἄνθρωπος. Εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἔστι ζῆσαι μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν. εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου τινός, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι, πρὸ ὥρας δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. Τί οὖν ἀγανακτεῖς; οὐκ οἶδας, ὅτι ὡς ἐκεῖνος οὐκέτι ἐστὶ πούς, οὕτως οὐδὲ σὺ ἄνθρωπος; Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; Μέρος πόλεως, πρώτης μὲν τῆς ἐκ Θεῶν καὶ ἀνθρώπων· μεταταῦτα δὲ τῆς ὡς ἐγγιστα λεγομένης, ἥτις ἐστι μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. Νῦν οὖν ἐμὲ κρίνεσθαι; νῦν οὖν ἄλλον πυρέσσειν; ἄλλον πλεῖν; ἄλλον ἀποθνήσκειν; ἄλλον κατακεκρίσθαι; Ἀ-

δύνατον

nas calcare, et interdum reſecari pro corpore univerſo: alioqui pes non erit. Tale aliquid de nobis, etiam eſt exiſtimandum. Quid es? Homo. Siquidem te ut aliquid à communi ſocietate ſolutum conſideras, ſecundum naturam vivere licet uſque ad ſenectam, florere opibus, valere. ſin ut hominem et partem alicujus univerſi, ob illud univerſum nunc ægrotare tibi convenit, nunc navigare, et pericula adire, nunc inopiâ conflictari, aliquando etiam ante tempus mori. Quid ergò ægrè fers? an neſcis, quemadmodum ille non ampliùs pes eſt; ità et te non ampliùs eſſe hominem? Quid enim eſt homo? Pars civitatis, primùm, ejus quæ ex diis conſtat et hominibus: deinde illius quæ proxime te attingit, quæque univerſi parvum quoddam ſimulacrum eſt. Nunc ergò me in judicium vocari? nunc ergò alium febricitare? alium navigare? alium emori? alium

con-

δύνατον γὰρ ἐν τοιούτῳ σώματι, ἐν τούτῳ τῷ περιέχοντι, τούτοις τοῖς συζῶσι, μὴ συμπίπτειν ἄλλοις ἄλλα τοιαῦτα. Σὸν οὖν ἔργον ἐλθόντα εἰπεῖν ἃ δεῖ, διαθέσθαι ταῦτα ὡς ἐπιβάλλει. Εἶτα ἐκεῖνος λέγει, Κρινῶ σε ἀδικεῖν. Εὖ σοι γένοιτο. ἐποίησα ἐγὼ τὸ ἐμόν· εἰ δὲ καὶ σὺ τὸ σὸν ἐποίησας, ὄψει αὐτός. ἔστι γάρ τις κἀκείνου κίνδυνος, μή σε λανθανέτω. Κεφ. ς'.

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ ἀδιαφορίας.

Τὸ συνημμένον ἀδιάφορον· ἡ κρίσις ἡ περὶ αὐτοῦ οὐκ ἀδιάφορος· ἀλλ' ἢ ἐπιστήμη, ἢ δόξα, ἢ ἀπάτη. Οὕτω τὸ ζῆν ἀδιάφορον, ἡ χρῆσις

condemnatum esse? Neque enim fieri potest, ut in tali corpore, tali cœlo, talibus convictoribus, non aliis alia hujus generis accidant. Tuum igitur munus est, ut dicas ea quæ decet, atque ista administres ut convenit. Pòst ille dicit: Reum te agam injuriarum. Bene tibi sit: Ego feci quod meum fuit: an verò et tu feceris tuum, ipse videris. est enim aliquod illius quoque periculum, nè te lateat.

CAP. VI.

De indifferentia.

PRonuntiatum connexum, res indifferens est: judicium autem de illo, non est res indifferens: sed aut scientia, aut opinio, aut impostura. Sic et vita est res indifferens, vitæ

Κεφ. 5'. χρῆσις οὐκ ἀδιάφορος. Μή ποτ' οὖν, ὅταν εἴπῃ τις ὑμῖν ἀδιαφορεῖν καὶ ταῦτα, ἀμελεῖς γίνεσθε· μήθ' ὅταν εἰς ἐπιμέλειάν τις ὑμᾶς παρακαλῇ, ταπεινοὶ, καὶ τὰς ὕλας τεθαυμακότες. Καλὸν δὲ τὸ εἰδέναι τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν καὶ δύναμιν, ἵν' ἐν οἷς μὴ παρεσκεύασαι, ἡσυχίαν ἄγῃς· μὴ δ' ἀγανακτῇς, εἴ τινες ἄλλοι πλεῖόν σου ἔχουσιν ἐν ἐκείνοις· καὶ γὰρ σὺ ἐν συλλογισμοῖς πλεῖον ἀξιώσεις σεαυτὸν ἔχειν. κἂν ἀγανακτῶσιν ἐπὶ τούτῳ, παραμυθήσῃ αὐτούς· Ἐγὼ ἔμαθον, ὑμεῖς δ' οὔ. Οὕτω καὶ ὅπου τινὸς χρεία τριβῆς, μὴ ζήτει τὸ ἀπὸ τῆς χρείας περιγινόμενον· ἀλλ' ἐκείνου μὲν παραχώρει τοῖς περιτετριμμένοις, σοὶ δ' ἀρκείτω τὸ εὐσταθεῖν. Ἄπελθε, καὶ ἄσπασαι τὸν δεῖνα. Πῶς; Οὐ ταπεινῶς. Ἀλλ' ἐξεκλείσθην. Διὰ θυρίδος γὰρ οὐκ ἔμαθον εἰσέρχεσθαι. Ὅταν δὲ κεκλεισμένην εὕρω τὴν θύραν, ἀνάγκη μ' ἢ ἀποχωρῆσαι,

autem uſus non eſt res indifferens. Neque igitur unquam, ſi quis vobis dixerit, etiam hæc indifferentia eſſe, negligentes: neque, ſi quis ad diligentiam vos excitârit, humiles, et ipſarum rerum admiratores eſtote. Præclarum etiam eſt, ſuam ſcire præparationem et facultatem, ut quas ad res paratus non ſis, in iis otium agas; neque ægrè feras, ſi qui alii plùs in illis poſſint: nam tu quoque in ratiocinationibus plùs tibi vendicabis. ob quod ſi alii ſuccenſuerint, conſolaberis eos, et te didiciſſe dices, illos non item. Sic etiam ubi aliqua exercitatio requiritur, nè id quærito quod ex ea re acquiritur: ſed illud exercitatis concedito, tu verò conſtantiâ contentus eſto. Abi et ſaluta illum. Quomodo? Non humiliter. At excluſus ſum. Quia ſcilicet per feneſtram ingredi non didici-

Cùm

ποχωρῆσαι, ἢ διὰ τῆς θυρίδος εἰσελθεῖν. Ἀλλὰ καὶ λάλησον ἀυτῷ. Λαλῶ. Τίνα τρόπον; Οὐ ταπεινῶς. Ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχες. Μὴ γὰρ σὸν τοῦτο τὸ ἔργον ἦν, ἀλλ' ἐκείνου. Τί οὖν ἀντιποιῇ τοῦ ἀλλοτρίου; Ἀεὶ μέμνησο ὅ, τι σὸν, καὶ τί ἀλλότριον· καὶ οὐ ταραχθήσῃ. Κεφ. ε'.

Διατοῦτο καλῶς ὁ Χρύσιππος λέγει, Ὅτι μέχρις ἂν ἄδηλά μοι ᾖ τὰ ἑξῆς, ἀεὶ τῶν εὐφυεστέρων ἔχομαι, πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν κατὰ Φύσιν· αὐτὸς γὰρ μ' ὁ Θεὸς τοιούτων ἐκλεκτικὸν ἐποίησεν. εἰ δέ γε ἤδειν, ὅτι νοσεῖν μοι καθείμαρται νῦν, καὶ ὥρμων ἂν ἐπ' αὐτό. καὶ γὰρ ὁ πους εἰ φρένας εἶχεν, ὥρμα ἂν ἐπὶ τὸ πηλοῦσθαι. Ἐπεί τοι τίνος ἕνεκα γίνονται στάχυες; Οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν; Ἀλλὰ ξηραίνονται μὲν, οὐχ ἵνα δὲ καὶ θερισθῶσιν; οὐ γὰρ ἀπόλυτοι γίνονται.

Cùm autem clauſam januam invenero, neceſſe habeo aut diſcedere, aut ingredi per feneſtram. At etiam alloquere illum. Alloquar. Quo pacto? Non humiliter. At voti compos non factus es. Verùm illud tuum munus non fuit, ſed illius. Quid igitur alienum tibi vendicas? Semper memento quid tuum ſit, quid alienum; nec perturbaberis.

Quapropter rectè Chryſippus. "Quoad, inquit, ea quæ "ſequuntur, obſcura mihi fuerint, amplector ea quæ ad na- "turæ conſervationem ſunt aptiora: nam ipſe Deus hæc e- "ligendi facultatem mihi impertiit. quòd ſi ſcirem in fatis "mihi eſſe, ut nunc ægrotarem, alacriter eò venirem. "nam et pes, ſi mentem haberet, alacriter lutum ingrede- "retur." Qua de cauſa naſcuntur ſpicæ? Nonne ut areſcant? Nonne autem areſcunt, ut demetantur? neque enim

Κεφ. ε'. ται. εἰ οὖν αἴσθησιν εἶχον, ἔυχεσθαι αὐτοὺς ἔδει, ἵνα μὴ θερισθῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρα ἐστὶν ἐπὶ σταχύων, τὸ μηδέποτε θερισθῆναι. Οὕτως ἰστέον, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ἐστὶ, τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον τῷ μὴ πεπανθῆναι, μηδὲ θερισθῆναι. Ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἐσμὲν, ἅμα μὲν οὓς δεῖ θερισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες ὅτι θεριζόμεθα, διατοῦτο ἀγανακτοῦμεν; οὔτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμὲν, οὔτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικὰ, ὡς οἱ ἱππικοὶ τὰ ἱππικά. Ἀλλὰ Χρυσάντας μὲν παίειν μέλλων τὸν πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀναλούσης, ἀνέσχεν. οὕτω προυργιαίτερον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τοῦ στρατηγοῦ πρόσταγμα, ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν. Ἡμῶν δ' οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης, ἐυλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν ἃ πάσχομεν, καὶ πε-

absolutæ sunt. quòd si sensum haberent, votáne facerent, ut nè unquam demeterentur? ea verò spicis exsecratio esset, nunquam eas demeti. Sic hominibus etiam exsecrationem esse sciendum est, nunquam eos emori: neque aliud id esse, quàm neque matureſcere unquam, neque demeti. Nos autem cùm iidem simus quos et demeti oportet, et istuc ipsum intelligere nos demeti, propterea succensemus? neque enim scimus qui simus, neque res mortales ità meditatas habemus, ut equites res equestres. Chrysantas quidem percussurus hostem, cùm receptui cani audivisset, cohibuit impetum. adeò præstantius ei videbatur imperatoris, quàm suam exequi, voluntatem. Nostrum autem nemo vult vel necessitati vocanti prompte obtemperare: sed plorantes et gementes affecti sumus,

περιστάσεις αὐτὰ καλοῦντες. Ποίας περιστάσεις ἄνθρωπε; Εἰ περιστάσεις λέγεις τὰ περιεστηκότα, πάντα περιστάσεις εἰσίν· εἰ δ' ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γένομενον φθαρῆναι; Τὸ δὲ φθεῖρον, ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ τροχός, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμὶς, ἢ τύραννος. Τί σοι μέλει, ποίᾳ ὁδῶν καταβῇς εἰς Ἅιδου; Ἴσαι πᾶσαί εἰσιν. Εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι τἀληθῆ, συντομωτέρα, ἣν πέμπει ὁ τύραννος. Οὐδέποτ' οὐδεὶς τύραννος ἓξ μησί τινα ἔσφαξε· πυρετὸς δὲ καὶ ἐνιαυτῷ πολλάκις. Ψόφος ἐστὶ ταῦτα πάντα, καὶ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. Τῇ κεφαλῇ κινδυνεύω ἐπὶ Καίσαρος. Ἐγὼ δ' οὐ κινδυνεύω, ὃς οἰκῶ ἐν Νικοπόλει, ὅπου σεισμοὶ τοσοῦτοι; Σὺ δ' αὐτὸς ὅταν διαπλέῃς τὸν Ἀδρίαν, τίνι κινδυνεύεις; Οὐ τῇ κεφαλῇ, ἀλλὰ τῇ ὑπολήψει κινδυνεύω τῇ σῇ;

Κεφ. ε'.

mus, ut ſumus, et περιστάσεις iſta vocamus. Quales περιστάσεις homo? Si περιστάσεις ea vocas quæ te circumſtant, omnia ſunt περιστάσεις: ſin res aſperas ſic appellas, quid in eo eſt aſperum, ut ortus qui ſit idem intereat? Id autem quod interimit, aut gladius eſt, aut rota, aut mare, aut teſta, aut tyrannus. Quid tua refert, quâ viâ deſcendas ad Orcum? Omnes viæ pares ſunt. Quòd ſi verum audire ſtudes, compendioſior ea eſt, quâ te tyrannus mittit. Nunquam ullus tyrannus ſemeſtri quenquam jugulavit: febris autem, ſæpe totum annum. Strepitus hæc omnia ſunt, et jactatio inanium verborum. In periculo capitis ſum apud Cæſarem. Ego verò non periclitor, qui Nicopoli habitem, ubi tot terræmotus ſunt? Et tu ipſe, cùm Adriam tranſmittis, cujus rei diſcrimen adis? Non capitis, ſed tuæ opinionis

Κεφ. ε'. σῇ; Πῶς; Τίς γάρ σε ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὧν οὐ θέλεις; Ἀλλὰ καὶ τῇ ἀλλοτρίᾳ; Καὶ ποῖός ἐστι κίνδυνος σός, ἄλλους τὰ ψεύδη ὑπολαβεῖν; Ἀλλ' ἐξορισθῆναι κινδυνεύω. Τί ἐστιν ἐξορισθῆναι; Ἀλλαχοῦ εἶναι ἢ ἐν Ῥώμῃ; Ναί. Τί οὖν; ἂν εἰς Γύαρα πεμφθῷς; Ἂν σοι ποιῇ, ἀπελεύσῃ. εἰ δὲ μή, ἔχεις ποῦ ἀντὶ Γυάρων ἀπέλθῃς, ὅπου κἀκεῖνος ἐλεύσεται, ἂν τε θέλῃ ἄν τε μή, ὁ πέμπων σε εἰς Γύαρα. Τί λοιπὸν ὡς ἐπὶ μεγάλα ἀνέρχῃ; Μικρότερά ἐστι τῆς παρασκευῆς· ἵν' εἴπῃ νέος εὐφυής, ὅτι οὐκ ἦν τοσούτου, τοσούτων μὲν ἀκηκοέναι, τοσαῦτα δὲ γεγραφέναι, τοσούτῳ δὲ χρόνῳ παρακεκαθικέναι γεροντίῳ οὐ πολλοῦ ἀξίῳ. Μόνον ἐκείνης τῆς διαιρέσεως μέμνησο, καθ' ἣν διορίζεται τὰ σά, καὶ τὰ οὐ σά· μή ποτ' ἀντιποιήσῃ τινὸς τῶν ἀλλοτρίων.

Βῆμα

nionis diſcrimen adeo? Quomodo? Quis enim te cogere poteſt opinari quod nolis? An alienæ? Quod verò tuum eſt periculum, ſi alii falſa opinentur? At in periculo relegationis ſum. Quid eſt relegari? Alibi eſſe quàm Romæ? Etiam. Quid ergò, ſi in Gyara mittar? Si hoc pro te eſt, abibis. ſin minùs, habes quò pro Gyaris abeas; quò et ille veniet, ſive nolens ſive volens, qui te in Gyara mittit. Quid tandem jam tanquam ad magna venis? Præparatione iſta ſunt minora: ut dicat adoleſcens ingenioſus, non fuiſſe tanti, tam multa audiviſſe, tam multa ſcripſiſſe, tanto tempore ſenecioni haud magni pretii aſſediſſe. Illius duntaxat diviſionis memineris, quâ ea diſtinguuntur quæ tua ſunt, quæ non ſunt; nè quid alienum tibi unquam vendi-

ces.

Βῆμα καὶ φυλακή, τόπος ἐστὶν ἑκάτερον, ὁ μὲν ὑψηλός, ὁ δὲ ταπεινός· ἡ προαίρεσις δ' ἴση, ἂν ἴσην αὐτὴν ἑκατέρῳ φυλάξαι θέλῃς, δύναται φυλαχθῆναι. Καὶ τότ' ἐσόμεθα ζηλωταὶ Σωκράτους, ὅταν ἐν φυλακῇ δυνώμεθα παιᾶνας γράφειν. Μέχρι δὲ νῦν ὡς ἔχομεν, ὅρα εἰ ἠνεσχόμεθα ἂν ἐν τῇ φυλακῇ ἄλλου τινὸς ἡμῖν λέγοντος, Θέλεις ἀναγνῶ σοι παιᾶνας; Τί μοι πράγματα παρέχεις; οὐκ οἶδας, τὰ ἐχοντά με κακά; ἐν τούτοις γάρ μοι ἐστίν; Ἐν τίσιν οὖν; Ἀποθνήσκειν μέλλω. Ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται; Κεφ. ε'.

Κ Ε Φ.

ces. Tribunal et carcer uterque locus eſt, alter editus, alter humilis: voluntas autem par eſt, quam ſi utrique parem conſervare volueris, conſervari poteſt. Et tunc Socratis æmulatores erimus, cùm in carcere pæanas ſcribere poterimus. Hactenus autem ut affecti ſumus, vide num ferremus alium quendam in carcere nobis dicentem, Vísne tibi Pæanas recitem? Quid mihi negotium faceſſis? an neſcis quibus ſim in malis? hoccine mihi in his licet? In quibus? Mortem ſum obiturus. Nunquid verò reliqui homines immortales erunt?

C A P.

Κεφ. ζ'.

ΚΕΦ. ζ.

Πῶς μαντευτέον.

ΔΙΑ' τὸ ἀκαίρως μαντεύεσθαι, πολλὰ πολλοὶ καθήκοντα παραλείπομεν. Τί γὰρ ὁ μάντις δύναται πλέον ἰδεῖν θανάτου, ἢ κινδύνου, ἢ νόσου, ἢ ὅλως τῶν τοιούτων; Ἂν οὖν δέῃ κινδυνεῦσαι ὑπὲρ τοῦ φίλου, ἂν δὲ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ καθήκῃ, ποῦ μοι καιρὸς ἔτι μαντεύεσθαι; οὐκ ἔχω τὸν μάντιν ἔσω, τὸν εἰρηκότα μοι τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; τὸν ἐξηγημένον τὰ σημεῖα ἀμφοτέρων; Τί οὖν ἔτι χρείαν ἔχω τῶν σπλάγχνων, ἢ τῶν οἰωνῶν; Ἀλλ' ἀνέχομαι λέγοντος ἐκείνου, Συμφέρει σοι. Τί γάρ ἐστι συμφέρον, ὅιδε; τί ἐστιν ἀγαθὸν, ὅιδε; μεμά-

CAP. VII.

Quo pacto ſint conſulendi Vates.

PROPTER intempeſtivam divinationis curam, multi multa officia negligimus. Quid enim vates prævidere poteſt præter mortem, aut periculum, aut morbum, aut aliquid denique ejus generis? Quòd ſi pro amico diſcrimen adeundum eſt, aut etiam mors pro eo oppetenda ex officio; quænam mihi jam divinandi occaſio? nonne intus habeo vatem, qui naturam boni et mali mihi ediſſeruit? qui utriuſque ſigna enarravit? Quid ergò præterea requiro aruſpicinam aut augurium? At eum fero, cùm dicit, Hoc tibi conducibile eſt. Quid enim eſt conducibile, novit? quid ſit bonum

μεμάθηκεν ὥσπερ τὰ σημεῖα τῶν σπλάγχνων, οὕτω σημεῖά τινα ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ τούτων ὅιδε σημεῖα, καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν ὅιδε, καὶ δικαίων καὶ ἀδίκων. Ἄνθρωπε, σύ μοι λέγε, τί σημαίνεται ζωὴ ἢ θάνατος, πενία ἢ πλοῦτος· πότερον δὲ συμφέρει ταῦτα, ἢ ἀσύμφορά ἐστιν, οὐ σοῦ μέλλω πυνθάνεσθαι. Διατί ἐν γραμματικοῖς οὐ λέγεις· ἐνθάδ' οὖν ὅπου πάντες ἄνθρωποι πλανώμεθα καὶ πρὸς ἀλλήλους μαχόμεθα; Διατοῦτο ἡ γυνὴ καλῶς εἶπεν, ἡ πέμψαι θέλουσα τῇ Γρατίλλῃ ἐξωρισμένῃ τὸ πλοῖον τῶν ἐπιμηνίων, κατὰ τὸν εἰπόντα, ὅτι ἁφαιρήσεται αὐτὰ Δομιτιανός· Μᾶλλον θέλω, φησὶν, ἵν' ἐκεῖνος αὐτὰ ἀφέληται, ἢ ἐγὼ μὴ πέμψω. Κεφ. ζ'.

Τί οὖν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ συνεχῶς μαντεύεσθαι ἄγει; Ἡ δειλία, τὸ φοβεῖσθαι τὰς ἐκβάσεις. Διὰ τοῦτο

num novit? num ut viſcerum, ſic etiam bonorum et malorum ſigna didicit? nam ſi horum ſigna novit, honeſtorum etiam et turpium novit, et juſtorum et injuſtorum. Homo, tu mihi dic, quid portendatur, vita an mors, paupertas an divitiæ: utrùm verò hæc conducant, an non, haud ex te auditurus ſum. Cur in Grammaticâ non dicis; ſed hîc demum de rebus ubi omnes homines erramus, et inter nos diſſentimus? Quapropter rectè illa mulier, quæ cùm Gratillæ navem menſtruorum cibariorum miſſura eſſet, ei qui dixerat, fore ut Domitianus illa eriperet, reſpondit: Malo ut Domitianus eripiat, quàm ego non mittam.

Quid ergò nos ad frequentes divinationes adducit? Timiditas, ſolicitudo de eventu. Propterea vatibus adulamur:

Κεφ. ζ'. το κολακεύομεν τοὺς μάντεις· Κληρονομήσω, Κύριε, τὸν πατέρα; Ἴδωμεν· ἐπεκθυσώμεθα. Ναὶ, Κύριε, ὡς ἡ τύχη θέλει. Ἐπὰν εἴπῃ, Κληρονομήσεις· ὡς παρ' αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν εἰληφότες, εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ. Διατοῦτο κἀκεῖνοι λοιπὸν ἐμπαίζουσιν ἡμῖν. Τί οὖν; Δεῖ δίχα ὀρέξεως ἔρχεσθαι, καὶ ἐκκλίσεως· ὡς ὁ ὁδοιπόρος πυνθάνεται παρὰ τοῦ ἀπαντήσαντος, πότερα τῶν ὁδῶν φέρει· οὐκ ἔχων ὄρεξιν πρὸς τὴν δεξιὰν μᾶλλον φέρειν ἢ τὴν ἀριστεράν. οὐ γὰρ τούτων τινὰ ἀπελθεῖν θέλει, ἀλλὰ τὴν φέρουσαν. Οὕτως ἔδει καὶ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἔρχεσθαι, ὡς ὁδηγόν· ὡς τοῖς ὀφθαλμοῖς χρώμεθα· οὐ παρακαλοῦντες αὐτούς, ἵνα ταῦτα μᾶλλον ἡμῖν δεικνύωσιν, ἀλλ' ὅια ἐνδείκνυνται, τούτων τὰς φαντασίας δεχόμενοι. Νῦν δὲ τρέμοντες τὸ ὀρνιθάριον κρατοῦμεν, καὶ τὸν Θεὸν

Domine, capiámne patris hæreditatem? Videamus: rem divinam faciamus. Sanè domine, ut fortuna volet. Si dixerit, Capies hæreditatem: tanquam ab ipſo hæreditatem acceperimus, ſic ei gratias agimus. Itaque illud jam reliquum eſt, ut illudant illi nobis. Quid ergó? Citra appetitionem et averſationem eſt veniendum: quemadmodum viator ex obvio quærit, utra via ſit inſiſtenda: neque de eo ſolicitus eſt, dextrâne, an lævâ ſit peragendum. neque enim harum alterutrâ pergere vult, ſed eâ quæ rectà ducat. Sic etiam ad Deum erat accedendum, tanquam ad ducem: tanquam oculis, eo utendum: quos non obſecramus, ut hæc illáve nobis potiùs oſtendant, ſed quas res demonſtrârint, earum imagines accipimus. Nunc verò trementes augurium captamus, Deúmque invocantes precamur eum: Domine miſerere noſtrî,

Θεὸν ἐπικαλούμενοι δεόμεθα αὐτοῦ, Κύριε ἐλέησον, Κεφ. η'.
Ἐπίτρεψόν μοι ἐξελθεῖν. Ἀνδράποδον, ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τι ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν; Τί, τὸ ὅσον ἐπὶ σοί, διαφθείρεις τὸν κριτὴν, παράγεις τὸν σύμβουλον;

ΚΕΦ. η'.

Τίς οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ.

Ὁ Θεὸς ὠφέλιμος. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὠφέλιμον. Εἰκὸς οὖν, ὅπου ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Τίς οὖν οὐσία Θεοῦ; Σάρξ; Μὴ γένοιτο. Ἀγρός; Μὴ γένοιτο.. Φήμη; μὴ γένοιτο. Νοῦς, ἐπιστήμη, λόγος ὀρθός; Ναί. Ἐνταῦθα τοίνυν ἁπλῶς ζήτει τὴν

ſtrî, Fac mihi exeundi poteſtatem. Mancipium, nunquid aliud mavis, quàm quod melius? quid verò aliud melius, quàm quod Deo viſum eſt? Cur, quantum in te eſt, judicem corrumpis, et conſiliarium ſeducis?

CAP. VIII.

Quæ ſit natura boni.

DEUS utilis eſt. Atqui et bonum eſt utile. Conſentaneum eſt igitur, ubi Dei natura ſit, ibi et boni eſſe naturam. Quæ eſt igitur natura Dei? Nunquid caro? Abſit. Ager? Abſit. Fama? Abſit. Mens, ſcientia, recta ratio? Certè. Hîc igitur omnino naturam boni quærito. alioqui cur eam non in plantâ quæris? Non. Cur non in

Κεφ. η'. τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ. ἐπεί τοι μή τι αὐτὴν ἐν φυτῷ ζητεῖς; Οὔ. Μή τι ἐν ἀλόγῳ; Οὔ. Ἐν λογικῷ οὖν ζητῶν, τί ἔτι ἀλλαχοῦ ζητεῖς, ἢ ἐν τῇ παραλλαγῇ τῇ πρὸς τὰ ἄλογα; Τὰ φυτὰ οὐδὲ φαντασίαις χρηστικά ἐστι, διατοῦτο οὐ λέγεις ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀγαθόν. δεῖται οὖν τὸ ἀγαθὸν χρήσεως φαντασιῶν. Ἆραγε μόνης; εἰ γὰρ μόνης, λέγε καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις τὰ ἀγαθὰ εἶναι, καὶ εὐδαιμονίαν καὶ κακοδαιμονίαν. νῦν δ' οὐ λέγεις, καὶ καλῶς ποιεῖς. εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα χρῆσιν φαντασιῶν ἔχει, ἀλλὰ παρακολουθησίν γε τῇ χρήσει τῶν φαντασιῶν οὐκ ἔχει. καὶ εἰκότως. ὑπηρετικὰ γὰρ γέγονεν ἄλλοις, οὐκ αὐτὰ προηγούμενα. Ὁ ὄνος ἐπεὶ γέγονε, μήτι προηγουμένως; Οὔ. ἀλλ' ὅτι νώτου χρείαν εἴχομεν, βαστάζειν τι δυναμένου. ἀλλὰ νὴ Δία καὶ περιπατοῦντος αὐτοῦ χρείαν εἴχομεν· διατοῦτο

bruto? Non. Cùm igitur in eo quæras quod eſt rationis particeps, cur adhuc alibi quæris, quàm in eo quod eſt à bruto diſtinctum? Plantæ, quia nè viſorum quidem uſum habent, eâ de cauſâ bonum in eis eſſe poſitum negas. bonum igitur viſorum uſum requirit. Nunquid horum duntaxat? quòd ſi horum tantùm, dic in reliquis etiam animantibus ineſſe bona, ineſſe felicitatem et infelicitatem. nunc id negas, et rectè negas. nam ut maximè ſint viſorum uſu prædita; id tamen non habent, ut viſorum uſum intelligant. et meritò. nam ad aliorum miniſterium ea deſtinata ſunt, non quæ principatum teneant. Aſinus nunquid ad principatum natus eſt? Non. ſed quòd tergo nobis opus erat, quod onera ferre poſſet. enimvero id quoque nobis fuit o-

pus,

τοῦτο προσείληφε καὶ τὸ χρῆσθαι φαντασίαις· ἄλ- Κεφ. ή.
λως γὰρ περιπατεῖν οὐκ ἐδύνατο. καὶ λοιπὸν αὐ-
τοῦ που πέπαυται. εἰ δὲ καὶ αὐτός που προσ-
ειλήφει παρακολουθεῖν τῇ χρήσει τῶν φαντασι-
ῶν· καὶ δῆλον ὅτι κατὰ λόγον οὐκ ἔτ' ἂν ἡμῖν
ὑπετέτακτο, οὐδὲ τὰς χρείας ταύτας παρεῖχεν,
ἀλλ' ἦν ἂν ἴσος ἡμῖν καὶ ὅμοιος. Οὐ θέλεις οὖν
ἐκεῖ ζητεῖν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ μὴ
παρόντος, ἐπ' οὐδενὸς τῶν ἄλλων θέλεις λέγειν
τὸ ἀγαθόν; εἰ οὖν οὐκ ἔστι, Θεῶν ἔργα κἀκεῖ-
νά ἐστιν, ἀλλ' οὐ προηγούμενα, οὐδὲ μέρη Θε-
ῶν. Σὺ δὲ προηγούμενον εἶ· σὺ ἀπόσπασμα εἶ
τοῦ Θεοῦ, ἔχεις τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκείνου. Τί
οὖν ἀγνοεῖς σου τὴν εὐγένειαν; Τί οὐκ οἶδας πό-
θεν ἐλήλυθας; Οὐ θέλεις μεμνῆσθαι ὅταν ἐσθίῃς,
τίς ὢν ἐσθίεις, καὶ τίνα τρέφεις; Ὅταν συνουσίᾳ
χρῇ,

pus, ut is ambulare poſſet: eâque de cauſa etiam viſorum uſum accepit: aliter enim ambulare non potuiſſet. atque hìc tandem ceſſatum eſt. quòd ſi illud etiam ei eſſet datum, ut viſorum uſum intelligeret: hoc quoque jam perſpicuum eſſet, eum jure optimo noſtrum imperium recuſaturum, neque uſus nobis illos præbiturum, ſed parem nobis, noſtrîque ſimilem futurum. Non igitur ibi vis naturam boni quærere, quo non præſente, nequaquam in cæteris bonum eſſe poſitum dixeris? quod ſi non eſt, opera tamen Deorum illa ſunt, non tamen præcipua, neque Deorum partes. Tu verò principale quiddam es; tu aliquid es à Deo avulſum; tu habes in te aliquam Dei partem. Cur ergò nobilitatem tuam ignoras? Cur neſcis unde veneris? Non meminiſſe vis, cùm edis, qui ſis qui edas, et quem alas? Cùm uxo-

ris

Κεφ. ή. χρῇ, τίς ὢν χρῇ; Ὅταν ὁμιλίᾳ, ὅταν γυμνάζῃ, ὅταν διαλέγῃ, οὐκ οἶδας ὅτι Θεὸν τρέφεις; Θεὸν γυμνάζεις; Θεὸν περιφέρεις τάλας, καὶ ἀγνοεῖς; Δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινά, ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν; Ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι. Καὶ ἀγάλματος μὲν τοῦ Θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς· αὐτοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν, ἀναίσθητε τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλωτε;

Λοιπὸν ἡμεῖς τί φοβούμεθα, ἐκπέμποντες νέον ἐπί τινας πράξεις ἐκ τῆς σχολῆς, μὴ ἄλλως ποιήσῃ τι, μὴ ἄλλως φάγῃ, μὴ ἄλλως συνουσιάσῃ, μὴ ταπεινώσῃ αὐτὸν ῥᾴκη περιτιθέντα, μὴ ἐπάγῃ κομψὰ

ris conſuetudine uteris, qui ſis qui utaris? Cùm colloqueris, cùm exerceris, cùm diſputas, an neſcis te Deum alere? Deum exercere? Deum te circumferre miſer ignoras? Num me argenteum extrinſecus, aut auratum aliquem dicere putas? In te ipſo fers, téque eum inquinare non animadvertis, cùm impuris cogitationibus, tum ſordidis actionibus. Nam Dei quidem ſimulchro præſente non auderes quicquam eorum facere quæ facis: ipſo autem Deo intrinſecus præſente, et omnia tum intuente, tum audiente, non verecundaris eadem cogitare et facere, ignare naturæ tuæ et Diis inviſe?

Quid denique jam timemus, cùm adoleſcentem è ſcholâ ad actiones aliquas obeundas ablegamus, nè quid ſecùs faciat, nè indecorè edat, nè ſe libidinibus polluat, nè ſe vel abjectè

κομψὰ ἱμάτια; Οὗτος οὐκ οἶδεν ἀυτοῦ Θεόν; Οὗτος οὐκ οἶδε μετὰ τίνος ἀπέρχεται; Ἀλλ' ἀνεχόμεθα λέγοντος αὐτοῦ· Σὲ ἤθελον ἔχειν. Ἐκεῖ τὸν Θεὸν οὐκ ἔχεις; εἶτ' ἄλλόν τινα ζητεῖς, ἐκεῖνον ἔχων; ἢ ἄλλά σοι ἐρεῖ ἐκεῖνος ἢ ταῦτα; Ἀλλ' εἰ μὲν τὸ ἄγαλμα ἦς τὸ Φειδίου, ἢ Ἀθηνᾶ, ἢ ὁ Ζεὺς, ἐμέμνησο ἂν καὶ σαυτοῦ καὶ τοῦ τεχνίτου. καὶ εἴ τινα αἴσθησιν εἶχες, ἐπείρω ἂν μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τοῦ κατασκευάσαντος, μηδὲ σεαυτοῦ, μηδ' ἐν ἀπρεπεῖ σχήματι φαίνεσθαι τοῖς ὁρῶσι. Νῦν δέ σε ὅτι ὁ Ζεὺς πεποίηκε, διὰ τοῦτο ἀμελεῖς οἷόν τινα δείξεις σεαυτόν; Καί τοι ὁ τεχνίτης τῷ τεχνίτῃ ὅμοιος, ἢ τὸ κατασκεύασμα τῷ κατασκευάσματι; Καὶ ποῖον ἔργον τεχνίτου, εὐθὺς ἔχει τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῷ, ἃς ἐμφαίνει διὰ τῆς κατασκευῆς; οὐχὶ λίθος ἐστὶν, ἢ χαλκὸς, ἢ χρυσὸς, ἢ ἐλέ-

Κεφ. ή.

abjectè gerat pannis obſitus, vel in veſtitu luxuriet? Nunquid is ſuum Deum ignorat? An neſcit quo comite abeat? At eum ferimus dicentem, te comitem habere vellem. Nunquid ibi Deum non habes? an cùm illum habeas, requiras alium? an is alia tibi dicet quàm hæc? At ſi Phidiæ ſtatua eſſes, ſive Minerva, ſive Jupiter: cùm tui opificis meminiſſes, tum ſi quem haberes ſenſum, operam dares, nè quid indignum vel eo qui te fabricâſſet, vel temet ipſe admitteres, neve indecoro habitu ab iis conſpicereris, qui te ſpectarent. Nunc quia te Jupiter fecit, eóne qualem te demonſtres non curas? Quî verò artifex artifici eſt ſimilis, aut opificium opificio? Cujus artificis opus ejuſmodi eſt, ut ſtatim eas in ſe vires habeat, quas per fabricam demonſtrat? nónne lapis eſt, aut æs, aut aurum, aut ebur? Nam Phidiæ quidem Minerva,

Κεφ. η'. ἐλέφας; Καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἡ Φειδίου, ἅπαξ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα, καὶ τὴν Νίκην ἐπ' αὐτῆς δεξαμένη, ἕστηκεν οὕτως ὅλῳ τῷ αἰῶνι· τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ, κινούμενα, ἔμπνοα, χρηστικὰ φαντασιῶν, δοκιμαστικά. τούτου τοῦ δημιουργοῦ κατασκεύασμα ὤν, καταισχύνεις αὐτόν; Τί δ' ὅτι οὐ μόνον σε κατεκεύασεν, ἀλλὰ καὶ σοὶ μόνῳ ἐπίστευσε, καὶ παρεκατέθετο; Οὐδὲ τοῦτο οὐ μεμνήσῃ, ἀλλὰ καὶ καταισχύνεις τὴν ἐπιτροπήν; Εἰ δέ σοι ὀρφανόν τινα ὁ Θεὸς παρέθετο, οὕτως ἂν αὐτοῦ ἠμέλεις; Παραδέδωκέ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, Οὐκ εἶχον ἄλλον πιστότερόν σου, τοῦτόν μοι φύλασσε τοιοῦτον, ὅιος πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑψηλὸν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον. εἶτα σὺ οὐ φυλάσσεις; Ἀλλ' ἐροῦσι, Πόθεν ἡμῖν οὗτος ὀφρῦν ἐνήνοχε, καὶ σεμνοπροσωπεῖ; Οὔπω κατ' ἀξίαν; ἔτι γὰρ οὐ θαῤῥῶ ὅις ἔμαθον, καὶ συγκατεθέμην;

ἔτι

Minerva, ſemel porrectâ manu, in eámque Victoriâ receptâ, ſic per omnem ſtat ætatem: Dei autem opera moventur, ſpiritum habent, utuntur viſis, probant. cujus opificis cùm fabrica ſis, pudore illum afficis? Quid porrò, quòd te non modò fecit, ſed et ſua dona tibi ſoli credidit, penes te depoſuit? Nè hoc quidem recordabere: ſed et in fideicommiſſo ignominiam ſuſcipies? At verò ſi quem tibi pupillum Deus tradidiſſet, itáne eum negligeres? Tradidit tibi temetipſum, aliúmque ſe habuiſſe te fideliorem negat: Hunc, inquit, mihi conſerva talem, qualis ſuâ naturâ eſt, verecundum, fidelem, ſublimem, imperterritum, perturbatione tumultúque vacuum: Tu verò non conſervas? At dicent: Unde nobis iſte ſupercilium attulit, et vultûs gravitatem præ ſe fert? Nondum

ἔτι τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐμαυτοῦ φοβοῦμαι; Ἐπεί τι ἄφετέ με θαῤῥῆσαι· καὶ τότε ὄψεσθε βλέμμα οἷον δεῖ, καὶ σχῆμα οἷον δεῖ· τότε ὑμῖν δείξω τὸ ἄγαλμα, ὅταν τελειωθῇ, ὅταν στιλπνωθῇ. Τί δοκεῖτε; Ὀφρῦν; Μὴ γένοιτο. μὴ γὰρ ὁ Ζεὺς ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ὀφρῦν ἀνέσπακεν, ἀλλὰ πέπηγεν αὐτοῦ τὸ βλέμμα, οἷον δεῖ εἶναι τοῦ ἐροῦντος· Κεφ. ή.

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν.

Τοιοῦτον ὑμῖν δείξω ἐμαυτὸν, πιστὸν, αἰδήμονα, γενναῖον, ἀτάραχον. Μή τι οὖν ἀθάνατον, ἀγήρων, μή τι ἄνοσον; Ἀλλ' ἀποθνήσκοντα θείως, νοσοῦντα θείως. Ταῦτα ἔχω, ταῦτα δύναμαι· τὰ δ' ἄλλα οὔτε ἔχω, οὔτε δύναμαι. Δείξω ὑμῖν

Nondum verò pro dignitate? nondum enim iis quæ didici, et quibus aſſenſi ſum fretus? adhuc imbecillitatem meam timeo? Etenim ſinite me paululum ſumere animos; tum videbitis vultum qualem decet, et habitum qualem decet: tum vobis oſtendam ſtatuam, cùm abſoluta fuerit, cùm exſplenduerit. Quid putatis? Supercilium eſſe hoc? Abſit. nec enim Jupiter Olympius ſupercilium attollit, ſed vultus ejus fixus eſt: ut ejus eſſe decet, qui dicturus ſit:

Non enim promiſſum revocabile, neque fallax.

Talem me præbebo vobis, fidelem, verecundum, ingenuum, perturbatione vacuum. Num ergò immortalem, ſenectutis aut morborum expertem? Non. ſed eum qui divinitus moriatur, qui divinitus ægrotet. Hæc habeo, hæc poſſum; reliqua nec habeo, nec poſſum. Oſtendam vobis nervos philo-

Κεφ. Θ'. μῖν νεῦρα φιλοσόφου. Ποῖα νεῦρα; Ὄρεξιν ἀναπώτευκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν καθήκουσαν, προθέσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. Ταῦτα ὄψεσθε.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὅτι οὐ δυνάμενοι τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι, τὴν τοῦ φιλοσόφου προσλαμβάνομεν.

Ὄ ΥΚ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; Ζῶον, φησὶ, λογικὸν, θνητόν. Ἐυθὺς ἐν τῷ λογικῷ, τίνων χωριζόμεθα; Τῶν θηρίων. Καὶ τίνων ἄλλων; Τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. Ὅρα οὖν μή τι πρῶς ὡς θηρίον ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐπληρωσας

sophi. Quales nervos? Appetitionem fruſtrationis expertem; averſationem caſibus non obnoxiam; impetum convenientem; propoſitum accuratum; aſſenſionem non temerariam. Hæc videbitis.

CAP. IX.

Nos, cùm hominis officium præſtare non poſſimus, philoſophi munus profiteri.

RES non vulgaris eſt, vel hominis præſtare officium. Quid enim eſt homo? Animal, inquit, rationis particeps, mortale. Jam rationis uſu, à quibus ſeparamur? A feris. A quibus præterea? Ab ovibus, et aliis ejus generis. Cave igitur, nè quid fortè inſtar feræ facias: alioqui hominem amiſiſti;

σας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς πρόβατον· εἰ δὲ μή, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. Τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς πρόβατα; Ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν εἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως. Ποῦ ἀπεκλίναμεν; Ἐπὶ τὰ πρόβατα. Τί ἀπωλέσαμεν; Τὸ λογικόν. Ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; Ἐπὶ τὰ θηρία. Λοιπόν, οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ἔστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. Διὰ πάντων δε τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. Πότε γὰρ σώζεται συμπεπλεγμένον; Ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. Ὥστε σωτηρία συμπεπλεγμένου ἐστι, τὸ ἐξ ἀληθῶν συμπεπλέχθαι. Πότε διεζευγμένον; Ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. Πότε αὐλοί, πότε λύρα, πότε ἵππος, πότε Κεφ. ϑ'.

amiſiſti; non præſtitiſti officium. cave, nè quid inſtar ovis: alioqui et ſic homo perierit. Quæ igitur agimus more ovis? Cùm ventris causâ, cùm penis, cùm temere, cùm ſordidè, cùm inconſideraté. Quò declinavimus? Ad oves. Quid amiſimus? Rationis uſum. Cùm pugnaciter, noxiè, iracunde, impetuosè; quò declinavimus? Ad feras. Denique alii magnæ beſtiæ ſumus, alii beſtiolæ malitioſæ et parvæ; de quibus dici poſſit, Leo me vel devoret. His autem rebus omnibus perit hominis officium. Nam quando conſervatur complexum? Cùm ſuum munus exequitur. Itaque conſervatio complexi eſt, ſi ex veris ſit complexum. Quando diſjunctum? Cùm munere ſuo fungitur. Quando tibiæ? quando lyra? quando equus? quando canis? Quid ergò

Κεφ. Θ'. ποτε κύων; Τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δ' ἀπόλλυται; Αὔξει δ' ἕκαστον καὶ σώζει τὰ κατάλληλα ἔργα· τὸν τέκτονα τὰ τεκτονικὰ, τὸν γραμματικὸν τὰ γραμματικά. ἂν δ' ἐθίσῃ γράφειν ἀγραμμάτως, ἀνάγκη καταφθείρεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τὴν τέχνην. Οὕτω τὸν μὲν αἰδήμονα σώζει τὰ αἰδήμονα ἔργα, ἀπολλύει δὲ τὰ ἀναιδῆ· τὸν δὲ πιστὸν τὰ πιστὰ, καὶ τὰ ἐναντία ἀπολλύει. καὶ τοὺς ἐναντίους πάλιν ἐπαύξει τὰ ἐναντία· τὸν ἀναίσχυντον ἀναισχυντία, τὸν ἄπιστον ἀπιστία, τὸν λοίδορον λοιδορία, τὸν ὀργίλον ὀργὴ, τὸν φιλάργυρον αἱ ἀκατάλληλοι λήψεις καὶ δόσεις. Διατοῦτο παραγγέλλουσιν οἱ φιλόσοφοι, μὴ ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μελέτην προσλαμβάνειν, εἶτα ἄσκησιν. Πολλῷ γὰρ χρόνῳ τὰ ἐναντία ποιεῖν εἰθίσμεθα, καὶ τὰς ὑπολήψεις

mirum, ſi homo etiam eodem modo et conſervatur, et perit? Augent autem et tuentur unamquamque rem opera conſentanea; fabrum fabrilia, grammaticum grammatica. quòd ſi contra artis rationem ſcribere aſſueveris, neceſſe erit corrumpi et perire artem. Sic hominem verecundum verecunda facta conſervant, impudentia perdunt: fidelia fidelem, perdunt contraria. contrarios autem viciſſim augent contraria: impudentem impudentia, perfidum perfidia, convitiatorem convitia, iracundum iracundia: avarum eæ rationes, quibus et minùs reddat quàm acceperit, et plus accipiat quàm dederit. Quamobrem philoſophi monent, non in ſola doctrina acquieſcendum eſſe: ſed et ſtudium adjungendum, et exercitationem. Longo enim tempore contraria facere conſueſcimus,

πολήψεις τὰς ἐναντίας ταῖς ὀρθαῖς χρηστικὰς ἔ- Κεφ. Θ'.
χομεν. ἂν οὖν μὴ καὶ τὰς ὀρθὰς χρηστικὰς ποιή-
σωμεν, οὐδὲν ἄλλο, ἐξηγηταὶ ἐσόμεθα ἀλλοτρίων
δογμάτων. Ἄρτι γὰρ τίς ἡμῶν οὐ δύναται τεχ-
νολογῆσαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; Ὅτι τῶν
ὄντων τὰ μὲν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δ' ἀδιά-
φορα. ἀγαθὰ μὲν οὖν ἀρεταὶ, καὶ τὰ μετέχοντα
τῶν ἀρετῶν· κακὰ δὲ, τὰ ἐναντία· ἀδιάφορα
δὲ, πλοῦτος, ὑγεία, δόξα. Εἶτ' ἂν μεταξὺ λε-
γόντων ἡμῶν ψόφος μείζων γένηται, ἢ τῶν πα-
ρόντων τις καταγελάσῃ ἡμῶν, ἐξεπλάγημεν. Ποῦ
ἐστι, φιλόσοφε, ἐκεῖνα ἃ ἔλεγες; Πόθεν αὐτὰ
προφερόμενος ἔλεγες; Ἀπὸ τῶν χειλῶν αὐτόθεν.
Τί οὖν ἀλλότρια βοηθήματα μολύνεις; Τί κυ-
βεύεις περὶ τὰ μέγιστα; Ἄλλο γάρ ἐστιν, ὡς
εἰς ταμιεῖον ἀποθέσθαι ἄρτους καὶ οἶνον; ἄλλο ἐσ-
τὶ

mus, et opiniones rectis contrarias uſu accepimus. quòd ſi nec rectas opiniones ad uſum contulerimus; non aliud niſi alienorum decretorum interpretes futuri ſumus. Jam enim quis noſtrum de rebus bonis et malis erudité diſputare non poteſt? Alias eſſe bonas, alias malas, alias indifferentes ac bonas quidem, virtutes, et ea quæ cum virtutibus conjuncta ſunt: malas autem, contrarias: indifferentes, divitias, ſanitatem, gloriam. At verò ſi nobis hæc differentibus ſtrepitus major excitetur, aut eorum qui adſunt quiſpiam nos derideat, percellimur. Ubi ſunt iſta philoſophe quæ dicebas? Unde iſta proferebas? E labris videlicet. Quid ergò aliena adjumenta contaminas? Quid ludos facis in rebus maximis? Aliud enim eſt tanquam in penu reponere panes et vinum, aliud eſt edere. id quod comederis

con-

Κεφ. Ϟ'. τὶ φαγεῖν. τὸ βρωθὲν ἐπέφθη, ἀνελύθη, νεῦρα ἐγένετο, σάρκες, ὀστέα, αἷμα, ἔυχροια, ἔυπνοια. τὰ ἀποκείμενα, ὅταν μὲν θελήσης ἐκ προχείρου λαβὼν δεῖξαι δύνασαι· ἀπ' αὐτῶν δέ σοι ὄφελος οὐδὲν, εἰ μὴ μέχρι τοῦ δοκεῖν ὅτι ἔχεις. Τί γὰρ διαφέρει ταῦτα ἐξηγεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν ἑτεροδόξων; Τεχνολόγει νῦν καθίσας τὰ Ἐπικούρου· καὶ τάχα ἐκείνου χρηστικώτερον τεχνολογήσεις. Τί οὖν Στωϊκὸν λέγεις σεαυτόν; Τί ἐξαπατᾷς τοὺς πολλούς; Τί ὑποκρίνῃ Ἰουδαίους ὢν Ἕλλην; Οὐχ ὁρᾷς, πῶς ἕκαστος λέγεται Ἰουδαῖος; πῶς Σύρος; πῶς Αἰγύπτιος; καὶ ὅταν τινα ἐπαμφοτερίζοντα εἴδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν, Οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πάθος τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ἡρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι, καὶ καλεῖται Ἰουδαῖος. Οὕτω καὶ ἡμεῖς

concoquitur, digeritur, in nervos, carnes, ossa, sanguinem, colorem, spiritum convertitur. quæ autem reposueris; cùm voles, in promptu habere, atque ostendere poteris: inde autem ad te non alia redibit utilitas, nisi ut ea habere videaris. Quid enim interest, sive ista enarres, sive eorum opiniones, qui aliud sentiunt? Sede, atque Epicureas opiniones differito: et fortasse in eo genere explicando majore dexteritate, quàm is ipse, utêris. Quid ergò Stoicum te nominas? Quid populo fucum facis? Quid personam induis Judæorum, cùm Græcus sis? Nonne vides, ut quisque dicatur Judæus, ut Syrus, ut Ægyptius? quòd si quem alternantem viderimus, dicere solemus, non esse Judæum, sed simulatorem. cùm autem affectum illâ disciplinâ imbuti, sectámque

ἡμεῖς παραβαπτισταὶ, λόγῳ μὲν Ἰουδαῖοι, ἔργῳ δ' ἄλλό τι· ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον, μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβάνομεν τὴν τοῦ φιλοσόφου· τηλικοῦτο φορτίον, οἷον εἴτις δέκα λίτρας ἄραι μὴ δυνάμενος, τὸν τοῦ Αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Κεφ. ί.

ΚΕΦ. ί.

Πῶς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ καθήκοντα ἔστιν εὑρίσκειν.

ΣΚΕΨΑΙ τίς εἶ. τὸ πρῶτον ἄνθρωπος· τοῦτο δ' ἐστὶν, οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως·

CAP. X.

Quo pacto è vocabulis officia ſint reperienda.

COnſidera qui ſis: primùm homo, hoc eſt, is qui nihil habeat præſtantius voluntate, cæteráque omnia huic ſub-

Κεφ. ι'.

σεως· ἀλλὰ ταύτῃ τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα, αὐτὴ δ' ἀδούλευτον καὶ ἀνυπότακτον. Σκόπει οὖν, τίνων κεχώρισαι κατὰ λόγον. Κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι προβάτων. ἐπὶ τούτοις, πολίτης εἶ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος αὐτοῦ· οὐχ ἓν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων· παρηκολουθηκὼς γὰρ εἶ τῇ θείᾳ διοικήσει, καὶ τῶν ἑξῆς ἐπιλογιστικός. Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλεύεσθαι ὡς ἀπόλυτον· ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πούς, λογισμὸν εἶχον, καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέποτ' ἂν ἄλλως ὥρμησαν, ἢ ὡρέχθησαν, ἢ ἐπανενεγκότες ἐπὶ τὸ ὅλον. Διατοῦτο καλῶς λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι εἰ προήδει ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὰ ἐσόμενα, συνήργει ἂν καὶ τῷ νοσεῖν, καὶ τῷ ἀποθνήσκειν, καὶ τῷ πηροῦσθαι· αἰσθα-

subjecta, cùm ipsa nemini vel serviat vel pareat. Proinde considerato, à quibus ratione separeris. Separaris à belluis, separaris ab ovibus. præterea mundi civis es, et pars ejus: neque ex iis quæ ministerio sed quæ imperio sunt destinatæ: divinam enim administrationem intelligis, ordinémque rerum considéras. Quæ igitur est civis professio? Nè quid privatim utile ducat; de nulla re tanquam à communi societate separata deliberet: sed ità ut manus aut pes, si ratione uterentur, et naturalem ordinem intelligerent, nunquam moverent aliter, nec appeterent quicquam nisi ratione habita universi. Quamobrem rectè dicunt philosophi: Si præsciret vir bonus rerum futurarum eventum, eum ultrò et ægrotationibus et morti et mutilationibus operam navaturum: quippe qui animadverteret, à constitutione universitatis

ἀἰσθανόμενός γε, ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν Ὅλων διατά- Κεφ. ί.
ξεως τοῦτο ἀπονέμεται. Κυριώτερον δὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους, καὶ ἡ πόλις τοῦ πολίτου. Νῦν δ' ὅτι οὐ προγινώσκομεν, καθήκει τῶν προὸς ἐκλογὴν εὐφυεστέρων ἔχεσθαι· ὅτι καὶ προὸς τοῦτο γεγόναμεν. Μετὰ τοῦτο μέμνησο, ὅτι υἱὸς εἶ τις, τούτου τοῦ προσώπου ἐπαγγελία, πάντα αὐτοῦ ἡγεῖσθαι τοῦ πατρὸς, πάντα ὑπακούειν, μηδέποτε ψέξαι προός τινα, μηδὲ βλαβερόν τι αὐτῷ εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι, ἐξίστασθαι ἐν πᾶσι καὶ παραχωρεῖν, συνεργοῦντα κατὰ δύναμιν. Μετὰ τοῦτο ἴσθι, ὅτι καὶ ἀδελφὸς εἶ· καὶ προὸς τοῦτο δὲ τὸ πρόσωπον ὀφείλεται παραχώρησις, εὐπείθεια, εὐφημία, μηδέποτ' ἀντιποιήσασθαί τινος προὸς ἑαυτὸν τῶν ἀπροαιρέτων, ἀλλ' ἡδέως ἐκεῖνα προΐεσθαι, ἵν' ἐν τοῖς προαιρετικοῖς πλέον ἔχῃς. Ὅρα γάρ, οἷόν ἐστιν ἀντὶ θρίδακος, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ

tis hoc ſibi attributum. Potius eſt autem et parte totum, et civitas civi. Nunc cùm non præſciamus quid futurum ſit: ea eſſe amplectenda, quæ ſint electioni magìs accommodata: nam ad eam quoque rem nos eſſe natos. Deinde memento, te eſſe filium, cujus profeſſio ſit, ut omnia ſua patris eſſe ducat; omnibus in rebus dicto ei eſſe audientem; nunquam eum apud quenquam vituperare; neque vel dicere vel facere quicquam, quod ei incommodet; cedere etiam illi in omnibus, et dare locum, pro virili adjuvantem. Poſt hæc memento, te etiam fratrem eſſe: et huic quoque perſonæ deberi ſubmiſſionem, obſequium, collaudationem; nunquam quicquam tibi vendicandum, quod in poteſtate tua non eſt, ſed ea libenter miſſa facienda, ut in iis quæ tui

Κεφ. ί. καὶ καθέδρας, αὐτὸν εὐγνωμοσύνην κτήσασθαι; ὅση ἡ ωλεονεξία; Μεταταῦτα εἰ βουλευτὴς ωόλεώς τινος εἶ, ὅτι βουλευτής· εἰ νέος, ὅτι νέος· εἰ ωρεσβύτης, ὅτι ωρεσβύτης· εἰ ωατὴρ, ὅτι ωατήρ. Ἀεὶ γὰρ ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἰς ἐπιλογισμὸν ἐρχόμενον, ὑπογράφει τὰ οἰκεῖα ἔργα. Ἐὰν δ' ἀπελθὼν ψέγῃς σου τὸν ἀδελφὸν, λέγω σοι, Ἐπελαίθου τίς εἶ, καὶ τί σοι ὄνομα. Εἶτα εἰ μὲν χαλκεὺς ὢν ἐχρῶ τῇ σφύρᾳ ἄλλως, ἐπιλελησμένος ἂν ἦς τοῦ χαλκέως. Εἰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπελαίθου, καὶ ἀντὶ ἀδελφοῦ ἐχθρός ἐγένου, οὐδὲν ἀντ' οὐδενὸς ἠλλάχθαι φανῇς ἐπ' αὐτῷ; Εἰ δ' ἀντὶ ἀνθρώπου, ἡμέρου ζώου, καὶ κοινωνικοῦ, θηρίον γέγονας βλαβερὸν, ἐπίβουλον, δηκτικὸν, οὐδὲν ἀπολώλεκας; Ἀλλὰ δεῖ σε κέρμα ἀπολέσαι ἵνα ζημιωθῇς· ἄλλου δ' οὐδενὸς ἀπώ-

arbitrii ſunt, meliore ſis conditione. Vide quæſo, cujuſmodi ſit (verbi causâ) loco lactucæ aut ſellæ ipſum te parare æquanimitatem? quantum id eſt lucrum? Deinde ſi urbis alicujus ſenator es, te ſenatorem eſſe: ſi adoleſcens, adoleſcentem: ſi ſenex, ſenem: ſi pater, patrem. Semper enim quælibet ejuſmodi nomina, ſi conſiderentur, ſuum cuique munùs deſcribent. Sin digreſſus, fratrem tuum vituperaveris: Oblitus es, inquam, qui ſis, et quod tibi ſit nomen. Quòd ſi faber ferrarius eſſes, ac malleo perperam utereris, fabri ferrarii oblitus eſſes. At ſi fratris oblitus es, et fratris loco factus hoſtis; nunquid in ea re te nullam feciſſe verſuram putas? quòd ſi pro homine, animali miti et ſociabili, bellua factus es pernitioſa, inſidiatrix, mordax; nihilne amiſiſti? Enimvero pecuniola eſt amittenda, ut jacturam

ἀπώλεια ζημιοῖ τὸν ἄνθρωπον; Εἰ γραμματικὴν μὲν ἧς ἀποβαλὼν, ἢ μουσικὴν, ζημίαν ἡγοῦ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς. εἰ δ' αἰδῶ καὶ καταστολὴν καὶ ἡμερότητα ἀποβαλεῖς, οὐδὲν ἡγῇ τὸ πρᾶγμα; Καί τοι ἐκεῖνα μὲν παρ' ἔξωθέν τινα καὶ ἀπροαίρετον αἰτίαν ἀπόλλυται, ταῦτα δὲ παρ' ἡμᾶς· καὶ ἐκεῖνα μὲν οὔτ' ἔχειν οὔτ' ἀπολλύειν αἰσχρόν ἐστι, ταῦτα δὲ καὶ μὴ ἔχειν καὶ ἀπολλύειν αἰσχρόν ἐστι, καὶ ἐπονείδιστον καὶ ἀτύχημα. Τί ἀπολλύει ὁ τὰ τοῦ κιναίδου πάσχων; Τὸν ἄνδρα. Ὁ δὲ διατιθείς; Πολλὰ μὲν, καὶ ἄλλα, καὶ αὐτὸς δ' οὐδὲν ἧττον τὸν ἄνδρα. Τί ἀπολλύει ὁ μοιχεύων; Τὸν αἰδήμονα, τὸν ἐγκρατῆ, τὸν γείτονα. Τί ἀπολλύει ὁ ὀργιζόμενος; Ἄλλο τι. Ὁ φοβούμενος; Ἄλλο τι. Οὐδεὶς δίχα ἀπωλείας καὶ ζημίας Κεφ. ι'.

turam facias: nullius verò alterius rei interitus perdit hominem? Quòd ſi Grammaticam amiſeris, aut Muſicam, in damno eam jacturam deputas. at ſi verecundiam, ſi modeſtiam, ſi manſuetudinem amiſeris, eàmne rem nihil eſſe putas? Verùm illa quidem externa quapiam de cauſa, et non voluntariâ pereunt; hæc autem, noſtrâ culpâ: illa nec habere nec amittere turpe eſt: hæc et non habere et perdere turpe eſt, et probroſum et calamitoſum. Quid amittit is, qui cinædi flagitia patitur? Virum. Quid qui iſta agit? Cum alia ſanè multa, tum nihilominus et ipſe virum. Quid perdit adulter? Verecundum, continentem, modeſtum, civem, vicinum. Quid perdit iratus? Aliquid aliud. Quid is qui timet? Aliquid aliud. Nemo ſine jactura et damno malus eſt. Denique ſi jacturam in pecuni-

Κεφ. ι'. ας κακός ἐστι. Λοιπὸν εἰ τὴν ζημίαν ζητεῖς ἐν κέρματι, πάντες οὗτοι ἀβλαβεῖς, ἀζήμιοι· ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ὠφελούμενοι καὶ κερδαίνοντες, ὅταν διά τινος τούτων τῶν ἔργων κέρμα αὐτοῖς προσγένηται. Ὅρα δ' εἰ ἐπὶ κερμάτιον πάντα ἀνάγεις, ὅτι οὐδ' ὁ τὴν ῥῖνά σοι ἀπολλύων, ἐστὶ βεβλαμμένος. Ναί, φησι, κεκολόβωται γὰρ τὸ σῶμα. Ἄγε· ὁ δὲ τὴν ὀσφρασίαν αὐτὴν ἀπολωλεκώς, οὐδὲν ἀπολλύει; Ψυχῆς οὖν δύναμις οὐκ ἔστιν οὐδεμία, ἣν ὁ μὲν κτησάμενος ὠφελεῖται, ὁ δ' ἀποβαλὼν ζημιοῦται; Ποίαν καὶ λέγεις; Οὐδὲν ἔχομεν αἰδήμον φύσει; Ἔχομεν. Ὁ τοῦτο ἀπολλύων, οὐ ζημιοῦται; οὐδενὸς στερίσκεται; οὐδὲν ἀποβάλλει τῶν πρὸς αὐτόν; Οὐκ ἔχομεν φύσει τὶ πιστόν; φύσει στερκτικόν; φύσει ὠφελητικόν; φύσει ἀλλήλων ἀνεκτικόν; ὅστις οὖν

ola quæris, omnes hi noxæ ſunt expertes, nullum fecere damnum; ac fieri poteſt, ut fructum etiam et lucrum indè capiant, cùm ex horum facinorum aliquo pecunia eis acceſſerit. Vide porrò ſi ad pecuniam omnia refers, nè eum quidem qui naſum amittit, facere damnum. Imò, inquit, corpore eſt mutilato. Qui autem olfactum ipſum amiſit, nihſlne perdit? Animi ergò vis nulla eſt, quâ et partâ juvetur aliquis, et amiſſâ lædatur? Quam tandem ais? Nihſlne habemus naturâ verecundum? Habemus. Id qui amittit, non jacturam facit? non privatur aliquâ re? non amittit aliquid ſuarum rerum? Non habemus naturâ fidele aliquid? non pium et carum naturâ? non juvandi propenſionem naturalem? non alius alium tolerandi naturalem facultatem? quiſquis igitur in horum aliquo ſe damno affici ſuſque

ὂυν εἰς ταῦτα περιορᾷ ζημιούμενον ἑαυτόν, οὗτος ἔσται ἀβλαβὴς καὶ ἀζήμιος; Τί οὖν; μὴ βλάψω τὸν βλάψαντα; Πρῶτον μὲν ἰδοὺ τί ἐστι βλάβη· καὶ μνήσθητι ὧν ἤκουσας παρὰ τῶν φιλοσόφων. Εἰ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν ὡσαύτως ἐν προαιρέσει, βλέπε μὴ τοιοῦτόν ἐστιν ὃ λέγεις. Τι οὖν; ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρός ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας· ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; Τί οὖν οὐ τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα; Ἀλλ' ὅπου τι σωματικὸν ἐλάττωμα εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου δ' εἰς προαίρεσιν, οὐδεμία βλάβη; Οὔτε γὰρ τὴν κεφαλὴν ἀλγεῖ ὁ ἐξαπατηθεὶς ἢ ὁ ἀδικήσας, οὔτε τὸν ὀφθαλμόν, οὔτε τὸ ἰσχίον, οὔτε τὸν ἀγρὸν ἀπολλύει. Ἡμεῖς δ' ἄλλο οὐδὲν ἐθέλομεν, ἢ ταῦτα. Τὴν προαίρεσιν δὲ πότερον αἰδήμονα καὶ πιστὴν ἕξομεν, ἢ ἀναίσχυντον καὶ ἄπισ-

Κεφ. ι'.

fuſque deque fert; iſne indemnis et jacturæ expers erit? Quid ergò? non ei noceam qui mihi nocuit? Primùm vide quid ſit noxa: et eorum quæ à philoſophis audiviſti, memento. Nam ſi bonum, atque item malum in voluntate poſitum eſt, vide nè ejuſmodi ſit quod dicis. Quid ergó? ſi ille ipſe ſibi nocuit, injuriâ mihi factâ: ego ipſe mihi non noceam, injuriâ aliquâ relatâ? Cur non tale quiddam nobis obverſatur? At ſi corpori aliquid, aut rei familiari deceſſerit, illîc damnum eſt: ubi autem voluntati, nullúmne ibi damnum? Neque enim caput ei dolet qui fefellit, aut injuriam intulit; non oculum, non coxas, non agrum amittit. Nos verò nihil volumus niſi hæc. Voluntatem autem utrùm verecundam et fidelem habituri ſimus, an impudentem et perfidam, ne minimum

Κεφ. αι'. ἄπιστον, οὐδ' ἐγγὺς διαφερόμεθα, πλὴν μόνον ἐν τῇ σχολῇ μέχρι τῶν λογαρίων. Τοιγαροῦν μέχρι τῶν λογαρίων προκόπτομεν, ἔξω δ' αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον.

ΚΕΦ. ια'.

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας.

Ἀρχὴ φιλοσοφίας παρά γε τοῖς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ τὴν θύραν ἁπτομένοις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς αὑτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας, περὶ τὰ ἀναγκαῖα. Ὀρθογωνίου μὲν γὰρ τριγώνου, ἢ διέσεως ἢ ἡμιτονίου, οὐδεμίαν φύσει ἔννοιαν ἥκομεν ἔχοντες, ἀλλ' ἔκ τινος τεχνικῆς παραλήψεως διδασκόμεθα ἕκαστον αὐτῶν. καὶ διατοῦτο οἱ μὴ εἰδότες αὐτά, οὐδ' οἴονται εἰδέναι. Ἀγαθοῦ δὲ καὶ

mum quidem noſtra intereſt, exceptis ſcholaſticis diſputatiunculis. Quocirca uſque ad diſputatiunculas proficimus, ultra eas verò ne minimum quidem.

CAP. XI.

Quod ſit Philoſophiæ principium.

PHiloſophiæ principium eſt apud eos quidem qui ut decet, et per januam ad eam ingrediuntur, animadverſio imbecillitatis atque infirmitatis ſuæ neceſſariis in rebus. Nam trigoni quidem rectanguli, aut dieſeos aut ſemitonii nullam naturâ inſitam habemus notionem, ſed ea ſingula artificiosâ quâdam traditione addiſcimus. eaque de cauſa qui illa ignorant, ea ſe neſcire arbitrantur. Boni autem et mali, honeſti

καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ πρέποντος καὶ ἀπρεποῦς, καὶ εὐδαιμονίας, καὶ δυστυχίας, καὶ προσήκοντος, καὶ ἀποβάλλοντος, καὶ ὅ, τι δεῖ ποιῆσαι, καὶ ὅ, τι οὐ δεῖ ποιῆσαι, τίς οὐκ ἔχων ἔμφυτον ἔννοιαν ἐλήλυθεν. Διατοῦτο πάντες χρώμεθα τοῖς ὀνόμασι, καὶ ἐφαρμόζειν πειρώμεθα τὰς προλήψεις ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. Καλῶς ἐποίησε, δεόντως, οὐ δεόντως, ἠτύχησεν, εὐτύχησεν, ἄδικός ἐστι, δικαίος ἐστι· τίς ἡμῶν φείδεται τούτων τῶν ὀνομάτων; Τίς ἡμῶν ἀναβάλλεται τὴν χρῆσιν αὐτῶν μέχρι μάθῃ, καθάπερ τῶν περὶ τὰς γραμμὰς ἢ τοὺς φθόγγους οἱ οὐκ εἰδότες; Τούτου δ' αἴτιον, τὸ ἥκειν ἤδη τινὰς ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦτον τὸν τόπον ὥσπερ δεδιδαγμένους· ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι καὶ τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν. Διὰ τί γάρ, φησιν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν; Οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ; Ἔχεις. Κεφ. ια'.

sti et turpis, decori et indecori, felicitatis et calamitatis, officii et neglectûs officii, quid sit agendum, et quid non sit agendum, quis non notitiam naturâ insitam secum attulit? Quamobrem omnes vocabulis utimur, atque anticipationes illas singulis rebus accommodare conamur. *Bene fecit*, *ex officio*, *contra officium*, *prosperâ aut adversâ fortunâ est usus*, *injustus est*, *justus est:* quis nostrum his vocabulis abstinet? Quis nostrum usum eorum eò usque differt, dum didicerit, quemadmodum ii qui nihil de lineis aut sonis sciunt? Hujus autem rei causa est, nonnullos jam adesse, locum hunc ab ipsâ quodammodo naturâ edoctos: à quibus exordium sumentes, arrogantiam quoque adjunximus. Nam cur, inquit, ego ignoro pulchrum et turpe? Non habeo notionem ejus?

Κεφ. αι'. Ἔχεις. Οὐκ ἐφαρμόζω τοῖς ἐπὶ μέρους; Ἐφαρμόζεις. Οὐ καλῶς οὖν ἐφαρμόζω; Ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζήτημα πᾶν, καὶ οἴησις ἐνταῦθα προσγίνεται. Ἀφ' ὁμολογουμένων γὰρ ὁρμώμενοι τούτων, ἐπὶ τὸ ἀμφισβητούμενον προάγουσιν, ὑπὸ τῆς ἀκαταλλήλου ἐφαρμογῆς. Ὡς εἴγε καὶ τοῦτο ἔτι πρὸς ἐκείνοις ἐκέκτηντο, τί ἐκώλυεν αὐτοὺς εἶναι τελείους; Νῦν δ' ἐπεὶ δοκεῖς, ὅτι καὶ καταλλήλως ἐφαρμόζεις τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους, εἰπέ μοι πόθεν τοῦτο λαμβάνεις; Ὅτι δοκεῖ μοι. Τοῦτο οὖν τινι οὐ δοκεῖ· καὶ οἴεται καὶ αὐτὸς ἐφαρμόζειν καλῶς, ἢ οὐκ οἴεται; Οἴεται. Δύνασθε οὖν περὶ ὧν τὰ μαχόμενα δοξάζετε ἀμφότεροι, καταλλήλως ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις; Οὐ δυνάμεθα. Ἔχεις οὖν δεῖξαί τι ἡμῖν πρὸς τὸ αὐτὰς ἐφαρμόζειν ἄμεινον, ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν

ejus? Habes. Non rebus ſingulis accommodo? Accommodas. Non ergò rectè accommodo? In hoc omnis vertitur quæſtio, atque opinio ſcientiæ hîc accedit. Nam à rebus hiſce confeſſis initio ſumpto, ad id quod in controverſia eſt poſitum, progrediuntur ob ineptam accommodationem. Nam ſi hac quoque facultate prædiți eſſent, quid obſtaret quò minùs perfecti eſſent? Nunc quia te putas convenienter ſingulis rebus anticipationes illas accommodare, dic mihi unde illud ſumis? Ex eo quod mihi videtur. At iſtud ipſum alteri non videtur: nunquid et ille ſe rectè accommodare putat, annon putat? Putat. Poteſtis ergò, quibus in rebus pugnantes uterque habetis opiniones, iis anticipationes convenienter accommodare? Non poſſumus. Potéſne aliquid nobis oſtendere melius ad eas accommodandas,

δοκεῖν σοι; Ὁ δὲ μαινόμενος ἄλλά τινα ποιεῖ ἢ τὰ δοκοῦντά οἱ καλά; Κἀκείνῳ οὖν ἀρκεῖ τοῦτο τὸ κριτήριον; Οὐκ ἀρκεῖ. Ἐλθὲ δὴ ἐπί τι ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν. Τί τοῦτό ἐστιν; Ἡ δ' ἀρχὴ φιλοσοφίας, αἴσθησις μάχης τῆς πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ζήτησις τοῦ παρ' ὃ γίνεται ἡ μάχη, καὶ κατάγνωσις καὶ ἀπιστία πρὸς τὸ ψιλῶς δοκοῦν· ἔρευνα δέ τις περὶ τὸ δοκοῦν, εἰ ὀρθῶς δοκεῖ· καὶ εὕρεσις κανόνος τινός, ὅιον ἐπὶ βαρῶν τὸν ζυγὸν εὕρωμεν, οἷον ἐπὶ εὐθέων καὶ στρεβλῶν τὴν στάθμην. Τουτέστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας, πάντα καλῶς ἔχειν τὰ δοκοῦντα ἅπασι. Καὶ πῶς δυνατὸν τὰ μαχόμενα καλῶς ἔχειν; Οὐκοῦν οὐ πάντα, ἀλλὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα. Τί μᾶλλον ἢ τὰ Σύροις; τί μᾶλλον ἢ τὰ Αἰγυπτίοις; τί μᾶλλον ἢ τὰ ἐμοὶ φαινόμενα, Κεφ. ιά.

das, præterquam quod tibi ità videatur? At verò insanus nunquid alia facit, quàm quæ ei honesta videntur? Num ergò illa judicii regula satìs ei est? Non satìs est. Veni igitur ad aliquid opinione superius. Quid istud est? Philosophiæ verò principium est, animadvertere pugnas hominum inter sese, et inquisitio causarum pugnæ illius, et condemnatio ac repudiatio nudæ opinionis, atque etiam investigatio quædam in opinione, utrùm ea recta sit: ac regulæ alicujus inventio, quemadmodum in ponderibus stateram invenimus, velut in rectis et pravis normam. Hoc est Philosophiæ principium, omnia recta esse quæ omnibus videantur. Fieri verò quî potest, repugnantia recta ut sint? Ergò non omnia, sed ea quæ nobis probantur. Quî magìs quàm quæ Syris? quî magìs quàm quæ Ægyptiis? quî magìs quæ mihi, quàm

Κεφ. ιά. μενα, ἢ τὰ τῷ δεῖνι; Οὐδὲν μᾶλλον. Οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὸ δοκεῖν ἑκάστῳ πρὸς τὸ εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ βαρῶν, ἢ μέτρων, ψιλῇ τῇ ἐμφάσει ἀρκούμεθα, ἀλλὰ κανόνα τινὰ ἐφ' ἑκάστου ἕυρομεν. Ἐνταῦθ' οὖν οὐδεὶς κανὼν ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν; Καὶ πῶς ὅιόν τε ἀτέκμαρτα εἶναι καὶ ἀνεύρετα, τὰ ἀναγκαιότατα ἐν ἀνθρώποις; Ἔστιν οὖν. Καὶ διατὶ οὐ ζητοῦμεν αὐτὸν, καὶ ἀνευρίσκομεν, καὶ ἀνευρόντες λοιπὸν ἀπαραβάτως χρώμεθα, δίχα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες; Τοῦτο γὰρ ὅιμαι ἔστιν, ὃ ἐυρεθὲν, ἀπαλλάσσειν μανίας τοὺς μόνῳ τῷ δοκεῖν μέτρῳ παραχρωμένους· ἵνα λοιπὸν ἀπό τινων γνωρίμων καὶ διευκρινομένων ὁρμώμενοι, χρώμεθα ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους διηρθρωμέναις ταῖς προλήψεσι. Τίς ὑποπέπτωκεν οὐσία περὶ ἧς ζητοῦμεν; Ἡδονή. Ὕπα-

γε

quæ cuivis alteri? Nihilo magis. Non ergò satis est ad naturam rei constituendam cujusquam opinio. neque enim vel in ponderibus vel in mensuris solâ specie contenti sumus, sed regulam quandam ad singula excogitavimus. Hîc ergò nulla regula est opinione superior? Fieri verò quî potest, ut neque notas ullas habeant, nec inveniri possint, ea quæ sunt inter homines maximè necessaria? Est igitur aliqua regula. Cur autem non eam quærimus atque invenimus, eâque inventâ deinceps citra errorem utimur, adeò ut citra eam nè digitum porrigamus? Hoc enim, ut arbitror, illud est, quo invento, possint insaniâ liberari, qui unâ hac opinionis mensurâ abutuntur: ut deinceps à quibusdam notis et distinctis auspicati principiis, anticipationes ad singulas res cum delectu quodam accommodemus. Quæ res, de

quâ

γε αὐτὴν τῷ κανόνι, βάλε εἰς τὸν ζυγόν. Τὸ ἀγαθὸν δεῖ εἶναι τοιοῦτον, ἐφ' ᾧ θαῤῥεῖν ἄξιον; Ναί. Καὶ ᾧ πεποιθέναι δεῖ, ἀβεβαίῳ τίνι θαῤῥεῖν ἄξιον; Οὔ. Μή τι οὖν βέβαιον ἡ ἡδονή; Οὔ. Ἆρον οὖν, καὶ βάλε ἔξω ἐκ τοῦ ζυγοῦ, καὶ ἀπέλασον τῆς χώρας τῶν ἀγαθῶν μακράν. εἰ δ' οὐκ ὀξυβλεπεῖς, καὶ ἕν σοι ζυγὸν οὐκ ἀρκεῖ, φέρε ἄλλο. Ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; Ναί. Ἐφ' ἡδονῇ οὖν παρούσῃ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; βλέπε μὴ εἴπῃς ὅτι ἄξιον· εἰ δὲ μή, οὐκέτι σε οὐδὲ τοῦ ζυγοῦ ἄξιον ἡγήσομαι. Οὕτω κρίνεται τὰ πράγματα καὶ ἵσταται, τῶν κανόνων ἡτοιμασμένων. Καὶ τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτό ἐστιν, ἐπισκέπτεσθαι καὶ βεβαιοῦν τοὺς κανόνας. τὸ δ' ἤδη χρῆσθαι τοῖς ἐγνωσμένοις, τοῦτο τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἔργον ἐστίν. Κεφ. ιά.

ΚΕΦ.

quâ quærimus, ſeſe obtulit? Voluptas. Adhibe eam ad regulam, conjice in trutinam. Bonum ejuſmodi eſſe oportet, cui confidere æquum eſt? Etiam. Et quo fretum eſſe oportet, inſtabili cuipiam confidere æquum eſt? Non. Nunquid ergo voluptas ſtabile eſt? Non. Tollito igitur eam, et ejicito è trutinâ, et longè à regione bonorum relegato. quòd ſi oculos acutos non habes, atque una tibi trutina non ſufficit, adhibe aliam. Re bonâ éſtne operæ pretium efferri? Eſt. Eſt ergò operæ pretium ob voluptatem præſentem efferri? cave dicas eſſe operæ pretium: alioqui te jam nè trutinâ quidem dignum judicabo. Sic res diſcernuntur et ponderantur, cùm in promptu ſunt regulæ. Ac philoſophari iſtud eſt, conſiderare et confirmare regulas. jam autem iis uti quæ cognita ſunt, id viri ſapientis et boni munus eſt.

Κεφ. ιβ'.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι.

Ἀμὲν δεῖ μαθόντα εἰδέναι [χρῆσθαι λόγῳ, ἠκρίβωται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων. περὶ δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῶν τὴν προσήκουσαν, τελέως ἀγύμναστοι ἐσμέν. Δὸς γοῦν ᾧ θέλεις ἡμῶν, ἰδιώτην τινά, τὸν προσδιαλεγόμενον, καὶ οὐχ εὑρίσκει χρήσασθαι αὐτῷ· ἀλλὰ μικρὰ κινήσας τὸν ἄνθρωπον, ἂν παρὰ μέλος ἅπαντᾷ ἐκεῖνος, οὐκέτι δύναται μεταχειρίσασθαι· ἀλλ' ἢ λοιδορεῖ λοιπὸν, ἢ καταγελᾷ, καὶ λέγει, Ἰδιώτης ἐστὶν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρήσασθαι. Ὁ δ' ὁδηγὸς, ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν δέουσαν· οὐχὶ καταγελάσας ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. Καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει

CAP. XII.

De ratione differendi.

QUIBUS rebus cognitis, rationis rectus uſus teneatur, ſubtiliter à noſtris eſt explicatum. in uſu autem eorum convenienti, omnino ſumus inexercitati. Da cuivis noſtrûm plebeium hominem, qui contrà diſputet; et non inveniet quo pacto eo utatur: ſed cùm hominem paululum excitârit, ſi modo inconcinnè ille reſpondeat, non amplius eum tractare poterit, ſed jam aut convitiis inceſſet, aut deridebit ac dicet: Illiteratus eſt, atque intractabilis. At viæ dux, ſi quem reperit errantem, eum in viam reducit: non deriſo illo, et convitiis onerato, recedit. Tu quoque ſi demonſtrâris

ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ. μέχρι δ' ἂν οὗ μὴ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. Κεφ. ιβ'.

Πῶς οὖν ἐποίει Σωκράτης; Αὐτὸν ἠνάγκαζε τὸν προσδιαλεγόμενον αὐτῷ μαρτυρεῖν, ἄλλου δ' οὐδενὸς ἐδεῖτο μάρτυρος. Τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ λέγειν, Ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους ἐῶ χαίρειν, ἀεὶ δὲ τῷ ἀντιλέγοντι ἀρκοῦμαι μάρτυρι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐκ ἐπιψηφίζω, τὸν δὲ προσδιαλεγόμενον μόνον. Οὕτω γὰρ ἐναργῆ ἐτίθει τὰ ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν, ὥστε πάνθ' ὁντινοῦν συναισθανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῆς. Ἆρά γε ὁ φθονῶν χαίρει; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. Ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐκίνησε τὸν πλησίον. Τί δ'; ἐπὶ κακοῖς δοκεῖ σοι εἶναι λύπη, ὁ φθόνος; Καὶ τίς φθόνος ἐστὶ κακῶν; Οὐκοῦν ἐκεῖνον ἐποίησεν εἰπεῖν,

ſtrâris veritatem, videbis eum ſequi. quoad autem non demonſtraveris, noli deridere illum, ſed imbecillitatem potiùs agnoſce tuam.

Quomodo ergò faciebat Socrates? Ipſum adverſarium cogebat teſtimonium ſibi perhibere, neque ullum alium admittebat teſtem. Proinde dicere ei licebat; *Equidem alios valere jubeo, ſemper adverſario teſte contentus; ac aliorum quidem ſententiam non rogo, ſed ejus ſolius quîcum diſputem.* Nam ea quæ ex anticipationibus concluduntur, ità in illuſtri ponebat loco, ut quilibet animadversâ repugnantiâ, ab eâ recederet. Nunquid invidus gaudet? Nullo modo, ſed multò magìs mœret. Loco à contrario commovit alterum. Quid porrò? nunquid dolor de rebus malis invidia tibi eſſe videtur? Et quæ malarum rerum eſt invidia? Ità-

que

Κεφ. ιβ'. εἰπεῖν, ὅτι λύπη ἐστὶν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ φθόνος. Τί δέ; φθονοίη ἄν τις τοῖς οὐδὲν πρὸς αὐτόν; Οὐδαμῶς. Καὶ οὕτως ἐκπεπληρωκὼς τὴν ἔννοιαν, καὶ διηρθρωκὼς, ἀπηλλάσσετο, οὐ λέγων, Ὅτι ὅρισαί μοι τὸν φθόνον· εἶτα ὁρισαμένου, Κακῶς ὡρίσω· οὐ γὰρ ἀντακολουθεῖ τῷ κεφαλαιώδει τῷ ὁρικῷ ῥήματα τεχνικά. καὶ διατοῦτο τοῖς ἰδιώταις φορτικὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, ὧν ἡμεῖς ἀποστῆναι οὐ δυνάμεθα. Ἐξ ὧν δ' αὐτὸς ὁ ἰδιώτης ἐπακολουθῶν ταῖς αὐτοῦ φαντασίαις, παραχωρῆσαι δύναιτ' ἄν τι, ἢ ἀθετῆσαι, οὐδαμῶς διὰ τούτων αὐτὸν κινῆσαι δυνάμεθα. καὶ λοιπὸν εἰκότως συναισθανόμενοι ταύτης ἡμῶν τῆς ἀδυναμίας, ἀπεχόμεθα τοῦ πράγματος, ὅσοις γ' ἐστὶ τὶς εὐλάβεια. Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι συγκαθέντες εἴς τι τοιοῦτον, φύρονται καὶ φύρουσι, καὶ τὰ τελευταῖα λοιδορήσαντες καὶ λοιδορηθέντες, ἀπέρχονται.

que fecit ut ille diceret, dolorem de rebus bonis esse invidiam. Quid verò? nunquis invidet hominibus à se alienis? Nullo modo. Sic expletâ distinctâque notione discedebat, neque postulabat definiri sibi invidiam: quòd si definîsset, malè definiisse dicebat: neque enim servatam esse brevitatem definitionis, et conversionem cum definito. Artificiosa ista verba hominibus illiteratis molesta et obscura sunt: à quibus recedere nos non possumus. Iis autem, quibus ipse illiteratus sua visa prosequens aliquid concedere posset, aut improbare, nullo modo illum possumus excitare. pòst animadversâ hâc nostrâ imbecillitate, ab ea re, utì par est, abstinemus, quibus aliqua sanè est cautio. Plerique autem homines temerarii, cùm in hoc certamen descenderint, exagitant et exagitantur, ac

ται. Τὸ πρῶτον δὲ τοῦτο καὶ μάλιστα ἴδιον Κεφ. ιβ'.
Σωκράτους, μηδέποτε παροξυνθῆναι ἐν λόγοις, μηδέποτε λοίδορον προσενέγκασθαι μηδὲν, μηδέποθ' ὑβριστικὸν, ἀλλὰ τῶν λοιδορούντων ἀνέχεσθαι, καὶ παύειν μάχην. Εἰ θέλετε γνῶναι, πόσην ἐν τούτῳ δύναμιν εἶχεν, ἀνάγνωτε τὸ Ξενοφῶντος συμπόσιον, καὶ ὄψεσθε πόσας μάχας διαλέλυκε. Διατοῦτο εἰκότως καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐν μεγίστῳ ἐπαίνῳ λέλεκται, τό·

Αἶψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισταμένως κατέπαυσε.

Τί οὖν; οὐ λίαν ἐστὶ νῦν ἀσφαλὲς τὸ πρᾶγμα, καί μάλιστα ἐν Ῥώμῃ· τὸν γὰρ ποιοῦντα αὐτὸ, οὐκ ἐν γωνίᾳ δηλονότι δεήσει ποιεῖν, ἀλλὰ προσελθόντα Ὑπατικῷ τινι, ἂν οὕτω τύχῃ, πλουσίῳ, πύ-

ac demum convitiis dictis et auditis discedunt. Illud autem et primum et maximè proprium fuit Socratis, nè unquam in sermonibus irâ commoveretur, neque unquam ullum contumelioſum dictum proferret, aut convitium, sed convitiatores toleraret, ac pugnam sedaret. Si scire vultis quantam hujus rei facultatem habuerit, Xenophontis convivium legite, ut videatis quot pugnas sustulerit. Quamobrem apud poetas etiam maximè illud laudatur:

Nec mora magnam contentionem scitè diremit.

Quid verò? non nimis tuta ea res est nunc, præsertim Romæ: quam qui affectaret, eum non scilicet in angulo sedere oporteret, sed prodire ad Consularem aliquem, si res ità ferret, ac divitem, atque ex illo quærere, Heus, potésne mihi dicere,

Κεφ. ιβ'. πύθεσθαι αὐτοῦ· Ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ οὗτος, ᾧ τινι τοὺς ἵππους τοὺς σεαυτοῦ παρέδωκας; Ἔγωγε. Ἆρα τῷ τυχόντι καὶ ἀπείρῳ ἱππικῆς; Οὐδαμῶς. Τί δ'; ᾧ τινι τὸ χρυσίον, ἢ τὸ ἀργύριον, ἢ τὴν ἐσθῆτα; Οὐδὲ ταῦτα τῷ τυχόντι. Τὸ σῶμα δὲ τὸ σαυτοῦ, ἤδη τινὶ ἔσκεψαι ἐπιτρέψαι εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ; Πῶς γὰρ οὔ; Ἐμπείρῳ δηλονότι ἀλειπτικῆς ἢ ἰατρικῆς; Πάνυ μὴν οὖν. Πότερον ταῦτά σοι τὰ κράτιστά ἐστιν, ἢ καὶ ἄλλό τι ἐκτήσω πάντων ἄμεινον; Ποῖον καὶ λέγεις; Τὸ αὐτοῖς νὴ Διὰ τούτοις χρώμενον, καὶ δοκιμάζον ἕκαστον, καὶ βουλευόμενον. Ἆράγε τὴν ψυχὴν λέγεις; Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ταύτην γάρ τοι καὶ λέγω· πολὺ νὴ Δία τῶν ἄλλων τοῦτο ἄμεινον δοκῶ μοι κεκτῆσθαι. Ἔχεις οὖν ἡμῖν δεῖξαι ὅτῳ τρόπῳ τῆς ψυχῆς ἐπιμεμέλησαι; οὐ γὰρ εἰκῇ γ' ὡς ἔτυχεν εἰκός σε οὕτω σοφὸν ὄντα, καὶ ἐν τῇ πόλει

dicere, cuinam equos tuos tradideris? Ego verò. Nunquid cuilibet, et rei equeſtris imperito? Nullo modo. Quid verò aurum aut argentum, aut veſtem, cui? Nè hæc quidem cuilibet. Corpus autem tuum jámne meditatus es, cujus curæ ſis commiſſurus? Quid ni? Perito ſcilicet aliptæ ſeu medico? Omnino. Utrùm hæc præſtantiſſima tibi ſunt, an verò et aliud quippiam habes melius his omnibus? Quid ais? Id inquam, quod his omnibus utatur, quod ſingula exploret atque deliberet. Nunquid animum dicis? Rectè accipis, hunc ipſum dico: hæc quidem poſſeſſio, cæteris omnibus mihi longè potior videtur. Potes ergò nobis oſtendere, quò pacto curam animi geſſeris? nec enim conſentaneum eſt, te virum tantâ ſapientiâ præditum, tantæque

πόλει δόκιμον, τὸ κράτιστον τῶν σαυτοῦ περιορᾷν ἀμελούμενον καὶ ἀπολλύμενον. Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ αὐτὸς ἐπιμεμέλησαι αὐτοῦ; Πότερον μαθὼν παρά του, ἢ εὑρὼν αὐτός; Ὧδε λοιπὸν ὁ κίνδυνος, μὴ πρῶτον μὲν εἴπῃ, Τί δέ σοι, βέλτιστε; τίς μου εἶ; Εἶτ' ἂν ἐπιμένῃς πράγματα παρέχων, διαράμενος κονδύλους σοι δῶ. Τούτου τοῦ πράγματος ἤμην ποτὲ ζηλωτὴς καὶ αὐτός, πρὶν εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν. Κεφ. ιγ'.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ τοῦ ἀγωνιᾷν.

Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω. Οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὑτῷ

tantæque in urbe autoritatis, temerè ac fortuitò id feciſſe: aut commiſiſſe, ut res inter tuas præſtantiſſima, per incuriam periret, atque ad nihilum redigeretur. Nullo modo. Nunquid ipſe eum curâſti? Ego verò. Utrùm edoctus ab aliquo, an ipſe rationem eam inveniſti? Hîc jam res in diſcrimine verſatur, primùm nè dicat, Quid verò, bone vir, tibi rei mecum eſt? quis mihi es? Deinde, niſi deſiſtas negotium illi faceſſere, nè colaphum tibi impingat. Hujus rei olim admirator et ipſe fui, priuſquam hæc mihi accidiſſent.

CAP. XIII.

De anxietate.

CUM aliquem angi video, dico: quid iſte ſibi vult? niſi aliquid earum rerum quæ penes ipſum non ſunt,

Κεφ. ιγ'. τῷ τι ἤθελε, ϖῶς ἂν ἔτι ἀγωνία; Διατοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι· τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Λοιπὸν, οὗ μὲν ἡ ἐσπιστήμη αὐτῷ ϖρόσεστιν, ἐκεῖ τὸ θάρσος. Φέρε ὃν θέλεις ἰδιώτην, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεται. ὅπου δ' οὐκ ὅιδεν, οὐδὲ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ ἀγωνιᾷ. Τί δ' ἔστι τοῦτο; Οὐκ ὅιδε τί ἐστιν ὄχλος, ἢ τί ὄχλου ἔπαινος. Ἀλλὰ τὴν νήτην μὲν τύπτειν ἔμαθε, καὶ τὴν ὑπάτην· ἔπαινος δ' ὁ ϖαρὰ τῶν ϖολλῶν τί ἐστι, καὶ τίνα δύναμιν ἔχει ἐν βίῳ, οὔτε ὅιδεν, οὔτε μεμελέτηκεν αὐτό. Ἀνάγκη λοιπὸν τρέμειν καὶ ὠχριᾷν. Κιθαρῳδὸν μὲν οὖν οὐ δύναμαι εἰπεῖν μὴ εἶναι, ὅταν ἴδω τινὰ φοβούμενον· ἄλλο δέ τι δύνα-

vellet, non angeretur. Quapropter citharœdus, etiam cùm ſolus cantat, non angitur: ſed theatrum ingreſſus, licèt admodum vocalis ſit, et citharam bene pulſet, tum verò angitur. neque enim tantùm bene cantare vult, ſed laudari etiam: id quod jam penes ipſum non eſt. Ergò ubi ſcientiâ prædítus eſt, ibi fiduciam quoque habet. Quemvis imperitum artis adducito, non curabit eum. ubi autem rem neque novit neque meditatus eſt, ibi angitur. Quid verò iſtud eſt? Neſcit quid ſit populus, aut quid populi laus. Atque et infimam ferire didicit, et ſummam chordam: laus autem profecta à multitudine quæ ſit, et quam in vitâ vim habeat, neque ſcit, neque meditatus eſt. Ergò neceſſe eſt eum et contremiſcere, et expalleſcere. Ac citharœdum quidem eſſe, negare non poſſum, ſi quem timere video: ſed aliud

δύναμαι εἰπεῖν· καὶ οὐδὲ ἕν, ἀλλὰ πολλά. καὶ πρῶτον πάντων, ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε ποῦ τῆς γῆς ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τοσούτου χρόνου ἐπιδημῶν, ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τὰ ἔθη, καὶ τί ἔξεστι, καὶ τί οὐκ ἔξεστιν· ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, τὸν ἐροῦντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. Ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς ὡς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν εἰδότα· οὐδ' ἐγγύην ἄλλως σφραγίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει. ὀρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ, καὶ ἐκκλίσει, καὶ ὁρμῇ, καὶ ἐπιβολῇ, καὶ προθέσει. Πῶς δίχα νομικοῦ; Οὐκ οἶδεν, ὅτι θέλει τὰ μὴ διδόμενα, καὶ οὐ θέλει τὰ ἀναγκαῖα· καὶ οὐκ οἶδεν οὔτε τὰ ἴδια, οὔτε τὰ ἀλλότρια. εἰ δέ γ' ἤδει, οὐδέ ποτ' ἂν ἐνεποδίζετο, οὐδέ ποτ' ἐκωλύετο, οὐκ Κεφ. ιγ'.

aliud quiddam poſſum dicere, neque unum, ſed multa. ac primum omnium, peregrinum eum nomino, et neſcire dico ubi terrarum ſit, et cùm tanto tempore hîc egerit, leges ignorare et inſtituta civitatis, quſdque liceat, quſdque non liceat? neque etiam unquam jureconſultum adhibuiſſe, qui leges et mores ei recitaret et enarret. Atqui teſtamentum nemo ſcribit, niſi aut ipſe ſciat, quomodo ſcribendum ſit, aut ejus rei peritum adhibeat: neque ſponſionem temere obſignat, aut fidem ſuam obſtringit. ſed appetitione citra jureconſultum utitur, et averſatione, et impetu, et aggreſſione, et propoſito. Quomodo ſine jureconſulto? Ignorat, ea ſe velle quæ non conceduntur, ea nolle quæ neceſſaria ſunt; et ignorare tam ſua quàm aliena. quæ ſi nôſſet, nunquam impediretur, nunquam prohiberetur, non angere-

Κεφ. ιγ'. οὐκ ἂν ἠγωνία. Πῶς γάρ; Οὐ φοβεῖταί τις οὖν ὑπὲρ τῶν μὴ κακῶν. Οὔ. Τί δ' ὑπὲρ τῶν κακῶν μέν, ἐπ' αὐτῷ δ' ὄντων ὥστε μὴ συμβῆναι; Οὐδαμῶς. Εἰ οὖν τὰ μὲν ἀπροαίρετα οὔτ' ἀγαθὰ οὔτε κακά, τὰ προαιρετικὰ δὲ πάντα ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὔτ' ἀφελέσθαί τις ἡμῶν αὐτὰ δύναται, οὔτε περιποιῆσαι ἃ οὐ θέλομεν αὐτῶν, ποῦ ἔτι τόπος ἀγωνίας; Ἀλλὰ περὶ τοῦ σωματίου ἀγωνιῶμεν, ὑπὲρ τοῦ κτησιδίου, περὶ τοῦ τί δόξει τῷ Καίσαρι· περὶ τῶν ἔσω δ' οὐδενός. Μή τι περὶ τοῦ μὴ ψεῦδος ὑπολαβεῖν; Οὔ· ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. Μή τι τοῦ ὁρμῆσαι παρὰ φύσιν; Οὐδὲ περὶ τούτου. Ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὠχριῶντα· ὡς ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τοῦ χρώματος λέγει, τούτου ὁ σπλὴν πέπονθε, τούτου δὲ τὸ ἧπαρ· οὕτω καὶ σὺ λέγε, τούτου ὄρεξις καὶ ἔκκλισις πέπονθεν,

tur. Quomodo enim? Non timet igitur quiſquam ea quæ mala non ſunt. Non. Quid verò, ea quæ mala cùm ſint, tamen caveri poſſunt, nè eveniant? Nullo modo. Si igitur ea quæ non ſunt voluntati noſtræ ſubjecta, neque bona neque mala ſunt: quæ verò noſtræ voluntati ſubjecta, in poteſtate noſtrâ ſunt omnia; neque à quoquam nobis vel adimi vel tribui poſſunt, niſi velimus, quem jam locum habet anxietas? Verùm de corpuſculo ſoliciti ſumus, de reculâ, de voluntate Cæſaris: de internâ verò re nullâ. Nunquid de opinione non falsâ? Non: nam penes me eſt. Nunquid de impetu naturæ contrario? Nè de hoc quidem. Cùm igitur quempiam pallere vides (quemadmodum medicus ex colore dicit, hujus ſplenem, illius hepar laborare) ſic et tu dicito, iſtius appetitionem et averſationem laborare,

πονθεν, οὐκ ἐυοδεῖ, φλεγμαίνει. χρῶμα γὰρ οὐ μεταβάλλει οὐδὲν ἄλλο, οὐδὲ τρόμον ποιεῖ, οὐδὲ ψόφον τῶν ὀδόντων, Κεφ. ιγ'.

Οὐδὲ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.

Διατοῦτο Ζήνων μὲν Ἀντιγόνῳ μέλλων ἐντυγχάνειν, οὐκ ἠγωνία· ἃ γὰρ οὗτος ἐθαύμαζε, τούτων οὐδενὸς εἶχεν ἐκεῖνος ἐξουσίαν. ὧν δ' εἶχεν ἐκεῖνος, οὐκ ἐπεστρέφετο οὗτος. Ἀντίγονος δὲ Ζήνωνι μέλλων ἐντυγχάνειν, ἠγωνία· καὶ εἰκότως. ἤθελε γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ· τοῦτο δ' ἔξω ἔκειτο. οὗτος δ' ἐκείνῳ οὐκ ἤθελεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλός τις τεχνίτης τῷ ἀτέχνῳ. Ἐγώ σοι ἀρέσαι θέλω. Ἀντὶ τίνος; οἶδας γὰρ τὰ μέτρα, καθ' ἃ κρίνεται ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπου· μεμελέτηταί σοι γνῶναι,

borare, non rectâ progredi viâ, æſtuare, febricitare. neque enim quicquam aliud colorem mutat, nihil aliud tremorem facit aut dentium ſtridorem;

Genua labant huic, atque pedes ſubſidit in ambos.

Quapropter Zeno conventurus Antigonum, non angebatur: nam quæ ipſe magni faciebat, eorum ille nihil in ſua poteſtate habebat: quæ autem ille habebat, ipſe non curabat. Antigonus autem Zenonem conventurus angebatur: neque id injuriâ. volebat enim ei placere; id quod extra ipſum poſitum erat. hic autem illi placere non volebat; ſicut nec alius artifex artis imperito. Ego tibi placere volo. Quamobrem? Menſuras enim nôſti, quibus homo ab homine judicatur: meditatum habes quæ ſit boni et mali hominis cognitio,

Κεφ. ιγ'. γνῶναι, τί ἐστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ τί κακός, καὶ πῶς ἑκάτερον γίνεται. Διατί οὖν σὺ αὐτὸς ἀγαθὸς οὐκ εἶ; Πῶς, φησὶν, οὐκ εἰμί; Ὅτι οὐδεὶς ἀγαθὸς πενθεῖ, οὐδὲ στενάζει, οὐδεὶς ὀιμώζει, οὐδεὶς ὠχριᾷ καὶ τρέμει, οὐδὲ λέγει, Πῶς μ' ἀποδέξεται; πῶς μου ἀκούσει; Ἀνδράποδον, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. Τί οὖν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; νῦν οὐκ ἐκείνου ἁμάρτημά ἐστι, τὸ κακῶς ἀποδέξασθαι τὰ παρὰ σοῦ; Πῶς γὰρ οὔ; Δύναται δ' ἄλλου μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; Οὔ. Τί οὖν ἀγωνιᾷς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων; Ναί. ἀλλ' ἀγωνιῶ, πῶς ἐγὼ αὐτῷ λαλήσω. Εἶτ' οὐκ ἔστι σοι γὰρ, ὡς θέλεις αὐτῷ λαλῆσαι; Ἀλλὰ δέδοικα, μὴ ἐκκρουσθῷ. Μή τι γράφειν μέλλων τὸ Δίωνος ὄνομα, δέδοικας μὴ ἐκκρουσθῇς; Οὐδαμῶς. Τί τὸ αἴτιον; οὐχ ὅτι μεμελέτηκας γράφειν; Πῶς γὰρ οὔ; Τί

nitio, quomodo utrunque fiat. Quamobrem ergò tu ipſe bonus non es? Cur, inquit, non ſum? Quia nemo bonus luget, gemit, aut plorat; nemo expalleſcit, tremit, aut ait, Ut me accipiet? ut me audiet? Mancipium, ut viſum ipſi fuerit. Quid ergò tibi curæ ſunt aliena? annon illius peccatum erit ſi malè te acceperit? Quid ni? Poteſt verò alterius eſſe delictum, alterius malum? Non. Quid ergò de alienis angeris? Verùm iſtud quidem: ſed ſolicitus ſum quo pacto cum eo loquar. Nonne verò arbitratu tuo cum eo loqui licet? At vereor nè mihi excidam. Nunquid ſcripturus Dionis nomen, metuis nè tibi excidas? Nequaquam. Quæ cauſa eſt? nonne quod ſcribendi uſum habes? Quid

ni

Τί δ' ἀναγινώσκειν μέλλων, οὐχ ὡσαύτως ἂν εἶχες; Ὡσαύτως. Τί τὸ αἴτιον; Ὅτι πᾶσα τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει, καὶ θαῤῥαλέον ἐν τοῖς ἑαυτῆς. Λαλεῖν οὖν οὐ μεμελέτηκας; καὶ τί ἄλλο ἐμελέτας ἐν τῇ σχολῇ; Συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας. Ἐπὶ τί; οὐχ ὥστε ἐμπείρως διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐμπείρως ἐστὶν, οὐχὶ εὐκαίρως, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ συνετῶς, ἔτι δὲ ἀπταίστως, καὶ ἀπαραποδίστως; ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τεθαῤῥηκότως; Ναί. Ἱππεὺς οὖν εἰς πεδίον ἐληλυθὼς, πρὸς πεζὸν ἀγωνιᾷς, ὅπου σὺ μεμελέτηκας, ἐκεῖνος δ' ἀμελέτητός ἐστι; Ναί. ἀλλὰ ἐξουσίαν ἔχει ἀποκτεῖναί με. Λέγε οὖν τὰ ἀληθῆ, δύστηνε, καὶ μὴ ἀλαζονεύου, μηδὲ φιλόσοφος εἶναι ἀξίου, μηδὲ ἀγνόει σοῦ τοὺς κυρίους· ἀλλὰ μέχρις ἂν ἔχῃς ταύτην τὴν λάβην τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀκολούθει παντὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ. Κεφ. ιγ'.

ni verò? Quid porrò? lecturus non eodem modo affectus eſſes? Eodem modo. Quæ cauſa eſt? Quod quælibet ars firmum quiddam habet, et imperterritum ſuis in rebus. Loqui ergò non didiciſti? et quid aliud diſcebas in ſchola? Syllogiſmos et migrantes propoſitiones. Quâ gratiâ? nonne ut peritè diſſereres? peritè autem annon eſt opportunè, cautè, prudenter, atque etiam citra errorem et impedimentum, et ultra hæc omnia confidenter? Certè. Eques igitur in campum progreſſus, peditem times, ubi tu exercitatus es, ille non exercitatus eſt? Ità ſanè. at poteſtatem habet occidendi mei? Dic igitur verum, infelix, neque arrogans eſto, neque philoſophum te profitere, neque Dominos tuos ignorato: ſed quoad hanc anſam corporis habueris, quemlibet ro-

Κεφ. γι'. τέρῳ. Λέγειν δὲ Σωκράτης ἐμελέτα, ὁ πρὸς τοὺς τυράννους οὕτω διαλεγόμενος, ὁ πρὸς τοὺς δικαστὰς, ὁ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. Λέγειν Διογένες μεμελετήκει, ὁ πρὸς Ἀλέξανδρον οὕτω λαλῶν, ὁ πρὸς Φίλιππον, ὁ πρὸς τοὺς πειρατὰς, ὁ πρὸς τὸν ὠνησάμενον αὐτόν. Ἐκείνοις, οἷς μεμελέτηκε, τοῖς θαῤῥοῦσι. Σὺ δ' ἐπὶ τὰ σαυτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῆς μηδέποτε· εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμοὺς, καὶ ἄλλῳ πρότεινε. Οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

ΚΕΦ.

robuſtiorum ſequitor. Socrates autem ità ſe dicendo exercuerat, ut cum tyrannis, ut cum judicibus, ut in carcere confidenti animo loqueretur. Diogenes item ità ſe dicendo exercuerat, quò cum Alexandro, cum Philippo, cum piratis, cum emptore ſui ad eum modum loqueretur. Hæc illis permitte, qui hæc meditati ſunt, fidentioribus ſcilicet: Tu verò ad tua te conferto, neque unquam ab illis recedito: in angulum aliquem te recipe, ſede, ſyllogiſmos necte, quos aliis proponas. Neque enim in te eſt vir qui civitatem regat.

CAP.

ΚΕΦ. ιδ'.

Κεφ. ιδ'.

Πρὸς Νάσωνα.

Εἰσελθόντος τινὸς τῶν Ῥωμαϊκῶν μετὰ υἱοῦ, καὶ ἐπακούοντος ἑνὸς ἀναγνώσματος, Οὗτος, ἔφη, ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς διδασκαλίας· καὶ ἀπεσιώπησεν. Ἀξιοῦντος δ' ἐκείνου ἐρεῖν τὰ ἑξῆς, Κόπον ἔχει, ἔφη, πᾶσα τέχνη τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῳ αὐτῆς ὅταν παραδίδωται. Καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα τήν τε χρείαν εὐθὺς ἐνδείκνυται πρὸς ὃ γέγονε, καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἔχει τι καὶ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίχαρι. Καὶ γὰρ σκυτεὺς πῶς μὴν μανθάνει τις παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν, ἀπρεπές· τὸ δ' ὑπόδημα χρήσιμον, καὶ ἰδεῖν ἄλλως οὐκ ἀηδές. Καὶ τέκτονος

ἡ

CAP. XIV.

Ad Naſonem.

ROMANO quodam cum filio ingreſſo, et unam audiente recitationem, Hæc (inquit) eſt doctrinæ ratio; atque obticuit. Cùm autem ille, ut reliqua proſequeretur, rogaret: Omnis, inquit, ars moleſtiam habet, cùm indocto et ipſius imperito traditur. Ac ea quidem quæ arte perficiuntur, et uſum cui deſtinata ſunt ſtatim demonſtrant, et pleraque aliquid illecebrarum et ſuavitatis habent. Ac ut ſutor artem ſuam diſcat, adeſſe atque inveſtigare indecorum fuit: calceus verò eſt utilis, neque injucundus aſpectu. Eſt et fabri diſciplina moleſta imperito; verùm opus uſum artis oſtendit. In Muſicis hoc multo rectius perſpicies: Si adſis

Κεφ. ιδ'. ἡ μὲν μάθησις ἀνιαρὰ μάλιστα τῷ ἰδιώτῃ ἀποτυγχάνοντι, τὸ δ' ἔργον ἐπιδείκνυσι τὴν χρείαν τῆς τέχνης. Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ Μουσικῆς ὄψει αὐτό· ἂν γὰρ ϖαρῇς τῷ διδασκομένῳ, φανήσεταί σοι ϖάντων ἀτερπέστατον τὸ μάθημα. τὰ μέν τοι ἀπὸ τῆς Μουσικῆς, ἡδέα καὶ ἐπιτερπῆ τοῖς ἰδιώταις ἀκούειν. Καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα, ὅτι δεῖ τὴν αὐτοῦ βούλησιν συναρμόσαι τοῖς γινομένοις, ὡς μήτε τι τῶν γινομένων ἀκόντων ἡμῶν γίνεσθαι, μήτε τῶν μὴ γινομένων, ϑελόντων ἡμῶν μὴ γίνεσθαι. Ἐξ οὗ ϖερίεστι τοῖς συστησαμένοις αὐτὸ, ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνειν, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ ϖεριπίπτειν, ἀλύπως, ἀφόβως, ἀταράχως διεξάγειν καθ' αὑτὸν, μετὰ τῶν κοινωνῶν, τηροῦντα τὰς σχέσεις τάς τε φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους· τὸν υἱὸν, τὸν ϖατέρα, τὸν ἀδελφὸν, τὸν ϖολίτην, τὸν ἄνδρα,

ei qui docetur; ea diſciplina omnium inſuaviſſima tibi videbitur. ipſius verò Muſicæ opus ſuave ac jucundum auditu eſt hominibus imperitis. Atque hîc etiam philoſophi munus tale animo concipimus, oportere eum voluntatem ſuam accommodare iis rebus quæ fiunt, ut nec eorum quæ fiunt quicquam invitis nobis fiat, neque eorum quæ non fiunt quicquam volentibus nobis non fiat. Unde qui ità ſe comparârunt, id conſequuntur, ut nec appetitione ſua fruſtrentur, nec in ea decidant quæ averſentur, ut citra moleſtiam, citra metum, citra perturbationem, ſuo arbitratu ætatem degant cum ſodalibus, obſervandis affectionibus tam naturalibus quàm accerſitis: nempe filii, patris, fratris, civis, mariti, uxoris, vicini, comitis, gubernatoris, ſubditi. Ac philoſophi

δρα, τὴν γυναῖκα, τὸν γείτονα, τὸν συνοδὸν, τὸν ἄρχοντα, τὸν ἀρχόμενον. Τὸ ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. Λοιπὸν ἐφεξῆς τούτῳ ζητοῦμεν, πῶς ἐστι τοῦτο. Ὁρῶμεν οὖν, ὅτι ὁ τέκτων μαθών τινα, γίνεται τέκτων· ὁ κυβερνήτης μαθών τινα, γίνεται κυβερνήτης. Μή ποτ' οὖν καὶ ἐνθάδε, οὐκ ἀπαρκεῖ τὸ βούλεσθαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, χρεία δὲ καὶ μαθεῖν τινά; Ζητοῦμεν οὖν, τίνα ταῦτα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι; ὅτι μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἐστὶ Θεὸς, καὶ προνοεῖ τῶν Ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Εἶτα ποῖοί τινες εἰσίν; οἷοι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι εὑρεθῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσοντα καὶ πεισθησόμενον ἀνάγκη πειρᾶσθαι κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῦσθαι ἐκείνοις. εἰ πιστόν ἐστι τὸ Θεῖον, Κεφ. ιδ'.

loſophi tale ferè munus conſtituimus. Reliquum igitur eſt quærere, quâ ratione ad id perveniamus. Videmus autem fabrum diſcendis quibuſdam fieri fabrum; gubernatorem diſcendis quibuſdam fieri gubernatorem. Videamus hîc etiam annon ſatìs ſit, velle bonum virum fieri, ſed et addiſcere quædam ſit neceſſarium? Quærimus igitur, quænam ea eſſe dicant philoſophi? Primùm illud eſſe diſcendum, eſſe Deum, et providere rebus univerſis, ac non modò facta, ſed nè cogitationes quidem ac motus animorum eum latere poſſe. Deinde cujuſmodi ſint Dii? nam quales illi reperientur, talis ut ſit etiam is, qui illis placere ac parere volet, opera neceſſariò danda erit, et ut quàm proximè ad eorum ſimilitudinem accedat. ſi numen fidele eſt; illum quoque fidelem eſſe oportet: ſi liberum; illum quoque liberum:

Κεφ. ισ'. ον, καὶ τοῦτον εἶναι πιστόν· εἰ ἐλεύθερον, καὶ τοῦτον ἐλεύθερον· εἰ εὐεργετικόν, καὶ τοῦτον εὐεργετικόν· εἰ μεγάλοφρον, καὶ τοῦτον μεγαλόφρονα. ὡς Θεοῦ τοίνυν ζηλωτήν, τὰ ἐξῆς πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν. Πόθεν οὖν ἄρξασθαι δεῖ; Ἂν συγκαθῇς, ἐρῶ σοι. ὅτι πρῶτον δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολουθεῖν. Ὥστ' ἐγὼ νῦν οὐ παρακολουθῶ τοῖς ὀνόμασι; Οὐ παρακολουθεῖς. Πῶς οὖν χρῶμαι αὐτοῖς; Οὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγραμμάτοις φωναῖς, ὡς τὰ κτήνη ταῖς φαντασίαις. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, ἄλλο παρακολούθησις. Εἰ δ' ὅλει παρακολουθεῖν, φέρε ὃ θέλεις ὄνομα ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ βασανίσωμεν αὐτούς, εἰ παρακολουθοῦμεν. Ἀλλ' ἀνιαρὸν τὸ ἐξελέγχεσθαι πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἤδη, κἂν οὕτω τύχῃ, τὰς τρεῖς στρατιὰς ἐστρατευμένον. Οἶδα κἀγώ. νῦν γὰρ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμέ, ὡς μη-

si beneficum; illum quoque beneficum: si magnanimum; illum quoque magnanimum esse oportebit. denique ut imitatorem Dei, reliqua omnia et facere et dicere. Unde igitur auspicandum est? Si assensus fueris, dicam tibi. oportet te primùm vocabula intelligere. Quasi verò ego nunc vocabula non intelligam? Non intelligis. Quo pacto ergò iis utor? Æquè ac illiterati literatis vocibus, ut jumenta suis visis. aliud enim est usus, aliud intelligentia. Si verò ea te intelligere putas, quodvis afferto vocabulum bonarum et malarum rerum, inquiremus in nosmetipsos utrùm intelligamus. Enimvero molestum est, coargui hominem natu grandiorem, ac fortasse jam tria stipendia emeritum. Novi et ipse: nunc enim tu me conveniisti quasi nulla re egens.

μηδενὸς δεόμενος. Τίνος δ' ἂν καὶ φαντασθείης, ὡς ἐνδέοντος; πλουτεῖς, τέκνα ἔχεις τυχὸν καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτας πολλούς, ὁ Καίσαρ σε οἶδεν ἐν Ῥώμῃ, πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα ἀντευποιῆσαι, καὶ τὸν κακῶς ποιοῦντα κακῶς ποιῆσαι. Τί σοι λείπει; Ἂν οὖν σοι δείξω, ὅτι τὰ ἀναγκαιότατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ ὅτι μέχρι δεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ τῶν προσηκόντων ἐπιμεμέλησαι· καὶ τὸν κολοφῶνα ἐπιθῶ, οὔτε τί Θεός ἐστιν οἶδας, οὔτε τί ἄνθρωπος, οὔτε τί ἀγαθὸν οὔτε τί κακόν; καὶ τὸ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως ἀνεκτόν· ὅτι δ' αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δύνασαι ἀνασχέσθαι μου, καὶ ὑποσχεῖν τὸν ἔλεγχον, καὶ παραμεῖναι; Οὐδαμῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἀπαλλάσσῃ χαλεπῶς ἔχων. Καί τοι τι σοι ἐγὼ κακὸν Κεφ. ιδ'.

egens. Ecquâ verò re te indigere vel fingere poſſis? rem habes, fortaſſis uxorem etiam et liberos, et ſervitia multa; Cæſar Romæ te novit, multorum amicitiis flores, officium pro officio reddis, de bene merente bene mereri nôſti, et maleficium maleficio penſare. Quid tibi deeſt? Quid ſi tibi demonſtrâro, te deſtitui maximè neceſſariis, et maximis ad felicitatem, atque hactenus quidvis curâſſe potiùs quàm officium; et ipſum addam colophonem, te nec quid Deus ſit ſcire, nec quid homo, nec quid bonum, nec quid malum? ac alia quidem te ignorare, ferre fortaſſe poteſt: quo pacto autem me feres, et reprehenſionem ſuſtinebis et manebis, ſi oſtendero te ipſi tibi eſſe ignotum? Nullo modo facies, ſed ſtatim diſcedes cum indignatione. At quid ego mali tibi feci? niſi id quod ſpeculum deformi, cùm eum ipſi

Κεφ. ιθ'. κακὸν πεποίηκα; εἰ μὴ καὶ τὸ ἔσοπτρον τῷ αἰσχρῷ, ὅτι δείκνυει αὐτὸν αὐτῷ, οἷός ἐστιν. εἰ μὴ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα δοκῇ ὑβρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· Ἄνθρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν; πυρέσσεις δέ· ἀσίτησον σήμερον, ὕδωρ πίε. Καὶ οὐδεὶς λέγει, Ὢ δεινῆς ὕβρεως. Ἐὰν δέ τινι εἴπῃς, Αἱ ὀρέξεις σου φλεγμαίνουσιν, αἱ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, ἐπιβολαὶ ἀνομολογούμεναι, αἱ ὁρμαὶ ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἱ ὑπολήψεις εἰκαῖαι καὶ ἐψευσμέναι· εὐθὺς ἐξελθὼν λέγει, Ὕβρισέ με.

Τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρει, τὰ μὲν κτήνη πραθησόμενα ἄγεται, καὶ οἱ βόες· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες· ὀλίγοι δέ τινές εἰσιν, οἱ κατὰ θέαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, Πῶς τοῦτο γίνεται; καὶ διάτι; καὶ τίνες οἱ τιθέντες τὴν πα-

ipſi talem oſtendit qualis eſt, niſi et medicus ægroto contumeliam facere videatur, quum eum ſic alloquitur: *Mi homo, crediſne te nihil habere? imo febricitas: hodie cibis abſtine, aquam bibito.* Nemo enim dicit, O contumeliam non ferendam! Si cui verò dixeris: Appetitiones tuæ æſtuant, averſationes ſunt humiles, aggreſſiones inter ſe pugnant, impetus naturæ non ſunt conſentanei, opiniones tuæ vanæ ſunt et ementitæ: ſtatim digreſſus ait, Contumeliâ me affecit.

Tales ſunt res noſtræ quemadmodum in celebri conventu, jumenta vendendi causâ adducuntur, et boves: vulgus autem hominum partim empturi, partim vendituti: pauci autem ſunt qui ſpectandæ causâ celebritatis adſint, quíque inquirant, Quo pacto iſtud fit? Quamobrem? Qui ſunt, qui

πανήγυριν; καὶ ἐπὶ τίνι; Οὕτω καὶ ἐνθάδ' ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ· οἱ μέν τινες ὡς κτήνη, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. ὅσοι γὰρ περὶ κτῆσιν καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκετας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφεσθε, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ἐστίν. Ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες ἄνθρωποι φιλοθεάμονες· Τί ποτ' οὖν ἐστιν ὁ κόσμος; τίς αὐτὸν διοικεῖ; Οὐδείς; Καὶ πῶς ὅιόν τε; Πόλιν μὲν ἢ ὶκον μὴ δύνασθαι διαμένειν, μὴ δ' ὀλιγιστὸν χρόνον δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου· τὸ δ' οὕτω μέγα καὶ καλὸν κατασκεύασμα, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν οὕτως ἀτάκτως οἰκονομεῖσθαι; Ἔστιν οὖν ὁ διοικῶν; Ποῖός τις, καὶ πῶς διοικῶν; Ἡμεῖς δὲ τίνες ὄντες ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἆρά γ' ἔχομέν τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ σχέσιν, ἢ οὐδεμίαν; Ταῦτ' ἐστὶν ἃ πάσχουσιν οὗτοι Κεφ. ιδ'.

qui celebritatem illam conſtituerunt? Qua de cauſa? Sic et in hac celebritate: alii quidem ut jumenta nihl ultra paſtum curant. quicunque enim in poſſeſſionibus, fundis, ſervitiis, magiſtratibus verſamini, ea nihil aliud ſunt niſi pabulum. Pauci autem homines ſunt qui celebritati vacent, ſpectandi ſtudioſi, et cogitent, Quid ergò mundus eſt? Quis eum adminiſtrat? Nemo? Id fieri quî poteſt? Urbem quidem, aut domum, nec minimum durare tempus ſine gubernatore et curatore poſſe videas: tantam autem et tam præclaram fabricam, temere ac ità fortuito ferri credas? Eſt igitur qui eam adminiſtret? Qualis et quomodo adminiſtrat? Nos verò ab eo conditi, qui et quales ſumus? et ad quod munus? nunquid cum eo connexi, et ad eum aliquo

Κεφ. ιε'. τοι οἱ ὀλίγοι· καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι, τῷ τὴν πανήγυριν ἱστορήσαντας ἀπελθεῖν. Τί οὖν; καταγελῶνται ὑπὸ τῶν πολλῶν; Καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων. καὶ εἰ τὰ κτήνη συναίσθησίν τινα εἶχε, κατεγέλα ἂν τῶν ἄλλό τι τεθαυμακότων ἢ τὸν χόρτον.

ΚΕΦ. ιε'.

Πρὸς τοὺς σκληρῶς τισὶν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας.

ΟΤΑΝ ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτά, ἀναγκαστά, δοῦλα, ἀλλότρια· φαντάζονται

aliquo modo affecti ſumus, aut nullo penitús? Hæc ſunt quæ paucis his accidant, quſque poſtea huic uni rei vacent; ut celebritate perſpectâ diſcedant. Quid vero? à vulgò deridentur? Et illîc ſpectatores deridentur mercatoribus. quòd ſi jumenta ſenſu aliquo eſſent prædita, deriderent et ipſa eos, qui quicquam præter pabulum admirentur.

CAP. XV.

Ad eos qui pertinaciter in iis quæ decreverant perſeverant.

QUIDAM cùm diſputationes has audiunt, conſtantem eſſe oportere; ac voluntatem quidem naturâ eſſe liberam, et cogi non poſſe, cætera verò et prohiberi et cogi poſſe, ſervilia atque aliena eſſe: putant, quicquid à ſe decretum fuerit,

τάζονται ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀ- Κεφ. ιε'.
παραβάτως ἐμμένειν. Ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι
δεῖ τὸ κεκριμένον. Θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώ-
ματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι, ὡς ἀθλοῦντι. ἂν δέ μοι
φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃ, καὶ ἀλαζονεύῃ
ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι ὅτι Ἄνθρωπε ζήτει τὸν θερα-
πεύσοντα. Τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία, ἕ-
τερον τρόπον. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς
πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων·
οἷον καὶ ἐμός τις ἑταῖρος ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἔκρινεν
ἀποκαρτερεῖν. ἔγνων ἐγὼ ἤδη τρίτην ἡμέραν ἔ-
χοντος αὐτοῦ τῆς ἀποχῆς, καὶ ἐλθὼν ἐπυνθανόμην
τί ἐγένετο. Κέκρικά, φησιν. Ἀλλ' ὅμως τί σε
ἦν τὸ ἀναπεῖσαν; εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ πα-
ρακαθήμεθά σοι, καὶ συνεργοῦμεν ἵνα ἐξέλθῃς· εἰ
δ' ἀλόγως ἔκρινας, μεταθοῦ. Τοῖς κριθεῖσιν ἐμμέ-
νειν

rit, in eo pertinaciter eſſe perſeverandum. Verùm decretum inprimis rectum eſſe oportet. Volo enim nervos eſſe in corpore, ſed ut in ſano corpore, ut in decertanti corpore. quòd ſi furioſi te habere nervos oſtentes, de iſſque glorieris: dicam tibi, Homo quære tibi medicum. nam iſti nervi non ſunt, ſed enervatio, licet alio quodam modo. Tale quiddam eorum quoque animis accidit, qui diſputationes has obiter ac perperam audiunt: quemadmodum ſodalium meorum quidam nulla de cauſa inediâ necem ſibi conſciſcere ſtatuit. ego rem cognovi, cùm is jam tertium diem abſtinentiam illam urgeret, et aggreſſus interrogavi, quid ei accidiſſet? Decrevi, inquit. Sed tamen quid, inquam, eò te impulit? nam ſi rectè decreviſti, affidemus tibi, adjutores futuri, ut è vita excedas. ſin perperam ſtatuiſti, muta conſilium.

Κεφ. ιε'.

νεῖν δεῖ. Τί ποιεῖς ἄνθρωπε; οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. Ἐπεὶ παθῶν ἄρτι ὅτι νύξ ἐστι· ἂν σοι δοκῇ, μὴ μετατίθεσο, ἀλλ' ἔμμενε, καὶ λέγε, Ὅτι τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ. Τί ποιεῖς ἄνθρωπε; οὐ πᾶσιν. οὐ θέλεις τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι καὶ τὸν θεμέλιον, τὸ κρῖμα σκέψασθαι πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιές, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐποικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἂν δὲ σαπρὸν ὑποστήσῃ, καὶ καταπίπτον, οὐκ οἰκοδόμημά τι ὄν· ὅσῳ δ' ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ θᾶττον κατενεχθήσεται. Ἄνευ πάσης αἰτίας ἐξάγεις ἡμῖν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ ζῆν φίλον καὶ συνήθη, τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς; εἶτα φόνον ἐργαζόμενος, καὶ ἀπολλύων ἄνθρωπον μηδὲν ἠδικηκότα, λέγεις Ὅτι τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ; Εἰ δ' ἐπῆλθέ

silium. Decretis insistendum est. Quid agis homo? non omnibus sed rectis. Nam si in mentem tibi venit, modò noctem esse: si tibi videbitur, nè muta sententiam, sed in ea persevera: et dic, Decretis esse insistendum. Quid agis homo? non omnibus. non à principio vis ordiri, et jacere fundamentum, decretum considerando, rectúmne sit an pravum? ac tum demum in eo exædificare firmitatem istam et constantiam? quòd si fundamentum putre ac ruinosum jeceris: quò plura et firmiora imposueris, eò citiùs ædificium corruet. Citra omnem causam è medio nobis tollis hominem amicum et familiarem, civitatis ejusdem tam magnæ quàm parvæ: et cùm cædem facias, hominémque nullius injuriæ reum perdas: ais, in decretis perseverandum esse? Quòd si tibi fortè in mentem venisset, me esse occidendum:

πῆλθέ σοι πῶς ποτ' ἐμὲ ἀποκτεῖναι, ἔδει σε ἐμ- Κεφ. ιε'.
μένειν τοῖς κριθεῖσιν; Ἐκεῖνος μὲν οὖν μόγις με-
τεπείσθη. τῶν δὲ νῦν τινας οὐκ ἔστι μεταθεῖναι.
Ὥστέ μοι δοκῶ ὃ πρότερον ἠγνόουν νῦν εἰδέναι,
τί ἐστι τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενον, Μωρὸν οὔ-
τε πεῖσαι οὔτε ῥῆξαί ἐστι. Μή μοι γένοιτο φίλον
ἔχειν μωρόν. δυσμεταχείριστον οὐδέν ἐστι. Κέ-
κρικα. Καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι· ἀλλ' ὅσῳ βεβαιό-
τερον κρίνουσι τὰ οὐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλ-
λεβόρου δέονται. Οὐ θέλεις τὰ τοῦ νοσοῦντος
ποιεῖν, καὶ τὸν ἰατρὸν παρακαλεῖν; Νοσῶ κύριε,
βοήθησόν μοι· τί με δεῖ ποιεῖν σκέψαι· ἐμόν ἐστι
πείθεσθαί σοι. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, Ἃ δεῖ με
ποιεῖν οὐκ οἶδα· ἐλήλυθα δὲ μαθησόμενος. Οὔ.
ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων μοι λέγε. τοῦτο δὲ κέ-
κρικα. Περὶ ποίων ἄλλων; τί γάρ ἐστι μεῖζον
ἢ

cidendum: num in ſententia permanendum tibi eſſet? Ac ille quidem vix à ſententia depulſus eſt: eorum autem qui nunc ſunt, nonnullis aliud perſuaderi non poteſt. Itaque mihi videor nunc ſcire id quod priùs ignorabam, quæ vis ſit pervulgati illius dicti, Stultum neque mutari, neque rumpi poſſe. Abſit, ut ſtultus mihi contingat amicus: nihil eſt æquè intractabile. Decrevi. Etiam furentes: ſed quò conſtantiùs decernunt ea quæ non ſunt, eò majore veratri copiâ eis opus eſt. Non ea facere vis quæ ſunt ægrotantis, et accerſere medicum? Ægroto domine: auxiliare mihi, conſidera quid mihi ſit agendum: meum eſt parere tibi. Sic hîc quoque; Quid mihi faciendum ſit ignoro: ſed adſum cognoſcendi causâ. Non. ſed aliis de rebus mihi dicito. nam hoc decrevi. De quibus aliis? quid enim majus aut

Κεφ. ιε'. ἢ προύργιαίτερον τοῦ πεισθῆναί σε, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκρικέναι, καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι; Οὗτοι οἱ μανικοὶ τόνοι, οὐχ ὑγιεινοί. Ἀποθανεῖν θέλω, ἄν με τοῦτο ἀναγκάσῃς. Διατί ἄνθρωπε; Τί ἐγένετο; Κέκρικα. Ἐσώθην ὅτι οὐ κέκρικας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. Ἀργύριον οὐ λαμβάνω. Διὰ τί; Κέκρικα. Ἴσθι ὅτι ᾧ τόνῳ νῦν χρῇ πρὸς τὸ μὴ λαμβάνειν, οὐδὲν κωλύει σε ἀλόγως ποτὲ ῥέψαι πρὸς τὸ λαμβάνειν, καὶ πάλιν λέγειν, Ὅτι κέκρικα; Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥευματιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀσθενὴς ψυχή, ὅπου μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον.

ΚΕΦ.

majore ſtudio dignum eſt, quàm tibi perſuaderi, non ſatìs eſſe te decreviſſe, ac à propoſito non recedere? Hi ſunt furioſorum nervi, non hominis ſani. Emori volo, ſi me iſtud coegeris. Quamobrem homo? Quid accidit? Decrevi. Salvus ſum, quòd non decreviſti me occidere. Argentum non accipio. Quamobrem? Decrevi. Scísne quibus nervis nunc uteris ad non accipiendum, iiſdem nihil prohibere quo minùs aliquando temere inclines ad accipiendum; et rurſus dicas, te decreviſſe? Ut enim in ægroto corpore et fluxionibus obnoxio, humor aliàs in hanc, aliàs in illam defertur partem; ſic animus imbecillus, quò quidem inclinet incertum eſt: cùm autem ad inclinationem atque impetum illum etiam nervi acceſſerint: tum malum ejuſmodi fit, cui nec auxilium ferri, nec adhiberi medicina queat.

CAP.

ΚΕΦ. ις'.

Κεφ. ις'.

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν.

Ποῦ τὸ ἀγαθόν; Ἐν προαιρέσει. Ποῦ τὸ κακόν; Ἐν προαιρέσει. Ποῦ τὸ οὐδέτερον; Ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. Τί οὖν; μέμνηταί τις ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων; μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ' αὑτοῦ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων; Ἆρά γε ἡμέρα ἐστί; Ναί. Τί δέ; νύξ ἐστιν; Οὔ. Τί δ'; ἄρτιοί εἰσιν οἱ ἀστέρες; Οὐκ ἔχω λέγειν. Ὅταν σοι προφαίνηται ἀργύριον, μεμελέτηκας ἀποκρίνεσθαι τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν, ὅτι οὐκ ἀγαθόν; Ἤσκηκας ἐν ταύταις ταῖς ἀποκρίσεσιν; ἢ

πρὸς

CAP. XVI.

Non meditari nos, quo pacto decretis de rebus bonis et malis utamur.

UBI ſitum eſt bonum? In voluntate. Ubi malum? In voluntate. Ubi neutrum? In iis quæ arbitrii noſtri non ſunt. Quid ergó? Nunquis noſtrum his rationibus foris utitur? Nunquis ipſe meditatur ſecum rebus hoc modo reſpondere, quemadmodum in quæſtionibus? Nunquid dies eſt? Eſt. Quid veró? Nox eſt? Non. Quid verò? Paria ſunt aſtra? Non habeo dicere. Cùm pecunia tibi oſtenditur, éſne meditatus ità reſpondere, ut decet: eam non eſſe bonam? Nunquid in his reſponſionibus exercitatus es?

an

Κεφ. ιε'. πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα; Τί οὖν θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν μεμελέτηκας, ἐκεῖ κρείττων γίνῃ σεαυτοῦ; ὅπου δ' ἀμελετήτως ἔχεις, ἐκεῖ δ' ὁ αὐτὸς διαμένεις; Ἐπεὶ διὰ τί ὁ ῥήτωρ, εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα, φωνὴν εἰσφέρων ἡδεῖαν, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ; Ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ μελετῆσαι. Τί οὖν θέλει; Ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. Πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾷν, ἤσκηται· πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἤσκηται. Πότε γὰρ ἤκουσε παρά τινος, τί ἐστιν ἔπαινος; τί ἐστι ψόγος; τίς ἑκατέρου φύσις; τοὺς ποίους τῶν ἐπαίνων διωκτέον, ἢ τοὺς ποίους τῶν ψόγων φευκτέον; πότε δ' ἐμελέτησε ταύτην τὴν μελέτην, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις; Τί οὖν ἔτι θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν ἔμαθεν ἐκεῖ διαφέρει τῶν ἄλλων· ὅπου δ' οὐ μεμελέτηκεν,

an verò ad ſolas cavillationes? Quid ergò miraris, ubi meditatus es, ibi te ipſo quoque te ſuperiorem eſſe? ubi verò exercitationem nullam adhibuiſti, ibi te eundem permanere? Nam cur orator, quamvìs ſciat ſe rectè ſcripſiſſe: quæ ſcripſerit memoriæ ſe mandâſſe, et ſuavitatem vocis adhibuiſſe: tamen adhuc æſtuat? Quia non contentus eſt exercitatione. Quid ergò vult? Laudari ab iis qui adſunt. Ad facultatem igitur declamandi exercitatus eſt; ad laudationen autem et vituperationem non eſt exercitatus. Quando enim è quoquam audivit, quid ſit laus aut vituperatio? quæ ſit utriuſque rei natura? quæ laudes expetendæ ſint? quæ vituperationes fugiendæ? quando autem in ea ſe declamatione exercuit, quæ ſit his rationibus conſentanea? Quid ergò adhuc miraris, ſi ubi didicit, ibi vulgo antecellit: ubi autem ſe non

μελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν; Ὡς ὁ κιθαρῳδὸς ὅιδε κιθαρίζειν, ᾄδει καλῶς, στατὸν ἔχει καλὸν, καὶ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει. ταῦτα γὰρ ὅιδεν· ὄχλος δὲ τί ἐστιν οὐκ ὅιδεν, οὐδ' ὄχλου βοὴ, οὐδὲ κατάγελως. ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀγωνιᾷν τί ἐστιν ὅιδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστὶν, ἢ ἀλλότριον, ἔστιν αὐτὸ παῦσαι ἢ οὐκ ἔστι. διατοῦτο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῇ, φυσηθεὶς ἐξῆλθεν. ἐὰν δὲ καταγελασθῇ, τὸ φυσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη καὶ προσεκάθισε. Τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν. Τίνα θαυμάζομεν; Τὰ ἐκτός. Περὶ τίνα σπουδάζομεν; Περὶ τὰ ἐκτός. Εἶτ' ἀποροῦμεν πῶς φοβούμεθα, ἢ πῶς ἀγονιῶμεν; Τί οὖν ἐνδέχεται, ὅταν τὰ ἐπιφερόμενα, κακὰ ἡγώμεθα; Οὐ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, οὐ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾷν. εἶτα λέγομεν, Κύριε ὁ Θεὸς, πῶς Κεφ. ιε'.

non exercuit, ibi nullam præ plebe prærogativam habet? Sic cithrœdus novit pulſare citharam, bene cantat, rectâ tunicâ, eâque pulchrâ, eſt amictus; et tamen theatrum ingrediens tremit. nam illa quidem novit: populus autem quid ſit, non novit, aut populi clamor ac deriſio. imò ipſum æſtuare quid ſit, ignorat, utrùm noſtrum opus ſit, an alienum, ſedari poſſit, necne. quapropter, cùm laudatur, inflatus exit. ubi autem deriſus eſt, inflatiuncula illa compungitur et ſubſidit. Tale quiddam et nobis accidit. Quas res admiramur? Externas. Quibus rebus favemus? Externis. Et dubitamus quî fiat, ut timeamus? ut æſtuemus? Quid ergó uſu evenit, cùm ea quæ inferuntur, mala judicamus? Non poſſumus non timere, non poſſumus non æſtuare. Dicimus, Domine Deus, quid agam nè æſtuem? Stulte, manus non habes?

Κεφ. ιε'. πῶς μὴ ἀγωνιῶ; Μωρέ· χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ Θεός; ἔυχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαί σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. Τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; Ἀλλ' οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ' ἐπιστρεφόμεθα. Ἐπεὶ δότε μοι ἕνα ᾧ μέλει πῶς τί ποιήσῃ; ὃς ἐπιστρέφεται οὐ τοῦ, τυχεῖν τινος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ; Τίς περιπατῶν τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ ἐπιστρέφεται; τίς βουλευόμενος αὐτῆς τῆς βουλῆς, οὐχὶ δὲ τοῦ τυχεῖν ἐκείνου περὶ οὗ βουλεύεται; κἂν μὲν τύχῃ, ἐπῆρται καὶ λέγει· Πῶς γὰρ ἡμεῖς καλῶς ἐβουλευσάμεθα; Οὐκ ἔλεγόν σοι, ἀδελφέ, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῶν τι σκεψα-

habes? non tibi fecit eas Deus? nunc ergò ſedens precare, nè pituita tibi defluat. emunge potiùs, nec accuſa Deum. Quid ergó? hîc nihil tibi dedit? non dedit tibi tolerantiam? non dedit tibi magnitudinem animi? non dedit fortitudinem? tot manus cùm habeas, adhuc requiris eum qui te emungat? Verùm nos hæc neque meditamur, neque curamus. Alioqui dato mihi aliquem qui curet, quo pacto aliquid acturus ſit? Qui ſolicitus ſit, non de aliqua re conſequenda, ſed de actione ſuâ? Quis inter ambulandum de ambulatione ſua ſolicitus eſt? quis cùm deliberat, ipſam reſpicit deliberationem: ac non potiùs de eo conſequendo laborat, cujus gratiâ deliberat? qui ſi voti compos ſit, elatus ait: Quàm prudenter deliberavimus? Non dicebam tibi frater, ſi nos rem quampiam conſideraremus, non poſſe fieri quin

ità

σκεψαμένων, μὴ οὕτως ἐκβῆναι; ἂν δ' ἑτέρως χωρήσῃ, τεταπείνωται τάλας, οὐχ εὑρίσκει οὐδέ τι εἴπῃ περὶ τῶν γεγονότων. Τίς ἡμῶν τούτου ἕνεκα μάντιν παρέλαβε; Τίς ἡμῶν [οὐκ] ἐνεκοιμήθη ὑπὲρ ἐνεργείας; Τίς; ἕνα μοι δότε, ἵνα ἴδω τοῦτον, ὃν ἐκ πολλοῦ χρόνου ζητῶ, τὸν ταῖς ἀληθείαις εὐγενῆ καὶ εὐφυᾶ· εἴτε νέον, εἴτε πρεσβύτερον δότε. Τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ περὶ μὲν τὰς ὕλας τετρίμμεθα, ἐν δὲ ταῖς ἐνεργείαις ταπεινοί, ἀσχήμονες, οὐδενὸς ἄξιοι, δειλοί, ἀταλαίπωροι, ὅλοι ἀτυχήματα; Οὐ γὰρ μεμέληκεν ἡμῖν, οὐδὲ μελετῶμεν. Εἰ δὲ μὴ τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγὴν ἐφοβούμεθα, ἀλλὰ τὸν φόβον, ἐμελετῶμεν ἂν ἐνείνοις μὴ περιπίπτειν ἃ φαίνεται ἡμῖν κακά. Νῦν δ' ἐν μὲν τῇ σχολῇ γοργοὶ καὶ κατάγλωσσοι, κἂν ζητημάτιον ἐμπέσῃ περί τινος τούτων,

Κεφ. ιε'.

ità eveniret? ſin ſecus ceciderit, abjectus eſt miſer, nec quid dicat de iis quæ acciderunt reperit. Quis noſtrûm hujus rei causâ vatem adhibuit? Quis noſtrûm ob actionem in æde indormiit? Quiſnam? unum mihi date, ut eum videam, quem jam longo tempore quærito, qui reverà ſit nobilis et ingenioſus: ſive adoleſcentem, ſive natu grandiorem date. Quid ergò miramur adhuc nos in rebus caducis exercitatos eſſe; in actionibus autem humiles, fœdos, nullius pretii, timidos, delicatos, calamitates quanti quanti ſumus? Neque enim hæ nobis curæ fuerunt, neque in iis nos exercemus. At ſi non mortem aut exilium timeremus, ſed timorem ipſum; operam daturi eſſemus nè incideremus in ea quæ mala nobis viderentur. Nunc in ſchola expediti et verboſi, cùm tali quapiam de re quæſtiuncula inciderit, inſtructi ſumus

Κεφ. ιε'. τούτων, ἱκανοὶ τὰ ἐξῆς ἐπελθεῖν. ἔλκυσον δ' εἰς χρῆσιν, καὶ εὑρήσεις τάλανας ναυάγους. προσπεσέτω φαντασία ταρακτικὴ, καὶ γνώσῃ τί ἐμελετῶμεν, καὶ πρὸς τί ἐγυμναζόμεθα. Λοιπὸν ἐπὶ τῆς ἀμελετησίας προσεπισωρεύομεν ἀεί τινα, καὶ προσπλάσσομεν μείζονα τῶν καθεστώτων. Ἐυθὺς ἐγὼ ὅτε πλέω κατακύψας εἰς τὸν βυθὸν ἢ τὸ πέλαγος, περιβλεψάμενος, καὶ μὴ ἰδὼν γῆν; ἐξίσταμαι, καὶ φανταζόμενος ὅτι ὅλον με δεῖ τὸ πέλαγος τοῦτο ἐκπιεῖν ἂν ναυαγήσω, οὐκ ἐπέρχεταί μοι, ὅτι μοι τρεῖς ξέσται ἀρκοῦσι. Τί οὖν με ταράσσει; Τὸ πέλαγος; Οὔ, ἀλλὰ τὸ δόγμα. Πάλιν, ὅταν σεισμὸς γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις ἐπιπίπτειν μοι μέλλει. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μικρὸν λιθάριον, ἵν' ἔξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλῃ; Τίνα οὖν ἐστι τὰ βαροῦντα καὶ ἐξιστάντα

mus ad reliqua etiam proſequenda. ſed ſi verba ad rem conferenda fuerint: invenies miſeros naufragos: incidat cogitatio terroris: tum cognoſces quid meditati fuerimus, et ad quid nos exercuerimus. Jam in hac meditationis neglectione ſubinde quædam accumulamus, et majora quàm re ipsâ ſunt affingimus. Statim ego cùm navigo, dejectis in profundum aut pelagus oculis, cùm circumſpicio, ac terram nuſquam proſpicio, extra me ſum, et cogitans eſſe mihi totum pelagus ebibendum, ſi fecero naufragium, illud non reputo, tres ſextarios eſſe mihi ſatis. Quid ergò me perturbat? Pelagus? Non, ſed decretum. Rurſus ingruente terræ motu, totam urbem in me caſuram mihi fingo: quaſi verò non parvus lapillus ſit ſatis, ad elidendum et diſſipandum cerebrum meum? Quæ ergò ſunt quæ nos onerent, et

τα ἡμᾶς; Τίνα γὰρ ἄλλα, ἢ τὰ δόγματα; τὸν γὰρ ἐξιόντα καὶ ἀπαλλαττόμενον τῶν συνήθων καὶ ἑταίρων, καὶ τόπων, καὶ συναναστροφῆς, τί ἐστι τὸ βαροῦν ἄλλο, ἢ δόγματα; Τὰ γοῦν παιδία εὐθὺς ὅταν κλαύσῃ μικρὰ τῆς τίτθης ἀπελθούσης, πλακούντιον λαβόντα ἐπιλέλησται. Θέλεις σε οὖν καὶ ἡμεῖς τοῖς παιδίοις ὁμοιῶμεν; Οὐ νὴ τὸν Δία. οὐ γὰρ ὑπὸ πλακουντίου τοῦτο πάσχειν ἀξιῶ, ἀλλ' ὑπὸ δογμάτων ὀρθῶν. Τίνα δ' ἔστι ταῦτα; Ἃ δεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅλην τὴν ἡμέραν μελετῶντα, μηδενὶ προσπάσχειν τῶν ἀλλοτρίων, μεθ' ἑταίρῳ, μήτε τόπῳ, μήτε γυμνασίοις, ἀλλὰ μηδὲ τῷ σώματι τῷ αὐτοῦ· μεμνῆσθαι δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦτον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν. Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; Τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλὰ διδομένοις Κεφ. ιε'.

et extra noſmetipſos rapiant? Quæ alia, niſi decreta? nam eum qui peregrè abiens, à familiaribus, amicis, locis, conſuetudine recedit; quid aliud eſt quod oneret, niſi decreta? Pueri quidem cùm primùm plorant nutrice paulum digreſsâ, placentulâ acceptâ ploratûs obliviſcuntur. Vis ergò, utì nos te quoque pueris comparemus? Non per Jovem. neque enim velim placentulâ me ità deliniri, ſed rectis decretis. Quæ autem illa ſunt? Ea quæ hominem totos dies meditantem, nullis externis rebus affici decet; non ſodali, non loco, non gymnaſiis, imò nè ſuopte quidem corpore: ſed meminiſſe legis, et jam ob oculos habere. Quid autem lex divinitus præſcripta jubet? Sua tueri, et aliena ſibi non vendicare; ſed iis et cùm dantur uti, et cùm non dantur, ea non deſiderare: et cùm quis eripit, reſtituere

Κεφ. ιε'. δομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδόναι εὐλύτως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα οὗ ἐχρήσατο χρόνου, εἰ θέλεις μὴ κλαίειν τὴν τίτθην καὶ μάμμην. Τί γὰρ διαφέρει τίνος ἧττων ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνος κρέμαται; Τί κρείττων εἶ τοῦ διὰ κοράσιον κλαίοντος, ἢ διὰ γυμνασίδιον; καὶ στωΐδα, καὶ νεανισκάρια, καὶ τοιαύτην διατριβὴν ποιεῖς. Ἄλλος ἐλθὼν ὅτι οὐκέτι τὸ τῆς Δίρκης ὕδωρ πίνειν μέλλει. Τὸ γὰρ Μάρκιον χεῖρόν ἐστι τοῦ τῆς Δίρκης; Ἀλλ' ἐκεῖνό μοι σύνηθες ἦν. Καὶ τοῦτο πάλιν ἔσται σοι σύνηθες. Εἶτ' ἂν μὲν τοιούτῳ προσπαθῇς, καὶ τοῦτο πάλιν κλαῦε, καὶ ζήτει στίχον ὅμοιον τῷ Εὐριπίδου ποιῆσαι,

Θερμάς τε τὰς Νέρωνος, Μάρκιόν θ' ὕδωρ.

Ἴδε

expeditè; et ſtatim habere gratiam, pro eo tempore, quo utenda dedit, ſi nolis mammas atque nuterculas implorare. Quid enim intereſt, quâ re vincaris, et unde pendeas? Ecquâ re eo præſtantior es qui ob puellam plorat aut ob gymnaſium? et porticulos, et adoleſcentulos, et ejuſmodi congreſſus luges. Alius id ægrè fert, quòd Dircæam aquam non ampliùs bibiturus ſit. Num Martia deterior eſt Dircæâ? At illi aſſueveram. Etiam huic aſſueſces. Deinde ubi et hac delectaberis, luge, et quære verſum Euripideo ſimilem:

Thermas Neronianas, Martiámque aquam.

Vidén'

Ἴδε πῶς τραγῳδία γίνεται, ὅταν εἰς μωροὺς ἀν- Κεφ. ιε'.
θρώπους πράγματα τυγχάνοντ' ἐμπέσῃ. Πότε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; Τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; Εἰ δὲ δὴ παρακολουθεῖς τῷ διοικοῦντι τὰ Ὅλα, κἀκεῖνον ἐν σαυτῷ περιφέρεις. Ἔτι ποθεῖς λιθάρια καὶ πέτραν κομψήν; Ὅταν οὖν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος ὡς τὰ παιδία; Τί οὖν ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις; Τί ἤκουες; Τί ἐμάνθανες; Τί σαυτὸν φιλόσοφον ἐπέγραφες, ἐξὸν τὰ ὄντα ἐπιγράφειν; Ὅτι εἰσαγωγὰς ἔπραξά τινας, καὶ Χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφου δ' οὐδὲ θύραν παρῆλθον. Ποῦ γάρ μοι μέτεστι τούτου

Vidén' ut tragœdia oriatur, cùm res leves in ſtultos homines inciderunt? Ah, quando Athenas et arcem iterum videbo? Miſer, non ſatìs ea tibi ſunt, quæ quotidie vides? Potéſne præſtantius aliquid aut majus videre ſole, lunâ, ſtellis, terrâ universâ, mari? Quod ſi gubernatorem in adminiſtratione Univerſi ratione aſſequaris, eum etiam in temetipſo circumfers. Adhuc deſideras lapillos et rupem elegantem? Quid facies, ipſum ſolem et lunam relicturus? ſedebis plorans ut pueri? Quid ergò in ſchola faciebas? Quid audiebas? Quid diſcebas? Quid philoſophi nomen uſurpabas, cùm ea tibi uſurpare poſſes quæ habes? Te introductiones quaſdam legiſſe, te Chryſippi libros evolviſſe, philoſophi autem nè januam quidem præteriiſſe. Nam quid ea res ad me attinet, quæ ad Socratem attinebat, qui ità mortuus eſt?

Κεφ. ιε'. του τοῦ πράγματος, οὖ Σωκράτει μετῆν τῶ οὕτως ἀποθανόντι; οὕτω ζήσαντι; Οὗ Διογένει μετῆν; Ἐπινοεῖς τούτων τινὰ κλαίοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα οὐ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ τὴν δεῖνα; οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἔσεσθαι, ἢ ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' ἂν οὕτω τύχῃ ἐν Σούσοις, ἢ ἐν Ἐκβατάνοις; Ὦ γὰρ ἔξεστιν ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων; οὐχὶ δ', ὡς παιδία, παραμένει μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; Ταχύ γ' ἂν οὗτος ὑπομείναι φυγήν τινα φυγεῖν εἰς ἅπαντα, ἢ τὴν ἐπὶ θανάτῳ κατακριθείς. Οὐ θέλεις ἤδη ὡς τὰ παιδία ἀπογαλακτισθῆναι, καὶ ἅπτεσθαι τροφῆς στερεωτέρας; μηδὲ κλαίειν μάμμας καὶ τίτθας, γραῶν ἀποκλαύματα; Ἀλλ' ἐκείνας ἀπαλλασσόμενος ἀνιάσω. Σὺ αὐτὰς ἀνιάσεις; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ὅπερ καὶ σὲ, τὸ δόγμα. Τί οὖν ἔχεις ποιῆσαι; Τὸ

est? ità vixit? Quæ pertinebat ad Diogenem? Cognovisti horum aliquem plorâsse aut succensuisse, quòd istum aut istam visurus non esset? quod Athenis aut Corinthi non futurus esset: sed fortasse Susis, aut Ecbatanis? Nam cui licet abire de convivio cùm volet, et non ampliùs ludere, is nunquid adhuc se manere dolet? non autem, ut pueri, manet quoad eo delectatur? Is scilicet exilium prorsus sustinebit, aut condemnationem ad necem. Non vis tandem, ut pueri, ablactari, et cibum capessere solidiorem? Non plorare mammas desines, et nutriculas, aniles nomenclaturas? At illis discedens molestus ero. Tu eis molestus eris? Nequaquam verò tu, sed idem quod et tibi decretum. Quid ergò facere potes? Tute tuum abjicito: abjicient et illæ

Τὸ σὸν ἔξελε· τὸ δ' ἐκείνων ἂν ἓν ποιῶσιν αὗται ἐξελοῦσιν. εἰ δὲ μή, ὀιμώξουσι δι' αὑτάς. Ἄνθρωπε, τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπονοήθητι ἤδη ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ μεγαλοψυχίας. ἀνάτεινόν ποτε τὸν τράχηλον ὡς ἀπηλλαγμένος δουλείας· τόλμησον ἀναβλέψας πρὸς τὸν Θεὸν εἰπεῖν, Ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς, ὁμογνωμονῶ σοι, ἴσος εἰμί· οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων· ὅπου θέλεις ἄγε· ἣν θέλῃς ἐσθῆτα περίθες· ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; Ἐγώ σοι ὑπερ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι· δείξω τὴν ἑκάστου φύσιν ὁία ἐστίν. Οὔ· ἀλλ' ἐν βοὸς κοιλίᾳ καθήμενος, ἐκδέχου σοῦ τὴν μάμμην μέχρις σε χορτάσῃ. Ὁ Ἡρακλῆς εἰ τοῖς ἐν ὄικοι παρεκάθητο, τὶς ἂν ἦν; Εὐρυσθεὺς καὶ οὐ-

Κεφ. ιε'.

χὶ

illæ ſuum, ſi ſapient, ipſæ. alioqui ſuâpte culpâ plorabunt. Homo jam tandem id quod de tranquillitate, de libertate, de animi magnitudine dicitur, in animum revoca. cervices tandem erige, tanquam ſervitute liberatus. aude tandem ſublatis ad Deum oculis dicere: Tracta me poſthac arbitratu tuo: idem tecum ſentio, æqualis ſum: nihil recuſo, quod tibi videbitur: quò voles ducito: veſte me quâ voles induito. vis me fungi magiſtratu? privatam agere vitam? manere? exulare? pauperie conflictari? opibus abundare? Ego te in his rebus omnibus apud homines defendam: oſtendam qualem ſit rei cujuſque naturam. Non ità: ſed potiùs in ventre bovis ſedens, exſpecta materculam tuam dum te paſcat. Hercules ſi domeſticis ſuis aſſediſſet, quis fuiſſet?

Κεφ. ιε'. καὶ Ἡρακλῆς. Ἄγε, πόσους δὲ περιερχόμενος τὴν οἰκουμένην συνήθεις ἔσχε καὶ φίλους; Ἀλλ' οὐδὲν φίλτερον τοῦ Θεοῦ· διατοῦτο ἐπιστεύθη Διὸς εἶναι υἱὸς, καὶ ἦν. ἐκείνῳ τοίνυν πειθομένος, περιῄει καθαίρων ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν. Ἀλλ' οὐκ εἶ Ἡρακλῆς, καὶ οὐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; Ἀλλ' οὐδὲ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; Τὰ σαυτοῦ κάθαρον. ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀντὶ Προκρούστου καὶ Σκίρωνος, Λύπην, Φόβον, Ἐπιθυμίαν, Φθόνον, Ἐπιχαιρεκακίαν, Φιλαργυρίαν, Μαλακίαν, Ἀκρασίαν. Ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεποιθότα, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθοσιωμένον. Ἂν δ' ἄλλό τι θέλῃς, ὀιμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ· ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὐροιαν. καὶ μηδέ ποτ' εὑροεῖν δυνάμενος. ἐκεῖ γὰρ αὐ-

fuiſſet? Euryſtheus, non Hercules. Age verò, terrarum orbem peragrando quot familiares, quot amicos paravit? Sed Deo nihil ei fuit antiquius: eâque de cauſa filius Jovis eſt creditus, ac fuit. illi igitur obtemperans circumibat, ut injuriam et iniquitatem expurgaret. At non es Hercules, nec aliena mala purgare potes? Ac nè Theſeus quidem es, ut Atticæ mala purges? Tua ipſius purgato: ex animo ejice loco Procruſtis et Scironis, Dolorem, Timorem, Cupiditatem, Invidiam, Malevolentiam, Avaritiam, Mollitiem, Intemperantiam. Hæc verò aliter ejici non poſſunt, niſi ad ſolum reſpicias Deum, eſque ſoli ſis addictus, et illius mandatis initiatus. Sin quid aliud voles; gemens et plorans ſequêris robuſtiorem; foris ſubinde quæritans tranquillitatem

cùm

αὐτὴν ζητεῖς, οὗ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστίν. Κεφ. ιζ'.

ΚΕΦ. ιζ'.

Πῶς ἐφαρμοστέον τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους.

ΤΙ' πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος; Ἀποβαλεῖν ὄιησιν. ἀμήχανον γὰρ ἅ τις εἰδέναι ὄιεται, ταῦτα ἄρξασθαι μανθάνειν. τὰ μὲν οὖν ποιητέα καὶ οὐ ποιητέα, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ πάντες ἄνω καὶ κάτω λαλοῦντες ἐρχόμεθα πρὸς τοὺς φιλοσόφους· ἐπὶ τούτοις ἐπαινοῦντες, ψέγοντες, ἐγκαλοῦντες, μεμφόμενοι, περὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ αἰσχρῶν ἐπικρίνοντες καὶ διαλαμβάνοντες. Τίνος δ' ἕνεκα προσερχόμεθα τοῖς φιλοσόφοις; Μαθεῖν θέλοντες

ἃ

cum tranquillo frui ſtatu nunquam queas: ut qui illîc eum quæras, ubi non eſt, omiſſo eo loco in quo eſt.

CAP. XVII.

Quomodo anticipationes ſingulis rebus ſint accommodandæ.

QUOD eſt primum philoſophantis officium? Abjicere arrogantiam. nulla enim ratio eſt, cur ea quæ ſcire te putes, diſcere incipias. ac nos facienda et non facienda, bona et mala, honeſta et turpia, ſurſum ac deorſum linguâ verſantes, philoſophos adimus: porrò laudamus, reprehendimus, accuſamus, conquerimur, de ſtudiis honeſtis et turpibus judicamus et diſceptamus. Qua verò de cauſa philoſophos accedimus? Diſcere volumus ea quæ nos ignorare putamus.

Κεφ. ιζ'. ἃ οὐκ ὀιόμεθα εἰδέναι. Τίνα δ' ἔστι ταῦτα; Τὰ θεωρήματα. ἃ γὰρ λαλοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, μαθεῖν θέλομεν, ὡς κομψὰ καὶ δριμέα. οἱ δ' ἵν' ἀπ' αὐτῶν περιποιήσωνται. Γελοῖον οὖν τὸ οἴεσθαι, ὅτι ἄλλα μέν τις μαθεῖν βούλεται, ἄλλα δὲ μαθήσεται· ἢ λοιπὸν ὅτι προκόψει τις ἐν οἷς οὐ μανθάνει. Τὸ δ' ἐξαπατοῦν τοὺς πολλοὺς τουτέστιν, ὅπερ καὶ Θεόπομπον τὸν ῥήτορα, ὅπου καὶ Πλάτωνι ἐγκαλεῖ ἐπὶ τῷ βούλεσθαι ἕκαστα ὁρίζεσθαι. Τί γὰρ λέγει; Οὐδεὶς ἡμῶν πρὸ σοῦ ἔλεγεν ἀγαθὸν ἢ δίκαιον; ἢ μὴ παρακολουθοῦντες τί ἐστι τούτων ἕκαστον, ἀσήμως καὶ κενῶς φθεγγόμεθα τὰς φωνάς; Τίς γάρ σοι λέγει Θεόπομπε, ὅτι ἐννοίας οὐκ εἴχομεν ἑκάστου τούτων φυσικὰς, καὶ προλήψεις; Ἀλλ' οὐχ οἷόντε ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις ταῖς καταλλήλοις οὐσίαις, μὴ διαρθρώσαντα

Quæ autem illa ſunt? Præceptiones. nam quæ philoſophi loquuntur, ea diſcere volumus: alii, ut elegantia et acuta: alii, ut quæſtum inde faciamus. Eſt igitur ridiculum putare, fore ut aliquis alia velit diſcere, alia diſcat; aut in iis denique proficiat quæ non diſcit. Et hac re vulgus decipitur, quâ et Theopompus rhetor; qui Platonem etiam accuſat quod definire omnia voluerit. Quid enim ait? Nemóne noſtrum ante te bonum dixit, et juſtum? aut non intelligentes, quid horum quidque eſſet, citra ſignificationem et inaniter voces illas ſonabamus? Quis verò iſtud tibi dicit, Theopompe, nos cujuſque horum naturales notiones non habuiſſe, atque anticipationes? Illud quidem fieri non poteſt, ut eas anticipationes rebus conſentaneis accommodemus, niſi priùs illas diſtinxerimus; atque idipſum conſideraverimus,

θρώσαντα αὐτάς· καὶ αὐτὸ τοῦτο σκεψάμενον, ποίαν τινὰ ἑκάστῃ αὐτῶν οὐσίαν ὑποτακτέον. Κεφ. ιζ'.

Ἐπεὶ τοιαῦτα λέγε καὶ πρὸς τοὺς Ἰατρούς. Τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔλεγεν ὑγιεινόν τι καὶ νοσερὸν, πρὶν Ἱπποκράτη γενέσθαι; ἢ κενῶς τὰς φωνὰς ταύτας ἀπηχοῦμεν; Ἔχομεν γάρ τινα καὶ ὑγιεινοῦ πρόληψιν, ἀλλ' ἐφαρμόσαι οὐ δυνάμεθα. διατοῦτο ὁ μὲν λέγει, ἀνάτεινον· ὁ δὲ λέγει, δὸς τροφήν· καὶ ὁ μὲν λέγει, φλεβοτόμησον· ὁ δὲ λέγει, σικύασον. Τί τὸ αἴτιον ἄλλό γε, ἢ ὅτι τὴν τοῦ ὑγιεινοῦ πρόληψιν οὐ δύναται καλῶς ἐφαρμόσαι τοῖς ἐπὶ μέρους; Οὕτως ἔχει καὶ ἐνθάδ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν βίον. Ἀγαθὸν καὶ κακὸν, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον, τίς ἡμῶν οὐ λαλεῖ; τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔχει τούτων ἑκάστου πρόληψιν; Ἆρ' οὖν διηρθρωμένην καὶ τελείαν; Τοῦτο δεῖξον. Πῶς δείξω;

raverimus, quæ res earum cuique ſubjiciendæ ſint. Nam iſthæc eadem medicis etiam objicere potes. Quis enim noſtrûm non ſalubre aliquid et morbidum dixit, priuſquam Hippocrates naſceretur? an voces iſtas inaniter reſonabamus? Habemus enim aliquam etiam ſani anticipationem; ſed accommodare non poſſumus. eóque alius deducere, alius dare cibum jubet, alius venam incidere, alius cucurbitulas apponere. Quæ alia cauſa eſt, niſi quòd ſanitatis anticipationem rebus ſingulis rectè accommodare neſciunt? Itâ ergò ſe res etiam hic habet in vita. De bonis rebus et malis, de utilibus et inutilibus quis noſtrûm non loquitur? quis enim noſtrûm non habet horum cujuſque notionem? Eóne etiam diſtinctam et perfectam? Iſtud oſtendito. Quo mo-

Κεφ. ιζ'. δείξω; Ἐφάρμοσον αὐτὴν καλῶς ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. Ἐυθὺς τοὺς ὅρους Πλάτων μὲν ὑποτάσσει τῇ τοῦ χρησίμου προλήψει, σὺ δὲ τῇ τοῦ ἀχρήστου. Δυνατὸν οὖν ἐστιν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐπιτυγχάνειν; Πῶς ὄιόντε; Τῇ δὲ τοῦ πλούτου οὐσίᾳ οὐχ' ὁ μέν τις ἐφαρμόζει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ πρόληψιν, ὅ δ' οὔ; τῇ δὲ τῆς ἡδονῆς; τῇ δὲ τῆς ὑγείας; Καθόλου γὰρ εἰ πάντες οἱ τὰ ὀνόματα λαλοῦντες, μὴ κενῶς ἴσμεν ἕκαστα τούτων, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιμελείας περὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν προλήψεων δεόμεθα, τί διαφερόμεθα; τί πολεμοῦμεν; τί ψέγομεν ἀλλήλους; Καὶ τί μοι νῦν τὴν πρὸς ἀλλήλους μάχην παραφέρειν, καὶ ταύτης μεμνῆσθαι; Σὺ αὐτὸς εἰ ἐφαρμόζεις καλῶς τὰς προλήψεις, διατί δυσροεῖς; διατί ἐμποδίζῃ; Ἀφῶμεν ἄρτι τὸν δεύτερον τόπον τὸν περὶ τὰς ὁρμὰς,

do oſtendam? Rectè accommodato eam rebus ſingulis. Ac nè longiùs abeam, Plato definitiones ſubjicit utilitatis notioni, tu verò inutilitatis. Ergóne fieri poteſt, ut veſtrûm uterque metam attingat. Fieri quì poteſt? Divitiarum item naturæ, nonne alius notionem boni accommodat, alius non? eodémque modo et voluptatis et ſanitatis? Nam ſi universè omnes verba uſurpantes, ſingula temerè non proferimus, nec ulla notionum diſtinctione indigemus, quid diſſentimus? quid pugnamus? quid invicem reprehendimus? Quorſum attinet contentiones proferre, earúmque facere mentionem? Tu ipſe, ſi notiones rectè accommodas, quamobrem ſucceſſu cares? quamobrem impediris? Omittamus nunc ſecundum locum, de impetu, et ejus conſentaneam in officio

μὰς, καὶ τὴν κατὰ ταύτας περὶ τὸ καθῆκον φι- Κεφ. ιζ'.
λοτεχνίαν. ἀφῶμεν καὶ τὸν τρίτον τὸν περὶ τὰς συγκαταθέσεις. Χαρίζομαί σοι ταῦτα πάντα. στῶμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου, καὶ σχεδὸν αἰσθητὴν παρέχοντος τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ἐφαρμόζειν καλῶς τὰς προλήψεις. Νῦν σὺ θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά. Τί οὖν ἐμποδίζῃ; διατί δυσροεῖς; Νῦν οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα. Διατί οὖν περιπίπτεις τινί; διατί δυστυχεῖς; διατί θέλοντός σου τὶ, οὐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος γίνεται; Ἀπόδειξις γὰρ αὕτη μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας· Θέλω τι, καὶ οὐ γίνεται. καὶ τί ἐστιν ἀθλιώτερον ἐμοῦ; Τοῦτο καὶ ἡ Μήδεια οὐχ ὑπομείνασα, ἦλθεν ἐπὶ τὸ ἀποκτεῖναι τὰ ἴδια τέκνα. Μεγαλοφυῶς κατά γε τοῦτο. Εἶχε γὰρ ἣν δεῖ φαντασίαν, οἷόν ἐστι τὸ, ἃ θέλει τινὶ μὴ προ-

officio ſolertiam: omittamus et tertium de aſſenſionibus. Condono tibi hæc omnia: inſiſtamus primo, qui demonſtrationem ſenſui penè obviam ſuppeditat non rectæ notionum accommodationis. Nunc tu ea vis, quæ et fieri, et à te fieri poſſunt. Cur ergò impediris? Cur ſucceſſu cares? Non tu nunc fugis neceſſaria. Cur ergò in ea incidis? cur calamitate conflictaris? cur te volente aliquid non fit? cur nolente fit aliquid? Hæc enim demonſtratio maxima eſt calamitatis et infelicitatis: *Volo aliquid, et non fit: et non volente, fit. et quid me eſt infelicius?* Hoc etiam Medea cùm non ſuſtineret, ſuorum liberûm cædem eſt aggreſſa. Magnanimiter, hac quidem ratione. In ea enim ſententia fuit, quâ eum eſſe decet, cui ea quæ vult non procedunt. Deinde ſic ulciſcar eum qui me læſit, qui me injuriâ et contumeliâ

Κεφ. ιζ'. προχωρεῖν. Εἶτα οὕτω τιμωρήσομαι τὸν ἀδικήσαντά με καὶ ὑβρίσαντα. Καὶ τί ὄφελος τοῦ κακῶς οὕτω διακειμένου; Πῶς οὖν γένηται; Ἀποκτείνω μὲν τὰ τέκνα; Ἀλλὰ καὶ ἐμαυτὴν τιμωρήσομαι. Καὶ τί μοι μέλει; Τουτέστιν ἔκπτωσις ψυχῆς, μεγάλα νεῦρα ἐχούσης. Οὐ γὰρ ᾔδει ποῦ κεῖται τὸ ποιεῖν ἃ θέλομεν, ὅτι τοῦτο οὐκ ἔξωθεν δεῖ λαμβάνειν, οὐδὲ τὰ πράγματα μετατιθέντα καὶ μεθαρμοζόμενον. Μὴ θέλε τὸν ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ὧν θέλεις οὐ γίνεται. μὴ θέλε αὐτὸν ἐξάπαντός σοι συνοικεῖν. μὴ θέλε μένειν ἐν Κορίνθῳ. καὶ ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ Θεὸς θέλε. Καὶ τίς σε κωλύσει; τίς σε ἀναγκάσει; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ὅταν τοιοῦτον ἔχῃς ἡγεμόνα, καὶ τοιούτῳ συνθέλῃς καὶ συνορέγῃ, τί φοβῇ ἔτι μὴ ἀποτύχῃς; Χάρισαί σου τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἔκκλισιν πενίᾳ καὶ πλούτῳ, ἀποτεύξει, πε-

tumeliâ affecit. Et quæ utilitas eſt hominis ità malè affecti? Quo pacto igitur fiet? Occidam liberos? At et me ipſam puniam. Quid verò ad me attinet? Hic eſt error animi, magnos nervos habentis. Nec enim nôrat, ubi ſitum eſſet facere quæ vellemus, id non ſumendum eſſe extrinſecus, neque res transferendas et mutandas. Noli appetere maritum: ſic nihil quod voles, non fiet. nè velis eum omnino tua uti conſuetudine: nè velis manere Corinthi. et denique nihil velis aliud, niſi ea quæ Deus vult. Quis te prohibebit? quis te coget? non magìs quàm Jovem. Quum talem habeas ducem, conjunctámque cum eo voluntatem et impetum, quid etiamnum times nè fruſtreris? Si tuam appetitionem et averſationem paupertati et opulentiæ donâris: fruſtraberis, incides

ϖεριπτώσει. ἀλλ' ὑγιείᾳ, δυστυχήσεις· ἀρχαῖς, τιμαῖς, ϖατρίδι, φίλοις, τέκνοις, ἁπλῶς ἄν τινι τῶν ἀϖροαιρέτων. Ἀλλὰ τῷ Διὶ χάρισαι αὐτὰ, τοῖς ἄλλοις Θεοῖς· ἐκείνοις ϖαράδος, ἐκεῖνοι κυβερνάτωσαν, μετ' ἐκείνων τεταχθωσαν· καὶ ϖοῦ ἔτι δυσροήσεις; Εἰ δὲ φθονεῖς, ταλαίπωρε, καὶ ἐλεεῖς, καὶ ζηλοτυπεῖς, καὶ τρέμεις, καὶ μίαν ἡμέραν οὐ διαλείπεις ἐν ᾗ οὐ κατακλάεις καὶ σαυτοῦ καὶ τῶν Θεῶν, καὶ τί ἐπιλέγεις ϖεπαιδεῦσθαι; Ποίαν ϖαιδείαν ἄνθρωπε; ὅτι συλλογισμοὺς ἔϖραξας μεταπίπτοντας; οὐ θέλεις ἀϖομαθεῖν, εἰ δυνατὸν, ϖάντα ταῦτα; καὶ ἄνωθεν ἄρξασθαι, συναισθανόμενος, ὅτι μέχρι νῦν οὐδ' ἥψω τοῦ ϖράγματος; Καὶ λοιπὸν ἔνθεν ἀρξάμενος ϖροσοικοδομεῖν τὰ ἑξῆς, ϖῶς μηδὲν ἔσται σου θέλοντος μηδέν; οὐκ ἔστι. Δότε μοι ἕνα νέον κατὰ ταύτην Κεφ. ιζ'.

τὴν

incides in ea quæ nolles. Si ſanitati: calamitoſus eris. Si magiſtratibus, honoribus, patriæ, amicis, liberis: denique, cuivis earum rerum quæ in noſtra poteſtate non ſunt. Sed Jovi donato eam, et cæteris Diis: illis tradito, illi gubernanto, cum illis ſtanto in acie: ubi tum ſucceſſu carebis? At ſi invides, ô miſer, et miſereris, et æmularis, et tremis, et unum non intermittis diem quo non et tibi et Diis opplores: quid adhuc te eruditum eſſe dicis? Quo eruditionis genere, homo? quia ratiocinationes legiſti migrantes? non dediſces, fieri ſi poterit, iſta omnia? et de integro auſpicaberis, atque animadvertes te hactenus negotium nè attigiſſe quidem? Non indè auſpicatus deinceps aſtrues ea quæ ſequuntur, quo pacto nihil ſit futurum, ſi tu nolis? Fieri nequit. Date mihi adoleſcentem

Κεφ. ιζ'. τὴν ἐπιβολὴν ἐληλυθότα εἰς σχολὴν, τούτου τοῦ πράγματος ἀθλητὴν γενόμενον καὶ λέγοντα, Ὅτι ἐμοὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα χαιρέτω, ἀρκεῖ δ' εἰ ἐξέσται ποτὲ ἀπαραποδίστως, καὶ ἀλύπως διαγαγεῖν, καὶ ἀνατεῖναι τὸν τράχηλον πρὸς τὰ πράγματα ὡς ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν ὡς φίλον τοῦ Θεοῦ, μηδὲν φοβούμενον τῶν συμβῆναι δυναμένων. Δειξάτω τὶς ὑμῶν αὐτὸν τοιοῦτον, ἵν' εἴπω· Ἔρχου νεανίσκε εἰς τὰ σά. σοὶ γὰρ εἵμαρται κοσμῆσαι φιλοσοφίαν. σά ἐστι ταῦτα τὰ κτήματα, σὰ τὰ βιβλία, σοὶ οἱ λόγοι. Εἶθ' ὅταν τοιοῦτον ἐκπονήσῃ καὶ καταθλήσῃ τὸν τόπον, πάλιν ἐλθών μοι εἰπάτω· Ἐγὼ θέλω μὲν καὶ ἀπαθὴς εἶναι, καὶ ἀτάραχος· θέλω δ' ὡς εὐσεβὴς καὶ φιλόσοφος καὶ ἐπιμελὴς, εἰδέναι τί μοι πρὸς Θεούς ἐστι καθῆκον, τί πρὸς γονεῖς, τί πρὸς ἀδελ-

dolescentem aliquem, qui hoc consilio in scholam venerit, qui pugilis instar in hac arena decertans dicat: Equidem omnia cætera valere jubeo: sed satìs erit, si quando mihi licuerit citra impedimenta citráque molestias ætatem degere, et porrigere collum ad negotia tanquam libero, et in cœlum intueri ut amico Dei, nihil metuenti quod possit accidere. Ostendat vestrûm aliquis, se talem: ut dicam, Veni adolescentule in tua. nam in fatis est, ut tu philosophiam exornes. tuæ sunt hæ possessiones, tui libelli, tuæ disputationes. Deinde cùm talem effecerit, et pugnando devicerit locum hunc, rursus adesto mihíque dicat: Equidem et affectibus et perturbationibus carere volo: volo ut pius, ut philosophus, et homo diligens, scire quod sit meum erga Deos officium, quod erga parentes,

ἀδελφούς, τί πρὸς πατρίδα, τί πρὸς ξένους. Ἔρχου καὶ ἐπὶ τὸν δεύτερον τόπον· σός ἐστι καὶ οὗτος. Ἀλλ' ἤδη καὶ τὸν δεύτερον τόπον ἐκμεμελέτηκα. ἤθελον δ' ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ ἄσιτος, καὶ οὐ μόνον ἐγρηγορὼς, ἀλλὰ καὶ καθεύδων, καὶ οἰνωμένος, καὶ ἐν μελαγχολίᾳ. Σὺ Θεὸς εἶ ὦ ἄνθρωπε, σὺ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς. Οὔ· ἀλλ' ἐγὼ θέλω γνῶναι τί λέγει Χρύσιππος ἐν τοῖς περὶ τοῦ ψευδομένου. Οὐκ ἀπάγξῃ μετὰ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης, τάλας; Καὶ τί σοι ὄφελος ἔσται; Πενθῶν ἅπαν ἀναγνώσῃ, καὶ τρέμων πρὸς ἄλλους ἐρεῖς· Οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε. Θέλεις ἀναγνῶ σοι, ἀδελφὲ, καὶ σὺ ἐμοί; Θαυμαστῶς, ἄνθρωπε, γράφεις, καὶ σὺ μεγάλως εἰς τὸν Ξενοφῶντος χαρακτῆρα, σὺ εἰς τὸν Πλάτωνος, σὺ εἰς τὸν Ἀντισθένους. Εἶτ' ἀλλήλοις ὀνείρους διηγησάμενοι, Κεφ. ιζ'.

parentes, quod erga fratres, quod erga patriam, quod erga hoſpites. Venito et ad ſecundum locum; Tuus et hic eſt. Sed jam, et ſecundo in loco ſatìs verſatus ſum. velim autem tutus eſſe, etiamſi impaſtus, neque vigilans duntaxat, ſed et dormiens, et potus, et in melancholia. Tu Deus es ô homo, tu magna habes propoſita. Non, ſed cognoſcere volo quid Chryſippus dicat in tractatu de Mentiente. Non ſuſpendes te ô miſer, cum iſto tuo propoſito? Et quem inde fructum capies? Lugens omnia leges, et tremens ad alios dices: Sic et vos facitote. Vis recitem tibi frater, et tu mihi? Præclarè, homo, ſcribis: et tu magnificè, ad imitationem Xenophontis; tu Platonicum, tu Antiſthenium ſtylum exprimis. Et ſic aliis alii ſomnia narrantes, rurſus ad eadem revolvimini: eodem modo expetitis, eodem modo averſamini,

Κεφ. ιζ'. σάμενοι, πάλιν ἐπὶ ταῦτα ἐπανέρχεσθε· ὡσαύτως ὀρέγεσθε, ὡσαύτως ἐκκλίνετε, ὁμοίως ὁρμᾶτε, ἐπιβάλλεσθε, προστίθεσθε, ταυτὰ ἔυχεσθε, περὶ ταυτὰ σπουδάζετε. εἶτα οὐδὲ ζητεῖτε τὸν ὑπομνήσοντα ὑμᾶς, ἀλλ' ἄχθεσθε ἐὰν ἀκούετε τούτων· εἶτα λέγετε, Ἀφιλόστοργος γέρων. ἐξερχομένου μου οὐκ ἔκλαυσεν, οὐδ' εἶπεν, Εἰς ὅιαν περίστασιν ἀπέρχομαι. Τέκνον, ἂν σωθῇς, ἄφω λύχνους. Ταῦτ' ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοστόργου. Μέγα σοι ἀγαθὸν ἔσται σωθέντι. Τοιούτῳ καὶ λύχνον ἅπτειν ἄξιον. ἀθάνατον γὰρ εἶναί σε δεῖ, καὶ ἄνοσον. Ταύτην οὖν, ὅπερ λέγω, τὴν οἴησιν, τὴν τοῦ δοκεῖν εἰδέναι τι τῶν χρησίμων, ἀποβάλλοντας, ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον, ὡς πρὸς τα γεωμετρικὰ προσάγομεν, ὡς πρὸς τὰ μουσικά· εἰ δὲ μὴ, οὐδ' ἐγγὺς ἐσόμεθα τῷ προκόψαι, κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις τὰς Χρυ-

versamini, eodem modo concitamini, aggredimini, assentimini, eadem optatis, iisdem rebus studetis. deinde ne quæritis quidem à quo commonefiatis, sed doletis ubi hæc audieritis; et dicitis, O inhumanum senem! non lamentatus est me discedente, neque dixit: In quod te discrimen conjicis? Fili, si incolumis evaseris, lucernas accendam. Hæc sunt humani. Magnum tibi bonum erit, conservato. Tali lucernam accendere operæ pretium est. nam te immortalem esse decet, et morborum expertem. Hac igitur, inquam, arrogantiâ, quâ quid utile sit, scire nobis videmur, abjectâ, ad rationem veniendum est, sicut ad Geometrica accedimus, sicut ad Musica: alioqui multùm aberit ut proficiamus, tametsi omnia collectanea, omnes commentarios

Χρυσίππου μετὰ τῶν Ἀντιπάτρου καὶ Ἀρχεδήμου διέλθωμεν. Κεφ. ιη'.

ΚΕΦ. ιη'.

Πῶς ἀγωνιστέον πρὸς τὰς φαντασίας.

ΠΑ̃σα ἕξις καὶ δύναμις ὑπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων συνέχεται καὶ αὔξεται· ἡ περιπατητικὴ ὑπὸ τοῦ περιπατεῖν, ἡ τροχαστικὴ ὑπὸ τοῦ τρέχειν. Ἂν θέλῃς ἀναγνωστικὸς εἶναι, ἀναγίνωσκε· ἂν γραφικὸς, γράφε. ὅταν δὲ τριάκοντα ἐφεξῆς ἡμέρας μὴ ἀναγνῶς, ἀλλ' ἄλλό τι πράξῃς, γνώσῃ τὸ γινόμενον. Οὕτω κἂν διαπέσῃς δέκα ἡμέρας, ἀνάστας ἐπιχείρησον μακροτέραν ὁδὸν περιπατῆσαι, καὶ ὄψει πῶς σου τὰ σκέλη παραλύεται. Καθόλου οὖν εἴ τι ποιεῖν ἐθέλεις

tarios et Chryſippi et Antipatri et Archedemi perlegerimus.

CAP. XVIII.

Quo pacto cum viſis decertandum ſit.

OMNIS habitus et facultas conſentaneis operibus retinetur et augetur: deambulationis deambulando, curſionis currendo. Si cupis legendo valere, legito: ſi ſcribendo, ſcribito. ſin triginta perpetuos dies nihil legeris, ſed aliud quippiam egeris; intelliges quid fiat. Ità ſi poſt decem dierum ceſſationem iter longius ingreſſus fueris, videbis ut crura tua fatigentur. In genere igitur, ſi quid facere volueris ut ejus rei habitum compares, id facito: ſi ejus rei habitum comparare nolueris,

Κεφ. ιη'. θέλεις ἑκτικὸν, ποίει αὐτό· εἴ τι μὴ ποιεῖν ἐθέλεις, μὴ ποίει αὐτὸ, ἀλλ' ἔθισον ἄλλό τι πράττειν μᾶλλον ἀντ' αὐτοῦ. Οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν· ὅταν ὀργισθῇς, γίνωσκε ὅτι οὐ μόνον σοι τοῦτο γέγονε κακὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἕξιν ηὔξησας, καὶ ὡς πυρὶ φρύγανα παρέβαλες. Ὅταν ἡττηθῇς τινος ἐν συνουσίᾳ, μὴ τὴν μίαν ἥτταν ταύτην λογίζου, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἀκρασίαν σου τέτροφας, ἐπηύξησας. ἀδύνατον γὰρ ἀπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων, μὴ καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς μὲν ἐμφύεσθαι μὴ πρότερον οὔσας, τὰς δ' ἐπιτείνεσθαι καὶ ἰσχυροποιεῖσθαι. Οὕτως ἀμέλει καὶ τὰ ἀῤῥωστήματα ὑποφύεσθαι λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅταν γὰρ ἅπαξ ἐπιθυμήσῃς ἀργυρίου, ἂν μὲν προσαχθῇ λόγος εἰς αἴσθησιν ἀξιῶν τοῦ κακοῦ, πέπαυταί τε ἡ ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν

ris, ne facias, ſed te conſuefac aliud quippiam potiùs ejus loco agere. Ità ſe animorum etiam affectiones habent: ſi iratus fueris, non id duntaxat mali tibi accidiſſe ſcito, ſed et habitum te auxiſſe, et tanquam igni ſarmenta ſubjeciſſe. Si victus fueris ab aliqua in amatoria conſuetudine, noli unam illam cladem conſiderare, ſéd et incontinentiam tuam te auxiſſe ſcito, et aluiſſe. neque enim fieri poteſt, quin à conſentaneis factis et habitus et facultates partim inſerantur, cùm priùs non affuerint; partim augeantur, et corroborentur. Sic ſane philoſophi morbos etiam ſuboriri dicunt. nam ſi ſemel pecuniam concupieris, ſiquidem ratio adhibeatur, quæ juſtum mali ſenſum afferat; tum et cupiditas ſedata erit, et princeps animi pars ſuam autoritatem recuperârit. ſin nullum remedium admoveris, non amplius ad ſeſe revertetur,

γεμονικὸν ἡμῶν εἰς τὸ ἐξαρχῆς ἀποκατέστῃ. ἐὰν δὲ μηδὲν προσαγάγῃς εἰς θεραπείαν, οὐκέτι εἰς ταυτὰ ἐπάνεισιν, ἀλλὰ πάλιν ἐρεθισθὲν ὑπὸ τῆς καταλλήλου φαντασίας, θᾶττον ἢ πρότερον ἐξήφθη πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. καὶ τούτο συνεχῶς γινομένου τυλοῦται λοιπὸν, καὶ τὸ ἀῤῥώστημα βεβαιοῖ τὴν φιλαργυρίαν. Ὁ γὰρ πυρέξας εἶτα παυσάμενος, οὐχ ὁμοίως ἔχει τῷ πρὸ τοῦ πυρέξαι, ἂν μὴ θεραπευθῇ εἰσάπαν. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν γίνεται. ἴχνη τινὰ καὶ μώλωπες ἀπολείπονται ἐν αὐτῇ, οὓς εἰ μή τις ἐξαλείψῃ καλῶς, πάλιν κατὰ τῶν αὐτῶν μαστιγωθεὶς, οὐκέτι μώλωπας, ἀλλ' ἕλκη ποιεῖ. Εἰ οὖν θέλεις μὴ εἶναι ὀργίλος, μὴ τρέφε σοῦ τὴν ἕξιν, μηδὲν αὐτῇ παράβαλλε αὐξητικόν· τὴν πρώτην ἡσύχασον, καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει ἃς οὐκ ὠργίσθης. καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι, νῦν παρ' ἡμέραν, Κεφ. ιη'.

tur, at rurſus à conſimili viſo irritata, celeriùs quàm priùs reaccenditur ad cupiditatem. quod ſi continenter fiat, tandem obcalleſcit, atque ægritudo confirmat avaritiam. Nam qui febricitavit, quamvìs febris deſierit, non tamen ità ſe habet ut ante febricitationem, niſi penitus fuerit curatus. Conſimile quippiam etiam in affectionibus animi contingit. veſtigia quædam et vibices in eo relinquuntur, quas niſi probè deleveris, flagello rurſus in eaſdem impacto : non jam vibices, ſed ulcera contrahes. Si igitur iracundus eſſe non vis, iraſcendi habitum nè alito, nè quid ei adjicito quo augeatur : principio quietus eſto, et dies numerato, quibus iratus non fuiſti. iraſci quotidie ſolebas, nunc alternis diebus, deinde poſt biduum, deinde poſt triduum. quòd ſi et triginta

Κεφ. ιή. μέραν, εἶτα παρὰ δύο, εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν δὲ καὶ τριάκοντα παραλίπῃς, ἐπίθυσον τῷ Θεῷ. Ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὴν πρώτην, εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. Σήμερον οὐκ ἐλυπήθην, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς δυμήνῳ καὶ τριμήνῳ· ἀλλὰ προσέσχον, γενομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν. Γίνωσκε ὅτι κομψῶς σοι ἐστι. Σήμερον καλὸν ἰδὼν ἢ καλήν, οὐκ εἶπον αὐτὸς ἐμαυτῷ, Ὅτι ὄφελον, τὶς μετὰ ταύτης ἐκοιμήθη; καὶ, Μακάριος ὁ ἀνὴρ ὁ αὐτῆς. Ὁ γὰρ τοῦτ' εἰπὼν, μακάριος καὶ ὁ μοιχός, οὐδὲ τὰ ἑξῆς ἀναζωγραφῶ, παροῦσαν αὐτὴν, καὶ ἀποδυομένην, καὶ παρακατακλινομένην. Καταψῶ τὴν κορυφήν μου καὶ λέγω, Εὖ Ἐπίκτητε, κομψὸν σοφισμάτιον ἔλυσας, πολλῷ κομψότερον τοῦ κυριεύοντος. Ἂν δὲ καὶ βουλομένου τοῦ γυναικαρίου, καὶ νεύοντος, καὶ προσπέμποντος, ἂν δὲ καὶ ἁπτομένου καὶ συνεγγίζοντος, ἀπίσχωμαι

ginta dies intermiſeris, rem divinam facito. Habitus enim primùm remolleſcit, deinde penitus etiam tollitur. Hodie non dolui, neque cras dolebo, neque deinceps bimeſtri et trimeſtri: ſed mentem diligenter appuli, cùm quædam quæ irritabant, incidiſſent. Agnoſce bellè tecum agi. Hodie cùm formoſum aut formoſam vidiſſem, non ipſe mihi dixi, Utinam, quis cum ea concubuerit? Et, Beatus maritus ejus. Nam qui hoc dicit, mœchum etiam beatum dicit: neque reliqua depingo, adeſſe eam, et exſuere veſtes, et accumbere. Demulceo verticem meum, et dico: Euge, Epictete, elegantem cavillatiunculam ſolviſti, multò elegantiorem eâ quam Dominantem vocant. Si verò, cùm muliercula et voluerit, et annuerit, et accerſierit, atque etiam at-

πίσχωμαι καὶ νικήσω· τοῦτο μὲν ἤδη τὸ σόφισ- Κεφ. ιή.
μα ὑπὲρ τὸν ψευδόμενον, ὑπὲρ τὸν ἡσυχάζοντα. Ἐπὶ τούτῳ καὶ μεγαφρονεῖν ἄξιον, οὐκ ἐπὶ τῷ τὸν κυριεύοντα ἐρωτῆσαι. Πῶς οὖν γένηται τοῦτο; Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ, θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἶθ' ὅταν προσπίπτῃ σοι τὶς φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μὲν, ὅτι ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ Θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης. Ἀρκεῖ κἂν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας, πρὸς τούτῳ γίνῃ ἀντεξετάζων, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς, ἄν τε τῶν ἀποθανόντων. ἄπελθε πρὸς Σωκράτη, καὶ ἴδε αὐτὸν συγκατακείμενον Ἀλκιβιάδῃ, καὶ διαπάιζοντα αὐτοῦ τὴν ὥραν· ἐνθυμήθητι ὅιαν νίκην ποτὲ

attrectârit et appropinquârit, abſtinuero et vicero; hæc jam cavillatio et Mentientem ſuperat, et Quieſcentem. Et hac re gloriari eſt operæ pretium, non interrogatione de Dominante. Quo pacto igitur fiet hoc? Velis tandem ipſe placere tibi, velis pulcher videri Deo: deſiderato purus cum teipſo puro eſſe, et cum Deo. Deinde ſi quod tibi viſum ejuſmodi inciderit, Plato ire jubet ad prodigiorum expiationem, et ad Deorum qui mala aberuncent fana, ſupplicem proficiſci. Satìs etiam fuerit præſtantium virorum alicujus conſuetudinem te conſectari, apud illum eſto, téque cum eo comparato, ſeu viventium quempiam habeas, ſeu defunctorum. abi ad Socratem, cum Alcibiade cubantem vide, et venuſtatem ejus eludentem: cogita qualem ille ſe victoriam

viciſſe

Κεφ. ιή'. τὲ ἔγνω ἐκεῖνος νενικηκότα ἑαυτόν; ὅια Ὀλύμπια; ϖόστος ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο; ἵνα τις νὴ τοὺς Θεοὺς δικαίως ἀσπάζηται αὐτόν. Χαῖρε, ϖαράδοξε. οὐχὶ τοὺς σαπροὺς τούτους ϖαίκτας καὶ ϖαγκρατιαστὰς νικήσεις, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους. Ταῦτα ἀντιτιθεὶς, νικήσεις τὴν φαντασίαν, οὐχ' ἑλκυσθήσῃ ὑπ' αὐτῆς. Τὸ ϖρῶτον δ' ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναρπασθῇς, ἀλλ' εἰπὲ, Ἔκδεξαί με μικρὸν φαντασία· ἄφες ἴδω τίς ἐῖ, καὶ ϖερὶ τίνος· ἄφες σε δοκιμάσω. Καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐφῇς αὐτῇ ϖροάγειν, ἀναζωγραφούσῃ τὰ ἑξῆς. εἰ δὲ μή, ὄιχεταί σ' ἔχουσα ὅπου ἂν θέλῃ. ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλήν τινα ἀντεισάγαγε καλὴν καὶ γενναίαν φαντασίαν, καὶ ταύτην τὴν ῥυπαρὰν ἔκβαλε. Κᾆν ἐθισθῇς οὕτῳ γυμνάζεσθαι, ὄψει ὅιοι ὦμοι γίνονται, ὅια νεῦρα, ὅιοι τόνοι. νῦν δὲ

viciſſe intellexerit? qualia Olympia? quotus ab Hercule evaſerit? ut eum medius fidius jure ſalutes: Salve admirande. non putidos iſtos pugiles, et quinquerciones, et ſimiles his gladiatores vinces. Hæc ſi oppoſueris, vinces illud viſum, nec ab eo traheris. Primùm tamen vide, nè illi temere aſſentiaris, ſed dic: Viſum exſpecta me paululùm: ſine videam quid ſis, et qua de re: ſine te explorem. Deinde nè permittas ei, ut progrediatur, et reliqua depingat. alioqui te ſecum rapiet quò volet. imò aliud potiùs introducito, pulchrum et generoſum viſum, ac ſordidum rejicito. Quòd ſi te ità conſuefeceris, videbis quales futuri ſint humeri, quales nervi, quale robur. nunc ſolæ ſunt oratiunculæ, neque quicquam ulterius. Hic eſt homo reverà exercitatus, qui cum hujuſmodi viſis congreditur. Exſpecta, miſer,

δὲ μόνον τὰ λογάρια, καὶ πλέον οὐδέν. Οὗτός Κεφ. ιη'.
ἐστιν ὁ ταῖς ἀληθείαις ἀσκητὴς, ὁ πρὸς τὰς τοιαύτας φαντασίας γυμνάζων ἑαυτόν. Μεῖνον, τάλας· μὴ συναρπασθῇς. μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τοῦ Θεοῦ μέμνησο, ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Ποῖος γὰρ μείζων χειμὼν, ἢ ὁ ἐκ φαντασιῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐκκρουστικῶν τοῦ λόγου; Αὐτὸς γὰρ ὁ χειμών τί ἄλλο ἐστὶν ἢ φαντασία; Ἐπεί τοι ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία. Ἂν δ' ἅπαξ ἡττηθεὶς εἴπῃς ὅτι ὕστερον νικήσεις, εἶτα πάλιν τὸ αὐτὸ, ἴσθι ὅτι οὕτω πως ἔξεις κακῶς καὶ ἀσθενῶς, ὥστε μηδ' ἐφιστάνειν ὕστερον ὅτι ἁμαρτάνεις· ἀλλὰ καὶ ἀπολογίας ἄρξῃ πορίζειν ὑπὲρ τοῦ πράγματος·

fer, noli aſſentiri temere: ingens eſt certamen, divinum facinus, regnum agitur, libertas agitur, felicitas agitur, vacuitas perturbationum agitur. Dei memento, illum adjutorem advocato, et commilitonem, ut Caſtorem et Pollucem qui in tempeſtate navigant. Nam quæ major tempeſtas eſt, quàm quæ è firmis oritur viſis, et rationem eludentibus? Ipſa enim tempeſtas quid aliud eſt quàm viſum? Nam ſublato mortis metu, quot voles tonitrua et fulgura afferto; intelliges in principe animi parte ſerenitatem eſſe et tranquillitatem. At ſi ſemel victus dixeris; Poſt vincam, deinde idem denuo, ſcito te tandem ità malè habiturum, ità infirmum fore, ut poſtea nè in mentem quidem veniat, te pec-

 care:

Κεφ. ιϑ'. ματος· καὶ τότε βεβαιώσεις τὸ τοῦ Ἡσιόδου ὅτι ἀληθές ἐστιν·

Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.

ΚΕΦ. ιϑ'.

Πρὸς τοὺς μέχρι λόγου μόνον ἀναλαμβάνοντας τὰ τῶν Φιλοσόφων.

Ὁ Κυριεύων λόγος, ἀπὸ τοιούτων τινῶν ἀφορμῶν ἠρωτῆσθαι φαίνεται. Κοινῆς γὰρ οὔσης μάχης τοῖς τρισὶ τούτοις πρὸς ἄλληλα, τῷ, τὸ πᾶν παρεληλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖον εἶναι· Καὶ τῷ, δυνάτῳ ἀδύνατον μὴ ἀκολουθεῖν· Καὶ τῷ, μὴ δυνατὸν εἶναι ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς οὔτ' ἔσται. Συνιδὼν τὴν μάχην ταύτην ὁ Διόδωρος, τῇ τῶν πρώτων

care: ſed et defenſiones rei afferre incipis; et Heſiodeæ ſententiæ veritatem confirmabis:

Semper dilator operum cum damnis luctatur.

CAP. XIX.

Ad eos qui verbo tenus duntaxat ſe pro Philoſophis gerunt.

DOminantis rationis quæſtiones ab hujuſmodi occaſionibus proficiſcuntur. Nam cùm tribus his commune inter ſeſe certamen ſit, 1. Omne præteritum neceſſariò verum eſſe: 2. Ei quod fieri poſſit, id quod fieri nequit non eſſe conſequens: 3. Non poſſe fieri id, quod verum neque ſit, neque futurum ſit. Diodorus hâc pugnâ animadversâ, priorum

των δυεῖν πιθανότητι συνεχρήσατο πρὸς παράστασιν τοῦ, μηδὲν εἶναι δυνατὸν ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται. Λοιπὸν ὁ μέν τις ταῦτα τηρήσει τῶν δυεῖν, ὅτι ἔστι τέ τι δυνατὸν, ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται· καὶ, δυνατῷ ἀδύνατον οὐκ ἀκολουθεῖ· οὐ πᾶν δὲ παρελήλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖόν ἐστι, καθάπερ οἱ περὶ Κλεάνθην φέρεσθαι δοκοῦσιν, οἷς ἐπιπολὺ συνηγόρησεν Ἀντίπατρος. Οἱ δέ τ' ἄλλα δύο, ὅτι δυνατόν ἐστιν ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται· καὶ, πᾶν παρελήλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖόν ἐστιν· δυνατῷ δ' ἀδύνατον ἀκολουθεῖ. Τὰ τρία δ' ἐκεῖνα τηρῆσαι ἀμήχανον, διὰ τὸ κοινὴν εἶναι αὐτῶν μάχην. Ἂν οὖν τίς μου πύθηται, Σὺ δὲ ποῖα αὐτῶν τηρεῖς; Ἀποκρινοῦμαι πρὸς αὐτὸν, Ὅτι οὐκ οἶδα. παρείληφα δ' ἱστορίαν τοιαύτην, ὅτι Διόδωρος μὲν ἐκεῖνα Κεφ. ιθ'.

orum duorum probabilitate ad probandum illud, Nihil poſſe fieri quod verum neque ſit, neque futurum ſit, uſus eſt. Reſtat ut alius hæc de duobus teneat, et, Poſſe aliquid fieri quod verum neque ſit, neque futurum ſit: et, Ei quod fieri poſſit, non eſſe conſequens id quod fieri nequeat: non autem omne præteritum neceſſariò verum eſſe, quæ Cleanthis et ſectatorum ejus ſententia eſſe videtur, quibus copiosè patrocinatur Antipater. Alius verò reliqua duo, poſſe fieri quod neque verum ſit, neque futurum ſit; et, Omne præteritum neceſſariò verum eſſe: et, Ei quod fieri poſſit, eſſe conſequens id quod fieri nequeat. Tria autem illa, quod ex æquo inter ſeſe pugnant, nullâ ratione tueri queas. Quòd ſi quis me roget, quænam ex iſtis ipſe tuear? reſpondebo, me neſcire: ſed illud accepiſſe, Diodorum illa tenuiſſe, Pan-

Κεφ. ιϑ'. να ἐτήρει, οἱ δὲ περὶ Πανθοίδην ἴσμαι καὶ Κλεάνθην τὰ ἄλλα, οἱ δὲ περὶ Χρύσιππον τὰ ἄλλα. Σὺ οὖν τί; Οὐδὲ γέγονα πρὸς τούτῳ, τῷ βασανίσαι τὴν ἐμαυτοῦ φαντασίαν, καὶ συγκρῖναι τὰ λεγόμενα, καὶ δόγμά τι ἐμαυτοῦ ποιήσασθαι κατὰ τὸν τόπον. Διατοῦτο οὐδὲν διαφέρω του γραμματικοῦ. Τίς ἦν ὁ τοῦ Ἕκτορος πατήρ; Πρίαμος. Τίνες ἀδελφοί; Ἀλέξανδρος καὶ Δηΐφοβος. Μήτηρ δ' αὐτῶν τίς; Ἑκάβη. Παρείληφα ταύτην τὴν ἱστορίαν. Παρὰ τίνος; Παρ' Ὁμήρου. Γράφει δὲ περὶ τῶν αὐτῶν δοκῶ καὶ Ἑλλάνικος, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος. Κἀγὼ περὶ τοῦ κυριεύοντός τι ἄλλο ἔχω ἀνωτέρω. Ἀλλ' ἂν ὦ κενός, μάλιστα ἐπὶ συμποσίῳ, καταπλήσσομαι τοὺς παρόντας, ἐξαριθμούμενος τοὺς γεγραφότας. Γέγραφε δὲ καὶ Χρύσιππος θαυμαστῶς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ δυνατῶν. καὶ Κλεάνθης δ' ἰδίᾳ

thœdem verò, et Cleanthem cætera, Chryſippum item alia. Tu verò quid? Non in eo elaboravi, ut in hoc cogitationem meam exercerem, et ſententias inter ſe conferrem, et meum aliquod decretum facerem in hoc loco. Quapropter nihil à Grammatico differo. Quis fuit Hectoris pater? Priamus. Qui fratres? Alexander et Deiphobus. Quæ eorum mater? Hecuba. Hiſtoriam hanc accepi. A quo? Ab Homero. Sed et Hellanicus opinor iiſdem de rebus ſcribit, et id genus alii. Ego quoque de ratione Dominante quid aliud habeo ſublimius? Verùm ego convivas, cùm vaniſſimus ſum, enumerandis ſcriptoribus attonitos reddo. Scripſit autem et Chryſippus præclarè primo libro περὶ δυνατῶν. Eſt et Cleanthis peculiaris de iiſdem rebus ſen-

ἰδίᾳ γέγραφε περὶ τούτου, καὶ Ἀρχέδημος. γέγραφε δὲ καὶ Ἀντίπατρος, οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς περὶ δυνατῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς περὶ τοῦ κυριεύοντος. Οὐκ ἀνέγνωκας τὴν σύνταξιν; Οὐκ ἀνέγνωκα. Ἀνάγνωθι. Καὶ τί ὠφεληθήσεται; Φλυαρότερος ἔσται καὶ ἀκαιρότερος, ἢ νῦν ἐστι. Σοὶ γὰρ τί ἄλλο προσγέγονεν ἀναγνόντι; ποῖον δόγμα πεποίησαι κατὰ τὸν τόπον; Ἀλλ' ἐρεῖς ἡμῖν Ἑλένην καὶ Πρίαμον, καὶ τὴν τῆς Καλυψοῦς νῆσον, τὴν οὔτε γενομένην, οὔτ' ἐσομένην. Καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν μέγα τῆς ἱστορίας κρατεῖν, ἴδιον δὲ δόγμα μηδὲν πεποιῆσθαι. Ἐπὶ τῶν ἠθικῶν δὲ πάσχομεν αὐτὸ πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τούτων. Εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἄκουε. Κεφ. ιθ'.

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν.

Τῶν

sententia. Archedemus item atque Antipater scripsit, neque solùm περὶ δυνατῶν, sed etiam περὶ τοῦ κυριεύοντος. Non legisti opus? Non legi. Lege. Et quem indè fructum capiet? Nugatior et importunior erit quàm priùs. Quid enim eâ lectione tu aliud consecutus es? quod in eo loco decretum feciſti? Helenam quidem et Priamum et Calypsùs insulam recenses, quæ neque fuit, neque futura est. Neque verò hic magna res est, historiâ contentum nullum proprium decretum statuere. Sed in disputatione de moribus idem hoc multò magìs nobis accidit, quàm in illis. Dic mihi de rebus bonis et malis. Audi:

Ab Ilio me ferens ventus Ciconibus appulit.

Eorum

Κεφ. ιϑ'. Τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δ' ἀδιάφορα. Ἀγαθὰ μὲν οὖν αἱ ἀρεταὶ, καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν· Κακὰ δὲ κακίαι, καὶ τὰ μετέχοντα κακίας· Ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ τούτων, πλοῦτος, ὑγίεια, ζωὴ, θάνατος, ἡδονὴ, πόνος. Πόθεν οἶδας; Ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς. Τί γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν, ἢ ὅτι Διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ, ἢ Χρύσιππος, ἢ Κλεάνθης; Βεβασάνικας οὖν τι αὐτῶν, καὶ δόγμα σεαυτοῦ πεποίησαι; Δείκνυε πῶς εἰώθας ἐν πλοίῳ γυμνάζεσθαι· μέμνησαι ταύτης τῆς διαιρέσεως, ὅταν ψοφήσῃ τὸ ἱστίον, καὶ ἀνακραυγάσαντί σοι κακόσχολος παραστὰς εἴπῃ, Λέγε μοι τοὺς Θεοὺς ὅια πρῴην ἔλεγες· Μή τι κακία ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι; μή τι κακιας μετέχον; Οὐκ ἄρας ξύλον ἐνσείσεις αὐτῷ; Τί ἡμῖν καὶ σοὶ, ἄνθρωπε; Ἀπολ-

Eorum quæ ſunt, alia bona ſunt, alia mala, alia indifferentia. Bona ſunt virtutes, et his affinia quæ ſunt: Mala, vitia, et vitioſa: Indifferentia, quæ his interjecta ſunt; ut divitiæ, ſanitas, vita, mors, voluptas, dolor. Unde ſcis? Hellanicus in hiſtoria Ægyptiorum refert. Quid enim intereſt, ſic reſpondere; an verò Diogenem in doctrina de moribus, aut Cleanthem Chryſippúmve citare? Nunquid ergò ea explorâſti? nunquod eorum tuum decretum feciſti? Oſtende quomodo conſueveris in navi exerceri: memento diviſionis hujus cùm velum ſtrepit, et tibi exclamanti aliquis malè feriatus dicit, Refer mihi, per Deos, ea quæ dudum diſſerebas. Nunquid facere naufragium, vitium eſt? num vitioſum? Non tu fuſtem in caput illi impinges? Quid nobis tecum rei eſt, homo? Perimus, et tu adveniens

ludos

Κεφ. ιθ'.

Ἀπολλύμεθα, καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. Ἂν δέ σε ὁ Καίσαρ μεταπέμψηται κατηγορούμενον, μέμνησαι τῆς διαιρέσεως. Ἂν τις σοι εἰσιόντι καὶ ὠχριῶντι ἅμα καὶ τρέμοντι, προσελθὼν εἴπῃ, Τί τρέμεις, ἄνθρωπε; περὶ τίνων σοι ἐστὶν ὁ λόγος; μή τι ἔσω ὁ Καίσαρ ἀρετὴν καὶ κακίαν τοῖς εἰσερχομένοις δίδωσι; Τί μοι ἐμπαίζεις καὶ σὺ πρὸς τοῖς ἐμοῖς κακοῖς; Ὅμως φιλόσοφε, εἰπέ μοι, τί τρέμεις; οὐχὶ θάνατός ἐστι τὸ κινδυνευόμενον, ἢ δεσμωτήριον, ἢ πόνος τοῦ σώματος, ἢ φυγή, ἢ ἀδοξία; Τί γὰρ ἄλλο; Μήτι κακία; μήτι μέτεχον κακίας; Σὺ οὖν τίνα ταῦτα ἔλεγες; Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἄνθρωπε; Ἀρκεῖ ἐμοὶ τὰ ἐμὰ κακά. Καὶ καλῶς λέγεις. Ἀρκεῖ γάρ σοι τὰ σὰ κακά, ἡ ἀγέννεια, ἡ δειλία, ἡ ἀλαζονεία, ἣν ἠλαζονεύου ἐν τῇ σχολῇ καθήμενος. Τί τοῖς ἀλλοτρίοις ἐκαλλωπίζου; τί Στωϊκὸν ἔλεγες σεαυτόν;

ludos facis. Cùm reus ad Cæsarem accersèris, memento divisionis hujus. Si quis ingresso tibi ac pallenti dixerit, Quid tremis homo? quæ tua res agitur? nunquid intus Cæsar virtutem et vitium ingredientibus largitur? Quid et tu meis malis insultas? Tamen, philosophe, dic mihi, quid tremis? Nonne mortis aut carceris periculum est, aut doloris corporis, aut exilii, aut ignominiæ? Quid verò aliud? Nunquid in istis vitium est, aut aliqua vitii pars? Quid his de rebus ipse disseruisti? Quid mihi rei tecum est homo? Mala mihi mea sufficiunt. Rectè dicis. Sufficiunt enim tibi tua mala, degener animus, timiditas, arrogantia, quam præ te ferebas in scholâ sedens. Quid alieno splendore gloriaharis? cur te Stoicum profitebaris? Observate vosmet

Κεφ. ιϑ'. τόν; Τηρεῖτε οὕτως ἑαυτοὺς ἐν οἷς πράσσετε, καὶ ἑυρήσετε τίνος ἔσθ' αἱρέσεως. τοὺς πλείστους ὑμῶν Ἐπικουρείους ἑυρήσετε, ὀλίγους τινὰς Περιπατητικοὺς, καὶ τούτους ἐκλελυμένους. Ποῦ γὰρ ἵν' ὑμεῖς τὴν ἀρετὴν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἴσην, ἢ καὶ κρείττονα ἔργῳ ὑπολάβητε; Στωϊκὸν δὲ δείξατέ μοι, εἴ τινα ἔχετε. Ποῦ; ἢ πῶς; Ἀλλὰ τὰ λογάρια τὰ Στωϊκὰ λέγοντας μυρίους. τὰ γὰρ Ἐπικούρεια αὐτοὶ οὗτοι χεῖρον λέγουσι· τὰ γὰρ περιπατητικὰ οὐκ αὐτὰ ὁμοίως ἀκριβοῦσι. Τίς οὖν ἐστι Στωϊκός; ὡς λέγομεν ἀνδριάντα Φειδιακὸν τὸν τετυπωμένον κατὰ τὴν τέχνην τοῦ Φειδίου· οὕτω τινά μοι δείξατε κατὰ τὰ δόγματα ἃ λαλεῖ τετυπωμένον· δείξατέ μοι τινὰ νοσοῦντα καὶ ἐυτυχοῦντα, κινδυνεύοντα καὶ ἐυτυχουντα, ἀποθνήσκοντα καὶ ἐυτυχοῦντα, πεφυγαδευμένον καὶ ἐυτυ-

vosmet ipsos quidnam agatis, atque ita invenietis cujus sectæ sitis. plerosque vestrum invenietis Epicureos, paucos Peripateticos, eósque effœminatos. Nam unde apparebit? quo facto demonstrabitis, persuasum habere vos, virtutem cæteris rebus omnibus parem, aut etiam superiorem esse? Stoicum, si quem habetis, ostendite mihi. Ubi, aut quomodo? Eorum quidem qui ratiunculas Stoicas edisserant, ostendetis infinitos. nam hi ipsi et Epicuri decreta pejus recensent: Peripatetica etiam non eadem, qua illi, subtilitate tractant. Quis ergò est Stoicus? ut Phidiacam statuam dicimus, ad Phidiæ artem expressam: ità mihi aliquem ostendite, ad ea quæ profitetur dogmata expressum: ostendite mihi aliquem, qui et ægrotet, et beatus sit; qui et in periculo sit, et beatus; qui et moriatur, et sit beatus; qui et

ἐυτυχοῦντα, ἀδοξοῦντα καὶ ἐυτυχοῦντα. Δείξατ' ἐπιθυμῶ τινα, νὴ τοὺς Θεούς, ἰδεῖν Στωϊκόν. Ἀλλ' οὐκ ἔχετε τὸν τετυπωμένον δεῖξαι· τόν γε τυπούμενον δείξατε, τὸν ἐπὶ ταῦτα κεκλημότα. ἐυεργετήσατέ με· μὴ φθονήσητε ἀνθρώπῳ γέροντι, ἰδεῖν θέαμα ὃ μέχρι νῦν οὐκ εἶδον. Οἴεσθε ὅτι τὸν Δία τοῦ Φειδίου δείξετε, ἢ τὴν Ἀθηνᾶν, ἐλεφάντινον καὶ χρυσοῦν κατασκεύασμα; Ψυχὴν δειξάτω τις ὑμῶν ἀνθρώπου, θέλοντος ὁμογνωμονῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ μηκέτι μήτε Θεὸν μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι, μὴ ἀποτυχεῖν τινός, μὴ περιπεσεῖν τινὶ, μὴ ὀργισθῆναι, μὴ φθονῆσαι, μὴ ζηλοτυπῆσαι· τί γὰρ δεῖ περιπλέκειν; Θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι, καὶ ἐν τῷ σωματίῳ τούτῳ τῷ νεκρῷ περὶ τῆς πρὸς τὸν Δία κοινωνίας βουλευόμενον. Δείξατε. ἀλλὰ οὐκ ἔχετε. Τί Κεφ. ιθ'.

et relegetur, et beatus ſit; qui in ignominiâ ſit, et beatus. Oſtendite: Stoicum, ità me Dii ament, videre cupio. At informatum oſtendere non poteſtis; eum tamen qui formetur oſtendite, qui ad iſta vocet. hoc in me beneficium conferte: nè invidete homini ſeni ſpectaculum, quo nunquam per omnem ætatem frui licuit. Putatis Phidiæ Jovem aut Minervam à vobis poſtulari, eburneam aut auream fabricam? Animum oſtendat aliquis veſtrûm hominis, qui idem cum Deo ſentire velit, poſthac nec Deum nec homines culpaturus; qui nullâ re fruſtretur, qui nullo caſu lædatur, qui non iraſcatur, qui invideat nemini, qui non æmuletur: qui (quid enim ambagibus eſt opus?) ex homine Deus fieri deſideret, et in hoc mortali corpore ſocietatem Jovis cogitet. Oſtendite. non poteſtis.

Κεφ. ιϑ'. Τί οὖν αὐτοῖς ἐμπαίζετε, καὶ τοὺς ἄλλους κυβεύετε; καὶ περιθέμενοι σχῆμα ἀλλότριον, περιπατεῖτε κλέπται καὶ λωποδύται τούτων τῶν οὐδὲν ὑμῖν προσηκόντων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων; Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν παιδευτής εἰμι ὑμέτερος· ὑμεῖς δὲ παρ' ἐμοὶ παιδεύεσθε. κἀγὼ μὲν ἔχω ταύτην ἐπιβολὴν ἀποτελέσαι ὑμᾶς ἀκωλύτους, ἀναναγκάστους, ἀπαραποδίστους, ἐλευθέρους, εὐροοῦντας, εὐδαιμονοῦντας, εἰς τὸν Θεὸν ἐφορῶντας ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ. Ὑμεῖς δὲ ταῦτα μαθησόμενοι καὶ μελετήσοντες πάρεστε. Διατί οὖν οὐκ ἀνύετε τὸ ἔργον, εἰ καὶ ὑμεῖς ἔχετ' ἐπιβολὴν ὅιαν δεῖ; κἀγὼ πρὸς τῇ ἐπιβολῇ, καὶ παρασκευὴν ὅιαν δεῖ; Τί τὸ λοιπόν ἐστιν; Ὅταν ἴδω τέκτονα, ὅταν ὕλη πάρεστι παρακειμένη, ἐκδέχομαι τὸ ἔργον. Καὶ ἐνθάδε τοίνυν ὁ τέκτων ἐστί, ἡ ὕλη ἐστί·

Quid ergò et voſmetipſos deluditis et aliis imponitis? et alienâ perſonâ ſumptâ, circuitis furum et graſſatorum inſtar, et nomina et res alienas uſurpantes? Ac ego quidem nunc veſter ſum inſtitutor; vos autem à me inſtituimini: mihi propoſitum eſt, eos efficere vos, qui non prohiberi, non cogi, non impediri poſſint, qui liberi ſint, quibus proſperè felicitérque ſuccedant omnia, qui in magnis æquè ac parvis rebus omnibus Deum intueantur. Vos verò adeſtis, ut hæc diſcatis et exerceatis. Cur ergò opus non abſolvitis, ſi et vos id propoſitum habetis quod oportet, et ego, præter propoſitum, apparatum etiam quo eſt opus? Quid adhuc deeſt? Cùm fabrum video, cùm materia in promptu eſt, exſpecto opus. Et hìc ergò faber adeſt, materia ſuppetit; quid nobis

ἐστί· τί ἡμῖν λείπει; Οὐκ ἔστι διδακτὸν τὸ πρᾶγμα; Διδακτόν. Οὐκ ἔστιν οὖν ἐφ' ἡμῖν; Μόνον μὲν οὖν τῶν ἄλλων πάντων. οὔτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, οὔθ' ὑγίεια, οὔτε δόξα, οὔτε ἄλλό τι ἁπλῶς, πλὴν ὀρθὴ χρῆσις φαντασιῶν. τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον. Διατί οὖν οὐκ ἀνύετε; εἴπατέ μοι τὴν αἰτίαν; ἢ γὰρ παρ' ἐμὲ ἀνύεται, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος. αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐνδεχόμενον, καὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν. Λοιπὸν οὖν ἢ παρ' ἐμέ ἐστιν, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ ὅπερ ἀληθέστερον, παρ' ἀμφοτέρους. Τί οὖν θέλετε; Ἀρξώμεθά ποτε τοιαύτην ἐπιβολὴν κομίζειν ἐνταῦθα· τὰ μέχρι νῦν ἀφῶμεν· ἀρξώμεθα. Μόνον πιστεύσατέ μοι, καὶ ὄψεσθε. Κεφ. ιθ'.

ΚΕΦ.

bis deeſt? Res doceri non poteſt? Imò poteſt. Non eſt autem in poteſtate noſtra? Imò unum hoc è cæteris rebus omnibus. neque opes in noſtra poteſtate ſunt, neque ſanitas, neque gloria, nec aliud denique quicquam, præter rectum viſorum uſum. unum hoc naturâ eſt ejuſmodi, ut nec prohiberi nec impediri poſſit. Cur igitur non perfecti eſtis? dicite mihi cauſam? nam cur non perfecti eſtis vel ego in culpâ ſum, vel vos, vel ipſa rei natura. Res ipſa in medio eſt, ſoláque nos penes. Reſtat igitur ut culpa vel mea ſit, vel veſtra, aut quod verius eſt, amborum. Quid ergò vultis? Incipiamus tandem tale propoſitum huc afferre: quæ præterierunt omittamus: incipiamus. Tantùm mihi credite, et videbitis.

Κεφ. κ'.

ΚΕΦ. κ'.

Πρὸς Ἐπικουρείους καὶ Ἀκαδημαϊκούς.

Τοῖς ὑγιέσι καὶ ἐναργέσιν ἐξανάγκης καὶ οἱ ἀντιλέγοντες ϖροσχρῶνται. καὶ σχεδὸν τοῦτο μέγιστον ἄν τις ϖοιήσαιτο τεκμήριον τοῦ ἐναργές τι εἶναι, τὸ ἐπάναγκες εὑρίσκεσθαι καὶ τῷ ἀντιλέγοντι συγχρήσασθαι ἀυτῷ. Οἷον εἴ τις ἀντιλέγοι τῷ εἶναί τι καθολικὸν ἀληθές· δῆλονότι τὴν ἐναντίαν ἀπόφασιν οὗτος ὀφείλει ϖοιήσασθαι, οὐδέν ἐστι καθολικὸν ἀληθές. Ἀνδράποδον, οὐδὲ τοῦτο. Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τοῦτο, ἢ οἷον εἴ τί ἐστι καθολικόν, ψεῦδός ἐστι; Πάλιν, ἄν τις ϖαρελθὼν λέγῃ, Γίνωσκε ὅτι οὐδέν ἐστι γνωστὸν, ἀλλὰ ϖάντα ἀτέκμαρτα. ἢ ἄλλος, ὅτι ϖίστευσόν μοι καὶ ὠφεληθήσῃ· οὐδὲν δεῖ ἀνθρώϖῳ ϖισ-

CAP. XX.

Ad Epicureos et Academicos.

EA quæ ſana et evidentia ſunt, ii etiam qui contra dicunt, neceſſariò adhibent. et hoc maximo ferè argumento probari queat, eſſe aliquid evidens, quò adverſarium etiam id neceſſariò adhibere conſtat. Veluti ſi quis neget, aliquid universè eſſe verum; is utique contrarium aſſerere debebit, nihil eſſe universè verum. Mancipium, nè hoc quidem. Quid enim id eſt aliud, quàm ſi dicas, Si quid univerſum eſt, falſum eſt? Rurſus, ſi quis progreſſus dicat, Scito nihil ſciri poſſe, ſed ita eſſe omnia, de quibus nulla certa

πιστεύειν. ἢ πάλιν ἄλλος, Μάθε παρ' ἐμοῦ, ἄνθρωπε, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν· ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω σε ἐὰν θέλῃς. Τίνι οὖν τούτων διαφέρουσιν οὗτοί τινές ποτε οἱ Ἀκαδημαϊκοὺς αὐτοὺς λέγοντες; Ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται· πιστεύσατε ἡμῖν ὅτι οὐδεὶς πιστεύει οὐδενί. Οὕτω καὶ Ἐπίκουρος, ὅταν ἀναιρεῖν θέλῃ τὴν φυσικὴν κοινωνίαν ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους, αὐτῷ τῷ ἀναιρουμένῳ συγχρῆται. Τί γὰρ λέγει; Μὴ ἐξαπατᾶσθε, ἄνθρωποι, μηδὲ παράγεσθε, μηδὲ διαπίπτετε· οὐκ ἔστι φυσικὴ κοινωνία τοῖς λογικοῖς πρὸς ἀλλήλους· πιστεύσατέ μοι. οἱ δὲ τἀ ἕτερα λέγοντες, ἐξαπατῶσιν ὑμᾶς, καὶ παραλογίζονται. Τί οὖν σοι μέλει; ἄφες ἡμᾶς ἐξαπαταθῆναι. μήτι χεῖρον ἀπαλλάξεις, ἂν πάντες οἱ ἄλλοι πεισθῶμεν ὅτι φυσικὴ

ΚΕΦ. κ'.

certa conjectura fieri poſſit. aut alius ſibi fidem haberi jubeat, ut fructum indè capias, Nihil homini eſſe credendum. aut alius: Heus homo, diſce à me, nihil diſci poſſe; Ego tibi hoc dico, téque docebo, ſi voles. Agè, quod inter hos et illos intereſt, qui ſe Academicos profitentur? O homines, aſſentimini quòd nemo aſſentiatur: credite nobis, quòd nemo cuiquam quicquam credat. Sic et Epicurus cùm naturâ conſtitutam ſocietatem hominum inter ipſos tollere conatur, id ipſum quod tollit adhibet. Quid enim ait? *Nolite decipi, homines, nolite ſeduci, nolite in fraudem illici: non eſt ratione præditis animantibus naturâ ulla inter ſe ſocietas, mihi credite. qui verò aliud dicunt, vos decipiunt, et in fraudem illiciunt.* Quid verò id tuâ refert? ſine decipi nos. num minus è re tuâ foret, ſi nos cæteri omnes per-

ſuaſum

Κεφ. κ'. φυσική ἐστιν ἡμῖν κοινωνία πρὸς ἀλλήλους; καὶ ταύτην δεῖ παντὶ τρόπῳ φυλάσσειν; Καὶ πολὺ κρεῖσσον καὶ ἀσφαλέστερον. Ἄνθρωπε, τί ὑπὲρ ἡμῶν φροντίζεις; τί δι' ἡμᾶς ἀγρυπνεῖς; τί λυχνον ἅπτεις; τί ἐπανίστασαι; τί τηλικαῦτα βιβλία συγγράφεις; Μή τις ἡμῶν ἐξαπατηθῇ περὶ Θεῶν, ὡς ἐπιμελουμένων ἀνθρώπων; ἢ, μή τις ἄλλην οὐσίαν ὑπολάβῃ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ἡδονήν; Εἰ γὰρ οὕτω ταῦτα ἔχει, βαλὼν κάθευδε, καὶ τὰ τοῦ σκώληκος ποίει, ὧν ἄξιον ἔκρινας σεαυτόν· ἔσθιε, καὶ πίνε, καὶ συνουσίαζε, καὶ ἀφόδευε, καὶ ῥέγκε. Τί δέ σοι μέλει, πῶς οἱ ἄλλοι ὑπολήψονται περὶ τούτων; πότερον ὑγιῶς, ἢ οὐχ ὑγιῶς; Τί γάρ σοι καὶ ἡμῖν; Τῶν γὰρ προβάτων σοι μέλει, ὅτι παρέχει ἡμῖν αὐτὰ καρησόμενα, καὶ ἀμελχθησόμενα, καὶ τὸ τελευταῖον κατακοπησόμενα.

suaſum habeamus, naturalem inter nos ſocietatem conſtitutam, eámque omnibus modis eſſe conſervandam? Imo etiam multò melius et tutius. Quid tu, homo, de nobis ſolicitus es? quid propter nos vigilas? quid lucernam accendis? quid ſurgis? quid tot libros conſcribis? Nè quis noſtrûm decipiatur de Diis, quaſi ii curent res mortalium? aut, nè quis aliam boni naturam eſſe putet, niſi voluptatem? Nam ſi ità res ſe habet, in lectulo tuo quieſcito, et quæ ſunt vermes ea facito, quibus te dignum judicâſti: ede, bibe, lude cum mulieribus, ventrem leva, ſterte. Quid verò ad te attinet, quid iſtis de rebus alii ſentiant? recténe, an ſecus? Quid enim nobis tecum rei eſt? Tu enim oves eò curas, quòd ſe patiuntur à nobis tonderi, mulgeri, ac denique jugulari. An non optabile eſſet, homines à Stoicis

delinitos

μενα. Οὐχὶ δ' εὐκταῖον ἦν, εἰ ἐδύναντο οἱ ἄν- Κεφ. κ'.
θρωποι κατακηληθέντες καὶ ἐπαεισθέντες ὑπὸ τῶν
Στωϊκῶν ἀπονυστάζειν, καὶ παρέχειν σοι καὶ τοῖς
ὁμοίοις καρησομένους καὶ ἀμελχθησομένους ἑαυτούς;
Πρὸς γὰρ τοὺς Συνεπικουρείους ἔδει σε ταῦτα λέ-
γειν, οὐχὶ δὲ πρὸς ἐκείνους ἀποκρύπτεσθαι; Πο-
λὺ μάλιστ' ἐκείνους πρὸ πάντων ἀναπείθειν, ὅτι
φύσει κοινωνικοὶ γεγόναμεν, ὅτι ἀγαθὸν ἡ ἐγκρά-
τεια· ἵνα σοι πάντα τηρῆται. Ἢ πρός τινας μὲν
δεῖ φυλάττειν ταύτην τὴν κοινωνίαν, πρός τινας
δ' οὔ; Πρὸς τίνας οὖν δεῖ τηρεῖν; πρὸς τοὺς ἀν-
τιτηροῦντας, ἢ πρὸς τοὺς παραβατικῶς αὐτὴν ἔ-
χοντας; Καὶ τίνες παραβατικώτερον αὐτὴν ἔχου-
σιν ὑμῶν τῶν ταῦτα διειληφότων; Τί οὖν ἦν τὸ
ἐγεῖρον αὐτὸν ἐκ τῶν ὕπνων, καὶ ἀναγκάζον γρά-
φειν ἃ ἔγραφε; Τί γὰρ ἄλλο, ἢ τὸ πάντων τῶν
ἐν ἀνθρώποις ἰσχυρότατον, ἡ Φύσις ἕλκουσα ἐπὶ
τὸ

delinitos et ſveluti magicis carminibus conſopitos dormitare, séque præbere tibi et tui ſimilibus tondendos et mulgendos? Hæccine quidem apud gregales tuos dicenda erant, non verò celanda illos? Imò potiùs efficiendum, ut ante alios omnes crederent, naturâ nos ſociabiles eſſe; continentiam eſſe bonam: ut tibi omnia conſervarentur. An verò ſocietas hæc erga alios ſervanda, erga alios non ſervanda eſt? Erga quos ergò ſervanda eſt? nunquid erga eos qui viciſſim eam ſervant, an eos qui violant? Qui verò eam magis violant quàm vos, qui iſta docetis? Quid ergò erat quod eum è ſomnis excitaret, et ad ea quæ ſcripſit, ſcribenda impelleret? Quid verò aliud niſi rerum humanarum potentiſſima Natura, invitum et gementem, in ſuam

Κεφ. κ'. τὸ αὐτῆς βούλημα, ἄκοντα καὶ στένοντα; Ὅτι γὰρ δοκεῖ σοι ταῦτα τὰ ἀκοινώνητα, γράψον αὐτὰ, καὶ ἄλλοις ἀπόλιπε, καὶ ἀγρύπνησον δι' αὐτὰ, καὶ αὐτὸς ἔργῳ κατήγορος γένου τῶν σαυτοῦ δογμάτων. Εἶτα Ὀρέστην μὲν ὑπὸ Ἐριννύων ἐλαυνόμενον φῶμεν ἐκ τῶν ὕπνων ἐξεγείρεσθαι· τοῦτον δ' οὐ χαλεπώτεραι αἱ Ἐριννύες καὶ Ποιναὶ ἐξήγειρον καθεύδοντα καὶ οὐκ ἐῶν ἠρεμεῖν, ἀλλ' ἠνάγκαζον ἐξαγγέλλειν τὰ αὐτοῦ κακά, ὥσπερ τοὺς Γάλλους ἡ μανία καὶ ὁ οἶνος; Οὕτως ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη. Πῶς γὰρ δύναται ἄμπελος μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαϊκῶς; ἡ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαϊκῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; Ἀμήχανον, ἀδιανόητον. Οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπον οἷόν τε παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς· καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τάς γε προθυμίας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀπο-

am voluntatem eum pertrahens? Quia enim tibi videtur, *Nullam esse societatem*; ista scribito, et aliis relinquito, et vigilato propterea, et ipse re ipsa tua decreta accusato. Ergò Orestem à Furiis agitatum, somno excussum esse dicemus: istum verò, à sævioribus Furiis et Diris è somno excitatum, et quiete excussum esse non dicemus, quæ eum sua mala, veluti Gallos furor aut vinum, enuntiare coegerunt? Adeò fortis et invicta res est natura humana. Quì enim vitis non more vitis moveri potest, sed more oleæ? aut olea non ut olea, sed ut vitis? Nullâ ratione hoc fieri, nullâ cogitatione comprehendi potest. Ergò fieri non potest, ut homo prorsus motum humanum amittat: cùm iis etiam, quibus virilia amputantur, virilia tamen desideria am-

ἀποκόψασθαι οὐ δύνανται. Οὕτω καὶ Ἐπίκουρος, Κεφ. κ'.
τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου καὶ φίλου· τὰς δὲ προθυμίας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο· οὐ γὰρ ἠδύνατο· οὐ μᾶλλον ἢ οἱ ἀταλαίπωροι Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καί τοι τοῦτο μάλιστα πάντων ἐσπουδακότες. Τίς ἡ ἀτυχία, λαβών τις παρὰ τῆς Φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσεργάσασθαι τὰ λείποντα; ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, εἴ τι καὶ ἐκεῖ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται, καὶ ἀπολλύειν; Τί λέγεις φιλόσοφε; τὸ εὐσεβὲς καὶ τὸ ὅσιον, ποῖόν τι σοι φαίνεται; ἂν θέλῃς, κατασκευάσω ὅτι ἀγαθόν; Ναί· κατασκεύασον, ἵν' οἱ πολῖται ἡμῶν ἐπι-

amputari non poſſint. Sic Epicurus etiam omnia quæ ſunt viri, quæ patrisfamilias, quæ civis, quæ amici, amputavit: ſed humana deſideria non amputavit: neque enim potuit: non magìs quàm ſocordes Academici ſenſus ſuos abjicere aut excæcare poſſunt, quamvìs id maximè ſtuduerint. Quæ eſt iſta infelicitas, cùm à Natura menſuras et regulas cognoſcendæ veritatis acceperis, te non dare operam ut adjicias atque adjungas ea quæ deſunt? imò verò contra, ſi quid vel illîc ad cognitionem veritatis facit, in eo te elaborare, ut id auferas et perdas? Quid ais philoſophe? de pietate et ſanctitate quidnam tibi videtur? ſi voles, oſtendam res eſſe bonas? Utique oſtendito, ut noſtri cives ad cultum numinis convertantur, et maximarum rerum neglectum ab-

Κεφ. κ'. ἐπιστραφέντες τιμῶσι τὸ Θεῖον, καὶ παύσωνται ποτε ῥαθυμοῦντες περὶ τὰ μέγιστα. Ἔχεις οὖν τὰς κατασκευάς; Ἔχω, καὶ χάριν σοι ἔχω. Ἐπεὶ οὖν ταῦτά σοι λίαν ἀρέσκει, λάβε τὰ ἐναντία· ὅτι Θεοὶ οὔτ' εἰσὶν, εἴτε καὶ εἰσὶν, οὐκ ἐπιμελοῦνται ἀνθρώπων, οὐδὲ κοινόν τι ἡμῶν ἐστι πρὸς αὐτούς· τό, τ' εὐσεβὲς τοῦτο καὶ ὅσιον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις λαλούμενον, κατάψευσμά ἐστιν ἀλαζόνων ἀνθρώπων καὶ σοφιστῶν, ἢ νὴ Δία, νομοθετῶν, εἰς φόβον καὶ ἐπίσχεσιν τῶν ἀδικούντων. Εὖ φιλόσοφε, ὠφέλησας ἡμῶν τοὺς πολιτὰς, ἀνεκτήσω τοὺς νέους ἅπαντας ἤδη πρὸς καταφρόνησιν τῶν θείων. Τί οὖν; οὐκ ἀρέσκει σοι ταῦτα; Λάβε νῦν πῶς ἡ δικαιοσύνη οὐδέν ἐστι, πῶς ἡ αἰδὼς μωρία ἐστὶ, πῶς πατὴρ οὐδέν ἐστι, πῶς ὁ υἱὸς οὐδέν ἐστιν. Εὖ φιλόσοφε, ἐπίμενε, πεῖθε τοὺς νέους, ἵνα πλείονας ἔχωμεν ταυτά.

jiciant. Habes ergò probationes? Habeo: et ego gratiam tibi habeo. Quando ergò iſta valdè tibi placent, ſume contraria: Deos neque eſſe; neque ſi ſint, curare homines; neque ullam nobis ſocietatem cum illis intercedere: ſed pietatem iſtam et ſanctitatem, vulgo hominum celebratam, commentum eſſe inſolentium hominum et ſophiſtarum, atque adeò legum-latorum ad terrendos et coercendos injurios. Rectè philoſophe, juviſti noſtros cives, adoleſcentiam univerſam ad rerum divinarum contemptum jam revocâſti. Quid ergò? non iſta tibi placent? Accipe nunc, juſtitiam nihil eſſe; verecundiam eſſe ſtultitiam; patrem nihil eſſe; filium nihil eſſe. Euge philoſophe, perge, perſuade iſta adoleſcentibus, ut plures habeamus qui idem et ſentiant et dicant:

τά σοι πεπονθότας, καὶ λέγοντας· Ἐκ τούτων τῶν λόγων ἠυξήθησαν ἡμῖν αἱ ἐυνομούμεναι πόλεις· Λακεδαίμων διὰ τούτους τοὺς λόγους ἐγένετο· Λύκουργος ταῦτα τὰ πείσματα ἐνεποίησεν αὐτοῖς διὰ τῶν νόμων αὐτοῦ καὶ τῆς παιδείας, ὅτι οὔτε τὸ δουλεύειν αἰσχρόν ἐστι μᾶλλον ἢ καλόν, οὔτε τὸ ἐλευθέρους εἶναι καλὸν μᾶλλον ἢ αἰσχρόν· οἱ ἐν Θερμοπύλαις ἀποθανόντες, διὰ ταῦτα δόγματα ἀπέθανον· Ἀθηναῖοι δὲ τὴν πόλιν διὰ ποίους ἄλλους λόγους ἀπέλιπον; Εἶτα οἱ λέγοντες ταῦτα, γαμοῦσι, καὶ παιδοποιοῦνται, καὶ πολιτεύονται, καὶ ἱερεῖς καθιστᾶσιν αὐτοῖς καὶ προφήται. Τίνων; Τῶν οὐκ ὄντων. Καὶ τὴν Πυθίαν ἀνακρίνουσιν αὐτοὶ, ἵνα τὰ ψευδῆ πύθωνται· καὶ ἄλλοις τοὺς χρησμοὺς ἐξηγοῦνται. Ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ γοητείας! Ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις Κεφ. κ'.

λεις

cant: Auctæ ſunt nobis hiſce ſermonibus bene conſtitutæ reſpublicæ: Lacedæmon hujuſmodi oratione informata eſt: Lycurgus ſuis legibus et inſtitutis has perſuaſiones introduxit, néque ſervire turpe eſſe potiùs quàm honeſtum, neque libertatem honeſtam eſſe potiùs quàm turpem: qui ad Thermopylas occubuerunt, propter hæc decreta occubuerunt: Athenienſes verò quas alias ob cauſas civitatem reliquerunt? Et qui iſta dicunt, uxores ducunt, liberos procreant, rempublicam capeſſunt, et ſacerdotes ac vates ſibi conſtituunt. Quorum? Eorum qui non ſunt. Et Pythiam ſciſcitantur ipſi, ut falſa audiant, et aliis oracula enarrent. O impudentiam et impoſturam ſingularem! Homo quid agis? tu ipſe te indies coarguis, nec tamen frigidas iſtas cavillationes

Κεφ. ιϑ'. λεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; Ἐσθίων ποῦ φέρεις τὴν χεῖρα; εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λουόμενος, ποῦ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὴν τορύνην ὀβελίσκον; Εἴ τινος αὐτῶν δοῦλος ἤμην, εἰ καὶ ἔδει με καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδέρεσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλουν αὐτόν. Βάλε ἐλάδιον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. Ἔβαλον ἂν γάριον, καὶ ἀπελθὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχεον. Τί τοῦτο; Φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιάκριτος ὁμοιοτάτη, νὴ τὴν σὴν Τύχην. Δὸς ὧδε τὴν πτισσάνην. Ἤνεγκα ἂν αὐτῷ γεμίσας παροψίδα ὀξυγάρου. Οὐκ ἤτησα τὴν πτισσάνην; Ναὶ κύριε· τοῦτο πτισσάνη ἐστι. Τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; Τί μᾶλλον ἢ πτισσάνη; Λάβε καὶ ὀσφράνθητι, λάβε καὶ γεῦσαι. Πόθεν οὖν οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; Τρεῖς, τέσσαρας τῶν συνδούλων

relinquis? Inter comedendum, quò manum applicas? ori, an oculo? cùm lavas, quò ingrederis? nunquid ollam patinam dicis, aut cochleare veru? Si alicujus eorum ſervus eſſem, etiamſi quotidie vapulandum eſſet, tamen eum torquerem. Puer, conjicito oleum in balneum. Caperem garum, et in caput ejus effunderem. Quid iſtud? Viſum, per Genium tuum, perculit animum meum, garum oleo ità eſſe ſimile, ut ab eo diſcerni non poſſit. Age, affer ptiſanam. Afferrem illi patinam oxygaro plenam. Non petii ptiſanam? Petiiſti domine: hæc ptiſana eſt. Non hoc eſt oxygarum? Qui verò magìs quàm ptiſana? Cape, olfac; cape, guſta. Unde ergò nôſti, ſi nos ſenſus decipiunt? Si tres aut quatuor conſervos aſſenſores haberem, aut ad laqueum

λων εἰ ἔσχον ὁμονοοῦντας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον, ἢ μεταθέσθαι. Νῦν δ' ἐντρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲν παρὰ τῆς φύσεως δεδομένοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιροῦντες. Εὐχάριστοι γ' ἄνθρωποι καὶ αἰδήμονες, εἰ μηδὲν ἄλλο, καθ' ἡμέραν ἄρτους ἐσθίοντες, τολμῶσι λέγειν, ὅτι οὐκ οἴδαμεν, εἰ ἔστι τὶς Δημήτηρ, ἢ Κόρη, ἢ Πλούτων. ἵνα μὴ λέγω, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀπολαύοντες, καὶ μεταβολῶν τοῦ ἔτους, καὶ ἄστρων, καὶ θαλάσσης, καὶ γῆς, καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων συνεργίας, ὑπ' οὐδενὸς τούτων οὐδὲ κατὰ ποσὸν ἐπιστρέφονται· ἀλλὰ μόνον ἐξεμέσαι τὸ προβληματίον ζητοῦσι, καὶ τὸν στόμαχον γυμνάσαντες, ἀπελθεῖν ἐν βαλανείῳ. Τί δ' ἐροῦσι, καὶ περὶ τίνων, ἢ πρὸς τίνας, καὶ τί ἔσται αὐτοῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων, οὐδὲ καταβραχὺ φροντίσασι· μήτις νέος εὐγενὴς ἀκούσας Κεφ. κ'.

queum illum adigerem, aut à ſententiâ deducerem. Nunc verò illudunt nobis, cùm iis quæ natura dedit, utantur omnibus, et tamen verbis ea tollant. Grati nimirum homines et verecundi, qui ut nihil aliud, at pane quotidie veſcentes, dicere tamen audent, ignorare ſe num qua Ceres ſit, aut Proſerpina, aut Pluto. nè dicam eos, cùm fruantur nocte et die, et mutationibus anni, et aſtris, et mari, et terrâ, et humanâ operâ, nullâ iſtarum rerum vel minimùm commoveri: ſed quæſtiunculam tantùm evomere ſtudere, ſtomachóque exercitato abire in balneum. Quid autem dicant, et quibus de rebus, aut ad quos, et quid illi ex his verbis fructûs capiant, nulla ex parte curant: nè fortè generoſo adoleſcenti hæc oratio aliquid damni det, aut etiam

dederit,

Κεφ. κ'. σας τῶν λόγων τούτων πάθῃ τι ὑπ' αὐτῶν, ἢ καὶ παθών, πάντως ἀπολέσῃ τὰ τῆς εὐγενείας σπέρματα· μή τινι μοιχεύοντι ἀφορμὰς παράσχωμεν τοῦ ἀπαναισχυντῆσαι πρὸς τὰ γινόμενα· μή τις τῶν νοσφιζομένων τὰ δημόσια, εὑρεσιλογίας τινὸς ἐπιλάβηται ἀπὸ τῶν λόγων τούτων· μή τις τῶν ἀυτοῦ γονέων ἀμελῶν, θράσος τι καὶ ἀπὸ τούτων προσλάβῃ. Τί οὖν κατὰ σὲ ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἢ καλόν; Ταῦτα, ἢ ταῦτα; Τί ἔτι τούτων τις ἀντιλέγει τινί; ἢ λόγον δίδωσιν, ἢ λαμβάνει, ἢ μεταπείθειν πειρᾶται; Πολύ, νὴ Δία, μᾶλλον τοὺς κιναίδους ἐλπίσει τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους, τῶν περὶ αὐτοὺς κακῶν.

ΚΕΦ.

dederit, ut ipſa femina nobilitatis prorſus amittat: nè cui adultero occaſionem præbeat majoris impudentiæ ad ſua facinora: nè quis peculator cavillationes hinc petat: nè ejus qui parentes negligit, audacia indè confirmetur. Quid ergò te autore bonum aut malum, honeſtum aut turpe eſt? Hæc, an illa? Quid ergo etiamnum horum cuiquam aliquis refragatur? aut rationem reddit, aut poſtulat, aut à ſententiâ deducere ſtudet? Cinædos profectò, faciliùs ſperare queas à vitæ inſtituto receſſuros, quàm iſtos, qui uſque adeò ad ſua mala vel videnda vel audienda excæcati ſunt, atque obſurduerunt.

CAP.

Κεφ. κά.

Κ Ε Φ. κά.

Περὶ ἀνομολογίας.

ΤΑ᾽ μὲν ῥᾳδίως ὁμολογοῦσιν ἄνθρωποι, τὰ δ᾽ οὐ ῥᾳδίως. Οὐδεὶς οὖν ὁμολογήσει, ὅτι ἄφρων ἐστὶν, ἢ ἀνόητος· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, πάντων ἀκούσεις λεγόντων, Ὄφελον ὡς φρένας ἔχω, οὕτω καὶ τύχην εἶχον. Δειλοὺς δὲ ῥᾳδίως ἑαυτοὺς ὁμολογοῦσι, καὶ λέγουσιν· Ἐγὼ δειλότερός εἰμι, ὁμολογῶ· τὰ δ᾽ ἄλλ᾽ οὐχ εὑρήσεις με μωρὸν ἄνθρωπον. Ἀκρατῆ οὐ ῥᾳδίως ὁμολογήσει τις· ἄδικον οὐδ᾽ ὅλως· φθονερὸν οὐ πάνυ, ἢ περίεργον· ἐλεήμονα οἱ πλεῖστοι. Τί οὖν τὸ αἴτιον; Τὸ μὲν κυριώτατον, ἀνομολογία καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἄλλοις δ᾽

C A P. XXI.

De incongruentiâ.

SUNT quæ facile homines fatentur; ſunt quæ non item. Nemo itaque ſe ſtultum aut væcordem eſſe fatebitur: imo contrà omnes dicere audias, Utinam tantum mihi fortunæ eſſe, quantum eſt ingenii. Timidos autem ſe eſſe facile fatentur, et dicunt; Ego timidior ſum, fateor equidem; at cætera me hominem ſtultum non comprehendes. Se intemperantem eſſe, non temere quiſquam fatebitur; injuſtum nullo modo; nihilóque magis invidum aut curioſum; miſericordem plerique. Quænam igitur cauſa eſt? Summa ac princeps, incongruentia et confuſio in judicio bonarum malarúmque rerum. aliis verò aliæ cauſæ. ac ferè

Κεφ. κ'. σας τῶν λόγων τούτων πάθῃ τι ὑπ' αὐτῶν, ἢ καὶ παθὼν, πάντως ἀπολέσῃ τὰ τῆς εὐγενείας σπέρματα· μή τινι μοιχεύοντι ἀφορμὰς παράσχωμεν τοῦ ἀπαναισχυντῆσαι πρὸς τὰ γινόμενα· μή τις τῶν νοσφιζομένων τὰ δημόσια, εὑρεσιλογίας τινὸς ἐπιλάβηται ἀπὸ τῶν λόγων τούτων· μή τις τῶν αὐτοῦ γονέων ἀμελῶν, θράσος τι καὶ ἀπὸ τούτων προσλάβῃ. Τί οὖν κατὰ σὲ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἢ καλόν; Ταῦτα, ἢ ταῦτα; Τί ἔτι τούτων τις ἀντιλέγει τινί; ἢ λόγον δίδωσιν, ἢ λαμβάνει, ἢ μεταπείθειν πειρᾶται; Πολύ, νὴ Δία, μᾶλλον τοὺς κιναίδους ἐλπίσει τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους, τῶν περὶ αὐτοὺς κακῶν.

ΚΕΦ.

dederit, ut ipſa femina nobilitatis prorſus amittat: nè cui adultero occaſionem præbeat majoris impudentiæ ad ſua facinora: nè quis peculator cavillationes hinc petat: nè ejus qui parentes negligit, audacia indè confirmetur. Quid ergò te autore bonum aut malum, honeſtum aut turpe eſt? Hæc, an illa? Quid ergo etiamnum horum cuiquam aliquis refragatur? aut rationem reddit, aut poſtulat, aut à ſententiâ deducere ſtudet? Cinædos profectò, faciliùs ſperare queas à vitæ inſtituto receſſuros, quàm iſtos, qui uſque adeò ad ſua mala vel videnda vel audienda excæcati ſunt, atque obſurduerunt.

CAP.

Κεφ. κά.

Κ Ε Φ. κά.

Περὶ ἀνομολογίας.

ΤΑ᾽ μὲν ῥᾳδίως ὁμολογοῦσιν ἄνθρωποι, τὰ δ᾽ οὐ ῥᾳδίως. Οὐδεὶς οὖν ὁμολογήσει, ὅτι ἄφρων ἐστὶν, ἢ ἀνόητος· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, πάντων ἀκούσεις λεγόντων, Ὄφελον ὡς φρένας ἔχω, οὕτω καὶ τύχην εἶχον. Δειλοὺς δὲ ῥᾳδίως ἑαυτοὺς ὁμολογοῦσι, καὶ λέγουσιν· Ἐγὼ δειλότερός εἰμι, ὁμολογῶ· τὰ δ᾽ ἄλλ᾽ οὐχ εὑρήσεις με μωρὸν ἄνθρωπον. Ἀκρατῆ οὐ ῥᾳδίως ὁμολογήσει τις· ἄδικον οὐδ᾽ ὅλως· φθονερὸν οὐ πάνυ, ἢ περίεργον· ἐλεήμονα οἱ πλεῖστοι. Τί οὖν τὸ αἴτιον; Τὸ μὲν κυριώτατον, ἀνομολογία καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἄλλοις δ᾽

C A P. XXI.

De incongruentiâ.

SUNT quæ facile homines fatentur; ſunt quæ non item. Nemo itaque ſe ſtultum aut væcordem eſſe fatebitur: imo contrà omnes dicere audias, Utinam tantum mihi fortunæ eſſe, quantum eſt ingenii. Timidos autem ſe eſſe facile fatentur, et dicunt; Ego timidior ſum, fateor equidem; at cætera me hominem ſtultum non comprehendes. Se intemperantem eſſe, non temere quiſquam fatebitur; injuſtum nullo modo; nihilóque magis invidum aut curioſum; miſericordem plerique. Quænam igitur cauſa eſt? Summa ac princeps, incongruentia et confuſio in judicio bonarum malarúmque rerum. aliis verò aliæ cauſæ. ac ferè

Κεφ. κά. δ' ἄλλα αἴτια. καὶ σχεδὸν ὅσα ἂν αἰσχρὰ φαντάζωνται, ταῦτα οὐ πάνυ ὁμολογοῦσι. τὸ δὲ δειλὸν εἶνα, εὐγνώμονος ἤθους φαντάζονται, καὶ τὸ ἐλεήμοναι· τὸ δ' ἠλίθιον εἶναι παντελῶς ἀνδραπόδου. καὶ τὰ περὶ κοινωνίαν δὲ πλημμελήματα οὐ πάνυ προσίενται. Ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ἁμαρτημάτων κατὰ τοῦτο μάλιστα φέρονται, ἐπὶ τὸ ὁμολογεῖν αὐτά, ὅτι φαντάζονταί τι ἐν αὐτοῖς εἶναι ἀκούσιον, καθάπερ ἐν τῷ δειλῷ καὶ ἐλεήμονι. Κἂν ἀκρατῇ τι, οὐ παρομολογεῖ τις αὐτὸν ἔρωτα προσέθηκεν, ὥστε συγγνωσθῆναι ὡς ἐπ' ἀκουσίῳ. τὸ δ' ἄδικον, οὐδαμῶς φαντάζονται ἀκούσιον. Ἔνι τι καὶ τῷ ζηλοτύπῳ, ὡς οἴονται, τοῦ ἀκουσίου· διατοῦτο καὶ περὶ τούτου παρομολογοῦσιν. Ἐν οὖν τοιούτοις ἀνθρώποις ἀναστρεφόμενον, οὕτω τεταραγμένοις, οὕτως οὐκ εἰδόσιν, οὔθ' ὅ, τι λέγουσιν, οὔθ' ὅ, τι ἔχουσι κακὸν

rè quæcunque iis turpia apparent, ea haud prorſus fatentur. at timidum eſſe, itemque miſericordem, candidi moris ſignum arbitrantur: ſtultum verò, prorſus mancipii. neque delicta quibus hominum ſocietas violatur, ullo modo agnoſcunt. In pleriſque verò peccatis potiſſimùm huc feruntur, ut ea fateantur, quod invitum quiddam iis ineſſe putant, velut in timore et miſericordia. Quòd ſi quis intemperantiam ſuam fatetur, amorem cauſatur; ſe veniâ dignum eſſe, quòd non ultrò fecerit. injuriam verò negant, ut quam nequaquam eſſe coactam et invitam opinentur. Ineſt et in zelotypia quiddam, ut putant non voluntarium: itaque et hanc confitentur. Cùm igitur inter tales homines vivamus adeò perturbatos, adeò ignorantes vel quid dicant, vel quid mali

κὸν, ἢ οὐκ ἔχουσιν, ἢ παρά τι ἔχουσιν, ἢ πῶς παύσονται αὐτῶν, καὶ αὐτὸν οἶμαι ἐφιστάνειν ἄξιον συνεχῶς, Μή που καὶ αὐτὸς εἷς εἰμι ἐκείνων; τίνα φαντασίαν ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ; πῶς ἐμαυτῷ χρῶμαι; μή τι καὶ αὐτὸς ὡς φρονίμῳ; μή τι καὶ αὐτὸς ὡς ἐγκρατεῖ; μὴ καὶ αὐτὸς λέγω ποτὲ ταῦτα, ὅτι εἰς τὸ ἐπιὸν πεπαίδευμαι; ἔχω ἣν δεῖ συναίσθησιν τὸν μηδὲν εἰδότα, ὅτι οὐδὲν οἶδα; ἔρχομαι πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὡς ἐπὶ τὰ χρηστήρια, πείθεσθαι παρεσκευασμένος; ἢ καὶ αὐτὸς κορύζης μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνην τὴν ἱστορίαν μαθησόμενος, καὶ τὰ βιβλία νοήσων ἃ πρότερον οὐκ ἐνόουν, ἂν δ' οὕτω τύχῃ καὶ ἄλλοις ἐξηγησόμενος; Ἄνθρωπε, ἐν οἴκῳ διαπεπύκτευκας τῷ δουλαρίῳ, τὴν οἰκίαν ἀνάστατον πεποίηκας, τοὺς γείτονας συντετάραχας· καὶ ἔρχῃ Κεφ. κά.

mali habeant aut non habeant, vel quare habeant, et quomodo liberari eo poſſint, operæpretium fuerit in ſeipſum crebrò inquirere, Nunquid et ipſe ſum ex illorum numero? quid de meipſo ſentio? quomodo meipſum tracto? nunquid ut ſapientem? nunquid ut continentem? nunquid et ipſe dico aliquando talia? ſúmne ad ingruentem caſum ferendum eruditus? an ſentio quod ſentiendum eſt nihil ſcienti, me nihil ſcire? num magiſtrum convenio tanquam oraculum, obtemperare paratus? an verò et ipſe muco nares oppletus ſcholam ingredior, hiſtoriam tantùm cogniturus, et libellos pridem non intellectos intellecturus, aut etiam fortaſſis aliis enarraturus? Homo, domi cum ſervulo concertâſti, domum evertiſti, vicinos perturbâſti: et me convenis ornatu ſapientis? ſedénſque judicas quo pacto

Κεφ. κά. ἔρχῃ μοι καταστολὰς ποιήσας ὡς σοφός; καὶ καθήμενος κρίνεις πῶς ἐξηγησάμην τὴν λέξιν; πῶς τί ποτ' ἐφλυάρησα τὰ ἐπελθόντα μόι; Φθονῶν ἐλήλυθας, τεταπεινωμένος, ὅτι σοι ἐξ οἴκου φέρεται οὐδέν· καὶ κάθῃ μεταξὺ λεγομένων τῶν λόγων, αὐτὸς οὐδὲν ἄλλο ἐνθυμούμενος, ἢ πῶς ὁ πατὴρ τὰ πρός σε, ἢ πῶς ὁ ἀδελφός; Τί λέγουσιν οἱ ἐκεῖ ἄνθρωποι περὶ ἐμοῦ; νῦν οἴονταί με προκόπτειν, καὶ λέγουσιν, Ὅτι ἥξει ἐκεῖνος πάντα εἰδώς. Ἤθελον πῶς ποτε πάντα μαθὼν ἐπανελθεῖν· ἀλλὰ πολλοῦ πόνου χρεία, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν πέμπει· καὶ ἐν Νικοπόλει σαπρῶς λούει τὰ βαλανεῖα, ἐν οἴκῳ κακῶς, καὶ ὧδε κακῶς. εἶτα λέγουσιν, Οὐδεὶς ὠφελεῖται ἐκ τῆς σχολῆς. Τίς γὰρ ἔρχεται εἰς σχολήν; τίς γὰρ ὡς θεραπευθησόμενος; τίς ὡς παρέξων αὐτοῦ τὰ δόγματα

vocabulum aliquod expoſuerim? quomodo ea quæ in buccam venerunt, effutiverim? Invidus acceſſiſti, dejectóque animo, quod domo nihil allatum tibi ſit; et inter diſſerendum aſſides, ipſe aliud nihil cogitans, niſi quomodo pater ſit erga te affectus, aut quomodo frater? Quid iſti dicunt homines de me? nunc me putant progredi, ac dicunt, Iſte revertetur omniſcius. Vellem equidem edoctus omnia redire: ſed multo labore eſt opus, neque quiſquam quicquam mittit: et Nicopoli balnea putida ſunt, et domi et hîc malè ſe res habet. et quenquam negant in ſcholâ fieri meliorem. Quis verò venit in ſcholam? quis tanquam curandus? quis ut opiniones ſuas et decreta repurgari ſinat? quis ut intelligat, quibus rebus egeat? Quid ergò miramini, vos quæ in ſcholam affertis, ea referre domum?

τα ἐκκαθαρθησόμενα; τίς συναθησόμενος τίνων δεῖται; Τί οὖν θαυμάζετε, εἰ ἃ φέρετ' εἰς τὴν σχολὴν, αὐτὰ ταῦτα ἀποφέρετε πάλιν; Οὐ γὰρ ὡς ἀποθησόμενοι, ἢ ἐπανορθώσοντες, ἢ ἄλλ' ἀντ' αὐτῶν ληψόμενοι, ἔρχεσθε· Πόθεν; οὐδ' ἐγγύς. Ἐκεῖνο γοῦν βλέπετε μᾶλλον, εἰ ἐφ' ὃ ἔρχεσθε, τοῦτο ὑμῖν γίνεται. Θέλετε λαλεῖν περὶ τῶν θεωρημάτων. Τί οὖν; οὐ φλυαρότεροι γίνεσθε; οὐχὶ δὲ παρέχει τινὰ ὕλην ὑμῖν πρὸς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τὰ θεωρήματια; συλλογισμοὺς ἀναλύετε μεταπίπτοντας; οὐκ ἐφοδεύετε ψευδομένου λήμματα; ὑποθετικούς; Τί οὖν ἔτι ἀγανακτεῖτε, εἰ ἐφ' ἃ πάρεστε, ταῦτα λαμβάνετε; Ναί. ἀλλ' ἂν ἀποθάνῃ μου τὸ παιδίον, ἢ ὁ ἀδελφός, ἢ ἐμὲ ἀποθνήσκειν δέῃ, ἢ στεβλοῦσθαι, τί μετὰ ταῦτα ὠφελήσει; Μὴ γὰρ ἐπὶ τοῦτο ἦλθες; μὴ γὰρ τούτου ἕνεκά μοι παρακάθησαι; μὴ γάρ διατοῦτό Κεφ. κά.

mum? Non enim tanquam depoſituri, vel correcturi, vel commutaturi advenitis. Nullo certè modo. Illud ergò ſpectate potiùs, an id propter quod adeſtis, vobis contingat. De præceptis garrire vultis. Quid ergò? nonne nugaciores evaditis? nonne materiam quandam oſtentationis iſtæ præceptiunculæ vobis ſubminiſtrant? nonne ratiocinationes, quæ inverti queunt, diſſolvitis? nonne Mentientis propoſitiones? nonne hypotheticos ſyllogiſmos tractatis? Quid ergò indignamini, ſi ea accipitis propter quæ adeſtis? Rectè ſanè. ſed ſi filius meus aut frater mortuus, aut ſi mihi mors appetenda, aut ſi cruciatus tolerandi fuerint, quid iſta me juvabunt? Nunquid ergò propterea veniebas? nunquid hujus rei causâ mihi aſſides?

Κεφ. κά. τό ποτε λύχνον ἥψας, ἢ ὑγρύπνησας, ἢ εἰς τὸν περίπατον ἐξελθών, προέβαλές ποτε σαυτοῦ φαντασίαν τινὰ ἀντὶ συλλογισμοῦ, καὶ ταύτην κοινῇ ἐφωδεύσατε ποῦ ποτε; Εἶτα λέγετε, ἄχρηστα τὰ θεωρήματα; Τίσι; Τοῖς οὐχ ὡς δεῖ χρωμένοις. τὰ γὰρ κολλύρια οὐκ ἄχρηστα τοῖς ὅτε δεῖ, καὶ ὡς δεῖ ἐγχριομένοις. τὰ μαλάγματα δ' οὐκ ἄχρηστα· οἱ ἁλτῆρες οὐκ ἄχρηστοι· ἀλλά τισιν ἄχρηστοι, τισὶ πάλιν χρήσιμοι. Ἂν μου πυνθάνῃ νῦν, χρήσιμοί εἰσιν οἱ συλλογισμοί; Ἐρῶ σοι ὅτι χρήσιμοι· κἂν θέλῃς, ἀποδείξω. Πῶς ἐμὲ οὖν τι ὠφελήσουσιν; Ἄνθρωπε, μὴ γὰρ ἐπύθου εἰ σοὶ χρήσιμοι, ἀλλὰ καθόλου; Πυθέσθω μου καὶ ὁ δυσεντερικός, εἰ χρήσιμον τὸ ὄξος, ἐρῶ, ὅτι χρήσιμον. Ἐμοὶ οὖν χρήσιμον; Ἐρῶ, οὔ. ζήτησον πρῶτον σταλῆναί σου τὸ ῥεῦμα, τὰ ἑλκύδρια ἀπουλωθῆναι. Καὶ ὑμεῖς, ἄνδρες, τὰ ἕλκη πρῶ-

nunquid ob hoc unquam lucernam accendiſti, aut lucubrâſti, aut deambulandi causâ progreſſus, unquam ſyllogiſmi loco viſum aliquod tuum propoſuiſti tractandum? Et tamen dicitis, inutilia eſſe præcepta. Quibus? Iis qui illa non rectè adhibent. nam collyria non inutilia ſunt iis, qui cùm opus eſt, oculos, et quemadmodum decet, inungunt. malagmata non inutilia; halteres non ſunt inutiles: ſed aliis inutiles, aliis utiles. Si me nunc roges, an utiles ſint ratiocinationes? Reſpondebo, eſſe utiles: ac, ſi voles, oſtendam. Quomodo igitur me aliquo modo juvabunt? Homo, nùm rogaſti, tibine eſſent utiles, an in genere? Me roget etiam dyſentericus, ſítne acetum utile; dicam eſſe utile. Mihi ergò eſt utile? Negabo. cura in primis, ut fluxus tuus

πρῶτον θεραπεύτε, τὰ ῥεύματα ἐπιστήσατε, ἠ- Κεφ. κβ'.
ρεμήσατε τῇ διανοίᾳ, ἀπερίσπαστον αὐτὴν ἐ-
νέγκατε εἰς τὴν σχολήν· καὶ γνώσεσθε ὅιαν ἰσ-
χὺν ὁ λόγος ἔχει.

ΚΕΦ. κβ'.

Περὶ φιλίας.

ΠΕΡΙ' ἅ τις ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα εἰκότως. Μή τι οὖν περὶ τὰ κακὰ ἐσπουδάκασιν οἱ ἄνθρωποι; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ μή τι περὶ τὰ μηδὲν πρὸς αὐτούς; Οὐδὲ περὶ ταῦτα. Ὑπολείπεται τοίνυν, περὶ μόνα τὰ ἀγαθὰ ἐσπουδακέναι αὐτούς· εἰ δ' ἐσπουδακέναι, καὶ φιλεῖν ταῦτα. Ὅστις οὖν ἀγαθῶν ἐσπιστήμων ἐστὶν, οὗτος ἂν καὶ φιλεῖν εἰδείη. ὁ δὲ μὴ δυνάμενος διακρῖναι τὰ

tuus ſiſtatur, et exulcerata viſcera conſolidentur. Et vos, viri, ulcera in primis curate, fluxiones ſiſtite, cogitationibus quieſcite, eas haud diſtractas in ſcholam afferte: tum intelligetis, quid virium habeat ratio.

CAP. XXII.

De amicitia.

QUIBUS quiſque rebus favet, eas, utì par eſt, amat. Nunquid ergò malis rebus favent homines? Nequaquam. An verò iis, quæ ad ipſos nihil attinent? Nè hæc quidem. Reliquum igitur eſt, eos bonis tantùm rebus favere; et proinde illas etiam amare. Qui ergò bonarum rerum gnarus eſt, is eas amare etiam noverit. qui verò bona

Κεφ. κβ'. τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν κακῶν, καὶ τὰ οὐδέτερα ἀπ' ἀμφοτέρων, πῶς ἂν ἔτι οὗτος φιλεῖν δύναιτο; Τοῦ φρονίμου τοίνυν ἐστι μόνου, τὸ φιλεῖν. Καὶ πῶς; φησίν· ἐγὼ γὰρ ἄφρων ὢν, ὅμως φιλῶ μου τὸ παιδίον. Θαυμάζω μὲν, νὴ τοὺς Θεοὺς, πῶς καὶ τὸ πρῶτον ὡμολόγησας ἄφρονα εἶναι σεαυτόν. τί γάρ σοι λείπει; οὐ χρῇ αἰσθήσει; οὐ φαντασίας διακρίνεις; οὐ τροφὰς προσφέρεις τὰς ἐπιτηδείους τῷ σώματι; οὐ σκέπην; οὐκ οἴκησιν; Πόθεν οὖν ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; Ὅτι, νὴ Δία, πολλάκις ἐξίστασαι ὑπὸ τῶν φαντασιῶν, καὶ ταράσσῃ, καὶ ἡττῶσί σε αἱ πιθανότητες αὐτῶν· καὶ ποτὲ μὲν ταῦτα ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις, εἶτα ἐκεῖνα αὐτὰ κακά, ὕστερον δ' οὐδέτερα· καὶ ὅλως λυπῇ, φοβῇ, φθονεῖς, ταράσσῃ, μεταβάλλῃ· διὰ ταῦτα ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; Ἐν δὲ τῷ φιλεῖν

bona à malis diſcernere nequiverit, et neutra ab utriſque, quo pacto iſte amare queat? Solius ergò ſapientis eſt amare. Quomodo iſtud? inquit: nam ego quamvìs inſipiens, tamen filium meum diligo. Equidem principio miror, quomodo confeſſus ſis, te inſipientem eſſe. quid enim tibi deeſt? non ſenſu uteris? non viſa diſcernis? non alimenta corpori convenientia adhibes? non tegumentum? non domicilium? Unde ergò inſipientem eſſe te fateris? Nimirum, quia te ſæpenumerò viſa percellunt ac perturbant, eorúmque probabilitas te vincit; nunc hæc bona cenſes, deinde eadem mala, poſt neutra; denique mœres, times, invides, perturbaris, mutaris: ob hæc inſipientem eſſe te agnoſcis? In amore autem nonne mutaris? Nonne opes et voluptates, et, ut uno verbo abſolvam, res ipſas modò bonas

λεῖν οὐ μεταβάλλῃ; Ἀλλὰ πλοῦτον μέν, καὶ Κεφ. κβ'.
ἡδονήν, καὶ ἁπλῶς αὐτὰ τὰ πράγματα, ποτὲ μὲν ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις εἶναι, ποτὲ δὲ κακά; ἀνθρώπους δὲ τοὺς αὐτοὺς οὐχὶ ποτὲ μὲν ἀγαθούς, ποτὲ δὲ κακούς; καὶ ποτὲ μὲν οἰκείως ἔχεις, ποτὲ δ' ἐχθρῶς αὐτοῖς; καὶ ποτὲ μὲν ἐπαινεῖς, ποτὲ δὲ ψέγεις; Ναὶ, καὶ ταῦτα πάσχω. τί οὖν; ὁ ἐξηπατημένος περί τινος, δοκεῖ σοι φίλος εἶναι αὐτοῦ; Οὐ πάνυ. Οὐδὲ μεταπτώτως ἐλόμενος αὐτὸν, εἶναι ἔυνουν αὐτῷ; Οὐδ' οὗτος. Ὁ δὲ νῦν λοιδορῶν μέν τινα, ὕστερον δὲ θαυμάζων; Οὐδ' οὗτος. Τί οὖν; κυνάρια οὐδέ ποτ' εἶδες σαίνοντα καὶ προσπαίζοντα ἀλλήλοις, ἵν' εἴπῃς, οὐδὲν φιλικώτερον; ἀλλ' ὅπως ἴδῃς τί ἐστι φιλία, βάλε κρέας εἰς μέσον, καὶ γνώσῃ. Βάλε καὶ σοῦ καὶ τοῦ παιδίου μέσον ἀγρίδιον, μαὶ γνώσῃ πῶς σε τὸ παιδίον ταχέως κατο-

bonas eſſe cenſes, modò malas? nonne homines eoſdem aliàs bonos, aliàs malos? non nunc illis familiarem te exhibes, nunc infenſum? modò laudas, modò vituperas? Profectò hæc mihi eveniunt. Quid igitur? Iſne, quem ſua de aliquo fefellit opinio, illius videtur tibi amicus? Non utique. Aut is qui non conſtanter aliquem complexus eſt, illi bene velle? Nè is quidem. Qui verò eundem modò convitiis inceſſit, modò admiratur? Nè hic quidem. Quid ergó? catellos non aliquando vidiſti abblandientes invicem et inter ſe colludentes, ut dicas, nihil illis eſſe amantius? ſed uti videas quis iſte ſit amor, carnem illis objicito; cognoſces. Ponito inter te et puerum, agellum; cognoſces puerum te quamprimum velle ſepultum, te verò pueri mortem opta-

Κεφ. κβ'. κατορύξαι θέλει, καὶ σὺ τὸ παιδίον ἔυχῃ ἀποθανεῖν. Εἶτα σὺ πάλιν· οἷον ἐξέθρεψα τέκνον, πάλαι ἐκφέρει. Βάλε κορασίδιον κομψόν. καὶ αὐτὸ ὁ γέρων φιλεῖ, κἀκεῖνος ὁ νέος. Ἂν δὲ δοξάριον, ἂν δὲ κινδυνεῦσαι δέῃ, ἐρεῖς τὰς φωνὰς τὰς τοῦ Ἀδμήτου πατρός·

Χαίρεις ὁρῶν φῶς, πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;
Θέλεις βλέπειν φῶς, πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς;

Οἶει, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἐφίλει τὸ ἴδιον παιδίον, ὅτε μικρὸν ἦν; οὐδὲ πυρέσσοντος αὐτοῦ ἠγωνία; οὐδ' ἔλεγε πολλάκις, Ὅτι ὄφελον ἐγὼ μᾶλλον ἐπύρεσσον; Εἶτα, παρόντος τοῦ πράγματος καὶ ἐγγίσαντος, ὅρα οἵας φωνὰς ἀφιᾶσιν. Ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς αὐτῆς μητρός, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός; οὐκ ἦσαν συντεθραμμένοι, συμβεβιωκότες, συμπεπτωκότες, συγκεκοιμημένοι

optaturum esse. Dices, Hei mihi! qualem filium educavi? Pridem me effert. Produc bellam puellam. eam et senex adamat, et ille adolescens. Si gloriola proposita sit, si periclitandum sit; easdem voces edes, quas Admeti pater:

Lux est tibi jucunda; patri non putas?
Videre lucem vis; parentem non putas?

Nonne putas illi suum filium, dum parvus esset, fuisse charum? non anxium fuisse, cùm febricitaret? non sæpe dixisse, Utinam ego potiùs febri laborarem? Postea cùm ad rem ventum est, vide quid dicat. Eteocles et Polynices nonne eadem matre, eodémque patre nati erant? non unà educati?

μένοι πολλάκις, ἀλλήλους καταπεφιληκότες; Κεφ. κβ'.
Ὥστ' εἴ τις ὄιμαι εἶδεν αὐτούς, κατεγέλασεν ἂν τῶν φιλοσοφων, ἐφ' ὅις περὶ φιλίας παραδοξολογοῦσιν. Ἀλλ' ἐμπεσούσης εἰς τὸ μέσον ὥσπερ κρέως τῆς τυραννίδος, ὅρα ὅια λέγουσι·

Πολ. Ποῦ ποτε στήσῃ πρὸ πύργων;
Ε. Ὡς τί μ' ἱστορεῖς τόδε;
Πολ. Αντιτάξομαι κτενῶν σε.
Ε. Κἀμὲ τοῦδ' ἔρως ἔχει.

Καὶ ἔυχονται ἐυχὰς τοιάσδε. Καθόλου γὰρ μὴ ἐξαπατᾶσθε. Πᾶν ζῶον οὐδενὶ οὕτως ὠκείωται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι· ὅ, τι ἂν οὖν πρὸς τοῦτο φαίνηται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἄν τ' ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἄν τε πατὴρ, ἄν τε τέκνον, ἄν τ' ἐρώμενος, ἄν

educati? non conjuncti? non compotarant? non unà dormierant ſæpe? non inter ſe deoſculati erant? Adeò ut ſi quis eos vidiſſet, portenta philoſophorum quæ de amicitiâ diſſerunt, deriſiſſe arbitror. Tamen cùm imperium tanquam caro in medium incidiſſet, vide quid dicant:

Pol. *Ubinam ſtabis ante turres?*
E. *Quamobrem hoc me interrogas?*
Pol. *Contra ſtabo occiſurus te.*
E. *Et me hujus amor habet.*

Et conſimilia vota faciunt. Omnino cavete nè decipiamini. Nullum animal alteri ità conciliatum eſt, ut ſuæ utilitati: cui quicquid obſtare videtur, ſive frater ſit, ſive pater, ſive filius, ſive amaſius, ſive amator, odit, averſatur, exſecratur. ità enim naturâ comparatum eſt, ut nihil perinde

Κεφ. κβ'. ἂν τ' ἐραστὴς, μισεῖ, προβάλλεται, καταρᾶται. οὐδὲν γὰρ οὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτοῦ συμφέρον· τοῦτο πατὴρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ συγγενὴς, καὶ πατρὶς, καὶ Θεός. Ὅταν οὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ Θεοὶ δοκῶσι, καὶκείνους λοιδορουμεν, καὶ τὰ ἱδρύματα αὐτῶν καταστρέφομεν, καὶ τοὺς ναοὺς ἐμπιπρῶμεν· ὥσπερ Ἀλέξανδρος ἐκέλευσεν ἐμπρησθῆναι τὰ Ἀσκληπεῖα, ἀποθανόντος τοῦ ἐρωμένου. Διατοῦτο ἂν μὲν ἐν ταυτῷ τις θῇ τὸ συμφέρον, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ καλὸν, καὶ πατρίδα, καὶ γονεῖς, καὶ φίλους, σώζεται ταῦτα πάντα· ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὲν τὸ συμφέρον, ἀλλαχοῦ δὲ τοὺς φίλους, καὶ τὴν πατρίδα, καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ αὐτὸ τὸ δίκαιον, οἴχεται ταῦτα πάντα, καταβαρούμενα ὑπὸ τοῦ συμφέροντος. Ὅπου γὰρ ἂν τὸ Ἐγὼ, καὶ τὸ Ἐμὸν, ἐκεῖ ἀνάγκη ῥέπειν τὸ ζῶον· εἰ ἐν σαρκὶ, ἐκεῖ

rinde amet, atque utilitatem ſuam: hæc pater, hæc frater eſt, et cognatus, et patria, et Deus. Quum igtur hâc in re obſtare nobis videntur Dii, ipſis quòque maledicimus, eorúmque ſtatuas evertimus, et ſacella incendimus: quemadmodum Alexander Æſculapii fana cremari juſſit, amaſio ſuo mortuo. Quapropter, ſi quis eodem conferat utilitatem, et ſanctitatem, et honeſtatem, et patriam, et parentes, et amicos, ſalva ſunt hæc omnia: ſin alibi utilitatem, alibi amicos, patriam, cognatos, et ipſam adeò juſtitiam collocârit; intereunt hæc omnia, præponderante utilitate. Ubi enim Ego, et Meum eſt: eò inclinare neceſſe eſt animal. Si in carne: illîc eſſe principatum; ſi in conſilio, illud eſſe; ſi in rebus externis, illud eſſe quod ponderis plus habeat. Si

κεῖ τὸ κυριεῦον εἶναι· εἰ ἐν προαιρέσει, ἐκεῖνο εἶναι· Κεφ. κβ'.
εἰ ἐν τοῖς ἐκτὸς ἐκεῖνο. Εἰ τοίνυν ἐκεῖ εἰμι Ἐγώ, ὅπου ἡ προαίρεσις, οὕτω μόνως καὶ φίλος ἔσομαι οἷος δεῖ, καὶ υἱὸς καὶ πατήρ. Τοῦτο γάρ μοι συνοίσει, τηρεῖν τὸν πιστὸν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ἀνεκτικὸν, τὸν ἀφεκτικὸν, καὶ συνεργητικὸν, φυλάσσειν τὰς σχέσεις. ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὲν ἐμαυτὸν θῶ, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ καλὸν, οὕτως ἰσχυρὸς γίνεται ὁ Ἐπικούρου λόγος, ἀποφαίνων ἢ μηδὲν εἶναι τὸ καλὸν, ἢ ἄρα τὸ ἔνδοξον. Διὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν, καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι διεφέροντο, καὶ Θηβαῖοι πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ Μέγας βασιλεὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ Μακεδόνες πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ νῦν Ῥωμαῖοι πρὸς Γέτας· καὶ ἔτι πρότερον τὰ ἐν Ἰλίῳ διὰ ταῦτα ἐγένετο. ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Μενελάου ξένος ἦν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς εἶδε φιλοφρονουμένους ἀλλήλους, ἠπίστησεν ἂν τῷ λέγοντι, οὐκ εἶναι φίλους

Si ergò illîc Ego ſum, ubi eſt voluntas, eâ ſolâ ratione et amicus ero qualem eſſe oportet, et filius, et pater. Hoc enim mihi expediet, fidem, verecundiam, æquanimitatem, abſtinentiam, beneficentiam, omne officium erga omnes ut conſervem. ſin alibi Me collocâro, alibi honeſtum; ibi verò invaleſcit Epicuri ratio, quæ honeſtum aut nihil eſſe, aut ab opinionibus pendere aſſeverat. Iſta ignorantia in cauſa fuit, cur Athenienſes et Lacedæmonii inter ſeſe diſſiderent, et Thebani cum utriſque, et Magnus rex cum Græcia, et Macedones cum utriſque, et nunc Romani cum Getis: atque olim etiam res ad Troiam propter hæc geſtæ ſunt. Alexander Menelai hoſpes fuit: quos ſi quis blandiri inter ſeſe vidiſſet, fidem neganti eos amicos eſſe non habuiſſet.

Κεφ. κβ'. λους αὐτούς. ἀλλ' ἐβλήθη εἰς τὸ μέσον μερίδιον, κομψὸν γυναικάριον, καὶ περὶ αὐτοῦ πόλεμος. Καὶ νῦν ὅταν ἴδῃς φίλους ἀδελφοὺς ὁμονοεῖν δοκοῦντας, μὴ αὐτόθεν ἀποφαίνῃ περὶ τῆς φιλίας τι αὐτῶν, μὴ δ' ἂν ὀμνύωσι, μὴ δ' ἂν ἀδυνάτως ἔχειν λέγουσιν ἀπηλλάχθαι ἀλλήλων. Οὐκ ἔστι πιστὸν τοῦ φαύλου τὸ ἡγεμονικόν, ἀβέβαιόν ἐστιν, ἄκριτον, ἄλλοθ' ὑπ' ἄλλης φαντασίας νικώμενον. Ἀλλ' ἐξέτασον, μὴ ταῦθ' ἃ οἱ ἄλλοι, εἰ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, καὶ ὁμοῦ ἀνατεθραμμένοι, καὶ ὑπὸ τῷ αὐτῷ παιδαγωγῷ· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, ποῦ τὸ συμφέρον αὐτοῖς τίθενται, πότερον ἐκτός, ἢ ἐν προαιρέσει· ἂν ἐκτός, μὴ εἴπῃς φίλους, οὐ μᾶλλον ἢ πιστούς, ἢ βεβαίους, ἢ παῤῥαλέους, ἢ ἐλευθέρους· ἀλλὰ μὴ δ' ἀνθρώπους, εἰ νοῦν ἔχεις. Οὐ γάρ ἀνθρωπικὸν δόγμά ἐστι, τὸ ποιοῦν δάκνειν ἀλλήλους, καὶ λοιδορεῖσθαι, καὶ τὰς ἐρημίας κα-

buiſſet. ſed projecta eſt in medium particula, elegans muliercula, déque ea bellum ortum. Nunc etiam cùm vides charos fratres concordare inter ſeſe, noli ſtatim pronuntiare quicquam de illorum amicitia; nè ſi jurent quidem, ac fieri poſſe negent, ut diſceſſio fiat inter ipſos. Vitioſi hominis animus inconſtans eſt, judicii expers, aliàs aliis viſis vincitur. Verùm tu noli ea expendere, quæ cæteri; an iiſdem nati ſint parentibus, unáque educati, et ſub eodem pædagogo: ſed illud tantùm intuere, ubi ſuas utilitates collocent, externíſne in rebus, an in voluntate: ſi in externis, nè dicas eos amicos, non magìs quàm fidos, aut conſtantes, aut fidentes, aut liberos: imò nè homines quidem, ſi ſapis. Neque enim humanum decretum eſt, quod cauſam præbet mor-

καταλαμβάνειν, ἢ τὰς ἀγορὰς, ὡς τὰ ὄρη, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποδείκνυσθαι τὰ λῃστῶν· οὐδὲ τὸ ἀκρατεῖς καὶ μοιχοὺς καὶ φθορεῖς ἀπεργαζόμενον, οὐδ' ὅσ' ἄλλα πολυμμελοῦσιν ἄνθρωποι κατ' ἀλλήλων, δι' ἓν καὶ μόνον τοῦτο δόγμα, τὸ ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις τίθεσθαι αὐτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν. Ἂν δ' ἀκούσῃς ὅτι ταῖς ἀληθείαις οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ μόνον οἴονται τὸ ἀγαθὸν, ὅπου προαίρεσις, ὅπου χρῆσις ὀρθὴ φαντασιῶν, μηκέτι πολυπραγμονήσῃς μήτ' εἰ υἱὸς καὶ πατήρ ἐστι, μήτ' εἰ ἀδελφοὶ, μήτ' εἰ πολὺν χρόνον συμπεφοιτηκότες καὶ ἑταῖροι· ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τοῦτο γνοὺς, θαῤῥῶν ἀποφαίνου, ὅτι φίλοι, ὥσπερ ὅτι πιστοὶ, ὅτι δίκαιοι. Ποῦ γὰρ ἀλλαχοῦ φιλία, ἢ ὅπου πίστις, ὅπου αἰδὼς, ὅπου δόσις τοῦ καλοῦ, τῶν δ' ἄλλων οὐδενός; Ἀλλὰ τεθεράπευκέ με τοσοῦτον χρόνον, καὶ οὐκ ἐφίλει με; Πόθεν οἶδας, Κεφ. κβ'.

mordendi invicem, et convitiandi, et ſolitudines aut forum tanquam montem occupandi, et in judiciis ea deſignandi, ut latronum receptacula eſſe videantur: neque id quod incontinentes, et mœchos, et corruptores efficit, aut ad alia delicta, quibus hominum conſociatio violatur, impellit, ob unicum et ſolum hoc decretum, quòd ſe ſuáque iis in rebus collocant quæ penes ipſos non ſunt. Quod ſi audieris illos homines verè ibi duntaxat ſtatuere bonum ubi voluntas eſt, ubi rectus uſus viſorum; nè ſis porrò ſolicitus, ſit nè filius an pater, an frater, neque an diuturna fuerit illorum conſuetudo et ſocietas; ſed hoc uno cognito, audacter pronuntia, amicos eſſe; quemadmodum eſſe fidos, eſſe juſtos pronuntias. Nam ubi aliàs eſt amicitia, niſi ubi fides, ubi vere-

Κεφ. κβ'. ὅιδας, ἀνδράποδον, εἰ οὕτω τεθεράπευκεν, ὡς τὰ ὑποδήματα σπογγίζει τὰ ἑαυτοῦ; ὡς τὸ κτῆνος; Πόθεν ὅιδας, εἰ τὴν χρείαν σ' ἀποβαλόντα τὴν τοῦ σκευαρίου, ῥίψει ὡς κατεαγὸς ωινάκιον; Ἀλλὰ γυνή μου ἐστὶ, καὶ τοσοῦτον χρόνον συμβεβιώκαμεν. Πόσον δ' ἡ Ἐριφύλη μετὰ τοῦ Ἀμφιαράου, καὶ τέκνων μήτηρ, καὶ ωολλῶν; ἀλλ' ὅρμος ἦλθεν εἰς τὸ μέσον. Τί δ' ἐστὶν ὅρμος; Τὸ δόγμα, τὸ ωερὶ τῶν τοιούτων. ἐκεῖνο ἦν τὸ θηριῶδες, ἐκεῖνο τὸ διακόπτον τὴν φιλίαν, τὸ οὐκ ἐᾶν εἶναι τὴν γυναῖκα γαμετὴν, τὴν μητέρα μητέρα. Καὶ ὑμῶν ὅστις ἐσπούδακεν ἢ αὐτός τις εἶναι φίλος, ἢ ἄλλον κτήσασθαι φίλον, ταῦτα τὰ δόγματα ἐκκοπτέτω, ταῦτα μισησάτω, ταῦτα ἐξελασάτω ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ. καὶ οὕτως ἔσται ωρῶτον μεν αὐτὸς ἑαυτῷ μὴ λοιδορούμενος, μη

verecundia, ubi communicatio honesti, alterius verò rei nullius? At cùm tanto tempore me coleret, non amabat? Unde scis, Mancipium, an ità te coluerit, quemadmodum calceos suos spongiâ tergit? ut jumentum suum curat? Unde scis, an te, cùm vasculi usum præbere desieris, ità sit abjecturus, ut confractam tabellam? At uxor mea est, tantóque tempore unà viximus. Quantum verò Eriphyle cum Amphiarao, et liberorum mater multorum? verùm monile interceſſit. Quid autem est monile? Decretum hujusmodi de rebus: hoc fuit immane illud, hoc amicitiam diremit; hoc uxorem esse uxorem, matrem esse matrem non sinit. Vestrûm etiam quisquis vel ipse amicus alicujus esse, vel alterius amicitiam ambire studet; is decreta hæc excidat, hæc oderit, hæc expellat ex animo suo. sic primùm ipse sibiipsi

μὴ μαχόμενος, μὴ μετανοῶν, μὴ βασανίζων ἑαυτον. ἔπειτα καὶ ἑτέρῳ, τῷ μὲν ὁμοίῳ ϖαντὶ, ἁπλῶς· τοῦ δ' ἀνομοίου ἀνεκτικὸς, ϖρᾷος ϖρὸς αὐτὸν, ἥμερος, συγνωμονικὸς ὡς ϖρὸς ἀγνοοῦντα, ὡς ϖρὸς διαπίπτοντα ϖερὶ τῶν μεγίστων· οὐδενὶ χαλεπὸς, ἅτ' εἰδὼς ἀκριβῶς τὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ϖᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται τῆς ἀληθείας. Εἰ δὲ μὴ, τὰ μὲν ἄλλα ϖράξετε ϖάντα ὅσα οἱ φίλοι, καὶ συμπιεῖσθε, καὶ συσκηνήσετε, καὶ συμπλεύσετε, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γεγενημένοι ἔσεσθε οἱ ὄφεις· φίλοι δ' οὔτ' ἐκεῖνοι οὐθ' ὑμεῖς, μέχρις ἂν ἔχητε τὰ ϑηριώδη ταῦτα καὶ μιαρὰ δόγματα. Κεφ. κβ'.

ΚΕΦ.

sibiipsi non maledicet, non repugnabit, non mutabit consilium, non seipsum excruciabit. deinde, cuivis alteri planè idem erit, si sit ipsius similis: dissimilem verò tolerabit, lenis erit erga eum, mansuetus, facilis ad ignoscendum, ut ignoranti, ut maximis in rebus erranti: nemini erit molestus, utpote qui Platonicum illud probè calleat, *Omnem animum veritate invitum privari.* Alioqui cætera quidem omnia quæ amici facietis; simul potabitis, simul habitabitis, simul navigabitis, et ex iisdem quanquam nati parentibus, serpentes eritis: hi verò neque inter sese sunt amici neque vos, quoadusque ferina ista et nefaria decreta tenueritis.

CAP.

Κεφ. κγ'.

ΚΕΦ. κγ'.

Περὶ τῆς τοῦ λέγειν δυνάμεως.

Βιβλίον πᾶς ἂν ἥδιον ἀναγνῷ ἢ καὶ ῥᾷον, τὸ εὐσημοτέροις γράμμασι γεγραμμένον. Οὐκοῦν καὶ λόγους πᾶς ἄν τις ῥᾷον ἀκούσῃ, τοὺς εὐσχήμοσιν ἅμα καὶ εὐπρεπέσιν ὀνόμασι σεσημασμένους. Οὐκ ἄρα τοῦτο ῥητέον, ὡς οὐδεμία δύναμίς ἐστιν ἀπαγγελτική. Τοῦτο γὰρ ἅμα μὲν ἀσεβοῦς ἐστιν ἀνθρώπου, ἅμα δὲ δειλοῦ. ἀσεβοῦς μὲν, ὅτι τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριτας ἀτιμάζει· ὥσπερ εἰ ἀνήρει τὴν εὐχρηστίαν τῆς ὁρατικῆς, ἢ τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως, ἢ αὐτῆς τῆς φωνητικῆς. Εἰκῇ οὖν σοι ὁ Θεὸς ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν; εἰκῇ πνεῦμα ἐνεκέρασεν αὐτοῖς οὕτως ἰσχυρὸν καὶ φιλότεχνον, ὥστε μακρὰν ἐξικνούμενον ἀναμάσσεσθαι

CAP. XXIII.

De dicendi facultate.

LIBRUM clarioribus literis ſcriptum nemo eſt quin libentiùs, atque adeò facilius legat. Quare orationes etiam aptis et decentibus verbis compoſitas, quivis faciliùs audiet. Non ergò negandum eſt, eſſe aliquam elocutionis facultatem. Hoc enim ſimul et impii hominis, et timidi fuerit. impii, quòd divinum beneficium deſpicit; non ſecus ac ſi commoditatem visûs auditûſve aut vocis tolleret. Ergóne fruſtrà tibi Deus oculos dedit? fruſtrà ſpiritum eis indidit adeò fortem et artificioſum, ut etiam eminus conſpectarum rerum

σεσθαι τοὺς τύπους τῶν ὁρωμένων; ποῖος ἄγγελος οὕτως ὠκὺς καὶ ἐπιμελής; Εἰκῇ δὲ καὶ τὸν μεταξὺ ἀέρα οὕτως ἐυεργὸν ἐποίησε, καὶ ἔντονον, ὥστε διὰ τοῦ γινομένου ϖῶς διϊκνεῖσθαι τὴν ὅρασιν; Εἰκῇ δὲ φῶς ἐποίησεν, οὗ μὴ ϖαρόντος, οὐδενὸς τῶν ἄλλων ὄφελος ἦν; Ἄνθρωπε, μήτ' ἀχάριστος ἴσθι, μήτε ϖάλιν ἀμνήμων τῶν κρεισσόνων· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ Δία ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν ϖρὸς αὐτὸ, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου, ἐυχαρίστει τῷ Θεῷ· μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ τὴν ἀξίαν ἑκάστου λογιούμενον. Τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστης τούτων τῶν δυνάμεων, ϖόσου τὶς ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μή τι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μή τι τῆς ὁρατικῆς ϖοτ' ἤκουσας λεγούσης Κεφ. κγ'.

rerum formas repræſentet? quis nuntius æquè celer ac diligens eſt? Fruſtrà nè interjectum quoque aerem tam idoneum, et intentum fecit, ut viſus per eum penetret? Fruſtrà nè lumen condidit, ſine quo cætera omnia eſſent irrita? Homo, nec ingratus eſto, neque etiam præſtantiorum immemor: ſed cùm de viſu et auditu, atque adeò de ipſa vita, vitæque adjumentis (cujuſmodi ſunt frumenta et legumina, cujuſmodi vinum et oleum) gratiam habeto Deo: tum alium ab eo his omnibus præſtantius tibi datum eſſe memento, quod illis utatur, quod probet, quod pretium cujuſque ſtatuat. Quid enim eſt, quod de qualibet harum facultatum pronuntiet, quanti quæque pretii ſit? num quæque facultas per ſe? num viſum unquam de ſeipſo quic-

Κεφ. κγ'. σης τι περὶ ἑαυτῆς; μή τι τῆς ἀκουστικῆς; μή τι πυρῶν; μή τι κριθῶν; μή τι ἵππου; μή τι κυνός; Ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δοῦλαι τεταγμέναι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν. Καὶν πύθῃ πόσου ἕκαστον ἄξιόν ἐστι· τίνος πυνθάνῃ; τίς σοι ἀποκρίνεται; Πῶς οὖν δύναταί τις ἄλλη δύναμις κρείσσων εἶναι ταύτης, ἢ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται, καὶ δοκιμάζει αὐτὴ ἕκαστα, καὶ ἀποφαίνεται; τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε, τίς ἐστιν αὕτη, καὶ πόσου ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀφ' ὧν οὐ δεῖ ἀποστρέφουσα, τοῖς δὲ προσάγουσα; ἡ ὁρατική; Οὐ· ἀλλ' ἡ προαιρετική. Τίς ἡ τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; τίς καθ' ἣν περίεργοι καὶ πευθῆναι, ἢ πάλιν ἀκίνητοι ὑπὸ λόγου;

quam locutum audiviſti? num auditum? num frumentum? num hordeum? num equum? num canem? Nequaquam: cùm miniſtræ et ancillæ conſtitutæ ſint, ei facultati quæ viſis utatur ſervire. Quòd ſi rogas, quanti quidque pretii ſit; quemnam rogas? quis tibi reſpondet? Quì ergò poteſt alia quæpiam facultas eâ præſtantior eſſe, quæ cæterarum quoque miniſterio utitur, ſinguláque ipſa et probat et dijudicat? quæ enim illarum novit, quænam ipſa ſit, et quanti pretii? quæ illarum novit, quando ipſa ſe uti debeat, quando non? quænam eſt quæ et aperiat et claudat oculos, et à rebus noxiis avertat, in alias verò intendat? nunquid videndi vis? Non: ſed vis voluntatis. Quænam aures occulit et reſerat? quænam, quâ curioſi et percontatores ſumus, contráve ſermone non commovemur? num

γου; ἡ ἀκουστική; Οὐκ ἄλλη ἢ ἡ προαιρετικὴ δύναμις. Εἶτα αὐτὴ ἰδοῦσα, ὅτι ἐν τυφλαῖς καὶ κωφαῖς ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις δύναμεσίν ἐστι, μηδέν τι ἄλλο συνορᾶν δυναμέναις, πλὴν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ἔργα ἐφ' οἷς τεταγμέναι εἰσὶ διακονεῖν ταύτῃ καὶ ὑπηρετεῖν· αὐτὴ δὲ μόνη ὀξὺ βλέπει, καὶ τάς τ' ἄλλας καθορᾷ πόσου ἑκάστη ἀξία. Καὶ αὐτὴ μέλλει ἡμῖν ἄλλό τι ἀποφαίνεσθαι τὸ κράτιστον εἶναι ἢ αὑτήν; Καὶ τί ποιεῖ ἄλλο ὁ ὀφθαλμὸς ἀνοιχθεὶς, ἢ ὁρᾷ; Εἰ δὲ δεῖ τὴν τοῦ τινὸς ἰδεῖν γυναῖκα, καὶ πῶς, τί λέγει; Ἡ προαιρετική. Εἰ δὲ δεῖ πιστεῦσαι τοῖς λεχθεῖσιν, ἢ ἀπιστῆσαι, καὶ πιστεύσαντα ἐρεθισθῆναι ἢ μὴ, τίς λέγει; οὐχ ἡ προαιρετική; Ἡ δὲ φραστικὴ αὕτη καὶ καλλωπιστικὴ τῶν ὀνομάτων, εἴ τις ἄρα ἰδία δύναμις, τί ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὅταν ἐμπέσῃ λόγος περὶ τινος, καλλωπίζει τὰ ὀνομάτια, καὶ συντίθησιν, Κεφ. κγ'.

num audiendi vis? Non alia niſi voluntas. Ergò illa perſpicit, ſe in cæcis et ſurdis facultatibus cæteris omnibus ineſſe, quæ nihil aliud proſpicere poſſunt præter illa ipſa opera, quorum miniſterio et ſervituti deſtinatæ ſunt; ſe verò ſolam acutè cernere, cæteráſque perſpicere, quanti quæque pretii ſit. Ea ergò quicquam ſe præſtantius eſſe nobis pronuntiabit? Et quid agit aliud apertus oculus, niſi quod videt? An verò uxor alicujus aſpicienda ſit, et quâ ratione; quænam dicit? Voluntas. An habenda ſit orationi fides, aut abroganda; et ſi fides habeatur num commoveri oporteat; quænam dicit, niſi voluntas? Iſta verò eloquendi vis, verborúmque exornatrix, ſi qua fortè peculiaris facultas eſt; quid aliud niſi cùm rei alicujus mentio incidit, vocabula expolit,

Κεφ. κγ'. τίθησιν, ὥσπερ οἱ κομμῶται τὴν κόμην; Πότερον δ' εἰπεῖν ἄμεινον ἢ σιωπῆσαι, καὶ οὕτως ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν καιρὸν ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει, ἢ ἡ προαιρετική; Θέλεις οὖν αὐτὴν παρελθοῦσαν αὐτῆς καταψηφίσασθαι; Τί οὖν, φησιν, εἰ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἔχει, καὶ δύναται τὸ διακονοῦν κρεῖσσον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ, ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως, ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ, ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ, ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως, τί ἐστι τὸ χρώμενον; Προαίρεσις. Τί ἐπιμελεῖται πάντων; Προαίρεσις. Τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κατὰ κρημνοῦ; Προαίρεσις. Εἶτα τούτου τί ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ἐστί; καὶ πῶς ὅιόν τε τοῦ ἀκωλύτου τὰ κωλυόμενα; Τῇ ὁρατικῇ δυνάμει τίνα πέ-

polit, et tanquam ciniflones comas componit? Utrùm verò loqui an tacere præſtet, et ſic an illo modo dicere utilius ſit, hoc deceat an dedeceat, et quod cujuſque orationis tempus, quis uſus ſit, quænam alia dicit, niſi voluntas? Vſſne igitur, ut ipſa ſeſe condemnet? Quid ergò, inquit, ſi ita ſe res habet, ac fieri poteſt ut id quod miniſtrat præſtet ei cui miniſtrat; ut equus equiti, canis venatori, inſtrumentum citharœdo, miniſtri regi; quid eſt quod illis utatur? Voluntas. Quid curat omnia? Voluntas. Quid totum hominem tollit, nunc fame, nunc laqueo, nunc præcipitio? Voluntas. Ergone habet homo hâc quicquam robuſtius? ullo nè modo fieri poteſt, ut id quod coerceri nequit, fit infirmius iis quæ ab ipſo coercentur? Oculorum aciem quidnam impedire ſolet? Voluntas, et quæ à voluntate

ϖέφυκεν ἐμποδίζειν; Καὶ ϖροαίρεσις, καὶ ϖροαιρετά. τῇ ἀκουστικῇ ταυτὰ, τῇ φραστικῇ ὡσαύτως. Προαίρεσιν δὲ τί ἐμποδίζειν ϖέφυκεν; Ἀϖροαιρετον οὐδὲν, αὐτὴ δ' ἑαυτὴν διαστραφεῖσα. διὰ τοῦτο κακία μόνη αὕτη γίνεται, ἢ ἀρετὴ μόνη. Κεφ. κγ'.

Εἶτα τηλικαύτη δύναμις οὖσα, καὶ ϖᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐπιτεταγμένη, ϖαρελθοῦσα ἡμῖν λεγέτω· κράτιστον εἶναι τῶν ὄντων τὴν σάρκα. οὐδὲ εἰ αὐτὴ ἡ σὰρξ ἑαυτὴν ἔλεγεν εἶναι κράτιστον, ἠνέσχετο ἄν τις αὐτῆς. Νῦν δὲ τί ἐστιν, Ἐπίκουρε, τὸ ταῦτα ἀϖοφαινόμενον, τὸ ϖερὶ τέλους συγγεγραφὸς, τὸ τὰς φυσικὰς, τὸ ϖερὶ κανόνος, τὸ τὸν ϖώγωνα καθεικὸς, τὸ γράφον ὅτε ἀϖέθνησκεν, ὅτι τὴν τελευταίαν ἄγοιθ' ἅμα καὶ μακαρίαν ἡμέραν; Ἡ σὰρξ, ἢ ἡ ϖροαίρεσις; Εἶτα τούτου τί κρεῖσσον ἔχειν ὁμολογεῖς, καὶ οὐ μαίνῃ; οὕτω τυφλὸς ταῖς ἀλη-

luntate pendent. hæc eadem et audiendi et dicendi facultatem impediunt. Voluntatem verò quid impedire ſolet? Nihil voluntati non obnoxium; ſed ipſa ſeſe, ubi depravata fuerit. quapropter hæc ſola vitii, eadémque virtutis effectrix eſt.

Cùm autem tanta facultas ſit, cæterſſque omnibus præpoſita, age progrediatur ac dicat, carnem rerum omnium eſſe præſtantiſſimam: quod nec carnem ipſam quidem dicentem quiſquam ferret. Nunc verò quid eſt, Epicure, quod iſta pronuntiet; quod de finibus, de natura rerum, de regula conſcripſerit; quod promiſſam barbam aluerit, quod animam agens ſcripſerit, ſe extremum ſimul eundémque beatum diem agere? Caro nè, an voluntas? Et cùm te iſtâ quicquam habere meliùs fateare; non inſanis? adeóne reverà

cæcus

Κεφ. κγ'. ἀληθείας, καὶ κωφὸς εἶ; Τί οὖν; ἀτιμάζει τὶς τὰς ἄλλας δυνάμεις; Μὴ γένοιτο. Λέγει τὶς μηδεμίαν εἶναι χρείαν, ἢ προαγωγὴν τῆς προαιρετικῆς δύναμεως; Μὴ γένοιτο. ἀνόητον, ἀσεβές, ἀχάριστον πρὸς τὸν Θεόν. ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν. Ἔστι γάρ τις καὶ ὄνου χρεία, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη βοός ἐστι· καὶ κυνός, ἀλλ' οὐχ' ἡλίκη οἰκέτου ἐστί· καὶ οἰκέτου, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῶν πολιτῶν ἐστι· καὶ τούτων, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῶν ἀρχόντων. Οὐ μέν τοι διὰ τὸ ἄλλα εἶναι κρείττονα, καὶ ἣν παρέχει τὰ ἕτερα χρείαν, ἀτιμαστέον. Ἔστι τις ἀξία καὶ τῆς φραστικῆς δυνάμεως, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῆς προαιρετικῆς. Ὅταν οὖν ταῦτα λέγω, μή τις οἰέσθω, ὅτι ἀμελεῖν ὑμᾶς ἀξιῶ φράσεως. Οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμῶν, οὐδ' ὠτων, οὐδὲ χειρῶν, οὐδὲ ποδῶν, οὐδ' ἐσθῆτος, οὐδ' ὑποδημάτων. Ἀλλ' ἄν μου πυνθάνῃ, τί οὖν ἐστι χρά-

cæcus et ſurdus es? Quid ergó? deſpicit nè quiſquam cæteras facultates? Abſit. Negat quis, ullum eſſe uſum aut præſtantiam voluntatis? Abſit. amentiæ id fuerit, impietatis, ingrati adverſus Deum animi. ſed ſuum cuique honorem tribuit. Habet et aſinus ſuum uſum, ſed non tantum quantum bos. habet canis, ſed non quantum famulus: habet famulus, ſed non quantum cives: et hi, ſed non quantum magiſtratus. Non ergò eò quòd alia præſtantiora ſint, ea contemnenda ſunt quæ ſuum uſum præſtant. Eſt quædam dignitas etiam dicendi facultatis; ſed non tanta, quanta voluntatis. Cùm ergò hæc dico, nè quis veſtrûm putet me auctorem eſſe artis dicendi negligendæ. Neque enim vel oculos, vel aures, vel manus, vel pedes, vel veſtem, vel calceos

κράτιστον τῶν ὄντων, τί εἴπω; Τὴν φραστικὴν Κεφ. κγ'.
οὐ δύναμαι, ἀλλὰ τὴν προαιρετικὴν, ὅταν ὀρθὴ γένηται. τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ κἀκείνῃ χρώμενον, καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις καὶ μικραῖς καὶ μεγάλαις δυνάμεσι. τούτου κατορθωθέντος, οὐκ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἀγαθὸς γίνεται· ἀποτευχθέντος δὲ, κακὸς ἄνθρωπος γίνεται. παρ' ὃ ἀτυχοῦμεν, εὐτυχοῦμεν, μεμφόμεθ' ἀλλήλοις, εὐαρεστοῦμεν· ἁπλῶς, ὃ λεληθὸς μὲν κακοδαιμονίαν ποιεῖται, τυχὸν δ' ἐπιμελείας, εὐδαιμονίαν. Τὸ δὲ αἴρειν τὴν δύναμιν τῆς φραστικῆς, καὶ λέγειν μὴ εἶναι μηδεμίαν ταῖς ἀληθείαις, οὐ μόνον ἀχαρίστου ἐστὶ πρὸς τοὺς δεδωκότας, ἀλλὰ καὶ δειλοῦ. ὁ γὰρ τοιοῦτος φοβεῖσθαί μοι δοκεῖ, μὴ εἴπερ τίς ἐστι δύναμις κατὰ τὸν τόπον, οὐ δυνηθῶμεν αὐτῆς καταφρονῆσαι.

Τοιοῦ-

calceos negligi jubeo. Sed cùm ex me quæris, quid omnium rerum optimum ſit, quid dicam? Eloquentiam non poſſum, ſed voluntatem rectam. hæc enim eſt, quæ illâ etiam utatur, cæterſíque omnibus tam parvis quàm magnis facultatibus. nam hæc ſi rectè ſe habuerit, homo non bonus, fit bonus: ſin ſecus, homo evadit malus. hæc eſt, quæ res adverſas et proſperas efficiat; hac alii alios reprehendimus, et approbamus: denique ea eſt, quæ neglecta infelicitatis, probè curata felicitatis auctor exiſtat. Cæterum eloquendi facultatem tollere, ac planè ullam eſſe negare; non modò ingrati eſt adverſus eos qui illam præbuerunt, ſed etiam timidi. is enim timere mihi videtur, nè ſi qua ſit ejus rei facultas, eam contemnere nequeamus.

Tales

Κεφ. κγ'. Τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ λέγοντες, μηδεμίαν εἶναι παραλλαγὴν κάλλους πρὸς αἶσχος. Εἶτα ὁμοίως ἦν κινηθῆναι τὸν Θερσίτην ἰδοντα, καὶ τὸν Ἀχιλλέα; ὁμοίως τὴν Ἑλένην, καὶ ἣν εἶχε γυναῖκα; Καὶ ταῦτα μωρὰ καὶ ἄγροικα, καὶ οὐκ εἰδότων τὴν ἑκάστου φύσιν, ἀλλὰ φοβουμένων μὴ ἄν τις αἴσθηται τῆς διαφορᾶς, εὐθὺς συναρπασθεὶς καὶ ἡττηθεὶς ἀπέλθῃ. Ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο, ἀπολιπεῖν ἑκάστῳ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἣν ἔχει, καὶ ἀπολιπόντα ἰδεῖν τὴν ἀξίαν τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ κράτιστον τῶν ὄντων καταμαθεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παντὶ μεταδιώκειν, περὶ τούτου ἐσπουδακέναι· πάρεργα τἄλλα πρὸς τοῦτο πεποιημένον, οὐ μέν τοι ἀμελοῦντα οὐδ' ἐκείνων κατὰ δύναμιν. καὶ γὰρ ὀφθαλμῶν ἐπιμελητέον, ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ κρατίστου, ἀλλὰ καὶ τούτων διὰ τὸ κράτιστον· ὅτι ἐκεῖνο οὐκ ἄλλως ἕξει κατὰ φύσιν, εἰ μὴ ἐν τού-

τοῦ-

Tales ſunt et ii qui dicunt, nullum eſſe diſcrimen pulchritudinis et turpitudinis. Itane aſpectus Therſitis æquè atque Achillis, et alterius mulieris non minùs quàm Helenæ movet? Et hæc ſtulta et ruſtica ſunt, et eorum hominum qui quæ cujuſque rei natura ſit ignorant, ac timent, nè ſi quis diſcrimen intellexerit, ſtatim correptus ac victus diſcedat. Imò illud potiùs magnum eſt, relictâ cuique rei ſuâ vi, intueri quanti pretii ſit ea facultas, et præſtantiſſimam omnium rerum cognoſcere, eámque perpetuò perſequi, et in ea elaborare: cætera verò, ſi cum ea conferantur, ſupervacanea judicare; ſic quidem, ut quantum liceat, nè illa quidem negligas. etenim curandi ſunt oculi, ſed non ità ut præſtantiſſimum illud, ſed et hi propter præſtantiſſimum; quòd

τούτοις ἐυλογιστοῦν, καὶ τὰ ἕτερα παρὰ τὰ ἕτερα αἱρούμενον. Τί οὖν ἐστι τὸ γινόμενον; Οἷον εἴ τις ἀπιὼν εἰς τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ διοδεύων πανδοκεῖον καλὸν, ἀρέσαντος αὐτῷ τοῦ πανδοκείου, καταμένοι ἐν τῷ πανδοκείῳ. Ἄνδρωπε, ἐπελάθου σου τῆς προαιρέσεως; οὐκ εἰς τοῦτο ὥδευες, ἀλλὰ διὰ τούτου. Ἀλλὰ κομψὸν τοῦτο. Πόσα δ' ἄλλα πανδοκεῖα κομψά; πόσοι δὲ λειμῶνες; ἀλλ' ἁπλῶς ὡς διοδος. Τὸ δὲ προκείμενον ἐκεῖνο, εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθεῖν, τοὺς οἰκείους ἀπαλλάξειν δέους, αὐτὸν τὰ τοῦ πολίτου ποιεῖν, γῆμαι, παιδοποιεῖθαι, ἄρξαι τὰς νομιζομένας ἀρχάς. οὐ γὰρ τοὺς κομψοτέρους ἡμῖν τόπους ἐκλεξάμενος ἐλήλυθας· ἀλλ' ἐν οἷς ἐγένου, καὶ ὧν κατατέταξαι πολίτης, ἐν τούτοις ἀναστραφησόμενος. Κεφ. κγ'.

Τοιοῦ-

quòd nè id quidem naturæ ſuæ ſtatum tuebitur, niſi in his recta ratione utatur, et alia aliis anteponat. Quid ergò fieri ſolet? Perinde fit ac ſi quis in patriam ſuam abiens, et diverſorium elegans ingreſſus, illo allubeſcente ibi maneat. Homo, oblituſne es inſtituti tui? non huc ibas, ſed hâc. Atqui elegans hoc eſt. Quot verò alia diverſoria elegantia ſunt? quot prata et ſaltus? ſed non aliter, niſi ut tranſitus. Propoſitum verò illud fuit, in patriam reverti, propinquos ſolicitudine liberare, civis officio fungi, uxorem ducere, procreare liberos, Magiſtratus ordinatim gerere. neque enim ad amœniora loca deligenda veniſti; ſed ut in iis verſareris in quibus genitus es, quorumque civis es.

Κεφ. κγ'. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐνταῦθά ἐστι τὸ γινομενον. ἐπεὶ διὰ λόγου καὶ τοιαύτης παραδόσεως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον δεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἐκκαθᾶραι, καὶ τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν τῶν φαντασιῶν ὀρθὴν κατασκευάσαι· ἀνάγκη δὲ τὴν παράδοσιν γίνεσθαι τῶν θεωρημάτων, καὶ διὰ λέξεως ποιᾶς, καὶ μετά τινος ποικιλίας καὶ δριμύτητος τῶν θεωρημάτων· ὑπ' αὐτῶν τινες τούτων ἁλισκόμενοι καταμένουσιν αὐτοῦ, ὁ μὲν ὑπὸ τῆς λέξεως, ὁ δ' ὑπὸ συλλογισμῶν, ὁ δ' ὑπὸ μεταπιπτόντων, ὁ δ' ὑπ' ἄλλου τινὸς τοιούτου πανδοκείου· καὶ προσμείναντες κατασήπονται, ὡς παρὰ ταῖς Σειρῆσιν. Ἄνθρωπε, τὸ προκείμενον ἦν σοι, κατασκευάσαι σαυτὸν χρηστικὸν ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις κατὰ φύσιν, ἐν ὀρέξει ἀναπότευκτον, ἐν δ' ἐκκλίσει ἀπερίπτωτον, μηδέποτε ἀτυχοῦντα, μηδέποτε δυστυχοῦντα, ἐλεύθερον, ἀκώλυτον,

Tale quiddam hîc etiam uſu venit. quoniam oratione et hujuſmodi præceptione ad perfectionem contendendum, et voluntas repurganda, et facultas quæ viſis utitur corrigenda eſt; neceſſitas autem poſtulat, ut præcepta, certa dictione, et cum varietate atque acrimonia tradantur: quidam his ipſis illecti ibi deſident, alius dictione, alius ratiocinationibus, alius argutiis quibusdam, alius alio hujus generis diverſorio; ibíque deſidentes velut apud Sirenes computreſcunt. Homo, propoſitum tuum fuit, ità te parare, ut viſis quæ objiciuntur, ex præſcripto naturæ utaris; in appetitione, nè fruſtreris; in averſatione, in id quod nolis ut nè incidas; nè unquam adversâ fortunâ utaris; ut liber ſis; ut à nemine pro-

κώλυτον, ἀναναγκαστον, συναρμόζοντα τῇ τοῦ Διὸς διοικήσει, ταύτῃ πειθόμενον, μηδὲν αἰτιώμενον, δυνάμενον εἰπεῖν τούτους τοὺς στίχους ἐξ ὅλης ψυχῆς, Κεφ. κγ'.

Ἄγου δέ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ Πεπρωμένη.

Εἶτα τοῦτο τὸ προκείμενον ἔχων, ἀρέσαντός σοι λεξειδίου, ἀρεσάντων θεωρημάτων τινῶν, αὐτοῦ καταμένεις, καὶ κατοικεῖν προαιρῇ, ἐπιλαθόμενος τῶν ἐν οἴκῳ, καὶ λέγεις, ταῦτα κομψά ἐστι; Τίς γὰρ λέγει μὴ εἶναι αὐτὰ κομψά; ἀλλ' ὡς δίοδον, ὡς πανδοκεῖα. Τί γὰρ κωλύει φράζοντα ὡς Δημοσθένης ἀτυχεῖν; τί δὲ κωλύει συλλογισμοὺς ἀναλύοντα ὡς Χρύσιππος, ἄθλιον εἶναι, πενθεῖν, φθονεῖν, ἁπλῶς ταράσσεσθαι, κακοδαιμονεῖν; Οὐδέν. Ὁρᾷς οὖν ὅτι πανδοκεῖα ἦν ταῦτα οὐδενὸς

prohiberi, à nemine cogi poſſis; ut cum Jovis adminiſtratione congruas, huic obtemperes, neminem accuſes, et verſus iſtos ex animo dicere queas,

Duc me, ô Jupiter, ac tu Fatum.

Et cum hoc propoſitum habeas, ſi qua tibi dictiuncula placuerit, ſi quæ præceptiones arriſerint, num ibi permanere et reſidere inſtitues, oblitus familiæ, et iſta elegantia eſſe dices? Quis enim elegantia ea eſſe negat? ſed ut tranſitum, ut diverſorium. Quid enim vetat, more Demoſthenico dicentem, calamitoſum eſſe? quid obſtat, tametſi æquè ac Chryſippus ſyllogiſmos retexas, eſſe miſerum, lugere, invidere, denique perturbari ac infelicem eſſe? Nihil.

Κεφ. κγ'. δενὸς ἄξια· τὸ δὲ ϖροκείμενον ἄλλο ἦν. Ταῦτα ὅταν λέγω ϖρός τινας, ὄιονταί με καταβάλλειν τὴν ϖερὶ τὸ λέγειν ἐπιμέλειαν, ἢ τὴν ϖερὶ τὰ θεωρήματα. ἐγὼ δ' οὐ ταύτην καταβάλλω, ἀλλὰ τὸ ϖερὶ ταῦτα ἀκαταληκτικῶς ἔχειν, καὶ ἐνταῦθα τίθεσθαι τὰς αὐτῶν ἐλπίδας. Εἴ τις τοῦτο ϖαριστὰς βλάπτει τοὺς ἀκούοντας, κἀμὲ τίθεσθε ἕνα τῶν βλαπτόντων. οὐ δύναμαι δ' ἄλλο βλέπων τὸ κράτιστον καὶ τὸ κυριώτατον, ἄλλο λέγειν εἶναι, ἵν' ὑμῖν χαρίσωμαι.

ΚΕΦ.

Vides ergò iſta nullius pretii diverſoria fuiſſe: tibi verò aliud fuiſſe propoſitum. Hæc cùm ad aliquos dico, putant me ſtudium dicendi ac præceptionum evertere. Ego verò non hoc everto, ſed in hoc indeſinenter permanere, et ſpem in eo collocare. Si quis his tradendis, auditoribus nocet; me quoque in eo numero ponite. neque verò poſſum cùm aliud cerno, in veſtram gratiam aliud præſtantiſſimum et præcipuum dicere.

CAP.

ΚΕΦ. κδ'.

Πρός τινα τὸν οὐκ ἠξιωμένον ὑπ' αὐτοῦ.

Ἐπόντος αὐτῷ τινος, ὅτι πολλάκις ἐπιθυμῶν σου ἀκοῦσαι, ἦλθον πρός σὲ καὶ οὐδέποτέ μοι ἀπεκρίνω· καὶ νῦν εἰ δυνατόν, παρακαλῶ σε εἰπεῖν τί μοι. Δοκεῖ σοι, ἔφη, καθάπερ ἄλλου τινός εἶναι τέχνη, οὕτω δὲ καὶ τοῦ λέγειν, ἣν ὁ μὲν ἔχων ἐμπείρως ἐρεῖ, ὁ δὲ μὴ ἔχων ἀπείρως; Δοκεῖ. Οὐκοῦν ὁ μὲν διὰ τοῦ λέγειν αὐτός τε ὠφελούμενος, καὶ ἄλλους οἷός τε ὢν ὠφελεῖν, οὗτος ἐμπείρως ἂν λέγοι· ὁ δὲ βλαπτόμενος μᾶλλον, καὶ βλάπτων, οὗτος ἄπειρος ἂν εἴη τῆς τέχνης ταύτης τῆς τοῦ λέγειν; Εὕροις δ' ἂν τοὺς μὲν βλαπτομένους, τοὺς δ' ὠφελουμένους. Οἱ δ' ἀκούοντες πάντες ὠφελοῦνται ἀφ' ὧν ἀκούουσιν; ἢ καὶ

CAP. XXIV.

Ad quendam nullâ æſtimatione ab eo dignatum.

CUM quidam ei dixiſſet, audiendi tui cupiditate ſæpe ad te veni, nec tu unquam mihi reſpondiſti: et nunc etiam, ſi fieri poteſt, oro te, ut aliquid mihi dicas. Putas nè, inquit, ut aliarum rerum, ſic dicendi quoque aliquod eſſe artificium, quod qui calleat, aptè, qui verò ignoret, ineptè ſit dicturus? Videtur. Ergò qui oratione tam ipſe juvatur, quàm alios juvare poteſt, is aptè dicit: qui verò magìs læditur et lædit, is hujus artificii imperitus erit? Invenias autem alios lædi, alios juvari. Ii verò qui audiunt, nunquid omnes iis quæ audiunt, juvantur? an verò et horum

Κεφ. κδ'. καὶ τούτων ἔυροις ἂν τοὺς μὲν ὠφελουμένους, τοὺς δὲ βλαπτομένους; Καὶ τούτων, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα ὅσοι μὲν ἐμπείρως ἀκούουσιν, ὠφελοῦνται, ὅσοι δ' ἀπείρως, βλάπτονται; Ὡμολόγει. Ἔστιν ἄρα τὶς ἐμπειρία καθάπερ τοῦ λέγειν, οὕτω καὶ τοῦ ἀκούειν; Ἔοικεν. Εἰ δὲ βούλει, καὶ οὕτω σκέψαι αὐτό. Τὸ μουσικῆς ἅψασθαι, τίνος σοι δοκεῖ; Μουσικοῦ. Τὸ δὲ τὸν ἀνδριάντα ὡς δεῖ κατασκευάσαι, τίνος σοι φαίνεται; Ἀνδριαντοποιοῦ. Τὸ δ' ἰδεῖν ἐμπείρως, οὐδεμιᾶς σοι προσδεῖσθαι φαίνεται τέχνης; Προσδεῖται καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ λέγειν ὡς δεῖ τοῦ ἐμπείρου ἐστὶν, ὁρᾷς ὅτι καὶ τὸ ἀκούειν ὠφελίμως τοῦ ἐμπείρου ἐστί; Καὶ τὸ μὲν τελείως καὶ ὠφελίμως, εἰ βούλει, πρὸς τὸ παρὸν ἀφῶμεν, ἐπεὶ καὶ μακρὰν ἐσμεν ἀμφότεροι παντὸς τοιούτου. Ἐκεῖνο δὲ πᾶς ἄν τις ὁμολογῆσαί μοι δοκεῖ, ὅτι πόσης γέ τινος τριβῆς περὶ τὸ ἀκούειν προσδεῖται ὁ τῶν φιλοσόφων

rum alios invenias qui juventur, alios qui lædantur? Et horum, inquit. Ergò hîc etiam qui peritè audiunt, juvantur; qui verò imperitè, læduntur. Aſſentiebatur. Eſt ergò peritia aliqua ut dicendi, ſic etiam audiendi? Apparet. Si ergò placet, hanc rem vel ſic conſideremus. Tractare muſicam, cujus tibi eſſe videtur? Muſici. Statuam ritè conficere, cujus? Statuarii. Perita verò ſtatuæ conſideratio, nullamne tibi artem requirere videtur? Requirit et hæc. Ergò ſi, dicere ut oportet, periti eſt; vides etiam, audire utiliter, eſſe periti? Neque nunc de perfecta utilitate quicquam dicamus, cùm ambo ab ea longè abſimus. Illud verò quivis conceſſurus eſſe mihi videtur; ei qui philoſophos

λοσόφων ἀκουσόμενος. Ἦ γὰρ οὔ; Περὶ τίνος οὖν λέγω πρός σε, δεῖξόν μοι· περὶ τίνος ἀκοῦσαι δύνασαι; Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Τίνος; Ἆρά γε ἵππου; Οὔ. Ἀλλὰ βοός; Οὔ. Τί οὖν; Ἀνθρώπου; Ναί. Οἴδαμεν οὖν τί ἐστιν ἄνθρωπος; τίς ἡ φύσις αὐτοῦ; τίς ἡ ἔννοια, ἣν ἔχομεν, καὶ κατὰ πόσον, περὶ τοῦ τὰ ὦτα τετρημένα; Ἀλλὰ φύσις τί ἐστιν ἐννοεῖς, ἢ δύνασαι καὶ κατὰ πόσον ἀκολουθῆσαί μοι λέγοντι; Ἀλλ' ἀποδείξει χρήσομαι πρὸς σέ. Πως; Παρακολουθεῖς γὰρ αὐτῷ τούτῳ τί ἐστιν ἀπόδειξις, ἢ πῶς τι ἀποδείκνυται, ἢ διὰ τίνων, ἢ τίνα ὅμοια μὲν ἀποδείξει ἐστὶν, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔστι; Τί γάρ ἐστιν ἀληθὲς οἶδας, ἢ τί ἐστι ψεῦδος; τί τίνι ἀκολουθεῖ, τί τίνι μάχεται; ἢ ἀνομολογούμενόν ἐστιν, ἢ ἀσύμφωνον; Ἀλλὰ κινῶ σε πρὸς φιλο-

Κεφ. κδ'.

losophos auditurus sit, opus esse aliqua audiendi exercitatione. Nonne ità est? Qua ergò de re tibi dicam, id mihi ostendas: de quo me differentem audire potes? De rebus bonis et malis. Cujus? Nunquid equi? Non. Sed bovis? Non. Quid ergó? Hominis? Næ. Scimusne quid sit homo? quæ sit natura ejus? quæ notio sit? et quantum aures nostræ capere possint? An quid natura sit intelligis, méque dicentem aliqua ex parte assequi potes? Verùm demonstratione utar adversus te. Quomodo? Nunquid idipsum quid sit demonstratio, aut quomodo aliquid demonstretur, aut per quæ, aut quæ demonstrationi simillima sint, cùm demonstratio non sint, intelligis? Nôstíne quid sit verum, aut quid falsum? quid cui sit consequens? quid cui repugnet? quid consentaneum sit, aut dissentaneum?

At

Κεφ. κδ'. φιλοσοφίαν. Πῶς; Παραδεικνύω σοι τὴν μάχην τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καθ' ἣν διαφέρονται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων, αὐτὸ τοῦτο τί ἐστι μάχη, οὐκ εἰδότα; Δεῖξον οὖν μοι, τί περανῶ διαλεγόμενός σοι. κίνησόν μοι προθυμίαν, ὡς ἡ κατάλληλος πόα τῷ προβάτῳ φανεῖσα, προθυμίαν αὐτῷ κινεῖ πρὸς τὸ φαγεῖν· ἂν δὲ λίθον ἢ ἄρτον παραθῇς, οὐ κινηθήσεται. Οὕτως εἰσί τινες ἡμῖν φυσικαὶ προθυμίαι καὶ πρὸς τὸ λέγειν, ὅταν ὁ ἀκουσόμενος φανῇ τις, ὅταν αὐτὸς ἐρεθίσῃ· ἂν δ' ὡς λίθος ἢ χόρτος ἢ παρακείμενος, πῶς δύναται ἀνθρώπῳ ὄρεξιν κινῆσαι; Ἡ ἄμπελος μή τι λέγει τῷ γεωργῷ, Ἐπιμελοῦ μου; ἀλλ' αὐτὴ δι' αὑτῆς ἐμφαίνουσα, ὅτι ἐπιμεληθέντι λυσιτελήσει αὐτῷ, ἐκκαλεῖται πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν. Τὰ παιδία τὰ πιθανὰ καὶ δριμέα, τίνα οὐκ ἐκκαλεῖται πρὸς τὸ συμπαίζειν αὐτοῖς,

At excitabo te ad philoſophiam. Quomodo? Oſtendam tibi pugnantes vulgi opiniones, de bonis et malis, de utilibus et inutilibus diſſentientis, cùm iſtud ipſum quid pugna ſit ignores? Oſtende ergò mihi, quid diſſerendo tecum proficere queam. excitato in me alacritatem, quemadmodum herba conveniens ovi appetitum edendi excitat: cui ſi lapidem aut panem appoſueris, non excitabitur. Ità ſunt in nobis naturales quædam propenſiones ad dicendum, ſi auditor alicujus momenti eſſe videatur; ſi ipſe incitet: ſi verò lapidis aut graminis inſtar aſſederit, quì poteſt appetitum hominis excitare? Vitis nunquid vinitori dicit, Curato me? imò ipſa præ ſe ferens, ſe probè curatam illi profuturam, illius diligentiam excitat. Pueri feſtivi et alacres quem non excitant ad colludendum, et unà

αὐτοῖς, καὶ συνέρπειν, καὶ πρὸς τὸ συμψελλίζειν; Κεφ. κδ'.
Ὄνῳ δὲ τίς προθυμεῖται συμπαίζειν, ἢ συνογκᾶσθαι; καὶ γὰρ εἰ μικρὸν, ὅμως ὀναρίου ἐστιν. Τί οὖν μοι οὐδὲν λέγεις; Ἐκεῖνο μόνον ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀγνοῶν τίς ἐστι, καὶ ἐπὶ τί γένονε, καὶ ἐν τίνι τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ μετὰ τίνων κοινωνῶν, καὶ τίνα τὰ ἀγαθά ἐστι καὶ τὰ κακά, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρά, καὶ μήτε λόγῳ παρακολουθῶν, μήτ' ἀποδείξει, μήτε τί ἐστιν ἀληθὲς ἢ τί ψεῦδος, μήτε διακρῖναι ταῦτα δυνάμενος, οὔτ' ὀρέξεται κατὰ φύσιν, οὔτ' ἐκκλινεῖ, οὔθ' ὁρμήσει, οὔτ' ἐπιβαλεῖται, οὐ συγκαταθήσεται, οὐκ ἀνανεύσει, οὐκ ἐφέξει, τὸ σύνολον κωφὸς καὶ τυφλὸς περιελεύσεται, δοκῶν μέν τις εἶναι, ὢν δ' οὐδείς. Νῦν γὰρ πρῶτον τοῦθ' οὕτως ἔχει; οὐχὶ ἐξ οὗ γένος ἀνθρώπων ἐστὶν, ἐξ ἐκείνου πάντα τὰ ἁμαρ-

nà rependum, unáque balbutiendum? Quis verò cum aſino colludere, unáve rudere velit? qui quamvìs parvus ſit, aſellus tamen eſt. Cur ergò mihi nihil dicis? Illud tantùm habeo tibi dicere, eùm qui neſciat quis ſit, et cur natus ſit, et qui ſit mundus hic, et ii qui in eo verſantur, quæ item bona, quæ mala ſint, quæ honeſta et turpia, qui nec orationem nec demonſtrationem aſſequatur, qui nec quid verum nec quid falſum ſit intelligat, aut diſcernere poſſit; eum neque appetiturum, neque averſaturum, neque concitatum iri, nec aggreſſurum, nec aſſenſurum, nec refragaturum, nec denique repreſſurum aſſenſionem ex naturæ præſcripto; ſurdus et cæcus vagabitur, et nullus erit, cùm aliquis eſſe videatur. Nunquid nunc primùm hoc ità eſſe cœpit? An non ex quo genus hominum eſt, ex eo omnia

Κεφ. κδ'. ἁμαρτήματα, καὶ τὰ ἀτυχήματα παρὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν γεγένηται; Ἀγαμέμνων καὶ Ἀχιλλεὺς διὰ τί ἀλλήλοις διεφέροντο; Οὐχὶ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τίνα ἐστὶ συμφέροντα καὶ ἀσύμφορα; Οὐχὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι συμφέρει ἀποδοῦναι τῷ πατρὶ τὴν Χρυσηϊδα, ὁ δὲ λέγει, ὅτι οὐ συμφέρει; οὐχὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι δεῖ αὐτὸν λαβεῖν τὸ ἄλλου γέρας, ὁ δὲ, ὅτι οὐ δεῖ; οὐχὶ διὰ ταῦτα ἐπελάθοντο καὶ τίνες ἦσαν, καὶ ἐπὶ τί ἐληλύθεισαν; Ἔα, ἄνθρωπε, ἐπὶ τί ἐλήλυθας; ἐρωμένας κτησόμενος, ἢ πολεμήσων; Πολεμήσων. Τίσι; τοῖς Τρωσὶν, ἢ τοῖς Ἕλλησι; Τοῖς Τρωσίν. Ἀφεὶς οὖν τὸν Ἕκτορα, ἐπὶ τὸν βασιλέα τὸν σαυτοῦ σπᾷς τὸ ξίφος; Σὺ δ' ὦ βέλτιστε, ἀφεὶς τὰ τοῦ βασιλέως ἔργα,

Ὦ

peccata, omnes calamitates per iſtam ignorationem ſunt invectæ? Agamemnon et Achilles inter ſe quâ de causâ diſſentiebant? Nonne quod quæ utilia, quæ inutilia eſſent ignorabant? Nonne hic dicit, utile eſſe reddere patri Chryſeidem, ille negat? nonne hic ait ſibi præmium alterius capiendum eſſe, ille refragatur? nonne propter hæc et qui eſſent, et qua de causâ veniſſent, obliti fuerunt? Agè, homo, cur veniſti? ut amicas parares, an ut bellum gereres? Ut bellum gererem. Cum quibus? cum Trojanis, an Græcis? Cum Trojanis. Omiſſo ergò Hectore, cur adverſus regem tuum enſem ſtringis? Tu verò, vir optime, regis muneribus omiſſis,

Cui

Ὦ λαόιτ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε, Κεφ. κσ'.

Περὶ κορασιδίου διαπυκτεύεις τῷ πολεμικωτάτῳ τῶν συμμάχων, ὃν δεῖ παντὶ τρόπῳ περιέπειν καὶ φυλάττειν; καὶ χείρων γίνῃ κομψοῦ ἀρχιερέως, ὃς τοὺς καλοὺς μονομάχους διὰ πάσης ἐπιμελείας ἔχει; Ὁρᾷς ὅια ποιεῖ ἄγνοια περὶ τῶν συμφερόντων; Ἀλλὰ κἀγὼ πλούσιός εἰμι. Μή τι οὖν τοῦ Ἀγαμέμνονος πλουσιώτερος; Ἀλλὰ καὶ καλός εἰμι. Μή τι οὖν τοῦ Ἀχιλλέως καλλίων; Ἀλλὰ καὶ κόμιον κομψὸν ἔχω. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς οὐ κάλλιον, καὶ ξανθόν; καὶ οὐκ ἐκτένιζεν αὐτὸ κομψῶς, οὐδὲ ἔπλασσεν. Ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὸς εἰμι. Μή τι οὖν δύνασαι λίθον ἆραι ἡλίκον ὁ Ἕκτωρ ἢ ὁ Αἴας; Ἀλλὰ καὶ εὐγενής. Μή τι ἐκ Θεᾶς μητρός; μή τι πατρὸς ἐκγόνου Διός; Τί οὖν ἐκεῖνον ὠφελεῖ ταῦτα, ὅταν καθήμενος κλαίῃ διὰ

Cui populique ſunt commiſſi, et tanta curæ ſunt,

Cur de puellulà digladiaris cum bellicoſiſſimo ſociorum, qui omnibus modis curandus et tuendus erat? deteriorem te præbes ſolerti ſacrificulo, qui vos bellos gladiatores ſummâ diligentiâ colit? Vidésne quid ignoratio rerum utilium faciat? Atqui et ego dives ſum. Nunquid ergo Agamennone locupletior? Sed et formoſus ſum. Nunquid ergò Achille formoſior? Sed et pulchram comam habeo. Achilles verò nonne pulchriorem, et flavam? eámque non pexuit eleganter, neque compſit. Sed et robuſtus ſum. Nunquid ergò tantum ſaxum tollere potes, quantum Hector aut Ajax? Sed et nobilis ſum. Nunquid Deâ matre genitus, aut à patre Jove oriundo? Quid autem illum iſta ju-

Κεφ. κδ'. διὰ τὸ κορασίδιον; Ἀλλὰ ῥήτωρ εἰμί. Ἐκεῖνος δ' οὐκ ἦν; Οὐ βλέπεις ὡῶς κέχρηται τοῖς δεινοτάτοις τῶν Ἑλλήνων περὶ λόγους, Ὀδυσσεῖ καὶ Φοίνικι; ὡῶς αὐτοὺς ἀστόμους ἐποίησε; Ταῦτά σοι μόνα ἔχω εἰπεῖν, καὶ οὐδὲ ταῦτα προθύμως. Διατί; Ὅτι με οὐκ ἠρέθισας. Εἰς τί γὰρ ἀπιδὼν ἐρεθίσω, ὡς οἱ ἱππικοὶ περὶ τοὺς ἵππους τοὺς εὐφυεῖς; Εἰς τὸ σωμάτιον; Αἰσχρῶς αὐτὸ πλάσσεις. Εἰς τὴν ἐσθῆτα; Καὶ ταύτην τρυφερὰν ἔχεις. Εἰς σχῆμα; εἰς βλέμμα; εἰς οὐδέν; Ὅταν ἀκοῦσαι θέλῃς φιλοσόφου, μὴ λέγε αὐτῷ ὅτι οὐδέν μοι λέγεις. ἀλλὰ μόνον δείκνυε σαυτὸν τοῦ ἀκούειν ἄξιον ἢ ἐπιτήδειον, καὶ ὄψει ὡῶς κινήσεις τὸν λέγοντα.

ΚΕΦ.

juvant, cùm propter puellam plorans ſedet? Sed orator ſum. Ille verò non fuit? Annon vides ut Græcorum facundiſſimos Ulyſſem et Phœnicem tractârit? ut ora eis obturârit? Sola hæc habeo tibi dicere, ac nè ea quidem alacriter. Quamobrem? Quòd me non incitâſti. Quam verò rem intuens ità inciter, ut ab equitibus equi generoſi? Nunquid corpus? Turpiter id conformas. Nunquid veſtem? Et hanc delicatam geſtas. Num habitum? num vultum? num quicquam denique? Cùm philoſophum audire volueris, nè ei dicito; Nihil mecum loqueris, ſed te dignum aut idoneum ad audiendum eſſe oſtendito; tum videbis, quomodo dicentem ſis excitaturus.

CAP.

Κεφ. κε'.

Κ Ε Φ. κε'.

Πῶς ἀναγκαῖα τὰ λογικά.

ΤΩΝ παρόντων δέ τινος εἰπόντος, Πεῖσόν, με ὅτι τὰ λογικὰ χρήσιμά ἐστι· Θέλεις, ἔφη, ἀποδείξω σοι τοῦτο; Ναί. Οὐκοῦν λόγον μ' ἀποδεικτικὸν διαλεχθῆναι δεῖ. Ὁμολογήσαντος δὲ, Πόθεν οὖν εἴσῃ ἄν σε σοφίσωμαι; Σιωπήσαντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου, Ὁρᾷς, ἔφη, πῶς αὐτὸς ὁμολογεῖς, ὅτι ταῦτα ἀναγκαῖά ἐστιν· εἰ χωρὶς αὐτῶν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο δύνασαι μαθεῖν, πότερον ἀναγκαῖα ἢ οὐκ ἀναγκαῖά ἐστιν.

Κ Ε Φ.

CAP. XXV.

Artem differendi esse necessariam.

CUM ex eis qui aderant quidam dixisset, Persuadeto mihi Logica utilia esse: Vísne, inquit, ut hoc tibi demonstrem? Volo. Ergò ratiocinatione demonstrativâ utendum mihi est. Quod cùm ille assensisset, Quomodo ergò, inquit, scies, si captiosè tecum egero? Illo autem tacente: Vides, inquit, ut ipse fatearis, ea esse necessaria, qui sine illis, nè id ipsum quidem cognoscere possis, sintne necessaria an supervacanea?

CAP.

Κεφ. κϛ'.

Κ Ε Φ. κϛ'.

Τί τὸ ἴδιον τοῦ ἁμαρτήματος.

Πᾶν ἁμάρτημα μάχην περιέχει. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἁμαρτάνων οὐ θέλει ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ κατορθῶσαι, δῆλον ὅτι ὃ μὲν θέλει οὐ ποιεῖ. Τί γὰρ ὁ κλέπτης θέλει πρᾶξαι; Τὸ αὐτῷ συμφέρον. Οὐκοῦν εἰ ἀσύμφορον αὐτῷ ἐστι τὸ κλέπτειν, ὃ μὲν θέλει οὐ ποιεῖ. Πᾶσα δὲ ψυχὴ λογικὴ φύσει διαβέβληται πρὸς μάχην· καὶ μέχρι μὲν ἂν μὴ παρακολουθῇ τούτῳ, ὅ, τι ἐν μάχῃ ἐστὶν, οὐδὲν κωλύεται τὰ μαχόμενα ποιεῖν· παρακολουθήσαντα δὲ, πολλὴ ἀνάγκη ἀποστῆναι τῆς μάχης, καὶ φεύγειν οὕτως, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ ψεύ-

CAP. XXVI.

Quid ſit peccati proprium.

OMNE peccatum pugnam complectitur. cùm enim is qui peccat, non peccare, ſed rem bene gerere velit, perſpicuum eſt, eum id quod nolit facere. Quid enim fur facere vult? Quod ei expediat. Ergò ſi furari inutile ei eſt, quod vult non facit. Omnis verò rationis capax animus à pugna abhorret: et quoad id de quo pugnatur, non aſſecutus fuerit, nihil prohibet quò minùs pugnantia faciat: ſed ſi eam fuerit aſſecutus, neceſſe eſt ut à pugnâ deſciſcat, atque ita fugiat, ut omnino neceſſe eſt eum à mendacio

ψεύδους ἀνανεῦσαι πολλὴ ἀνάγκη τῷ αἰσθανομέ- Κεφ. κς'.
νῳ ὅτι ψεῦδός ἐστι· μέχρι δ' ἂν τοῦτο οὐ φαν-
τάζηται, ὡς ἀληθεῖ ἐπινέυει αὐτῷ. Δεινὸς οὖν ἐν
λόγῳ, ὁ δ' αὐτὸς καὶ προτρεπτικὸς καὶ ἐλεγ-
κτικὸς, οὗτος ὁ δυνάμενος ἑκάστῳ παραδεῖξαι τὴν
καθ' ἣν ἁμαρτάνει, καὶ σαφῶς παραστῆσαι πῶς
ὃ θέλει οὐ ποιεῖ, καὶ ὃ μὴ θέλει ποιεῖ. ἂν γὰρ
τοῦτο δείξῃ τις, αὐτὸς ἀφ' αὑτοῦ ἀποχωρήσει· μέ-
χρι δὲ μὴ δεικνύῃς, μὴ θαύμαζε εἰ ἐπιμένει. κα-
τορθώματος γὰρ φαντασίαν λαμβάνων, ποιεῖ αὐ-
τό. Διὰ τοῦτο καὶ Σωκράτης ταύτῃ τῇ δυνά-
μει πεποιθὼς, ἔλεγεν· Ὅτι ἐγὼ ἄλλον μὲν οὐδέ-
να εἴωθα παρέχειν μάρτυρα ὧν λέγω· ἀρκοῦμαι
δ' ἀεὶ τῷ προσδιαλεγομένῳ, καὶ ἐκεῖνον ἐπιψη-
φίζω καὶ καλῶ μάρτυρα· καὶ εἷς ὢν οὗτος ἀρκεῖ

μοι

cio abhorrere, qui mendacium perſpexerit: quoad autem illud ei in animo non occurrat, ei pro vero aſſentitur. Ergò is acer ad dicendum eſt, tum adhortando tum arguendo, qui cuique oſtendere poteſt, qua in re erret, et ſecum ipſe pugnet: atque evidenter demonſtrare, eum id quod velit non facere, et id facere quod non velit. cui enim hoc demonſtratum fuerit, is ipſe à ſeſe recedet: quoad autem non oſtenderis, mirari noli eum in propoſito perſeverare. id enim eò facit, quòd rectè facti opinione imbutus eſt. Quapropter et Socrates hac facultate fretus, dicebat, " Se nul-
" lum alium teſtem citare ſolere, contentum eo quicum
" diſputaret: eúmque unum ſe approbare et vocare teſtem,
" eúmque ſibi eſſe loco omnium? Norat enim, ratione præditum animum, ſeu vellet, ſou nollet, tanquam in bi-

lance

Κεφ. κς'. μοι ἀντὶ πάντων. Ἤδει γὰρ ὑπό τίνος λογικὴ ψυχὴ κινεῖται ζυγῷ, ἔπειτα ῥέψει ἄν τε θέλῃ ἄν τε μή, λογικῷ ἡγεμονικῷ. Δεῖξον μάχην, καὶ ἀποστήσεται. ἂν δὲ μὴ δεικνύῃς, αὐτὸς αὑτῷ μᾶλλον ἐγκάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ.

lance positum, ad principem animi facultatem et mentem inclinaturum. Pugnam si ostenderis, desistet. si verò non ostenderis, teipsum potiùs accusato, quàm eum qui tibi non obtemperabit.

CMC
MVSEVM
BRITANNICVM

APPI-